

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет інформаційних технологій та управління
Європейська Асоціація Економістів

ЗБІРНИК ТЕЗ

VII Всеукраїнської науково-практичної конференції

«СУЧАСНА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

4 грудня 2019р.

**Київ
2020**

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету інформаційних технологій та управління
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 1 від 22.01.2020 р.)*

Редакційна колегія:

Рамський А. Ю. – д.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів та економіки Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Лойко В. В. – д.е.н., доцент, професор кафедри національної економіки та фінансів, Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Краус Н. М. – д.е.н., доцент, професор кафедри національної економіки та фінансів, Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Сосновська О. О. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та економіки Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Казак О. О. – к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Васечко Л. І. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та економіки Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Обушний С.М. – к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Жукова Ю. М. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та економіки Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Маляр С.А. – викладач кафедри фінансів та економіки Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка

Жильцов М.О. – викладач кафедри фінансів та економіки Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка

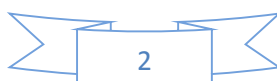
«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи» [Текст]: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції, (м. Київ, 4 грудня 2019 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка.- Київ, 2020. – 185 с.

Викладено тези доповідей учасників VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи», яка відбулася у м.Києві 4 грудня 2019 р.

Висловлені у тезах думки та пропозиції можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії. Відповідальність за достовірність інформації, точність назв, статистичних даних, прізвищ та цитат несуть автори. Матеріали опубліковані в авторській редакції. У випадках виявлення плагіату відповідальність несуть автори наданих матеріалів

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

СЕКЦІЯ 1. РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНИХ ФІНАНСІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	
Деденко Л.В., Сосновська О.О. СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИ ПРОГНОЗУВАННЯ ДИНАМІКИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА У СТРАТЕГІЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ	<i>7</i>
Богомолова К.Ю., Казак О.О. ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	<i>11</i>
Сізик С.О., Казак О.О. УКРАЇНСЬКІЙ РИНОК ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	<i>15</i>
Загоруйко Д.М., Казак О.О. КЛЮЧОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА	<i>20</i>
Чернишенко А.Ю., Казак О.О. ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ЗА МСФЗ	<i>23</i>
Хижняк М.С., Казак О.О. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	<i>27</i>
Хворостянка Н.В., Васечко Л.І. ОЦІНКА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ НА ПРИКЛАДІ АТ «СК «АРКС»	<i>31</i>
Полегешко Ю.П., Васечко Л.І. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ РИЗИКІВ МІНІМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ВНАСЛІДОК ВПЛИВУ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ФАКТОРІВ	<i>36</i>
Толкунов М.Ю., Васечко Л.І. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	<i>41</i>
Стрічко М.С., Сосновська О.О. БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВА ТА УМОВИ ЙОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ	<i>44</i>
Левченко Т.В., Обушний С.М. ЗАХОДИ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОГО СТАНУ БАНКУ	<i>48</i>
Зоз В.Р., Обушний С.М. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ	<i>50</i>

Ісаєнко Г.А., Обушний С.М. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	53
СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	
Баліцька Г.О., Сосновська О.О. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ	56
Боева М.Ю., Лойко В.В. ЗНИЖЕННЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	61
Вошкулат С.О., Рамський А.Ю. РОЗВИТОК РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	66
Назаренко Н.В., Рамський А.Ю. СУТНІСТЬ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ	69
Василевська А.О., Тулуш Л.Д. ВИДАТКИ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ	73
Ваколюк Д.О., Жукова Ю.М. РОЛЬ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ	76
Іванченко К.П., Жукова Ю.М. МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ	80
Демченко І.О., Жукова Ю.М. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АВТОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	84
Сосновська О.О., Горач І.В. КІБЕР-СТРАХУВАННЯ: НОВИЙ ІНСТРУМЕНТ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ	89
Сіренька І.І., Сосновська О.О. ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ СТРАХОВИКА	93
Пильцова Х.С., Обушний С.М. ІНВЕСТИЦІЙНІ ФОНДИ ТА ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ	96
СЕКЦІЯ 3. ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ	
Кучеровська В.О., Обушний С.М. ДОСВІД ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В РОЗВИНУТИХ КРАЇНАХ	100

Овдієнко О.В., Житар М.О. РІВЕНЬ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНИ	<i>103</i>
Анфілов Д.Ю, Нечипоренко А.В. ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	<i>106</i>
Охрімчук А., Жукова Ю.М. НЕПРЯМІ ПОДАТКИ ЯК ВАЖІЛЬ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ	<i>110</i>
Кривчук Т., Жукова Ю.М. УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ	<i>113</i>
Нечипоренко А.В., Плахотнюк А.В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	<i>119</i>
Броніцька К.С., Соболева-Терещенко О.А. КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА НБУ В УМОВАХ ПРИЙНЯТТЯ ЗАКОНУ ПРО СПЛІТ	<i>123</i>
СЕКЦІЯ 4. МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	
Шевчук О.Л. РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ МЕДІЙНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНИ	<i>129</i>
О. Volyk MODERNIZATION OF THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE	<i>134</i>
Бродська А.О. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ	<i>137</i>
A. Panchenko E-BUSINESS IN THE NEW AUGMENTED REALITY	<i>141</i>
Ye. Savchuk DIGITAL PROFESSIONS OF THE FUTURE	<i>146</i>
Ятлук М.А., Рибалко А.Ю. РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	<i>148</i>
Бурин Б. В. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ В ПИТАННЯХ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ В ЕПОХУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	<i>150</i>
V. Shevchuk DIGITAL MARKETING IN UKRAINE	<i>153</i>
K.Buzhdyhan GOOGLE'S ORGANIZATIONAL STRUCTURE	<i>156</i>
A. Cherednichenko MCDONALD'S ORGANIZATIONAL STRUCTURE AND ECONOMY	<i>158</i>

R.Arefiev CRYPTOCURRENCY IN THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE. PROBLEMS AND PROSPECTS	<i>161</i>
A. Zolotoverkha CORPORATE FINANCE	<i>163</i>
СЕКЦІЯ 5. РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ МІСТА КИЄВА В УМОВАХ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ	
Аскерова В., Лойко В.В. ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ У БАНКАХ КИЄВА	<i>165</i>
Вовк В.А., Лойко В.В. РЕСУРСИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	<i>167</i>
Лукашук А.І., Лойко В.В. РОЗВИТОК БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ МІСТА КИЄВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	<i>169</i>
Лойко Є.М., Пекна Г.Б. РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В МІСТІ КИЄВІ	<i>173</i>
Соляр А.А., Сосновська О.О. АКТУАЛЬНІ РИЗИКИ РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ	<i>176</i>
Пилкін М.Д., Сосновська О.О. ДОСВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС	<i>180</i>
Миколаєнко А. Ю., Лойко В.В. МІНІМІЗАЦІЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ У КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ КИЄВА	<i>184</i>

СЕКЦІЯ 1. РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНИХ ФІНАНСІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Деденко Л. В.,
здобувач ступеня магістра
Київського університету
імені Бориса Грінченка
м. Київ

Сосновська О. О., к. е. н.,
доц. каф. фінансів та економіки
Київського університету
імені Бориса Грінченка
м. Київ

СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИ ПРОГНОЗУВАННЯ ДИНАМІКИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА У СТРАТЕГІЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

Первинною ланкою економічної системи є підприємство, стійкість якого формує підґрунтя ефективного розвитку національної економіки та її успішного функціонування у теперішньому та в майбутньому періоді часу. Підприємство ж слід розглядати як систему об'єктів і процесів, які є елементами, взаємозалежними і взаємодіючими між собою, що створюють єдине ціле. При цьому кожний елемент повністю визначає стан економічної системи. Основою загальної стійкості підприємства служить його фінансова стійкість, за рахунок якої воно спроможне забезпечувати маркетингову та кадрову стійкість, сприяти розвитку виробничої та техніко-технологічної стійкості, підтримувати інвестиційну стійкість, підвищувати ефективність процесу управління [1]. Як результат, фінансова стійкість країни безпосередньо залежить від фінансової стійкості підприємства, що стає запорукою його стабільного функціонування і розвитку.

Разом з тим, економічна дійсність щодня приносить нові факти інтенсивних змін, що характеризується невизначеністю й ризиками, які обумовлюють необхідність оперативного реагування й пошуку методів розвитку економічних систем. Стійкість підприємства як економічна категорія, охоплює сукупність факторів, що забезпечують підприємству стан контрольованої рівноваги та здатність до сталого економічного зростання шляхом ефективного управління діяльністю. В процесі функціонування кожне підприємство має зберегти не лише стійкість свого становища, але й збалансувати внутрішні можливості із впливом зовнішнього середовища, щоб забезпечити власне виживання й одночасний розвиток у динамічному середовищі.

Важливу роль у забезпеченні ефективних форм господарювання відіграє процес прогнозування, який є інструментом мінімізації невизначеності, що передбачає відбір, оцінку та інтерпретацію майбутніх перспектив та можливі наслідки управлінських рішень. Значення розробки прогнозних моделей полягає в тому, що вони дозволяють підприємству планувати фінансовий розвиток, уникати

значних прорахунків і пов'язаних із ними втрат, робити аналіз доцільності майбутніх витрат, отримувати найбільшу вигоду від господарських відносин з покупцями, партнерами, постачальниками та банками, розширювати або обмежувати масштаби діяльності, змінювати асортимент товарів та послуг тощо. Необхідність прогнозування динаміки стійкого функціонування підтверджується невірними маневрами, що можуть призвести до значних збитків, втрати конкурентоспроможності, нестійкого фінансового стану або банкрутства.

Для побудови чіткої стратегії діяльності підприємства прогнозування є першим етапом, з якого починається процес взаємодії та співпраця всіх підрозділів підприємства. Прогнозування стійкого розвитку підприємства являє собою сукупність аналітичних процедур, що застосовуються для діагностики шляхом розроблених методик аналізу і прогнозування стійкості на основі чинної методології економічного аналізу і прогнозування [4]. Всі процедури прогнозування передбачають перенесення досвіду з минулого в майбутнє.

В процесі прогнозування найважливішими є такі фактори, як прибутковість, наявність власних фінансових ресурсів, раціональне розміщення основних і оборотних коштів, платоспроможність, ліквідність [2]. Прогнозування цих показників дозволяє підприємству розраховувати на стабільність у діяльності.

Прогнози є базою для розробки планів економічного зростання чи фінансової стабілізації, напрацювання механізмів подолання кризових явищ, відновлення ділового партнерства, реалізації конкурентної та антимонопольної політики.

В основі прогнозування лежать три взаємодоповнюючих джерела інформації про майбутнє [3]:

- набутий досвід, який базується на знаннях закономірностей розвитку явищ та процесів, що досліджуються;
- умовне продовження на майбутнє тенденцій, закономірностей розвитку, які в минулому та сьогодні добре відомі;
- побудова моделей майбутнього стану відповідно до очікуваних і бажаних змін низки умов, перспективи розвитку яких досить відомі.

Розрізняють короткотерміновий прогноз фінансового стану на період до одного року та довготерміновий – на перспективу:

– стратегічні прогнози (період попередження понад 2 роки) – передбачення найважливіших параметрів формування керованих об'єктів в середньостроковій та довгостроковій перспективах.

– оперативні прогнози (період попередження від 1 місяця до 1 року) – призначені для виявлення можливостей у вирішенні конкретних проблем стратегічних прогнозів щодо поточної діяльності та короткострокових перспектив. Вони вважаються більш надійнішими і точнішими.

Важливим етапом прогнозування є вибір моделі і методів. За оцінкою спеціалістів, нараховується більш ніж 200 наукових методів, хоча на практиці використовується не більше 15–20. У світовій практиці зазвичай виділяють три групи методів прогнозування фінансового стану: екстраполяцію, моделювання і експертні оцінки (табл. 1).

Форми та методи прогнозування стійкого розвитку підприємства

Групи методів	Характеристика методу
<p>Формалізовані – дозволяють аналітично врахувати всі суттєві фактори при складанні прогнозів. Базуються на математичній теорії, яка забезпечує підвищення достовірності та точності прогнозів, значно скорочуючи строки їх розроблення, дозволяє забезпечити діяльність з обробки інформації та оцінки результатів.</p>	
<p>Екстраполяція (короткостроковий прогноз)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Полягає у визначенні на підставі досвідчених статистичних даних про об'єкт (процес), що прогнозується, його детермінованої (невипадкової) основи (тренда) і наступного обчислення його значень для заданого майбутнього моменту часу, а також оцінки можливого розкидання відносно середнього значення. 2. Розрахунок прогнозних показників здійснюється шляхом коригування досягнутого в базовому періоді рівня показників на відносно стійкий темп їх зростання. 3. Призводять до задовільних результатів лише в тих випадках, коли тенденції розвитку прогнозованого показника, виявлені на період розроблення прогнозу, збережуться також і на прогнозний період. 4. За допомогою цих методів можна прогнозувати зміни деяких кількісних характеристик об'єкта: це може бути деякий числовий параметр, значення одиночної функції, стан об'єкта.
<p>Моделювання (короткостроковий, середньостроковий прогноз)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Використання припускає більше знання прогнозістом об'єкта прогнозування, ніж це необхідно під час використання методів екстраполяції. 2. Дозволяють отримувати прогнозні фінансові показники у вигляді сіткових графіків, схем та інших форм представлення інформації, де результати дослідження переносяться з моделей на об'єкт. 3. Основним допущенням методу є припущення, що модель процесу залишається незмінною й до майбутнього часу, для якого робиться прогноз. Інакше кажучи, передбачається, що процес, який прогнозується, буде розвиватися за тими законами, за якими він розвивався у минулому і відбувається в теперішній час.
<p>Інтуїтивні – використовуються у випадках, коли об'єкт прогнозування або дуже простий, або настільки складний, що аналітично врахувати вплив багатьох факторів практично неможливо. У цьому випадку використовуються думки експертів щодо поведінки об'єкта прогнозування.</p>	
<p>Експертних оцінок (довгостроковий прогноз)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Найпростіший та доволі популярний історичний сформований метод аналізу і дослідження складних проблем, що не формалізуються на основі інтуїтивно-логічного підходу. 2. Передбачає складання прогнозу на базі оцінок, зроблених і обґрунтованих компетентними фахівцями у ході багатоетапного процесу опитування за спеціальними схемами експертів і аналізу отриманих результатів з метою упорядкування суб'єктивних оцінок прогнозного характеру за допомогою інструментарію економічної статистики. 3. За допомогою цього методу виявляються особливості прогнозних завдань і систематизується інформація, необхідна для розробки стратегії розвитку, а також для прийняття управлінських рішень задля її реалізації. 4. Використовуються не тільки для прогнозування значень показників, але і в аналітичній роботі, наприклад для розроблення коефіцієнтів, порогових значень контрольних показників.

Джерело: розраховано авторами за [5],[6]

Необхідно зазначити, що жоден з розглянутих методів не може забезпечити високої надійності прогнозу. Тому на практиці звичайно використовують комплекс комбінованих методів, який дає змогу усунути недоліки окремих методів і гарантувати більшу точність та надійність прогнозів.

Таким чином, прогнозування посідає особливе місце в системі управління, оскільки виступає основою розроблення довго- та короткострокових прогнозів подальшого розвитку та розширення фінансово-господарської діяльності підприємства, а також є інструментом мінімізації невизначеності, що передбачає відбір, оцінку та інтерпретацію майбутніх перспектив та можливі наслідки управлінських рішень. Основним інструментарієм для прогнозування стійкого розвитку є розробка та застосування комбінованих методів, які поєднують екстраполяцію, моделювання та експертні оцінки, що притаманні формалізованим та інтуїтивним методам. На основі прогнозних показників діяльності підприємства виявляється можливим формування подальшої стратегії розвитку та корегування короткострокових планів за рахунок зміни його тактичних завдань та цілей. Прогноз фінансового стану підприємства дає можливість передбачити надійність і фінансову стійкість підприємства або навпаки, його можливе банкрутство. Проте, прогнозування не дає достовірної точності передбачення майбутніх подій та гарантії відсутності ризиків, тож вимагає розробки стратегії управління даними ризиками навіть при сприятливих результатах прогнозу.

ДЖЕРЕЛА

1. Ковальчук Т. І. Оцінка фінансової стійкості підприємства. URL: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64131.doc.htm (дата звернення: 25.11.2019).
2. Кондіус І. С. Конспект лекцій за темою: «Прогнозування соціально-економічних процесів». Севастополь: Севастопольський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації, 2013. С. 76
3. Кузьміна О. М. Методи прогнозування фінансових показників діяльності підприємства. Молодий вчений. 2016. № 1(1). С. 89-92.
4. Кужелюк А. В., Маркус О. В. Економіко-математичне моделювання як інструмент прогнозування фінансової стійкості підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 21. С. 681–684.
5. Філіпова К. В. Методи прогнозування інноваційного розвитку підприємства URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/34162/1/127_609-613.pdf (дата звернення: 24.11.2019).
6. Щука В. Г. Дослідження методів прогнозування та обґрунтування вибору кращого з них для прогнозування показників фінансово-господарської діяльності підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2015. №1. С. 102-104.

Богомолова К.Ю.,

здобувачка ступеня бакалавра,

Казак О.О.,

*к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна*

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасні глобалізаційні процеси характеризуються нагальною потребою забезпечення економічного зростання економіки країни за наявної нестабільності інвестиційного розвитку українських підприємств. Національна економіка має широкі інвестиційні можливості, але через макроекономічну нестабільність та недостатність правових гарантій захисту інвестованих коштів необхідна реалізація ефективної стратегії інвестування. Проблема вибору інвестиційної стратегії є актуальною, оскільки значна кількість підприємств потребують залучення інвестицій при протіканні глобалізації, як явища всепоглинаючого та всеохоплюючого. Інвестиційна діяльність підпорядковується довгостроковим цілям розвитку підприємства і повинна здійснюватися із врахуванням певної перспективи, оскільки економічною суттю інвестицій є відмова від поточного споживання для отримання доходів у майбутньому. Діяльність підприємства в умовах конкуренції є ефективною при чітко визначеній науковій методології здійснення перспективного управління інвестиційною діяльністю, ефективним інструментом якого виступає інвестиційна стратегія. Адже Закон України визначає інвестиції як «...усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект...» [1].

Активізація інноваційних процесів та використання потенціалу науки та техніки у модернізації економіки України визначені у Програмі реформ «Стратегія розвитку – 2020». Проте, система управління інвестиційно-інноваційними процесами сформована цілком неефективно, венчурні фонди і центри трансферу технологій практично не діють, відсутня фінансова політика держави у цій сфері та регулювання з боку законодавства. Формування стратегії інвестиційного розвитку підприємств є необхідним на підприємствах усіх видів економічної діяльності. Основні сфери інвестиційно-інноваційної діяльності функціонують ізольовано одна від одної, немає цілісно сформованого напрямку державного регулювання, керівники часто обирають хибний інвестиційний вектор для підприємств, тому оптимальним вирішенням проблем даного характеру та ціллю виведення підприємств з кризи є обґрунтування та реалізація ефективної стратегії інвестиційного розвитку.

Функціонування підприємства в умовах глобалізації та жорсткої конкуренції пов'язане із формуванням та реалізацією ефективної стратегії інвестиційного розвитку, що поетапно включає у свою сутність слабкі та сильні сторони підприємства, його економічні можливості. Основною метою інвестиційної

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

діяльності є забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії [2, с. 189].

Перш ніж перейти до питань формування інвестиційної стратегії, необхідно визначити основні правила – принципи, за якими вона буде формуватися. В основі розробки інвестиційної стратегії підприємства повинні лежати принципи системи стратегічного управління. Так, за думкою одного з найвпливовіших науковців в сфері інвестиційного менеджменту – Бланка І.О. та його співавтора – Гуляєвої Н.М. [3, с. 189–191] до основних принципів, що забезпечують підготовку і прийняття стратегічних інвестиційних рішень в процесі розробки інвестиційної стратегії підприємства, відносяться наступні:

1. Розгляд підприємства як відкритої соціально-економічної системи, спроможної до самоорганізації;
2. Урахування базових стратегій операційної діяльності підприємства.
3. Переважна орієнтація на підприємницький стиль стратегічного управління інвестиційною діяльністю.
4. Забезпечення погодженості перспективного, поточного і оперативного управління інвестиційною діяльністю.
5. Забезпечення адаптивності інвестиційної стратегії до змін чинників зовнішнього інвестиційного середовища.
6. Забезпечення альтернативності стратегічного інвестиційного вибору.
7. Забезпечення постійного використання результатів технологічного прогресу в інвестиційній діяльності.
8. Врахування рівня інвестиційного ризику в процесі прийняття стратегічних інвестиційних рішень.
9. Орієнтація на професійний апарат інвестиційних менеджерів у процесі реалізації інвестиційної стратегії.
10. Забезпечення розробленої інвестиційної стратегії підприємства відповідними організаційною структурою та інвестиційною культурою є найважливішою умовою для ефективної її реалізації.

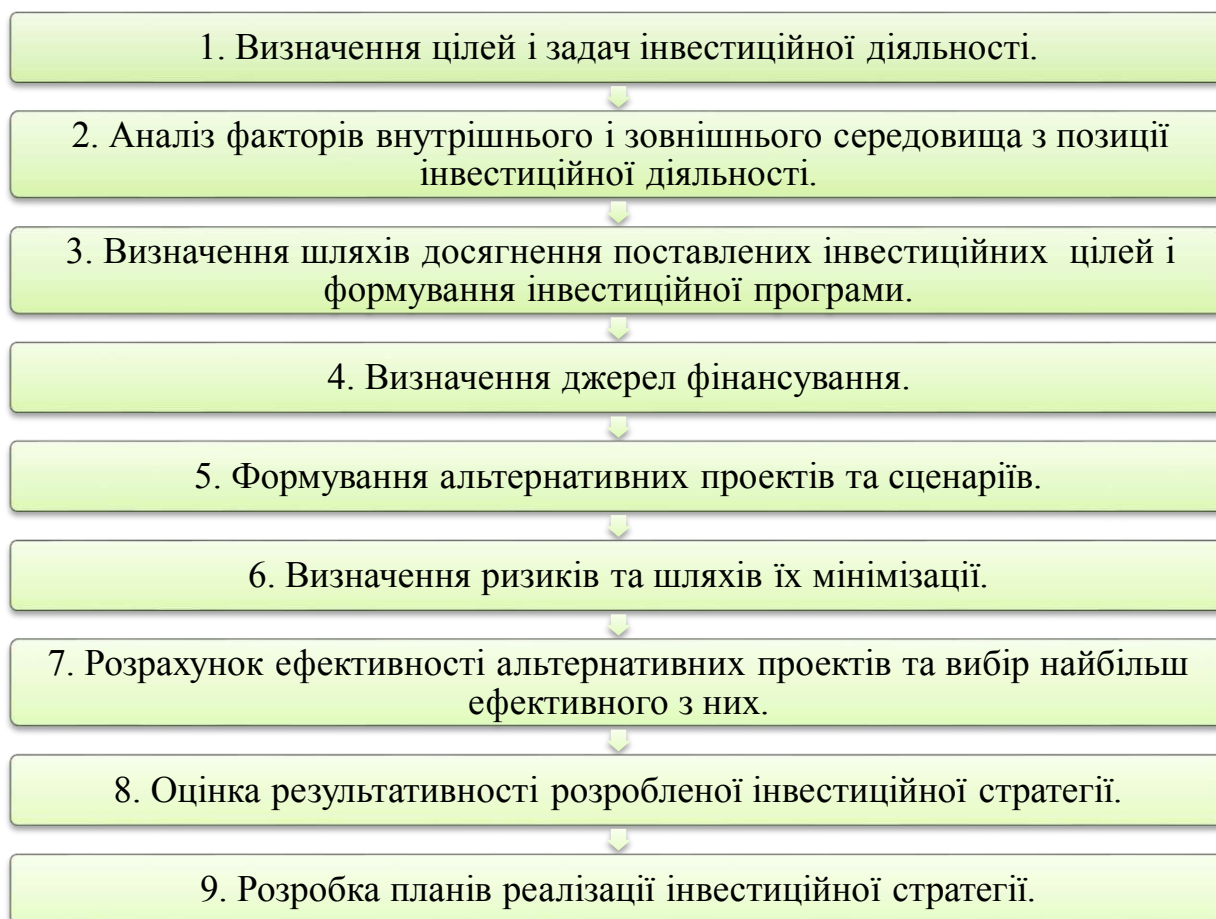
Розглядаючи перераховані принципи з точки зору їх практичної значущості, можна стверджувати, що керуючись цими принципами, підприємству складно буде організувати інвестиційну діяльність, оскільки вони є загальними та нечітко вираженими.

Непогодіна Н.І. в своїх дослідженнях [4] аргументувала необхідність розробки інвестиційної стратегії з дотриманням принципів збалансованості та коеволюції, економічності, обмеженої раціональності та узгодженості інтересів зацікавлених груп з огляду на те, що основним завданням інвестиційної стратегії є забезпечення довгостроковості функціонування і зростання ринкової вартості підприємства.

Теоретичні, методичні та прикладні аспекти формування та реалізації інвестиційної стратегії підприємства, знайшли своє відображення у працях відомих вітчизняних і закордонних економістів І.Ансоффа, І.Бланка, С.Бріггема, І.Ліпсица, В.Коссова, Б.Карлофа, У.Кінга, Д.Кліланда, Н.Непогодіної, А.Пересади, В.Хобти, Д.Черваньова, М.Чумаченка, У.Шарпа, О.Ястремської. Дослідження існуючих підходів до обґрунтування механізму формування інвестиційної стратегії

підприємства показало, що серед вчених немає спільної думки з приводу складу і послідовності етапів планування і реалізації стратегії інвестування, що викликано розбіжністю трактування сутності інвестиційної стратегії і її місця в системі забезпечення розвитку підприємства. Тому обґрунтування і узагальнення пануючих в сучасних умовах підходів є актуальним питанням, що дозволить створити передумови для більш широкого впровадження комплексу розробок в напрямку обґрунтування і впровадження механізму формування інвестиційної стратегії на підприємствах в умовах глобалізації.

Провівши дослідження стосовно ефективних інструментів для формування інвестиційної стратегії кандидат економічних наук, доцент Відоменко І.О. стверджує, що доцільно виокремити принципи формування інвестиційної стратегії на основі принципів планування [5]. Системне дослідження процесу формування інвестиційної стратегії та обґрунтовані принципи формування інвестиційної стратегії дозволили запропонувати таку логіку процесу формування інвестиційної стратегії:

Рис. 1. Процес формування інвестиційної стратегії підприємства

Отже, механізм розробки та формування інвестиційної стратегії є найважливішою складовою частиною загальної системи стратегічного вибору підприємства, основними елементами якого є місія, загальні стратегічні цілі

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

розвитку, система функціональних стратегій в розрізі окремих видів діяльності, способи формування і розподілу ресурсів.

ДЖЕРЕЛА:

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ. Дата оновлення: 20.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 25.11.2019).
2. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. К.: МП «ИТЕМ» ЛТД, «Юнайтед Лондон Трейд Лимитед», 2005. 448 с.
3. Бланк І.О. Гуляєва Н.М. Інвестиційний менеджмент: Підручник. К.: Київ.нац.торг.-екон. ун-т, 2003. 398 с.
4. Непогодіна Н.І. Інвестиційна стратегія в управлінні розвитком промислового підприємства (наприкладі машинобудівної галузі) : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Хмельницький, 2009. 20 с.
5. Відоменко І.О., Кривша Є. В. Сучасні підходи до розробки інвестиційної стратегії підприємств. *Економіка харчової промисловості*, 2010, № 2, с. 8-13.

Сізік С. В.,
здобувач ступеня магістра
Казак О. О.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки Київський університет
імені Бориса Грінченка м. Київ, Україна

УКРАЇНСЬКІЙ РИНОК ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

В результаті глобалізації світової економіки одним з інструментів інтеграції України у світове співтовариство стали угоди злиття і поглинання (Mergers&Acquisitions, M&A). В умовах стрімкого економічного, технологічного та інформаційного розвитку суспільства, орієнтації компаній на світові ринки, які існують і функціонують в умовах постійного посилення конкурентної боротьби, великий спектр можливостей для оптимізації бізнесу забезпечує реструктуризація підприємств методами інтеграції капіталу. Угоди злиття і поглинання на сьогоднішній день є однією з основних форм такої реструктуризації, яка являє собою важливий фактор у завоюванні лідерства на відповідних світових і регіональних ринках. Особливо у існуючих сучасних умовах нестабільності та наявній кризовій ситуації вони є одним із додаткових способів укрупнення бізнесу, засобом розширення компанією своєї діяльності, сфер впливу на окремому ринку та законними інструментами виведення підприємства зі стану збитковості.

Злиття і поглинання є механізмом перерозподілу власності або способом передачі управління компанією від менш ефективних менеджерів до більш ефективних з метою підвищення прибутковості. [9. с. 44]. Такі операції є джерелом формування нових, масштабних та інтегрованих підприємницьких структур, здатних до адаптації та розвитку на міжнародних ринках.

У світовій практиці угодами злиття та поглинання вважають усі угоди, які передбачають перехід корпоративного контролю над компанією шляхом купівлі або продажу всієї компанії або значної частки в ній. Залежно від мотивів M&A, галузевих особливостей та конкретної ситуації, залежить якого виду угода укладатиметься. Угоди злиття та поглинання класифікують за характером інтеграції, формою фінансування, місцезнаходженням компаній, що беруть участь в угоді, відношенням менеджменту до угоди та типом покупця.

Мотиви укладання угод злиття і поглинання суттєво видозмінювалися залежно від історичного проміжку часу, в якому вони протікали, [3. с. 146]. що пов'язано з розвитком економіки, технологій, зміною політичної ситуації, але найголовніший з них – отримання синергетичного ефекту. Синергія являє собою зростання ефективності діяльності об'єднаного підприємства понад ту, яку підприємства, що об'єднуються, вже досягли або повинні досягти як незалежні.

Перша хвиля процесів злиття й поглинання розпочалася в США в 1880–1890 роках, коли підприємства для отримання монопольної влади в певних галузях почали формувати трести. Пізніше з прийняттям антимонопольного законодавства, щоб досягти домінуючої позиції на ринку й контролювати весь виробничий цикл,

починають створюватися холдинги, які одночасно здійснювали діяльність у різних галузях економіки.

Наступний етап, пов'язаний з високим рівнем інфляції та значної вартістю позикового капіталу, спонукав до об'єднання підприємств з метою зниження вартості їх фінансування, підвищення об'ємів виготовленої продукції, скорочення виробничих витрат. Черговими новими причинами злиттів і поглинань стало поглинання одних підприємств іншими з метою отримання нематеріальних активів у вигляді нових технологій і знань. [3. с. 146].

Оцінюючи приклади та досвід компаній, що уклали угоди про злиття чи поглинання, можна стверджувати, що ця процедура є особливо привабливою для компаній з скрутним фінансовим становищем, оскільки злиття з потужним конкурентом є більш прийнятною перспективою, ніж тривала та часто безрезультатна санаційна процедура. [9].

Таким чином, метою будь-якого раціонального злиття або поглинання є «створення стратегічної переваги, що полягає в витратах на компанію-ціль, ціни меншої, ніж сумарні ресурси, необхідні для побудови такої ж стратегічної позиції, але внутрішнім розвитком». [5. с. 44].

В практиці діяльності українського корпоративного сектора процеси злиття та поглинання (M&A) мають невелику історію. Однак в умовах підвищення капіталізації національної економіки та посилення інтегрованості національного фінансового ринку в світогосподарські процеси масштаби таких процесів постійно розширюються. [4. с. 179].

Проте і досі на українському ринку злиттів та поглинань існують певні неврегульованості, пов'язані із недосконалістю законодавства, недостатністю досвіду власників бізнесу та менеджерів тощо.

Більшість угод зі злиттів та поглинань сьогодні здійснюється або з метою формування сильної вертикально інтегрованої структури організації, або ж з метою посилення ринкової позиції. Саме тому об'єктом сучасного ринку злиттів та поглинань в Україні передусім є підприємства металургійної та харчової галузей, а також телекомунікаційного бізнесу та банківської сфери.

Вперше показник поглинання вітчизняних підприємств іноземними активувався в 2000р. і становив 151 млн. дол. США. Загалом до 2005 р. на ринку злиттів і поглинань було проведено 85 угод вартістю 2.3 млрд. дол. США, що становило 3% від всього обсягу цього ринку в Центральній і Східній Європі. Україна зайняла третє місце з привабливості для зовнішніх інвестицій після Республіки Чехії і Словаччини, у 2006 р. - четверте місце зі зростання активності на ринку злиття і поглинання після Хорватії, Угорщини і Росії. Впродовж – 2007-2008 років спостерігалось подальше поживлення, проте з настанням кризи 2009 р. ринок M&A кардинально змінився з “ринку продавця” на “ринок покупця”. Відбувся зсув фокусу операцій із стратегії зростання, коли операції переважно здійснювалися іноземними компаніями для отримання доступу на український ринок. В цей час загальна кількість операцій M&A різко скоротилася в результаті швидкого зниження активності як фундацій прямого інвестування, так і стратегічних інвесторів.

Пожвавлення українського ринку злиття і поглинання (M&A) відбулося лише в 2010 році, коли нараховано 17 публічних M&A операцій, загальний обсяг яких досяг 1,7 млрд. дол. США, що майже в чотири рази перевищило показники аналогічного періоду минулого року (430 млн. дол. США і 14 операцій відповідно). [10, с. 225-229]. У 2018 році загальна сума угод склала €1,05 млрд, 47% з них здійснювалося за участю іноземних інвесторів. А це майже у два рази більше, якщо порівнювати з позаминулим роком, коли цей показник становив 27%.

За результатами перших 5 місяців 2019 року експерти відзначають декілька значних угод в IT-секторі. Перша – придбання Luxoft, у якої не менше третини персоналу розміщено в Україні, компанією DXC Technology за \$2 млрд. Друга велика угода – придбання частки у Ajax фондом прямих інвестицій Horizon Capital за \$10 млн. [6].

Найбільш активної галуззю з точки зору M&A є сільське господарство, особливо – рослинництво, а також інфраструктура (елеваторні компанії). При цьому, за останні 12 місяців значно зросла оцінка с/г підприємств – з 500-600 доларів за гектар до 1200-1500 доларів за окремими активами, – впевнено долаючи середню оцінку в 1000 доларів за 1 га. В IT галузі триває активне залучення інвестицій під нові проекти та консолідація ринку шляхом придбання великими розробниками програмного забезпечення більш дрібних компаній.

Для процесу укладання M&A угоди в Україні характерна кількісна перевага методу поглинань, а не злиття, стрімко підвищується ризик ворожого поглинання через скупку акцій, кредиторської заборгованості, векселів чи банкрутство, закритість інтеграційних процесів і майже повна відсутність інформації про процес укладання угод.

Висока активність процесів злиття та поглинання завжди спостерігалася у банківському секторі України. Особливістю є й те, що всі угоди зі злиття та поглинання в банківському секторі здійснюються лише в готівковій формі розрахунку. Це пояснюється, перш за все, тим, що «банки-покупці» значно переважали за активам «банки-цілі». Передумовою сьогоденного пожвавлення таких процесів є поява на ринку більшої кількості «покупців» цього специфічного товару, що пояснюється певною стабілізацією економічної ситуації після фінансової кризи. Ціни на українські активи зросли, що спонукає власників до їх продажу [12].

Отримання позитивного синергетичного ефекту в інтеграційних процесах банків можливе за рахунок таких чинників, як збільшення частки кредитів у вартості сукупних активів, диверсифікація кредитних ризиків, скорочення кількості банківських відділень, універсалізація банківської діяльності, підвищення якості управлінського апарату, оптимізація організаційної структури, розширення спектру наданих послуг, зменшення управлінських витрат.

Ключовими проблемами на ринку злиття і поглинання в Україні є невпорядкованість та непрозорість бізнесу, порушення у сфері корпоративного права, порушення вимог антимонопольного законодавства, «договірні» проблеми, недосконале правове регулювання процесів, нерозвиненість фондового ринку. Головна проблема полягає в ефективному впровадженні у практику управління

бізнесом процедур прийняття рішень, які адекватно відображають ризики сучасного бізнесу та мінімізують імовірність істотних втрат внаслідок управлінських помилок.

Сьогодні можна виділити декілька сфер, які є найбільш привабливими з точки зору здійснення операцій злиття і поглинань, особливо для іноземних інвесторів: фармацевтика, медицина, АПК, ІТ. Україна як частина європейського ринку, могла б скористатися вигодами від багатомільярдних угод М&А у світі. Одна з необхідних умов для цього – функціональний вільний ринок, шлях до формування якого може бути визначений трьома пунктами, як чинна судова система, спрощення умов для ведення бізнесу, ліквідація корупційного впливу на діяльність бізнесу. Інвестори з багатьох країн цікавляться українським ринком. Зокрема, Банк розвитку Китаю нещодавно оголосив про створення спільного підприємства та надання фінансової підтримки для ПАТ «Укртелеком». У кінці 2015 року здійснено угоди з боку фондів прямого інвестування, які мають американське коріння: Horizon Capital (придбання долі в Rozetka.ua, лідера інтернет-торгівлі в Україні), Acino, акціонерами якої є Avista Capital і Nordic Capital (придбання фармацевтичного виробника «Фарма Старт»), фонд Джорджа Сороса (придбання ІТ-аутсорсера Ciklum).

Злиття і поглинання компаній – це особливий клас економічних процесів укрупнення бізнесу і капіталу, що відбуваються на мікро- і макроекономічному рівнях [5. с. 48]. Через процеси злиття і поглинання вирішується проблема побудови стратегії розширення національного бізнесу для підвищення рівня його ефективності та конкурентоспроможності, в результаті на ринку утворюються більш великі компанії. Відтак питання постійного моніторингу, виявлення проблем та перспектив ринку злиття і поглинання мають першорядне значення.

Формування підприємницьких структур шляхом операцій злиття і поглинання та поступове зростання цього ринку - це поштовх до зростання економічного потенціалу національного підприємництва, поліпшення інвестиційного клімату та зростання конкурентоспроможності українського товаровиробника через технологічне оновлення суспільного виробництва, зростання якості та безпечності вітчизняної продукції й розширення національних ринків збуту — збільшення кількісних показників реалізації. [8. с. 109].

Відтак, необхідність розвитку ринку корпоративних злиттів і поглинань в Україні вимагає в сучасних умовах збільшення його масштабів (глибини, місткості, ліквідності, прозорості, надійності). Лише на основі оптимального взаємозв'язку сфери злиттів і поглинань із фінансовим ринком можна забезпечити ефективний перерозподіл фінансових ресурсів у стратегічно важливі сектори національної економіки. Усе це в підсумку є важливими умовами ефективного здійснення злиттів і поглинань в економіці України і формування дієвої структури національного капіталу. [4. с. 187].

ДЖЕРЕЛА

1. Гриценко Н.В. Світовий досвід реструктуризації підприємств. Актуальні проблеми економіки. 2007. № 6. с. 67–73
2. Злиття та поглинання в Україні. Библиотека «Ценные бумаги Украины». 2010. Режим доступу: [https:// www.securities.org.ua](https://www.securities.org.ua) . (дата звернення: 26.11.2019)

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

3. Коломійцева О. В. Мотиви та причини процесів злиттів і поглинань підприємств. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 6. 142-149 с. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_6_19. (дата звернення: 26.11.2019)
4. Лагутіна К. Фінансове забезпечення корпоративних злиттів і поглинань в економіці України. Світ фінансів. 2010. № 4. 179 – 188 с.
5. Максименко І. Я. Злиття та поглинання як інструмент інноваційного розвитку: стан та перспективи в Україні. Економічний вісник. 2018. №2. 43-50 с. Режим доступу: https://ev.nmu.org.ua/docs/2018/2/EV20182_043-050.pdf. (дата звернення: 26.11.2019)
6. M&A in Ukraine: На що очікує ринок злиття та поглинання до кінця року. Режим доступу: <https://investory.news/ma-in-ukraine-na-shho-ochikuye-rinok-zlittya-ta-roglinannya-do-kincya-roku>. (дата звернення: 26.11.2019)
7. Науменкова С. Проблеми підтримки фінансового сектора в умовах світової кризи. Вісник Національного банку України. 2009. № 6. 12–18 с.
8. Роженко О. В. Ринок злиття і поглинання в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Серія : Економічні науки. 2017. № 1. 105-111 с. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdnuete_2017_1_15 (дата звернення: 26.11.2019)
9. Ревуцька Н. Механізм злиття та поглинання як спосіб розвитку компаній. Цінні папери України. Режим доступу: <http://www.corporatesecretary.com.ua/component/content/article/15> (дата звернення: 26.11.2019)
10. Тарасова О. В. Одеський державний економічний університет: Проблеми та перспективи ринку злиття та поглинання в Україні. 2010. 223-230 с. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10023/1/35.pdf>. (дата звернення: 26.11.2019)
11. Твердомед О. М. Злиття та поглинання: проблеми в українській практиці. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2012. № 4 (55). 37-40 с.
12. Чичкало-Кондрацька І. Б. Тенденції й особливості злиття та поглинання компаній: світовий досвід і вітчизняні реалії. – 2013. Режим доступу: <https://reposit.pntu.edu.ua/bitstream/PolNTU/2198/1/%D0%A7%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%BE%20%D1%83%20%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8E.pdf>. (дата звернення: 26.11.2019)

*Загоруйко Д. М.,
студентка 4 курсу*

Казак О.О.,

*к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка*

КЛЮЧОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Посилення ролі фінансів суб'єктів господарювання у економічній системі зумовлено, перш за все, переходом до ринкових відносин. Детермінантом конкурентоспроможності і платоспроможності учасників господарських відносин є раціональна організація фінансів, яка має сприяти підвищенню ефективності виробництва. Організацію фінансів на підприємстві можна визначити як форми, методи, способи формування та використання ресурсів, а також контроль за їх кругообігом задля реалізації економічних цілей відповідно до чинних законодавчих актів. Основою організації цього ресурсу є комерційний розрахунок, що ґрунтується на трьох базових принципах: самоокупності, саморегулювання та самофінансування. Суть комерційного розрахунку полягає у безперервному порівнюванні витрат і результатів фінансово-господарської діяльності у вартісній формі. Метою такого методу ведення господарювання є одержання підприємством максимального прибутку затрачуючи якомога менше витрат капіталу та мінімізуючи усі можливі ризики.

Якщо проаналізувати діяльність суб'єктів господарювання, то можна виділити, що у переважній більшості підприємств вона має комерційний характер, тобто одержання максимального прибутку та досягнення високих економічних та соціальних результатів. Крім цього, існує ще один вид господарської діяльності, що спрямований на досягнення соціальних, економічних та інших результатів без мети одержання прибутку – некомерційне господарювання. До некомерційних організацій невиробничої сфери економіки можна віднести добродійні, освітянські, медичні, наукові, релігійні та інші [3].

На організацію фінансових ресурсів підприємств визначальний вплив мають наступні:

- організаційно-правова форма господарювання;
- галузеві техніко-економічні особливості;
- форма об'єднання підприємств, якщо підприємство входить до складу будь-якого об'єднання.

Розглянемо вищезазначені детермінанти. Організаційно-правова форма ведення суб'єктом господарської діяльності, а також сфера та її характер визначають процес формування капіталу (статутного фонду), утворення фондів грошових коштів, розподілу прибутку між засновниками, у взаємовідносинах з бюджетом, внутрішньовідомчого розподілу засобів тощо. Українським законодавством передбачено існування різних видів підприємств. Вони можуть відрізнятися рядом чинників: характером і метою діяльності, кількістю власників капіталу, а також

їхніми правами та відповідальністю. На державному рівні організаційно-правова форма господарювання підприємств регулюється Господарським кодексом України.

У Законі передбачено класифікацію підприємств за формою власності на приватні, комунальні, державні, колективні та змішані. В залежності від способу заснування та формування капіталу в Україні можуть діяти унітарні та корпоративні підприємства. Характерною рисою унітарного підприємства є один засновник. Такими можуть бути підприємства комунальні, державні, релігійні, а також ті, що створюються на приватній власності засновника. Формування корпоративного підприємства, відбувається за участі двох або більше засновників за їх спільним рішенням.

Визначником змісту фінансових відносин під час складання статутного капіталу, відповідальності за зобов'язаннями, розподілу і використання прибутку є організаційно-правова форма підприємства. У Господарському кодексі України поняттю господарського товариства відводиться наступне визначення: такими визнаються підприємства або інші суб'єкти господарювання, створені юридичними особами та/або громадянами шляхом об'єднання їх майна і участі в підприємницькій діяльності товариства з метою одержання прибутку. Підставою для формування та роботи господарських товариств є два установчі документи: договір та статут. Класифікація господарських товариств здійснюється виходячи з характеру взаємодії осіб або капіталу та міри відповідальності за зобов'язаннями на: повні, акціонерні, командитні, з обмеженою та додатковою відповідальністю. [4]

Окрім організаційно-правової форми на ведення фінансової діяльності суб'єкта господарювання має його галузева належність. Продукція, що виробляється, або послуги, що надаються підприємством, визначають його профіль та, власне, галузеву приналежність. Виходячи з цих даних підприємства класифікують на: будівельні, промислові, транспортні, сільськогосподарські, виробничо-торгові, торгово-посередницькі, лізингові, банківські, страхові, інноваційно-впроваджувальні, туристичні тощо. Усі перелічені вище галузі є специфічними та вимагають особливої форми ведення фінансової звітності та обліку.

У такий спосіб, фінансово-господарська діяльність суб'єктів господарювання є складником загальної фінансової системи та має прямий вплив на формування національного доходу - основне джерело фінансових ресурсів держави, адже функціонує у сфері суспільного виробництва. Отже, справедливо стверджувати, що результат організації фінансів підприємств визначає фінансово-економічне становище всієї країни. Особливість визначення "фінансів підприємств" полягає в їх функції мобілізації та створенні ресурсів для обслуговування руху вартісної оцінки ВВП на всіх стадіях процесу відтворення, процесу виробництва продукції, надання послуг, виконання певних робіт тощо. Так, первинний перерозподіл вартості виробленого валового продукту на фонди споживання, нагромадження, відновлення матеріальних ресурсів процесу виробництва відбувається саме за допомоги фінансів підприємств.

Зважаючи на маркетингове середовище, в якому діють сучасні підприємства, успішність функціонування господарюючого суб'єкта визначається формуванням і

реалізацією виваженого портфеля стратегій фінансового забезпечення конкурентоспроможності, який дає змогу досягти поставлених цілей за умови втілення оперативних й поточних планів. Стратегії фінансового забезпечення мають бути логічними, чіткими, збалансованими та обґрунтованими. За відповідності зазначеним критеріям вони забезпечують підприємству високий попит на його продукцію та вигідну конкурентну позицію.

Такі характеристики як організаційно-правова форма і галузева належність є одними з визначальних факторів при веденні фінансової діяльності підприємства. Згідно з чинним законодавством, кожен суб'єкт господарювання створюється у чітко визначеній організаційно-правовій формі та здійснює свою діяльність у відповідності до правил, визначених у нормативно-правових актах. Фінансова та майнова відповідальність, права засновників суб'єкта господарювання, структура управління та способи формування капіталу також визначаються організаційно-правовою формою підприємства.

Список використаних джерел інформації:

1. Гудзь О.І. Формування фінансової стратегії підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. Вип. 24–1. С. 107–110.
2. І. І. Чуницька Детермінанти методологічного забезпечення стратегічних напрямів розвитку фінансового ринку у контексті актуальних потреб сучасності. *Економічна наука*. 2018. Вип. 6. С. 18–21.
3. Про господарські товариства [Електронний ресурс] : Закон України № 1576-ХІІ від 17.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12> (дата звернення: 27.11.2019)
4. Про акціонерні товариства [Електронний ресурс]: Закон України 514-VI від 01.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17> (дата звернення: 25.11.2019).

Чернишенко А.Ю.,

студентка 6 курсу

Казак О.О.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки

Київський університет імені Бориса Грінченка

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ЗА МСФЗ

В сучасних умовах впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в Україні фінансова звітність страхової компанії є публічним джерелом надання користувачам для прийняття рішень високоякісної достовірної інформації про діяльність страхової організації. Всі українські страхові компанії, відповідно до вимог чинного законодавства, починаючи з 01 січня 2012 року, в обов'язковому порядку складають фінансову звітність за міжнародними стандартами. В умовах існування нечіткого законодавства у сфері обліку страхових компаній формувати звітність й оцінювати окремі об'єкти є досить проблематично. Зазначене актуалізує вироблення чітких правил і послідовних процедур реалізації облікового процесу, які забезпечать повноту, достовірність та своєчасність показників діяльності страховиків [1]. Таким чином питання формування облікової політики страхових компаній та її складових елементів як основи для забезпечення достовірною інформацією зовнішніх та внутрішніх користувачів фінансової звітності є надзвичайно важливим та актуальним.

Облікова політика страхової компанії формується відповідно до концепції сучасної системи обліку, за якої загальні правила побудови бухгалтерського обліку встановлюються централізовано та конкретизуються залежно від сфери та умов діяльності, обраної системи управління, кваліфікації персоналу, технічного забезпечення облікового процесу тощо. Таким чином, особливості організації та ведення обліку в страхових організаціях можна розділити на дві основні групи: особливості в законодавчій базі та за окремими об'єктами обліку.

Особливості в законодавчій базі щодо страхової діяльності обумовлені низкою нормативно-правових документів: Закон України «Про страхування», Розпорядження Держкомфінпослуг «Про затвердження Порядку складання звітних даних страховиків», Правила формування, обліку та розміщення страхових резервів, МСФЗ 4 «Страхові контракти» тощо. При цьому варто зазначити, що П(С)БО і Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства не призначені для застосування представниками страхового бізнесу.

Щодо особливостей обліку за окремими об'єктами слід зауважити про надання страховими компаніями як представників фінансового ринку специфічних послуг, які безпосередньо і визначають особливості організації й ведення облікових процедур.

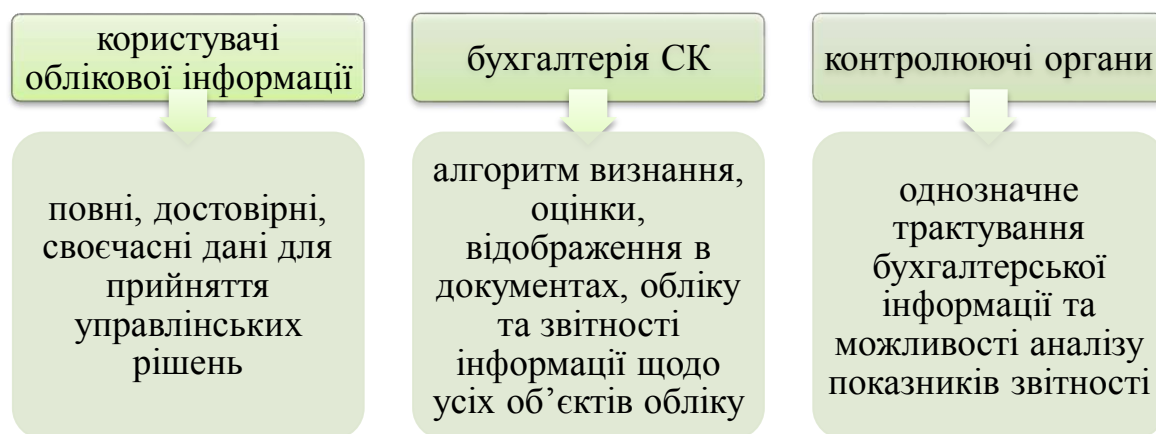
Відповідно до МСБО (IAS) 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» облікові політики – це конкретні принципи, основи, домовленості,

правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності [2].

Відповідно до ст. 2 Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг «Про затвердження Порядку складання звітних даних страховиків» [3], звітність страхової компанії передбачає подання останньою не лише фінансової, але й специфічної страхової звітності. Враховуючи, що обидва види звітності формуються на підставі даних бухгалтерського обліку, то доцільним було б використання єдиних принципів, методик та процедур як для ведення обліку, так і для складання звітності страховою компанією.

Зазначене дає змогу визначити облікову політику страхової компанії не тільки як дієвий інструмент для покращення доречності, достовірності звітних даних страховика та зіставності показників звітності через певний проміжок часу, але й як правове підґрунтя для визначення єдиних правил ведення обліку, у системі якого буде накопичуватися інформація для формування різного роду звітності.

Наявність зазначеної специфіки на підставі визначених особливостей здійснення представниками страхового ринку професійної діяльності визначає конкретизації в обліковій політиці інформації окреслених об'єктів та системи обліку в цілому. Забезпечення належним інформативним наповненням відповідних користувачів облікової політики страховика зображено на Рис. 1.

Рис. 1. Інформативним наповнення користувачів облікової політики страховика

Важливу роль при формуванні облікової політики страховика належить приділяти таким об'єктам обліку, як доходи і витрати. Адже вони є детермінантами отримання прибутку як основного результату діяльності. Визначальною особливістю страхової діяльності є невідповідність у часовому аспекті отриманих доходів до понесених витрат. До специфічних ознак отриманого доходу від надання страхової послуги належить розподіл останнього на зароблену та незароблену страхову премію, а також участь показників резерву незароблених премій на початок та кінець періоду при розрахунку основної складової доходів страховика. Порядок створення резервів страхової компанії, визначений відповідними правилами та витрати на ведення страхової справи та інші витрати страховика за складом

відрізняються від витрат суб'єктів інших галузей, що дає змогу виокремити їх як певні особливості.

До наступної особливості формування облікової політики страхової компанії можна віднести формування переліку основних страхових послуг, що уможливорює документальне забезпечення процесу їх надання та визначення порядку їх аналітичного обліку. Розмежування доходів за видами діяльності (у т. ч. страхової діяльності та іншої операційної діяльності), повнота та достовірність інформації про доходи страхової та іншої діяльності дають змогу правильно визначити та розкрити у фінансовій звітності інформацію щодо об'єкту з пільговою ставкою оподаткування у 3%. А структуризація витрат за їх складом дозволяє уникнути подвійного їх відображення в системі рахунків обліку.

Специфічною особливістю відрізняється процес моделювання принципів облікової політики щодо страхових резервів як специфічних об'єктів обліку страхових компаній. Особливо актуальним цей аспект є в розрізі необхідності збільшення або зменшення фінансових результатів страховика на суму коригування страхових резервів, відповідна динаміка яких в сторону завищення або заниження може бути підставою для штрафних санкцій у зв'язку з виникненням недостовірності суми оподаткованого прибутку. Доцільно зазначити наступні специфічні аспекти розкриття облікової інформації щодо резервів страховика [1]:

- ✓ зазначення тих видів резервів, які будуть створюватися в компанії (окрім тих, які визначені затвердженими правилами);
- ✓ методики формування (з переліку, визначеного правилами та розробленої в компанії для вільних резервів);
- ✓ порядку документального забезпечення (щодо страхових резервів за операціями страхування, перестраховування, дострокового припинення дії договорів страхування тощо);
- ✓ порядку відображення на рахунках обліку (виділення субрахунків);
- ✓ порядку відображення у звітності (в складі капіталу, зобов'язань).

Особливої уваги заслуговує необхідність відображення в обліковій політиці страховика складу та структури звітності. Порядок розкриття у звітах інформації визначений МСФЗ 4. Страхові контракти [4] та обумовлює детальне подання суттєвої, за визначенням страховика, інформації щодо обсягів зобов'язань, страхових резервів, концентрації страхового ризику за видами страхування, компонентів фінансових інструментів, результатів страхової діяльності, операцій перестраховування тощо. Тобто характерною особливістю фінансової звітності за вимогами МСФЗ порівняно з вимогами Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(с)БО), є її спрямованість на розкриття інформації, актуальної для захисту прав споживачів страхових послуг, а не фінансово-майнового стану, та співвідношення обсягів доходів і витрат як бази оподаткування. Під час складання фінансової звітності за міжнародними стандартами на перше місце виходить такий принцип бухгалтерського обліку, як превалювання сутності над формою. Договори, які за юридичною формою є страховими контрактами, а по суті – інвестиційними контрактами, спекулятивними контрактами, похідними фінансовими інструментами, контрактами фінансової гарантії, самострахуванням тощо, повинні

відображатися у звітності не як страхові контракти, а як інші фінансові активи чи зобов'язання [5]. Також важливим аспектом у розкритті звітності є потреба акумуляції аналітичної інформації в системі обліку задля розкриття спеціалізованої звітності страховика. В результаті відбувається дублювання бухгалтерських даних у різних видах страхової звітності. Таким чином доцільним є зазначення в Наказі про облікову політику страховика складу, структури та термінів подання звітності з метою реалізації можливості формування достовірної інформації та уникнення помилок.

Таким чином, вищезазначені особливості формування облікової політики страхових компаній свідчать про надзвичайну значущість та актуальність проблематики формування звітності й оцінювання окремих об'єктів облікової інформації. Врахування й чітке формулювання суб'єктами страхового ринку визначених питань в своїх облікових політиках забезпечать повноту, достовірність та своєчасність формування показників діяльності страховиків для прийняття належних ефективних управлінських рішень широким колом користувачів облікової інформації та звітності страхових компаній нашої держави.

ДЖЕРЕЛА:

1. Крутова А. С. Облікова політика як інструмент інформаційного забезпечення в страхових компаніях. Бізнес Інформ. 2015. № 4. С. 214-218. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_4_36 . (Дата звернення: 24.10.2019)
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 (МСБО 8). Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-08_ukr_2016.pdf (Дата звернення: 24.10.2019)
3. Про затвердження Порядку складання звітних даних страховиків : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України № 39 від 03.02.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0517-04> . (Дата звернення: 09.11.2019)
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 4 (МСФЗ 4). Страхові контракти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-04_ukr_2016.pdf (Дата звернення: 09.11.2019)
5. Губа А.А., Качан А.В., Пономарьова О.Б. Особливості побудови та перспективи впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності у страхових організаціях. Електронне наукове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». (16) 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/169.pdf> (Дата звернення: 09.11.2019)

Хижняк М.С.,
здобувачка ступеня магістра
Казак О. О.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки Київський університет
імені Бориса Грінченка м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Українське економічне сьогодні характеризується нагальною потребою підвищення темпів економічного зростання за рахунок інноваційного розвитку і модернізації. Стан економіки країни в цілому залежить від ефективності функціонування підприємств, яка передусім залежить і від їх інвестиційної діяльності. Здійснюючи капітальні вкладення в збільшення реального капіталу, інвестори, тим самим, збільшують виробничий потенціал країни в цілому. Інвестиційний потенціал підприємств при цьому є фундаментальним параметром відтворювального процесу, який характеризує розподіл доступних ресурсів між поточним і майбутнім споживанням, спрямованим на вирішення завдань перспективного розвитку підприємства.

Інвестиційний потенціал – це показник інвестиційної привабливості об’єкта, що представляє собою сукупність об’єктивних умов і передумов для інвестування (наявність споживчого попиту, актуальність інвестиційних пропозицій, поточна економічна ситуація в країні, особливості оподаткування, різноманітність об’єктів інвестування і т.п.) [3].

Поняття інвестиційного потенціалу нерозривно пов’язане з іншими загальними термінами, що належать до сфери інвестиційної діяльності, такими як інвестиційна активність, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість та інвестиційні ризики.

Інвестиційний потенціал суб’єкта підприємницької діяльності являє собою сукупність вигод, отриманих від використання інвестиційних ресурсів і їх джерел в реалізації прямих або портфельних інвестицій, в межах заданих показників.

Під інвестиційними ресурсами розуміється наступне:

1. Фінансові засоби.
2. Матеріальні цінності.
3. Виробничо-будівельний потенціал подвійного призначення (виробництво продукції, будівництво і виробництво засобів виробництва).
4. Людський капітал (персонал, зайнятий у виробничій діяльності).
5. Інноваційний потенціал суб’єкта господарської діяльності.

Як приклад розглянемо інвестиційний потенціал підприємства. Фінанси в потенціалі по природі відіграють активну і пасивну роль - як його ресурс (актив балансу) і як джерело інвестицій (пасив). Фінансові джерела можуть бути власними (нерозподілений прибуток і амортизаційний фонд) та залученими (кредити, акціонування і т.п.). Під заданими показниками розуміють дві їх групи: показники

обмежень (ліквідність, незалежність, стійкість) і цільові (рентабельність, ділова активність).

Про інвестиційний потенціал підприємства доводиться згадувати щоразу, коли заходить мова про пошук нових або додаткових джерел фінансування тих чи інших програм, як правило, орієнтованих на розвиток підприємства.

У структурі інвестиційного потенціалу підприємства зазвичай виділяють ряд ключових чинників, що дозволяють всебічно оцінити цей показник, а саме:

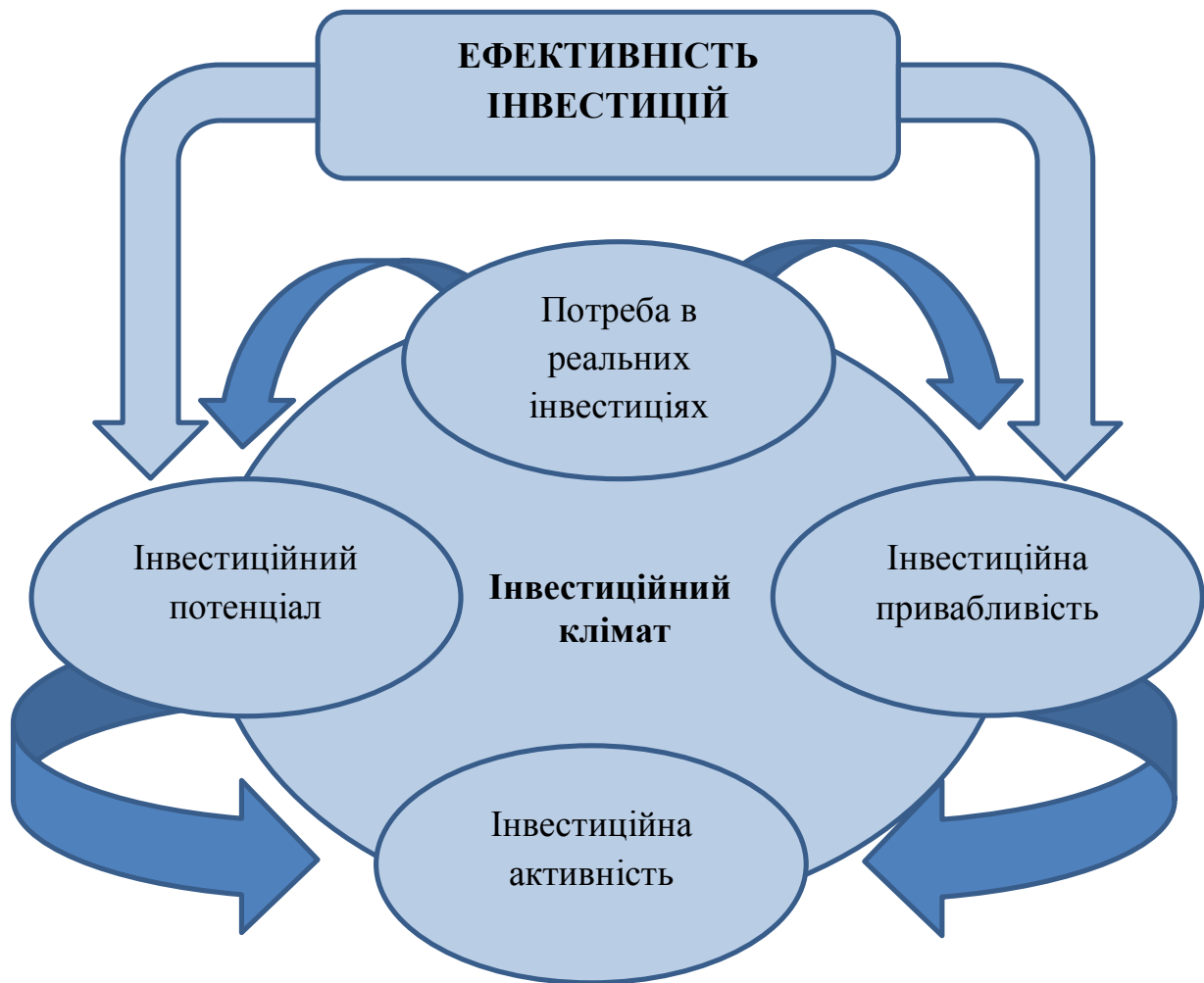
1. Інвестиційна привабливість (здатність залучати інвестиції) підприємства в очах потенційних інвесторів.
2. Наявність адекватних інвестиційних пропозицій, що відносяться до конкретного інвестиційного проекту.
3. Постійне підвищення ринкової вартості підприємства.
4. Наявність достатніх ресурсів (людських, інтелектуальних, матеріальних) для планомірного розвитку виробничих потужностей і мережі збуту.
5. Наявність обґрунтованого плану розвитку підприємства, технічної модернізації, залучення сучасних технологій у виробничу та управлінську сферу, цілеспрямована кадрова політика керівництва підприємства.

Це далеко не повний перелік факторів, що беруться до уваги при аналізі інвестиційного потенціалу підприємства. На практиці доводиться стикатися зі специфічними характеристиками, що відносяться до конкретного підприємства, його територіального розміщення, галузевої належності тощо. Чим більше факторів буде взято до уваги, тим якісніше виявиться сукупна оцінка інвестиційного потенціалу підприємства.

Вчений-економіст Безлепкіна Н.В. пропонує підсистему інвестиційної діяльності в частині сфери залучення інвестицій в суб'єкт назвати інвестиційним модулем, до якого входив би пул таких дуже близьких інвестиційних понять, як[1]:

1. Клімат.
2. Привабливість.
3. Потенціал.
4. Активність.
5. Результативність (ефективність).

Всі ці явища настільки тісно взаємопов'язані між собою, що в літературі деякі з понять змішуються (Рис. 1). Так, інвестиційна привабливість і потенціал пов'язані з оцінкою потенційних об'єктів для вкладень, але з різних сторін. За допомогою потенціалу суб'єкти інвестиційної діяльності мають намір оцінити ресурсну складову і прогностичні показники. При цьому потенціал важливий і для самого суб'єкту діяльності, якщо інвестиції планується розглянути без залучення стороннього інвестора.

Рис. 1. Схема взаємодії елементів підсистеми інвестиційної діяльності

У той же час, інвестиційна привабливість – це не тільки зовнішня націленість потенційних інвесторів вкладати активи в привабливий об’єкт. Потенційні одержувачі інвестицій вступають в конкуренцію один з одним за залучення вкладень, тому зацікавлені представити об’єкт в найбільш вигідному світлі. Крім того, інвестиційна привабливість – позиція більш диференційована, ніж потенціал, в силу різного підходу до типам інвестицій, наприклад, за рівнем вигідності, тривалості і т.д.

Багато рейтингових агентств розглядають явище потенціалу об’єкта в складі інвестиційної привабливості як противагу ризику. Виправданість такого підходу слід розглядати окремо, проте з позиції логіки потенціал і ризик своїм обсягом не можуть повністю закрити поняття привабливості і в сукупності виходять за його рамки.

Певні розбіжності спостерігається і щодо поняття «інвестиційний клімат». Клімат – явище істотно ширше, ніж привабливість і потенціал. Він характеризується прямими взаємодіями з потенціалом і зумовлюється факторами інвестиційної привабливості. Можна сказати, що інвестиційний клімат – це явище середовища, за

допомогою якого існуюча потреба суб'єкта в інвестиціях формує потенціал, привабливість і реалізується в інвестиційній активності.

Зрештою, досліджені поняття – предмет глибокого теоретизування. Прагматика ж залишається на рівні історично сформованої традиції і часто допускає злиття понять. Тому пропозиція введення синтетичної категорії «інвестиційний модуль» цілком обґрунтована.

Підсумовуючи вищесказане, можна дійти висновку про багатоаспектність поняття інвестиційного потенціалу, що потребує комплексного підходу до його оцінки і обов'язкового врахування особливостей об'єкта, для якого він розраховується.

ДЖЕРЕЛА

1. Безлепкина Н.В. Инвестиционный модуль в качестве объекта экономического анализа и регулирования. *Вестник Самарского университета. Экономика и управление*. 2013. №1(102).
2. Заїка С.О. Інвестиційний потенціал підприємства та варіанти його формування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015.
3. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка :[навч. посіб.] / О.С. Федонін, І.М. Репіна, О.І. Олексюк. К.: КНЕУ, 2004. 316 с.
4. Войнаренко М.П., Осауленко О.Г., Скоробагата Л.В., Шевчук В.О. Економічний потенціал підприємства: обліково-статистичний та інформаційно-технологічний контексти: монографія / за наук. ред. чл.-кор. НАН України. К.: Держкомстат України, 2010. 282 с.

Хворостянка Н.В.
здобувач I (бакалаврського) рівня вищої
освіти, спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Васечко Л.І.
к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені
Бориса Грінченка м. Київ, Україна

ОЦІНКА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ НА ПРИКЛАДІ АТ «СК «АРКС»

Відмінність страхових компаній полягає в тому, що вони отримують від страхувальника грошові кошти взамін на послуги, які забезпечують страховий захист шляхом наступних страхових виплат лише тим страхувальникам, яким було завдано збитки на які потребують фінансової підтримки. Відповідно, особливо важливим у сучасних умовах є забезпечення платоспроможності страхових компаній, тому побудова системи оцінки платоспроможності страхової компанії є актуальною.

Основною метою викладеного матеріалу є обґрунтування необхідності оцінки платоспроможності страхової організації та визначення її рівня на прикладі АТ «СК «АРКС».

Зауважимо, що платоспроможність страхової компанії - це об'єктивний показник поточного фінансового стану страховика шляхом його прогнозування в майбутньому. Інакше, це можливість виконання в майбутньому його зобов'язань завдяки тим активам, які є в розпорядженні страховика, являють собою реальні цінності, а тому є ліквідними.

Оцінка платоспроможності страхових компаній здійснюється з урахуванням всіх зобов'язань як зовнішніх, так і внутрішніх. Зовнішні зобов'язання - це зобов'язання перед страхувальниками, фінансовими установами, перестраховиками, бюджетом і т. ін. Внутрішні зобов'язання - це зобов'язання перед засновниками, представництвами та філіями, співробітниками. За обсягом перевагу мають зовнішні зобов'язання, які можна поділити на страхові та інші. Обсяг зовнішніх зобов'язань є основним показником для визначення платоспроможності. [1]

Забезпечення платоспроможності страховиків України контролюється згідно із Законом України "Про страхування", яким передбачено:

наявність сплаченого статутного фонду та наявність гарантійного фонду страховика, яким чинне законодавство вважає спеціальні та резервні фонди, а також суму нерозподіленого прибутку страховика;

створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань:

перевищення фактичного запасу платоспроможності над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності.

Відмітимо, що страхові зобов'язання приймаються рівними обсягам страхових резервів, які страховик зобов'язаний формувати у порядку, передбаченому Законом України «Про страхування». Показник фактичного запасу платоспроможності показує величину чистих активів страховика, тобто активів вільних від зобов'язань. Фактичний запас платоспроможності визначається за допомогою формули:

$$\text{ФЗП} = \sum A - \sum \text{НА} - \sum Z, \quad (1)$$

де ФЗП – фактичний запас платоспроможності,
 $\sum A$ – загальна сума активів,
 $\sum \text{НА}$ – загальна сума нематеріальних активів,
 $\sum Z$ – загальна сума зобов'язань. [2]

Розрахунки показників фактичного запасу платоспроможності на прикладі СК «АРКС» у 2017-2018 роках мають наступний вигляд:

$$\text{ФЗП}_{2017} = 1496166 - 16402 - 1223242 = 256522 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{ФЗП}_{2018} = 1591151 - 21240 - 1357354 = 212557 \text{ тис. грн.}$$

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює види страхування інші, ніж страхування життя, на будь-яку дату дорівнює більшій з визначених величин, [1] а саме:

Перша величина розраховується шляхом множення суми страхових премій за попередні 12 місяців на 0,18 (останній місяць буде складатися із кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума страхових премій зменшується на 50 відсотків страхових премій, належних перестраховикам. Нормативний запас платоспроможності (НЗП) за показником страхових премій розраховується за наступною формулою:

$$\text{НЗП} = 0,18 \times (\text{СП} - 0,5 \times \text{СПп}), \quad (2)$$

де НЗП – нормативний запас платоспроможності;
 СП – премії за попередні 12 календарних місяців;
 СПп – премії, що перераховані перестраховикам;
 0,18 – понижуючий коефіцієнт, взятий на рівні стандартів директив ЄС.

Розрахуємо нормативний показник за страховими преміями на прикладі СК «АРКС»:

$$\text{НЗП}_{2017} = (1012909 - 810975 \times 0,5) \times 0,18 = 109335,87 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{НЗП}_{2018} = (1096434 - 912907 \times 0,5) \times 0,18 = 115196,4 \text{ тис. грн.}$$

У свою чергу, друга величина розраховується шляхом множення суми страхових виплат за попередні 12 місяців на 0,26 (останній місяць буде складатися із кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума страхових виплат зменшується на 50 відсотків виплат, що компенсуються перестраховиками згідно з укладеними договорами перестраховування. [4]

Ще один показник, а саме нормативний запас платоспроможності (НЗП) за показником страхових виплат розраховується таким чином:

$$\text{НЗП} = 0,26 \times (\text{СВ} - 0,5 \text{СВп}), \quad (3)$$

СВ – страхові виплати за попередні 12 календарних місяців;
 СВп – виплати, сплачені перестраховиками;
 0,26 – понижуючий коефіцієнт.

Розрахуємо нормативний показник за страховими виплатами у 2017 та 2018 роках на прикладі АТ «СК «АРКС»:

$$\text{НЗП}_{2017} = (197604 - 18799 \times 0,5) \times 0,26 = 48933,17 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{НЗП}_{2018} = (225511 - 19665 \times 0,5) \times 0,26 = 56076,4 \text{ тис. грн.}$$

Подальше дослідження оцінки платоспроможності страхової компанії дає можливість стверджувати, що зміст визначення платоспроможності страховика полягає в порівнянні обсягу зобов'язань страховика перед страхувальниками з обсягом власних коштів, які можуть бути використані на покриття зобов'язань. Порівняння фактичного запасу платоспроможності над нормативним запасом відображає частку власних коштів страховика в загальних зобов'язаннях, тобто на будь-яку дату фактичний запас платоспроможності страховика повинен перевищувати розрахунковий нормативний запас платоспроможності. У формульному вигляді це репрезентується так:

$$\text{ФЗП} > \text{НЗП}, \quad (4)$$

де ФЗП – фактичний запас платоспроможності,

НЗП – нормативний запас платоспроможності.

Процес порівняння фактичного запасу платоспроможності з нормативним показав такі результати:

$$2017 \text{ рік: } 256522 \text{ тис. грн.} > 109335,87 \text{ тис. грн.}$$

$$2018 \text{ рік: } 212557 \text{ тис. грн.} > 115196,4 \text{ тис. грн.}$$

Отже, в періоді, що аналізується, фактичний запас платоспроможності майже вдвічі перевищує нормативний, коли фактичний показник менший ніж нормативний, це свідчить про проблеми в страхової компанії.

Загалом, можна стверджувати наступне: основними недоліками нормативного методу, що загрожують будь-якому страховику банкрутством у будь-який момент часу, є те, що резерви формуються не в залежності від тих зобов'язань, що має страховик по діючим договорах, а від суми страхових внесків, що він одержав за звітний період. Тобто страховик може вивести прибуток і виплатити дивіденди своїм акціонерам, а наступного дня не в змозі зробити навіть мінімальну страхову виплату. Крім того, при нормативному методі виникає й інший нонсенс. При збільшенні рівня виплат, коли темп росту страхових виплат перевищує темпи росту страхових внесків, що надходять, унаслідок чого рівень виплат стає більше, ніж частка нетто-ставки в брутто, резерви по нормативному методі зменшуються, а не збільшуються.

Зауважимо, що в закордонній страховій практиці використовується такий показник, як рівень платоспроможності (K_{sm}), що визначається як відношення показника фактичного запасу платоспроможності до максимального значення показника нормативного запасу платоспроможності:

$$K_{sm} = \text{ФЗП} / \text{НЗП}, \quad (5)$$

де K_{sm} – показник рівня платоспроможності страховика;

ФЗП – фактичний запас платоспроможності страховика;

НЗП – максимальне значення показника нормативного запасу платоспроможності страховика.

За міжнародними стандартами рекомендоване значення цього показника має перевищувати 20%. Розрахуємо показник рівня платоспроможності страховика на прикладі СК «АРКС»:

$$2017 \text{ р.: } K_{sm} = (256522/109335,87) \times 100\% = 135\%$$

$$2018 \text{ р.: } K_{sm} = (212557/115196,4) \times 100\% = 85\%$$

Наведенні розрахунки свідчать, що в 2017 та 2018 роках рівень платоспроможності перевищував рекомендоване на 135% та 85% відповідно.

Окрім показника рівня платоспроможності страховика використовується показник рівня достатнього покриття власними коштами, що розраховується за формулою:

$$CAR = (\text{ФЗП} - \text{НЗП}_{\max}) / \text{НЗП}_{\max} \times 100\%, \quad (6)$$

де ФЗП – фактичний запас платоспроможності страховика;

НЗП_{max} – максимальне значення показника нормативного запасу платоспроможності страховика.

Для страховиків, що здійснюють загальне страхування, рекомендовані параметри оцінювання платоспроможності за допомогою показника рівня достатнього покриття власними коштами наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Інтегральне якісне оцінювання платоспроможності страховика

Значення CAR	Оцінка покриття власними коштами страховика
0%	Недостатнє
від 0 до 25%	Нормальне
від 26 до 50%	Добре
від 51 до 75%	Надійне
76%	Зразкове

Значення показника рівня достатності покриття власними коштами на прикладі СК «АРКС» у 2017-2018 роках складало відповідно:

$$2017 \text{ р.: } CAR = ((256522 - 109335,87) / 109335,87) \times 100\% = 135\%.$$

2018 р.: CAR = ((212557 - 115196,4) / 115196,4) × 100% = 84% у 2018 р. та 135% у 2017 р. відповідно, це свідчить про те, що оцінка покриття власними коштами страховика є зразковою, оскільки значення перевищують 76%.

Загалом, для проведення оцінки платоспроможності страхової компанії використовують різні системи аналітичних показників, які дозволяють дослідити вплив широкого спектра факторів. Важливе значення в процесі оцінки має ідентифікація головних факторів, що впливають на платоспроможність страховика.

Необхідність та значення оцінки платоспроможності страховика зумовлені потребою систематичного аналізу та вдосконалення роботи за ринкових відносин, потребою в поліпшенні використання фінансових ресурсів, а також пошуком резервів зміцнення фінансової стабільності.

Таким чином, необхідність своєчасної оцінки платоспроможності є очевидною, тому що успішне функціонування страхової організації може

здійснюватися лише з допомогою своєчасної та об'єктивної оцінки фінансової надійності.

ДЖЕРЕЛА

1. Бігдаш В.Д. Страхування: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [Текст] / МАУП, 2016. - 44 с.
2. Закон України «Про страхування» від 7.03.1996р. № 85/96-ВР.
3. Ткаченко Н. В. Сучасний стан оцінки платоспроможності страхових компаній / Н. В. Ткаченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/fkd/2009_1/R2/2.pdf
4. Страхування: Підручник [Текст] / Керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець. - Вид. 2-ге, перероб. і доп. - К.: КНЕУ, 2017. - 59 с.

Полегешко Ю. П.
Здобувач ступеня магістра

Васечко Л. І.

*к. е. н. доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка м. Київ, Україна*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ РИЗИКІВ МІНІМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ВНАСЛІДОК ВПЛИВУ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ФАКТОРІВ

Фінансова стійкість в сучасних умовах ведення господарської діяльності відіграє ключову роль у функціонування будь-якого підприємства і є одним з головних індикаторів, що вказує на поточний фінансовий стан підприємства та забезпечує його успішну та стабільну роботу. Саме показник фінансової стійкості показує наскільки підприємство є фінансово незалежним та стійким до несприятливих зовнішніх або внутрішніх факторів та чинників впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства.

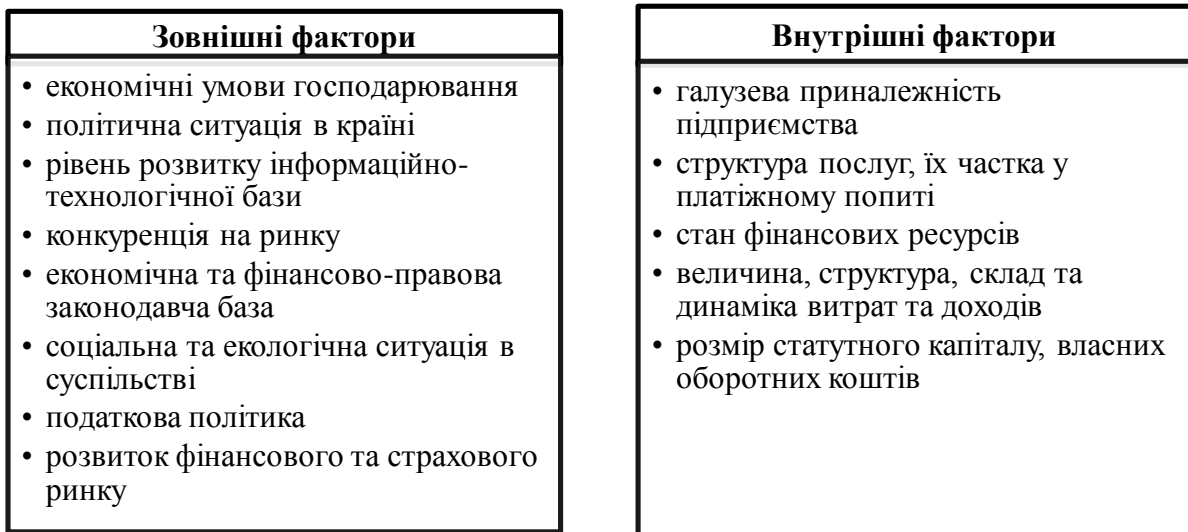
Рівень фінансової стійкості підприємства напряму залежить від обраної політики та стратегії управління фінансовою стійкістю. Виходячи з цього, слід сказати, що і напрямки мінімізації ризиків зменшення фінансової стійкості підприємства входять до самої системи фінансового контролінгу та управлінської політики самого підприємства. Тому вирішення проблем, пов'язаних з ризиками зменшення фінансової стійкості підприємства залежить від обраного типу фінансової політики та стратегічних інструментів фінансового менеджменту, які обирає підприємство. [1 с. 23-27]

Виходячи з цього слід зазначити, що при розробленні певної стратегії та політики управління фінансовою стійкістю підприємства та страхової компанії загалом слід звертати увагу на чинники та фактори, що впливають на його діяльність і на фінансову стійкість. Відповідно до загальнонаукової класифікації такі фактори впливу поділяють на зовнішні та внутрішні.

Відповідно – зовнішні фактори – ті фактори, що не залежать від волі підприємства, і внутрішні – ті, що залежать від самого підприємства та організації його роботи. [4 с. 93] Загальні фактори, що впливають на фінансову стійкість для будь-якого підприємства в тому числі і страхових компаній зображено на рис.1. [3 с. 220].

Так, виходячи з тих факторів, що відображені на рис.1. можна прийти до думки, що зовнішні фактори які мають безпосередній вплив на страхову компанію та будь-який інший суб'єкт господарської діяльності не підвладний впливу людей або самого підприємства, але внутрішні фактори безпосередньо можуть керуватися політикою управління фінансовою стійкістю підприємства.

Рис. 1. Фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства
*Джерело: розробка автора на основі даних [4], [5]

Тому для збереження фінансової стійкості та мінімізації дії таких ризиків на фінансову стійкість страхової компанії в довгостроковому періоді необхідно першочергово:

- Здійснювати регулювання цін на страхові та супутні послуги;
- Мінімізувати постійні витрати страхової компанії за рахунок удосконалення окремих видів страхових продуктів;
- Приділити більше уваги до маркетингу та інших заходів для просування та збуту страхових та супутніх до них послуг. [1 с. 369],[2 с. 25].

Дані поради мають більш загальний характер при розробленні стратегічних напрямків подолання ризиків мінімізації фінансової стійкості страхової компанії в наслідок впливу на неї зовнішніх та внутрішніх факторів та чинників. Для розроблення ж реальної політики та стратегії управління фінансовою стійкістю страхової компанії слід спочатку виокремити та проаналізувати основні найголовніші ризики при веденні страхової діяльності. Найчастіше серед провідних страхових компаній України найбільші ризики пов'язані з:

- загальним станом ринку фінансових послуг,
- валютними ризиками,
- негативними тенденціями у банківському секторі,
- економічно нестабільною ситуацією в країні,
- зниженням платоспроможності фізичних та юридичних осіб,
- низьким рівнем страхової культури населення.

І якщо всі ці ризики більш-менш не пов'язані від діяльності самої компанії тобто мають характер зовнішніх факторів впливу, то останній ризик – ризик, пов'язаний з низьким рівнем страхової культури населення, має характер внутрішнього фактору впливу, який можна усунути за допомогою діяльності самої страхової компанії.

Для вирішення даного питання, можна запропонувати створення в страхових компаніях окремого відділу з навчання основам страхової діяльності для населення,

в якому б освідчені фахівці в галузі страхової діяльності ознайомлювали бажаних про роль та необхідність системи обов'язкового та добровільного страхування. Таким чином рівень фінансової та страхової грамотності підвищився, а разом з цим і кількість майбутніх клієнтів. Форми таких заходів мають бути не надто формальними для відвідувачів щоб вони змогли почуватися максимально комфортно та захищено в стінах будь-якої страхової інституції. Це може бути представлено у вигляді різних видів тренінгів та певних практично-розважальних заходів та занять.

Окрім даних ризиків, існують й інші, можливо не досить значні, але все ж помітні недоліки, що стосуються безпосередньо більше галузі політики управління страховою компанією, виправлення яких би значною мірою полегшило б ведення страхової діяльності. Така думка зумовлена рядом ризиків та явищ зовнішнього характеру, які впливають на фінансову стійкість компанії. І загалом навіть якщо взяти будь-яку середньо-статистичну страхову компанію в Україні зі стійким фінансовим станом і достатнім рівнем фінансової стійкості та проаналізувати всі можливі фактори та чинники впливу на її діяльність та теперішній стан справ компанії, завжди можна виокремити як незначні недоліки в управлінні самої страхової компанії, так і в самій страховій системі України, які згодом можуть стати причинами негативної тенденції страхової діяльності тої чи іншої страхової компанії.

До таких недоліків можна віднести:

- проблема орієнтації на певний круг клієнтів;
- відсутність єдиної інформаційної бази клієнтів страхових компаній;

Розбираючи дані недоліки, слід сказати, що перший недолік має на увазі, що проблема криється в орієнтації на певний круг клієнтів страхової компанії, який періодично необхідно переглядати та змінювати свою орієнтацію.

Найбільш успішні страхові компанії в Україні за даними статистики зазвичай співпрацюють з клієнтами майже по всій території України. Як свідчать дані про укладення страхових угод та суми, що надходить від страхових премій за ними, найбільші показники формують великі населені пункти та обласні центри, лідером серед яких, є Київ та Київська область. Але тут є певна неприємна закономірність – настання страхових випадків, а отже і страхових виплат такої компанії, в даних містах є значно частішим, а збитки, отримані внаслідок такого випадку є також відповідно вищими по сумі, ніж ті, що отримані внаслідок настання тих самих страхових випадків за таких самих умов в інших містах та населених пунктах України. Все це призводить до того, що за багатої кількості страхових виплат страховикам можуть сформуватися дефіцит коштів для таких операцій, при цьому навіть сума страхових премій буде просто неспроможна їх перекривати.

Тому для вирішення даної проблеми можна запропонувати певні напрямки її подолання, які зображено на рис.2.

Рис. 2. Напрями подолання проблеми клієнтоорієнтованості страхових компаній

*Джерело: розробка автора

Для подолання даних ризиків та негативних наслідків слід передивитися умови технічної політики компанії, і одним з напрямків орієнтації у підвищенні фінансової стійкості можна обрати орієнтацію на менші міста та населені пункти. І навіть якщо загальний розмір страхових премій та страхових надходжень буде менший, вони зможуть перекривати можливі суми по страховим виплатам в даних регіонах і навіть формувати стійкий прибуток страховика.

Ще одним напрямком подолання даної проблеми а разом з тим і зміцнення та укріплення панівного становища будь-якої страхової компанії на страховому ринку України, може бути розширення діапазону клієнтської бази страховика на інші галузі людської діяльності. Наприклад, окрім зосередження значної уваги на страхуванні автотранспортних засобів, відповідальність власників транспортних засобів перед третіми особами, майна та інших популярних видів страхування у населення, можна звернути увагу на наданні послуг страхування в певних інших галузях людської діяльності, таких як агро-промисловість та галузі, що займаються наданням ремонтних послуг. Адже спец- та агро-техніку, яку використовують для здійснення промислової діяльності також можна страхувати та отримувати прибуток від співпраці з певними компаніями, які займаються її обслуговуванням. Те ж саме стосується і компаній, що займаються будівельно-ремонтною діяльністю в Україні. Заручившись партнерством в подібних сферах діяльності, можна не лише отримати додатковий значний прибуток, але й розширити сферу страхової діяльності та укріпити своє положення на страховому ринку України.

Що ж до другого виявленого недоліку, слід зазначити, що він, насамперед, має загальний характер і відноситься до недоліків самої страхової системи в Україні. Слід замислитися над необхідністю створення єдиної інформаційної мережі на страховому ринку України, запозичивши досвід банківського ринку, на якому є єдина банківська система, що дає будь-якому банку доступ до необхідної інформації по клієнту, його кредитну історію, що значно полегшує роботу працівникам та допомагає зменшити ризик неплатоспроможності клієнтів. Дана б інформаційна система допомогла уникати укладення збиткових договорів страхування з певними особами та проведення більш легкої та ефективної роботи з клієнтами.

Підводячи підсумки всього вищевикладеного, можна сказати, що розроблення необхідних стратегічних напрямків подолання ризиків мінімізації фінансової

стійкості будь-якої страхової компанії напряду залежить від її індивідуальних потреб, слабких і сильних сторін та можливих зовнішніх та внутрішніх факторів ризиків, що здатні негативно впливати на неї. Основними порадами для збереження фінансової стійкості та мінімізації дії таких ризиків на фінансову стійкість страхової компанії в довгостроковому періоді перш за все є:

- Здійснювати регулювання цін на страхові та супутні послуги;
- Мінімізувати постійні витрати страхової компанії за рахунок удосконалення окремих видів страхових продуктів;
- Приділити більше уваги до маркетингу та інших заходів для просування та збуту страхових та супутніх до них послуг

А основні напрямки подолання ризиків мінімізації фінансової стійкості, які можна запропонувати для покращення фінансового становища страхової компанії мають більше управлінський характер і пов'язані з технічною політикою управління компанії. Саме тому були обрані найоптимальніші напрямки та поради щодо усунення певних можливих недоліків у роботі страхових компаній, основні з яких є напрямки подолання проблем фінансової грамотності та обізнаності населення, проблеми клієнтоорієнтованості та забезпечення єдиної інформаційної бази страховиків.

ДЖЕРЕЛА:

1. Донченко Т. В. Теоретичні основи формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства // Вісник хмельницького національного університету. : Економічні науки. – 2010. – № 1. – С. 23-27.

2. Ковальчук Н. О. Фінансова стійкість вітчизняних підприємств як передумова їх стабільного функціонування / Н. О. Ковальчук, Т. В. Руснак // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 11. – С. 368–371.

3. Оспіщев В.І., Нагорна І.В. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємств / В.І. Оспіщев, І.В. Нагорна // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2009. – Вип. 2. – С. 218–223 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2009_2_34.

4. Русіна Ю.О. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на них впливають [Текст] / Ю.О. Русіна, Ю.В. Полозук // Міжнародний науковий журнал. – 2015. – № 2. – С. 91–94.

5. Чепка В.В. Фінансова стійкість: сутність та фактори впливу [Текст] / В.В. Чепка, О.К. Матяш // Економіка і суспільство. – 2017. – С. 649–655.

Толкунов М.Ю.
здобувач I (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Васечко Л.І.
*к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені
Бориса Грінченка м. Київ, Україна*

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Важливою умовою успішного господарювання є якісний та своєчасний аналіз фінансового стану підприємства, тобто аналіз ступеню забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами для здійснення ефективної господарської діяльності, а також своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями [1]. Результати такого аналізу є передумовою прийняття ефективних управлінських рішень щодо розвитку окремих напрямів господарювання та функціонування підприємства в цілому. Адекватність цих рішень в свою чергу залежить від обраної методики аналізу фінансового стану та інтерпретації отриманих результатів. Саме тому вибір та обґрунтування методичних засад визначення фінансового стану підприємства є досить важливим та актуальним питанням у діяльності суб'єктів господарювання.

Відмітимо, що для аналізу фінансового стану підприємства використовують певну сукупність показників, прийомів та методів. Так, до основних показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, належать такі [2]:

- показники оцінки майнового стану підприємства;
- показники ліквідності та платоспроможності;
- показники оцінки фінансової незалежності (показники оцінки структури джерел засобів підприємства);
- показники ділової активності (обертання дебіторської та кредиторської заборгованостей, обертання оборотних коштів, ресурсовіддача);
- показники аналізу рентабельності (прибутковості) (загальна рентабельність, аналізу оборотності капіталу та трансформації активів, аналізу рентабельності капіталу);
- показники позицій підприємства на ринку цінних паперів.

Мета розрахунку вищенаведених показників полягає у пошуку та використанні шляхів покращення фінансового стану, забезпечення зростання ринкової вартості підприємства в довгостроковому періоді. Інформаційною базою для аналізу фінансового стану підприємства є фінансова звітність. Для здійснення аналізу даних показників фінансового стану підприємства застосовують певні прийоми [3], висвітлені на рис.1.

Рис.1. Методи аналізу фінансової діяльності підприємства

Вибір відповідної методики аналізу фінансового стану підприємства обумовлюється багатьма факторами, серед яких першочергове значення має галузева приналежність підприємства, пріоритети його розвитку, закріплені у фінансовій стратегії, цілі і завдання, які у певний період часу вимагають здійснення об'єктивного аналізу фінансового стану [3]. Зазначимо, що в практичній діяльності доцільно використовувати наступні методи оцінки фінансового стану підприємства [4]:

1. Комплексний метод оцінки аналізує і групує показники за двома напрямками: стійкого фінансового стану й незадовільного. За допомогою цього методу можна відокремити проблемні напрямки в діяльності підприємства та виявити причини. Метод достатньо трудомісткий, на його основі важко зробити висновки щодо фінансового стану підприємства, оскільки йому притаманні усі недоліки й коефіцієнтного методу.

2. Інтегральний метод розглядає оцінку фінансового стану підприємства на базі розрахунку інтегрального показника, який формується в узагальнюючий показник за напрямками рівнів платоспроможності, фінансової незалежності та якості активів.

3. Беззбитковий метод передбачає розрахунок величини операційного важеля та оцінку фінансового стану підприємства показником запасу фінансової стійкості, однак він не дає повної оцінки стану підприємства.

4. Рівноважний метод заснований на досягненні рівноваги між ліквідними потоками у сфері господарсько-інвестиційної і фінансової діяльності підприємства.

Аналізуючи вище наведені методи, можна зробити висновок, що існує велика кількість різноманітних методик, проте жодна з них не адаптована до сучасної економічної ситуації України. Також, зауважимо, що на теперішній час не існує універсальної методики оцінювання фінансового стану підприємства, яка б

враховувала мету фінансового аналізу, постійно змінюваний склад множини оцінювальних параметрів, який змінюється відповідно до умов розвитку внутрішнього та зовнішнього економічного середовища, а також розмірність, специфіку підприємства конкретної галузі й умов, у яких воно функціонує.

Проблеми удосконалення наявних та розробки нових методик аналізу фінансового стану підприємства потребують подальших досліджень у зв'язку з постійною зміною умов функціонування вітчизняних підприємств. Такі дослідження слід проводити у взаємозв'язку аналізу фінансового становища підприємства та оцінки впливу факторів оточуючого економічного середовища на його фінансовий стан. Це дозволить найбільш повно оцінити характер та ефективність використання ресурсів підприємства, забезпечить зовнішніх і внутрішніх користувачів об'єктивною і повною інформацією для прийняття тактичних і стратегічних рішень.

Також, слід відмітити, що недосконалість методів оцінки фінансового стану підприємства це не єдина проблема. На сьогоднішній день також існують складності проведення аналізу фінансового стану, що обумовлено нестабільністю економіки, кризовим станом, політичною невизначеністю. В умовах постійної зміни інформації багато фінансово-економічних показників, розрахованих на певний час, можуть надалі втратити свою цінність для аналізу у зв'язку з нестабільністю національної валюти [5]. Певну перешкоду для аналізу фінансового стану підприємства складають: різні форми власності, наприклад, чимало показників, що характеризують фінансовий стан акціонерних підприємств не можуть бути розраховані по причині відсутності або слабкого розвитку у державі ринку цінних паперів, де б оберталися акції цих підприємств і по яким можна б було судити про положення емітентів; нестабільність законодавчої бази. Отож, для подолання даної проблеми необхідно, враховуючи умови фінансової кризи, розробляти нові методи оцінки фінансового стану, а також розробляти методи і способи покращення фінансового стану, підвищення платоспроможності і ліквідності підприємства.

ДЖЕРЕЛА

1. Знахуренко П. А. Комплексна оцінка фінансового стану підприємств / П. А. Знахуренко, О. П. Хотомлянський // Фінанси України. – 2017. – № 1. – С. 111–113.
2. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз / О.О. Шеремет // Навчальний посібник – К.: Кондор. 2009, - с. 194.
3. Піскунов О.Г. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О.Г. Піскунов, Н.Г. Мтеленко, Т.П. Лободзиньська // Економічний вісник Національного технічного університету України «КПІ» – 2009. – № 6. – С. 80–88.
4. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2015. – № 3. – С. 117–128.
5. Котляр М. Л. Аналіз фінансового стану підприємства / М. Л. Котляр // Фінанси України. – 2008. – С. 99–104.

Стрічко М.С.,
здобувач ступеня бакалавра,
Сосновська О.О.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВА ТА УМОВИ ЙОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ

У процесі становлення ринкової економіки в Україні багато підприємств опинилися в кризовому стані. Причиною цього є вплив нестабільного навколишнього середовища та неадекватні дії самих суб'єктів господарювання, що є результатом банкрутства. Це призводить не лише до збитків власників, постачальників, кредиторів, а й збільшенню кількості безробітних, падінню рівня життя населення, зменшенню податкових надходжень до бюджету тощо. Отже, проблема банкрутства є актуальною для вітчизняних підприємств незалежно від їх організаційно-правових форм та форм власності, має загальнодержавне та соціальне значення, оскільки життєвий рівень громадян України, соціальне благополуччя та злагода у суспільстві визначаються стійким фінансовим станом підприємств. У цьому зв'язку обґрунтування сутності банкрутства, поглиблення його економічного трактування та визначення основних причин виникнення набуває особливого значення.

Слід зазначити, що на жаль інформація щодо банкрутства підприємств є достатньо закритою – відсутні у вільному доступі звіти, детальний план дій, поточна інформація Підрозділу з питань банкрутства, який у теперішній час входить до складу Міністерства юстиції країни, інформація на офіційному сайті практично не оновлюється. Брак інформації щодо висвітлення широкого кола питань, пов'язаних з банкрутством, є однією з важливих проблем, які виникають у ході дослідження.

За даними Державної служби статистики в Україні у 2014 році по відношенню до 2013 року спостерігається значне зменшення кількості підприємств, які функціонували в економічному середовищі країни – на 52341 одиницю (без урахування банків – на 52326 одиницю) або на 13,3%, та зменшення на 9% кількості підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення (табл. 1). Збиток підприємств до оподаткування збільшився на 652873,8 млн. грн. (без урахування банків – на 599472,7 млн. грн.) або на 418,1% (без урахування банків – на 402%) [3]. Зрозуміло, що кількість підприємств, які ліквідовано з причини банкрутства, знаходиться у прямій залежності від кількості підприємств, які завершили своє функціонування на фоні значного зросту обсягу збитку, отриманого підприємствами за результатами своєї діяльності. Наведені показники вказують на значне зростання кількості збанкрутілих підприємств на фоні зменшення в країні загальної кількості функціонуючих підприємств.

**Показники діяльності суб'єктів господарювання
за період 2011-2015 рр.**

Показник	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Загальна кількість підприємств	378810	375695	364935	393327	341001
у % до попереднього року	98,4	99,2	97,1	107,8	86,7
Загальний збиток до оподаткування, млн. грн.	135235,1	136940,3	172365,7	198528,8	798001,5
у % до попереднього року	92,9	101,3	125,9	115,2	402,0

Джерело: складено автором за матеріалами [3]

Також необхідно підкреслити, що саме показник «збитковості» є найважливішим критерієм, якій чітко фіксує спрямування підприємства до банкрутства.

Банкрутство підприємства є фінальним етапом кризового стану підприємства, яке характеризується фіксацією негативних результатів фінансово-господарської діяльності в процесі просування від тимчасової локальної до стабільної загальної неможливості виконувати свої зобов'язання (табл. 2). Важливим є ідентифікація ранніх симптомів кризового стану підприємства та постійний моніторинг сукупності показників діяльності підприємства.

Таблиця 2

Статистика банкрутства українських підприємств за період 1999–2016 рр.

Роки	Визнано банкрутом	Ліквідовано	Порушено справу про банкрутство	Порушено справу про банкрутство та відкрито санацію
1999	11	404	6932	1
2000	229	1432	3101	6
2001	792	1811	837	9
2002	1260	1655	759	10
2003	1966	1399	811	15
2004	2839	1380	804	10
2005	2971	639	544	7
2006	3806	382	508	11
2007	4359	347	357	10
2008	3974	242	255	11
2009	3459	236	244	41
2010	3614	306	250	20
2011	4086	285	255	21
2012	3289	247	192	16
2013	2964	212	239	25
2014	2238	12	387	2
2015	2985	171	831	2
2016	2671	151	474	2

Джерело: складено автором за матеріалами [3]

Значення банкрутства підприємств в умовах сталих ринкових відносин важко переоцінити. Так, основною умовою оздоровлення вітчизняної фінансово-економічної системи, засобом запобігання банкрутства є відновлення

платоспроможності платників податків, які знаходяться на порозі банкрутства, запобігання ліквідації суб'єкта підприємницької діяльності. Це забезпечує фінансове оздоровлення підприємств, збереження робочих місць, підвищення виробничого потенціалу, що покладено у базис важливіших напрямів реалізації економічної політики держави. Кризова ж економіка потребує розробки дієвого механізму протидії, функціональним призначенням якого є відновлення платоспроможності підприємств-боржників, що містить у собі систему контролю, діагностики та захисту підприємств від ймовірного економічного краху.

Так, питаннями банкрутства до 2010 р. займався Державний департамент з питань банкрутства, який був структурним підрозділом Міністерства економіки України. Після ліквідації цього департаменту його функції було покладено на Міністерство юстиції країни. Крім того, у 2014 р. було створено, а у 2015 р. ліквідовано Департамент з питань банкрутства. Такі різноспрямовані тенденції свідчать про відсутність стратегії дій щодо вдосконалення регламентованих процедур у сфері банкрутства підприємств, що безпосередньо впливає на якість розроблених заходів.

Вважаємо, що інститут банкрутства країни повинен базуватися на дієвій законодавчій базі. Традиційно, при дослідженні світового законодавства про банкрутство, можна спостерігати різноспрямовані шляхи його формування, які базуються на принципах двох підходів – британського та американського. Перший позиціонує банкрутство тільки як засіб повернення боргів кредиторам при процедурі ліквідації боржника. Для другого – характерна реабілітація підприємства і відновлення його платоспроможності. Тенденція до зближення і поєднання обох зазначених підходів у законодавстві розвинутих країн характерна для теперішнього часу. Всі учасники процедури банкрутства законодавчо повинні бути мотивовано орієнтовані до дій, спрямованих безпосередньо на обґрунтоване відродження підприємств-боржників та відновлення їх платоспроможності. В іншому ж випадку вітчизняне законодавство про неплатоспроможність має гарантувати справедливий розподіл майнових збитків серед усіх суб'єктів права.

ДЖЕРЕЛА

1. Троц І.В. Статистичний огляд банкрутства українських підприємств: національний і регіональний аспект. Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць. 2014. С. 170-178.
2. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 22.12.2011 р. № 4212-VI. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4212-17>.
3. Державна служба статистики України. Статистичний збірник Державна служба статистики України «Діяльність суб'єктів господарювання». 2014. С. 39.
4. Гега П.Т. Деякі особливості банкрутства в Україні та недоліки правового регулювання. Режим доступу: <http://bankrotam.net/ua/prints/article1/>.
5. Закон України «Про внесення змін до Закону України» Про банкрутство" від 30.06.1999 року за №784-XIV. Режим доступу: <http://lib.exdat.com/docs/720/index2363.html>.
6. Доля українських підприємств: Банкрутство чи вільний ринок. Режим доступу: <http://bankruptcy-ua.com/articles/2016>.
7. Офіційний сайт Міністерства Юстиції, розділ «Банкрутство». Режим доступу: <http://derzhreestr.gov.ua/bankruptcy>.

Левченко Т.В.,
здобувач ступеня магістра,
Обушний С.М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка

ЗАХОДИ ПОЛПШЕННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОГО СТАНУ БАНКУ

На сучасному етапі розвитку банківської системи в умовах економічної нестабільності гостро стоїть питання підвищення конкурентоспроможності банків у порівнянні з іноземними банками зі збереженням національних пріоритетів банківської системи в цілому в умовах руху іноземного управління фінансово-господарським станом. Необхідно забезпечити систему управління, яка б з одного боку забезпечувала стабільність вітчизняних банків, а з іншого їх ефективність та динамічне зростання у зв'язку з інтенсивністю підвищення частки іноземного управління фінансово-господарським станом у банках України.

Для підвищення ефективності управління операційним ризиком банківської системи України пропонуємо створити систему рейтингування у Національному банку України, що дозволить посилити контроль та нагляд за банками у сфері управління капіталом банків та дозволить налагодити діалог із громадськістю, підвищити довіру населення до банків [2, С. 212]. Підвищення ефективності управління операційним ризиком банківської системи також сприятиме зростанню її конкурентоспроможності та опосередковано удосконалить організаційну структуру банківської системи шляхом консолідації банківського управління фінансово-господарським станом АТ «Альфа-Банк». Запровадження рейтингової звітності банків та підвищення ролі банківських асоціацій матиме прямий вплив на окремі групи населення, сприятиме активізації їх соціальної функції, а разом з тим і відкритому діалогу банків та суспільства.

Пропоновані нами заходи з боку держави, Національного банку України та комерційних банків дадуть можливість використовувати у банківській практиці АТ «Альфа-Банк» нові методи у процесі управління капіталом банківської системи, результатом чого стане підвищення вартості акцій банку, зростання величини власного управління фінансово-господарським станом банків та збільшення кредитно-інвестиційного потенціалу банків, що забезпечить національну економіку необхідними ресурсами.

Важливим напрямом управління фінансово-господарським станом банківської системи України повинно стати повернення довіри та залучення у статутні капітали банків грошових коштів населення. Основними напрямками підвищення рівня управління фінансово-господарським станом АТ «Альфа-Банк» на сучасному етапі повинно стати:

– залучення до АТ «Альфа-Банк» додаткового акціонерного управління фінансово-господарським станом на основі додаткових емісій акцій або внесків власників чи засновників банків;

- розробка АТ «Альфа-Банк» планів підвищення рівня управління фінансово-господарським станом із використанням додаткових джерел залучення коштів як на внутрішніх, так і на зовнішніх фінансових і грошових ринках;
- залучення АТ «Альфа-Банк» стратегічних інвесторів, у тому числі й іноземних;
- покращення якості управління фінансово-господарським станом та забезпечення достатнього рівня покриття капіталом ризиків, в тому числі вдосконалення структури управління фінансово-господарським станом;
- стимулювання капіталізації прибутку в АТ «Альфа-Банк», зокрема шляхом вдосконалення оподаткування та дивідендної політики;
- вдосконалення методики розрахунку управління фінансово-господарським станом;
- вдосконалення розрахунку та розробка систем моніторингу фінансово-господарського стану.

Підвищення рівня управління фінансово-господарським станом банківської системи України, посилення процедур реорганізації, вдосконалення діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, реорганізації та ліквідації банківських установ повинно відбуватися у таких напрямках:

- нормативне та методичне забезпечення регулювання процесів капіталізації та фінансової реструктуризації банків, а також механізмів антикризового управління;
- вдосконалення процедури ліквідації банків, у тому числі продажу майна (активів) банку, що ліквідується, та проблемних активів;
- вдосконалення методичних рекомендацій та нормативних документів щодо визначення критеріїв проблемності у діяльності банків;
- встановлення прозорого порядку продажу банків, призначення та діяльності тимчасової адміністрації, створення інституту кризових менеджерів;
- забезпечення дієвого моніторингу фінансового стану банківських установ і надійних систем своєчасного реагування органів банківського нагляду на погіршення проблем банку з метою локалізації наслідків неефективного управління банком [1, С. 12].

Таким чином, високий рівень управління фінансово-господарським станом сприяє зміцненню громадської довіри до банківської системи в цілому. Чим більше капітал банку, тим він стійкіший відносно втрат і більшою мірою здатний здійснювати активні операції, в тому числі в періоди спадів ділової активності в країні. Саме тому одним з найважливіших завдань розвитку банківської системи повинно бути підвищення рівня управління фінансово-господарським станом банківської системи відповідно до обсягів банківських операцій та ризиків, притаманних діяльності банку. Фінансова стійкість банку залежить як від внутрішніх, так і від зовнішніх факторів, проте визначальним стає розмір та достатність управління фінансово-господарським станом АТ «Альфа-Банк».

Перевищення критичних значень показників фінансової стійкості, здійснення агресивної кредитної політики, відсутність сформованих резервів в необхідному обсязі відповідно до кредитного, процентного, валютного, інвестиційного та інших

ризиків, недотримання вимог банківського законодавства зумовлює погіршення фінансової стійкості банку, що може створити реальну загрозу невиконання його зобов'язань перед клієнтами, а надалі може призвести й до банкрутства.

ДЖЕРЕЛА

1. Дмитров С. О. Управління фінансовою безпекою комерційного банку. *Фінансовий простір*. 2012. № 2 (6). С. 11–15.
2. Примостка Л. О. Управління банківськими ризиками : навч. посіб. Мінво освіти і науки України, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана» / ред. Л. Примостка. – К. : КНЕУ, 2007. – 600 с.

Зоз В. Р.,
здобувач ступеня магістра,
Обушний С.М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

В останній час спостерігається глибокі зміни в організації банківської діяльності, поява нових методів та принципів управління. Також з іншого боку посилюються й ризики, що проявляються при організації банківської справи. Тому в умовах постійної економічної нестабільності, бюджетного дефіциту та інфляції важливо забезпечувати якісне управління, що допоможе зменшити вплив негативних факторів на діяльність комерційного банку та досягти його конкурентної переваги на ринку.

Фінансовий банківський менеджмент визначається як система управління фінансами банку, що забезпечує розробку та реалізацію управлінських рішень з приводу формування, розподілу та використання його фінансових ресурсів. Основною ціллю фінансового менеджменту у банку є визначення оптимальної організаційної структури, яка повинна забезпечувати здійснення фінансових операцій комерційного банку і зберігати показники його стабільності та стійкості на відповідному рівні.

Якщо порівнювати фінансовий менеджмент у банку та на підприємстві, то можна зробити висновок, що банківський фінансовий менеджмент охоплює включає в себе значно більше процесів, оскільки забезпечує не тільки управління операціями банку, але й управління його фінансовими ризиками, прибутковістю та ліквідністю.

При управлінні банком необхідно дотримуватися наступних принципів:

- ✓ забезпечення комплексного характеру управління
- ✓ ранжування управлінських задач по їх пріоритетності та ефективності з урахуванням встановлених стратегічних планів та поточних цілей банку
- ✓ врахування певних особливостей функціонування конкретної банківської установи та стану розвитку кредитної системи
- ✓ чітке визначення та встановлення функціональних прав, обов'язків та відповідальності всіх суб'єктів процесу
- ✓ виконання встановлених державою нормативних вимог та недопущення банком при здійсненні своєї діяльності застосувань фінансових або адміністративних штрафів
- ✓ забезпечення зв'язку з іншими напрямками банківського менеджменту

Основними об'єктами фінансового менеджменту кошти, що перебувають в його обігу, власний капітал, активи та пасиви, кредитний та депозитний портфель, ризик-менеджмент, ліквідність, прибуток та банківський маркетинг.

Механізм банківського фінансового менеджменту використовує функції та методи реалізації стратегії по їх виконанню з урахуванням поставлених завдань та

мети. Таким чином, фінансовий менеджмент у комерційному банку можна розглядати не тільки як частину загальної системи управління, але і як самостійну систему, яка має свою структуру, цілі та стратегії.

Наразі сучасна банківська система має особливість, що полягає у відсутності головної технології в управлінні економічними процесами. В умовах постійної нестабільності фінансового ринку та наявності жорсткої конкуренції в банківському секторі кожен банк розробляє власні правила поведінки, що допомагають йому залишатись стабільним та конкурентоспроможним. Через постійні зміни у всіх сферах діяльності банки вимушені вдосконалювати та корегувати свої методи управління, а також впроваджувати нові підходи та напрямки здійснення фінансового менеджменту банку.

Кредитні операції виступають головним видом діяльності, через те, що комерційний банк отримує найбільші грошові надходження від даних операцій. Вирішальну роль при здійсненні кредитової діяльності повинен відігравати банківський фінансовий менеджмент, оскільки для забезпечення ліквідності комерційному банку необхідно постійно проводити якісне оцінювання потенційного клієнта-позичальника, прогнозування та подальше зниження потенційних ризиків.

Наразі для зниження банківських ризиків використовують інформаційні технології, як один з основних інструментів фінансового менеджменту у комерційному банку. Використання інформаційних технологій допомагає в організації ефективної моделі фінансового банківського менеджменту, завдяки чому можна забезпечити стабільний розвиток банку, зменшити наявні та потенційні ризики банківської діяльності й підвищити ефективність роботи комерційного банку. Як приклад можна розглянути використання технології “Agile”, яка дає можливість створити процес, який буде гнучко та ефективно реагувати на зміни та доповнення, які виникають в процесі розробки. При такому гнучкому плануванні необхідно чітко розуміти та аналізувати усі бізнес-процеси суб'єкта економічної діяльності.

До останнього часу метод “Agile” використовувався ІТ-спеціалістами та ототожнювався лише з ІТ-компаніями. Проте наразі метод “Agile” використовується не тільки ІТ-компаніями, але й іншими організаціями, такими як банківські установи. Основні принципи, якими керуються банківські установи при використанні даних цінностей:

- взаємодія з клієнтами важливіша за інструменти та процеси;
- продукт, який впроваджений та ефективно працює, є важливішим ніж вичерпна документація;
- співпраця з клієнтами важливіша за погодження умов контракту;
- спроможність до змін важливіша за дотримання планом.

Наразі банки не тільки накопичують інформацію про власних клієнтів, але й використовують її для захисту себе від шахрайства, створюють та пропонують клієнтам персональні банківські продукти та пропозиції, а також формують позитивний імідж серед власних та потенційних клієнтів.

Для забезпечення такої різносторонньої взаємодії з клієнтами використовується «Big Data». Термін «Big Data» («великі данні») охоплює групу

методів та технологій, за допомогою яких обробляють та аналізують великий масив даних для отримання важливої бізнес-інформації. Оскільки інформація має величезний об'єм, то вона не може оброблятися класичними способами. Розробкою інструментів для роботи з великими масивами даних займаються такі компанії, як «Microsoft», «SAP», «IBM» і «Oracle».

З 2015 року в Україні з'явилося багато електронних сервісів, що містять відкриту інформацію про роботу державних підприємств та урядових організацій.

Наразі запущено некомерційний інкубатор ІТ-проектів «1991 Open Data Incubator», метою якого є трансформація великих державних та корпоративних масивів даних в певний ресурс для створення сервісів для компаній та громадян.

Також прикладом збору інформації з великих баз даних є співпраця «Київстару» та «Правекс банку». За допомогою великих баз даних «Київстар» допомагає визначити компаніям різних сфер бізнесу найкращі місця для розміщення своїх магазинів, офісів, відділень, банкоматів тощо. «Правекс банк» вирішив переглянути розташування своїх банкоматів та відділень та, скориставшись зібраною «Київстаром» для банку інформацією, перемістив певні відділення у місця, де перебуває найбільше клієнтів цільового сегменту [1].

Можна зробити висновок, що тільки ефективна взаємодія всіх складових менеджменту банківської сфери забезпечить перехід управління в комерційних банках на якісно новий рівень. Ефективне застосування фінансового менеджменту допоможе комерційному банку знизити можливі прояви негативних факторів, спрогнозувати можливі ризики, а також досягти намічених планів, враховуючи ситуацію на ринку.

ДЖЕРЕЛА

1. Як BIG DATA від Київстар допомагає Правекс банку знаходити клієнтів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hub.kyivstar.ua/ua/kak-big-data-ot-kyivstar-pomogaet-praveks-banku-nahodit-klientov>.
2. Лачкова В.М., Лачкова Л.І., Шевчук І.Л. Фінансовий менеджмент у банку: навч. посібник. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2017. 180 с
3. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / І.А. Бігдан, Л.І. Лачкова, В.М. Лачкова та ін. – Харків: ХДУХТ, 2017. – 202с.
4. Самойленко Л.Б. Можливості та проблеми застосування технологій Big Data вітчизняними компаніями. Ефективна економіка. 2018. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/59.pdf.
5. Шевцова М.Ю. Ринок банківських послуг: динаміка розвитку та сегментації [Електронний ресурс] / М.Ю. Шевцова, Ю.О. Солодовник. — Режим доступу: <http://www.vestnikdnu.com.ua/archive/201152/149155.pdf>

Ісаєнко Г.А.
здобувач ступеня магістра,
Обушний С.М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Становлення нових та поступова зміна до сьогоднішніх економічних і соціальних відносин в Україні впливають на формування фінансової системи та відповідних методів управління фінансами. Фінансове планування як важлива складова механізму фінансової системи та одна із функцій управління підприємством є актуальною за сучасних умов, коли істотним для діяльності є вплив глобалізації, поступової інформатизації суспільства та його інноваційного розвитку.

В сучасних умовах фінансове планування потребує нових принципів підходів до його організації. Його зміст та форми мають суттєво змінюватися відповідно до складних вітчизняних реалій.

Одне з найважливіших завдань фінансового планування полягає у визначенні методів і джерел залучення капіталу для фінансування поточної та інвестиційної діяльності підприємства. Якщо прогнози розрахунки показують надлишок фінансових ресурсів, то необхідно у фінансовому плані передбачити напрями їх ефективного використання. У разі дефіциту фінансових ресурсів, слід ужити заходів щодо корекції дохідних і видаткових розділів бюджету й запланувати можливі джерела фінансування, зокрема, зниження витрат, зменшення інвестиційних вкладень, прискорення оборотності обігових коштів, перегляд термінів розрахунків із кредитором, відмова від виплати дивідендів [7].

Тобто, потреба у фінансових ресурсах визначається фінансовим планом (бюджетом) акціонерного товариства на квартал (рік), тому вони є об'єктом фінансового планування й контролю.

Отже, підприємства при фінансовому плануванні мають визначити: наскільки забезпечена їх виробнича та інвестиційна діяльність необхідними фінансовими ресурсами; оптимальні фінансові відносини з банками, інвестиційними фондами, страховими компаніями; шляхи ефективного вкладання капіталу; резерви збільшення прибутковості; контрольні заходи за формуванням та використанням платіжних засобів; фінансову стратегію розвитку підприємства.

Сучасний динамічний ринок ставить високі вимоги до якості фінансового планування, за допущені прорахунки й нездатність врахувати несприятливу ринкову кон'юнктуру підприємства несуть відповідальність перед власниками, акціонерами, інвесторами, менеджерами, банками. Ми вважаємо, що прорахунків при фінансовому плануванні можна уникнути, коли розробці фінансових планів буде передувати детальний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства, результати якого повинні використовуватися при складанні планових розрахунків

показників фінансових планів. При складанні фінансового плану необхідно мати інформаційну базу.

У сучасних умовах зростає роль економіко-математичних методів, які дають можливість визначити вплив окремих факторів на фінансово-господарську діяльність із допомогою кореляційно-регресійного аналізу. Використання економіко-математичних методів і ПЕОМ для розрахунку оптимальних завдань забезпечує науковий характер фінансових планів. Слід зазначити, що реальність і об'єктивність окремих положень фінансового плану, на наш погляд, доцільніше забезпечити лише на основі балансового методу, використання якого забезпечить збалансованість фінансового плану й уможливить визначення реальних джерел фінансування і, в кінцевому підсумку – виконання запланованих економічних та соціальних завдань.

Фінансовий план – це узагальнений плановий документ, який відображує надходження й видатки грошових коштів підприємства в поточному (до одного року) і довгостроковому періоді (понад рік). В Україні фінансовий план складається у формі балансу доходів і видатків на квартал, рік [6].

Необхідно зазначити, що в умовах висхідного конкурентного середовища фінансові служби підприємства повинні контролювати процес виконання фінансового плану, зокрема, велике значення має контроль за собівартістю продукції та її реалізацією, надходженням виторгу та формуванням грошових коштів, використанням основних фондів, формуванням і використанням оборотних коштів, щоденний контроль за реалізацією та виконанням плану накопичень та ін.

В умовах сучасного динамізму зовнішнього ринкового середовища постає необхідність у використанні вітчизняними підприємствами концепції стратегічного фінансового планування, яка дає змогу формувати адаптивний механізм підприємства до мінливих умов ринку. Стратегічне фінансове планування передбачає, перш за все, розробку фінансової стратегії підприємства. [2].

Розробка фінансової стратегії має відбуватися з урахуванням таких факторів, як інфляційні коливання, ризик неплатежів, фінансова криза тощо. Вона забезпечує ефективне використання фінансових ресурсів, визначення прибуткових напрямів інвестування, відповідність фінансових рішень економічному стану й можливостям підприємства, визначення правильних фінансових дій відповідно до конкурентів. Вивчення та аналіз досвіду розвинених країн, який може бути корисним для розробки вітчизняних основ фінансового планування й прогнозування свідчить, що стабільність доходів підприємства залежить від якості стратегічних рішень. За даними американських учених-економістів, коливання доходності компанії на 80% визначається вибором стратегічних рішень [1]. Без фінансового планування й аналізу неможливо вибрати обґрунтовану стратегію й тактику виробничо-комерційної діяльності підприємства.

Узагальнюючи, можна сказати що, фінансове планування в сучасних умовах полягає в розробці та аналізі процесу виконання різних видів фінансових планів (бюджетів) із метою визначення поточних та перспективних фінансових потреб підприємства у плановому періоді. Відсутність фінансових планів або прорахунки в плануванні фінансової діяльності є суттєвим чинником фінансових невдач і криз

підприємств. Актуальність проблеми формування нової системи фінансового планування зростає в умовах, коли підприємству необхідно розширювати свої фінансові можливості для модернізації й оновлення виробництва. В умовах ринкової економіки принципово змінюється філософія господарювання, яка ґрунтується на реалістичному аналізі попиту й пропозиції товарів і послуг. Підприємство несе відповідальність своїм доходом і майном за свою фінансову політику. У зв'язку із цим, у перспективі зростає роль фінансового планування. В умовах економічної нестабільності розробці фінансової стратегії повинен передувати глибокий фінансовий аналіз діяльності підприємства на основі сучасних економіко-математичних методів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бочаров В. В. Управление денежным оборотом предприятий и корпораций / В. В. Бочаров. – М. : Финансы и статистика, 2011. – 144 с.
2. Тарасюк Г. М. Планова діяльність як системний процес управління підприємством : монографія / Г. М. Тарасюк. – Житомир : ЖДТУ, 2016. – 469с.
3. Теличко Р.К. Фінансове планування на малих та середніх підприємствах / Р.К. Теличко // Фінанси України. – 2013. – № 8. – С. 14–16.
4. Швайка Л. А. Планування діяльності підприємства : навч. посіб. / Л. А. Швайка. – Львів : Новий світ – 2000, 2003. – 268 с.

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Баліцька Г.О.,
здобувач ступеня магістра,
Сосновська О.О., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені
Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Розвиток медичного страхування відіграє важливу роль у становленні та розвитку держави, адже саме ця підгалузь страхування є необхідним атрибутом ринкової економіки, важливим інструментом соціального захисту населення і могутнім джерелом інвестиційного потенціалу національної економіки.

Аналізуючи досвід іноземних країн можна стверджувати, що найбільш ефективним вирішенням проблем, що постали перед системою охорони здоров'я в Україні, є медичне страхування, розвиток якого сприятиме фінансуванню галузі особистого страхування, покращенню системи охорони здоров'я та поліпшенню здоров'я громадян. Проте, слід зазначити, що на сучасному етапі функціонування вітчизняного страхового ринку підгалузь медичного страхування має недостатню динаміку розвитку у порівнянні з іншими країнами світу, що сприяє виходу даної проблематики на новий рівень актуальності.

Медичне страхування – це підгалузь особистого страхування, яке забезпечує страхування на випадок втрати здоров'я з будь-якої причини, у тому числі у зв'язку з хворобою чи нещасним випадком [2, с. 85].

Загальновідомо, що медичні заклади за кордоном надають повну допомогу тільки тоді, коли у пацієнта є страховий поліс. Так, наприклад, переважна більшість австралійців оплачують медичне обслуговування коштом різних видів медичних страховок, основні види яких наступні: державна медична страховка для пенсіонерів Medicare, державна медична страховка для незаможних Medicaid, приватні та групові страховки. Також є державне медичне страхування в Австралії, яке фінансується за рахунок податку Medicare Levy. Він сплачується громадянами у розмірі 2% від доходу (окрім, малозабезпечених, пенсіонерів, студентів, безробітних і туристів) [4].

Нині існують три основні форми фінансування охорони здоров'я: державна (обов'язкова), добровільна та змішана. Державна система фінансування домінує у таких країнах як: Італія, Данія та Англія. Система обов'язкового медичного страхування є провідною у Франції, Німеччині, Нідерландах, Швеції та Японії. У США переважає змішана форма фінансування медичного страхування та більша половина населення використовує приватні страховки [7].

Однією з вагомих проблем в Україні є погіршення стану здоров'я населення, збільшення відсотку громадян, які старші працездатного віку. За основними показниками здоров'я, а саме: середня тривалість життя, дитяча смертність можна виокремити сімку провідних країн, серед них США, Німеччина, Великобританія, Франція, Канада, Нідерланди та Японія. Для порівняння розглянемо динаміку середньої тривалості життя в США, Німеччині, Великобританії, Франції, Канаді, Нідерландах, Японії та Україні за 2014-2018 рр., яка наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка середньої тривалості життя в США, Німеччині, Великобританії, Франції, Канаді, Нідерландах, Японії та Україні за період 2014-2018 рр., у роках

Країни	Роки					Темпи приросту 2018/2014,%
	2014	2015	2016	2017	2018	
США	78,84	78,69	78,54	78,54	78,74	(0,13)
Німеччина	81,09	80,64	80,99	80,99	81,1	0,01
Великобританія	81,3	80,96	81,16	81,16	81,32	0,02
Франція	82,67	82,32	82,52	82,52	82,71	0,05
Канада	81,8	81,9	82,14	82,25	82,25	0,55
Нідерланди	81,71	81,51	81,56	81,56	81,58	(0,16)
Японія	83,59	83,79	83,98	84,1	84,17	0,69
Україна	71,19	71,19	71,48	71,78	71,79	0,84

Джерело: розраховано автором на основі даних, наведених у [6].

Як бачимо з таблиці 1, що за аналізований період спостерігається стійка тенденція до зростання середньої тривалості життя по всіх аналізованих країнах, окрім США та Нідерландів, де відбулося зниження показника у 2018 році на 0,13% та 0,16 % відповідно у порівнянні з 2014 роком. Спостерігається особливе зростання показника середньої тривалості життя у 2018 році у Японії та Україні на 0,69% та 0,84% відповідно. В Україні однією з причин такого зростання є підвищення рівня виплат страховими компаніями за основними видами добровільного медичного страхування за період 2016-2018 рр., яка наведена у табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка показників основних видів добровільного медичного страхування в Україні за період 2016-2018 рр., млн. грн.

Види страхування	Чисті страхові премії			Темпи приросту 2018/ 2016, %	Чисті страхові виплати			Темпи приросту 2018/ 2016, %
	2016	2017	2018		2016	2017	2018	
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	2280,2	2673,9	3243,1	42,23	1339,9	1671,6	2094,9	56,35
Страхування медичних витрат	671,3	833,2	1098,8	63,68	216,1	261,4	311,5	44,15

Джерело: розраховано автором на основі даних, наведених у [8].

Дані таблиці 2 свідчать, що у 2018 році розмір чистих страхових премій по медичному страхуванню (безперервному страхуванню здоров'я) збільшився на 42,23%, по страхуванню медичних витрат – на 63,68%. Чисті страхові виплати по медичному страхуванню (безперервному страхуванню здоров'я) та страхуванні медичних витрат за 2018 рік збільшилися на 56,35% та 44,15% відповідно. На зростання обсягу страхових премій суттєво вплинуло подорожчання медичних препаратів за рахунок зміни курсу валюти.

Для покращення медичного страхування в Україні необхідно розглянути особливості медичного страхування за кордоном та виокремити напрями, які є можливими для імплементації у вітчизняному страховому просторі.

Таблиця 3

Особливості застосування медичного страхування за кордоном

Країна	Особливості медичного страхування
Німеччина	Серед переваг виділяють гарантоване державою медичне обслуговування громадян на високому рівні; максимальне охоплення обов'язковим медичним страхуванням населення; високі витрати на охорону здоров'я в країні; державне фінансування наукових досліджень у сфері медицини, медичних навчальних закладів та лікарень.
Франція	Серед переваг виділяють обов'язковий характер страхування, участь держави в оплаті вартості лікування й ліків та застосування сучасних технологій.
Нідерланди	Ставка страхового внеску розраховується як відсоток від фонду прибутку. Ці кошти накопичуються у страховому фонді і повертаються страховій компанії, яку вибрав страхувальник.
Велика Британія	Серед переваг виділяють бюджетне фінансування охорони здоров'я. Існує Національна система охорони здоров'я, яка фінансується за рахунок коштів, що вносяться платниками податків, які виділяються урядом на охорону здоров'я зі статті витрат на соціальні потреби (90%) та за рахунок внесків роботодавців (7,5%).
США	Серед переваг виділяють сполучення центрального страхового фонду із мережею місцевих незалежних страхових організацій. У країні витрачають 11,5% валового прибутку на охорону здоров'я. Серед приватних страхових компаній у США найбільш розповсюджені та відомі дві некомерційні страхові компанії: «Blue Cross» та «Blue Shield».
Канада	Серед переваг виділяють Національну систему універсального медичного страхування. Ця система включає сплату всіх видів стаціонарної та амбулаторної допомоги. Найбільше витрат припадає на амбулаторну та стаціонарну допомогу. Ці витрати компенсуються із суспільних фондів та за допомогою прогресивного податку, який покриває 25% всіх витрат на охорону здоров'я.
Японія	Страховий внесок стягується місцевими органами самоуправління або Асоціацією національного страхування здоров'я. Сума страхового внеску вираховується із стандартного заробітку, який визначається щомісячно за 36 категоріями і залежить від місця проживання, прибутку, вартості нерухомого майна, розміру сім'ї.

Джерело: складено автором на основі [1; 3; 5; 8; 10; 11].

Проаналізувавши вищевикладене, можна виділити кілька загальних особливостей, характерних для системи медичного страхування, які важливо врахувати при проведенні реформи охорони здоров'я в Україні:

1) гарантом стабільного і сталого функціонування медичного страхування має виступати держава, що створювала б законодавчу основу для функціонування системи охорони здоров'я;

2) необхідно забезпечити за будь-яких обставин застрахованій особі обумовленої умовами страхування медичної допомоги в разі виникнення ризику для здоров'я та можливість вибору лікаря, лікарні для пацієнта як у більшості іноземних країнах;

3) ввести механізм фінансування процесів медичного страхування, який має включати: максимізацію частки бюджетних коштів для охорони здоров'я, які сприятимуть розвитку обов'язкового медичного страхування та залучення частки прямих іноземних інвестицій;

4) запровадити державне фінансування наукових досліджень у сфері медицини, медичних навчальних закладів та участі держави в оплаті вартості лікування й ліків;

5) розширити послуги медичного страхування, які повинні охоплювати цикл: лікування хвороби, профілактика, санаторно-курортне лікування.

Розглянувши системи медичного страхування іноземних країн світу, можна стверджувати, що кожна країна має свою модель фінансування охорони здоров'я. Досвід закордонних країн показує, що механізм фінансування охорони здоров'я можна вдосконалювати за рахунок бюджетного фінансування, соціального та змішаного медичного страхування. Вважаємо, що найкраща форма фінансування для України є змішана. Тобто при цій системі страхові платежі сплачують держава, роботодавці та громадяни, але одночасно потрібно забезпечити доступність медичної допомоги для безробітних громадян і соціально незахищених верств населення через законодавче визначення гарантованого рівня безоплатного медичного обслуговування, тобто створити Фонд обов'язкового медичного соціального страхування [8].

Отже, на сьогодні не існує чіткого поняття про систему медичного страхування, яку необхідно запровадити в Україні, але вона має бути прозорою і доступною для населення. Для того щоб розвивати обов'язкове медичне страхування в Україні та запровадити Фонд медичного страхування потрібно залучати фінансування охорони здоров'я. Перехід до обов'язкового медичного страхування повинен бути поступовий, оскільки введення високих тарифів на обов'язкове медичне страхування сьогодні неможливе через відносно низькі доходи населення. Наразі введення обов'язкового страхування призведе до погіршення показників здоров'я населення, посилення нерівності між різними верствами населення в якості та доступності медичної допомоги. Важливим етапом має бути створення і прийняття законодавчої бази, яка б запровадила обов'язкове медичне страхування. Для того, щоб Україна відповідала принципам соціальної справедливості, які забезпечують рівність і доступність медичних послуг для всього населення незалежно від фінансового стану необхідно запровадити змішану систему

медичного страхування.

ДЖЕРЕЛА

1. Виноградов О. В. Система охорони здоров'я США. Корисні пропозиції для державного управління в Україні. Економіка та держава. 2008. №9. С.43-47.
2. Вовчак О. Д., Завійська О. І. Страхові послуги: Київ : Компакт-ЛВ, 2005. 656 с.
3. Економічні важелі реформування галузі охорони здоров'я. URL: <https://forinsurer.com/public/06/05/11/2426> (дата звернення: 15.11.2019).
4. Зарубіжний досвід організації медичного страхування та можливості його використання в Україні. URL: https://studwood.ru/661582/bankovskoe_delo/zarubizhniy_dosvid_organizatsiyi_medichnogo_strahuvannya_mozhливosti_yogo_vikoristannya_ukrayini (дата звернення: 15.11.2019).
5. Особливості медичного страхування в зарубіжних країнах. URL: <http://referat-lib.ru/view/referat-bank/67/66119.htm> (дата звернення: 16.11.2019).
6. Офіційний сайт TheGlobalEconomy. URL: <https://www.theglobaleconomy.com/> (дата звернення: 17.11.2019 року)
7. Радецька О.О. Ринок страхування життя в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. Том 1. №6. С.222 - 224.
8. Рудень В. В., Сидорчук О. М. Фінансування медичного забезпечення в Україні: проблеми та шляхи розв'язання. Фінанси України. 2009. №8. С.25-34.
9. Сосновська О.О. Актуальні проблеми розвитку добровільного медичного страхування в Україні. Innovations in science and education: challenges of our time. London: IASHE, 2016. P. 60-64.
10. Статистика страхового ринку України. URL: <https://forinsurer.com/stat> (дата звернення: 17.11.2019).
11. Черненко В. Е., Рудий В.М Досвід країн Європи у фінансуванні галузі охорони здоров'я. Київ : Академ-прес, 2009. 112 с.

Босва М.Ю.,
здобувач ступеня магістра,
Лойко В. В.,
д.е.н., професор кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка м. Київ, Україна

ЗНИЖЕННЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДРЮВАННЯ

Ефективна робота фінансового підприємства залежить, насамперед, від правильно підібраних інструментів зниження фінансових ризиків, що являють собою комплекс методів зменшення ризику та їх негативних наслідків, а також завдяки яким з'являється можливість розгляду впливу всіх факторів на рівень ризиків в результаті їх зниження. На сьогоднішній день до таких методів прийнято відносити:

- 1) метод уникнення ризику, що працює шляхом ухилення від впровадження окремих фінансових операцій, пов'язаних з великою ймовірністю настання ризику;
- 2) другим методом є прийняття ризику на себе, тобто сплату всіх збитків за рахунок власних ресурсів установи;
- 3) метод передачі ризику іншим суб'єктам фінансової діяльності, який здійснюється трьома способами: а) страхування – комплекс видів страхування, які передбачають відповідальність страховика зі сплати неустойки повної, або часткової втрати доходів підприємства, в інтересах якого укладено договір страхування з метою захисту від фінансових втрат; б) диверсифікація полягає в диференціації капіталу підприємства серед різних об'єктів, серед різних видів діяльності, які пов'язані між собою, що дозволяє розподілити ризики і при цьому утримати прибутковість фінансової організації; хеджування – зниження фінансових ризиків компанії шляхом трансферу ризику;
- 4) об'єднання, коли установа розподіляє ризики між кількома суб'єктами, тим самим трансформуючи збитки у невеликі витрати;
- 5) метод лімітування здійснюється через застосування лімітів на розміру фінансових ризиків;
- 6) метод використання внутрішніх нормативів компанії на основі яких підприємство буде здійснювати свою фінансову діяльність.

Порівняльна характеристика основних методів зниження негативного впливу фінансових ризиків, їх основних переваг і недоліків (табл.1).

До найважливіших загроз фінансової діяльності установи при оцінці ризиків відносять такі види ризиків, як втрати платоспроможності та ризики втрати фінансової стійкості та незалежності. Тому, на прикладі підприємства ПАТ «АХА Страхування» проаналізуємо основні фінансові ризики.

Порівняльна характеристика методів зниження фінансових ризиків

Назва методу	Характеристика методу	Переваги застосування методу	Недоліки застосування методу
Уникнення ризику	Ухилення від здійснення операцій, пов'язаних з ризиком	Установа захищає себе від можливих загроз і втрат	Позбавлення можливості отримання прибутку; обмеження фінансової діяльності
Прийняття ризику	Сплату всіх збитків за рахунок своїх власних ресурсів	Метод не є складним	Витрати на сплату фінансових втрат
Передача ризику	Передача відповідальності за ризик іншим суб'єктам	Зменшення фінансових витрат на компенсацію за ризик	Метод несе певні витрати
Страховання ризику	Резервування ресурсів, які у майбутньому можуть бути використані на покриття збитків від можливих втрат	Найбільш загальноприйнятий і ефективний метод, що не потребує додаткових витрат часу	Окремі фінансові витрати на сплату страхового внеску
Диверсифікація	Розподілення фінансових ризиків між різними фінансовими об'єктами, що призводить до зниження фінансових втрат компанії	Витрати розподіляються між кількома об'єктами і установа не несе великих витрат	Метод займає певні витрати часу; можливий неправильний вибір рішення
Хеджування	Відкриття угод на фінансовому ринку для зменшення впливу фінансових ризиків	Метод дає можливість фіксації прибутку фінансової установи на визначеному рівні	Відмова від можливості отримання додаткового прибутку
Об'єднання ризику	Зменшення ймовірності настання ризиків через їх поділ між кількома суб'єктами	Отримання гарантій покриття збитків у майбутньому	Метод є витратним
Лімітування	Встановлення лімітів щодо розміру фінансових ризиків	Метод не є складним; не потребує великих фінансових витрат	Обмеження щодо одержання можливих прибутків
Внутрішні фінансові нормативи	Розробка документів, що регулюють діяльність установи	Метод не є затратний	Загроза неправильної оцінки економічних показників

* Джерело: складено авторами за даними [1,2]

Платоспроможність – це можливість фінансової установи у визначені строки сплачувати свої борги. У більш вузькому розумінні платоспроможністю називають наявність і установі грошових коштів та їх еквівалентів, яких є достатньо щоб здійснити виплати по кредиторській заборгованості, і що потребує погашення найближчим часом. У табл. 2 розглянуто і проаналізовано динаміку показників платоспроможності страхової компанії «АХА Страхування» за останні три роки.

Таблиця 2

**Динаміка показників платоспроможності СК «АХА Страхування»
за період 2016-2018 рр.**

Показник	Роки		
	2016	2017	2018
Нормативна платоспроможність			
Страхові премії	1400430	1678704	1891481
Страхові премії, належні перестраховикам	42370	59803	64253
НЗП ₁	248264,1	296784,5	334683,8
Страхові виплати	601896	817672	887540
Страхові виплати, що компенсуються перестраховиками	5440	3081	5472
НЗП ₂	155785,8	212194,2	230049
Фактична платоспроможність			
Загальна сума активів	1432887	1789424	1932701
Сума нематеріальних активів	15351	16402	21240
Загальна сума зобов'язань	824434	1301022	1443626
ФЗП	593102,0	472000,0	467835,0
НЗП (більша із визначених величин)	248264,1	296784,5	334683,8
Маржа платоспроможності	344837,9	175215,6	133151,2

* Джерело: складено авторами за даними [3]

Однією з головних умов платоспроможності страхової компанії відповідно до чинного законодавства є перебільшення фактичного запасу платоспроможності (ФЗП) над нормативним запасом (НЗП). З аналізу даних табл. 2 можна зробити висновок про те, що за 2016-2018 рр. страхова компанія виконувала дану вимогу, оскільки значення фактичного запасу платоспроможності щороку перевищувало його нормативне значення.

Фінансова стійкість підприємства – це таке розміщення його фінансових ресурсів, їх розподілення і застосування, що надає розвиток підприємству на основі збільшення прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику. Розглянуті показники фінансової стійкості на прикладі страхової компанії «АХА Страхування» за період 2016-2018 р. (табл. 3). Найбільших змін за досліджуваний період зазнав коефіцієнт фінансової автономії (або незалежності), він знизився у 2018 р. на 0,17 порівняно з 2016 р. Це вказує на більш низький рівень захищеності кредиторів і високий рівень настання фінансових ризиків.

Показники фінансової стійкості СК «АХА Страхування» за 2016-2018 рр.

Показники	Роки			Нормативне значення	Абсолютне відхилення
	2016	2017	2018		
Коефіцієнт фінансової автономії	0,42	2,73	0,25	0,4 – 0,6	-0,17
Коефіцієнт фінансової залежності	2,35	3,66	3,95	1,67 – 2,5	1,60
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	1,35	2,66	2,95	0,4 – 0,6	1,60
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	2,15	2,90	3,08	0,1 і вище	0,92
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,96	0,96	0,96	0,7 – 0,9	0,00

* Джерело: складено авторами за даними [3]

Коефіцієнт фінансової залежності є вище норми і за досліджуваний період збільшився, що свідчить про зростання фінансової стійкості та зниження залежності зі сторони власників страхової компанії. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу значно перевищує норму, крім того, за період що аналізується, він ще збільшився, а така тенденція свідчить про зростання частки позикових коштів та негативно впливає на діяльність страхової компанії. Коефіцієнт фінансової стійкості має високе значення і знаходиться майже в межах норми, а його значення за аналізований період є абсолютно незмінним. Це свідчить про скорочення рівня ризику втрати платоспроможності та покращення подальшої перспективи функціонування підприємства.

Так, з усіх запропонованих методів зниження негативного впливу фінансових ризиків найбільше для уникнення кредитного ризику компанії було б доцільно застосовувати метод лімітування, диверсифікації та використання двосторонніх термінових контрактів. Саме ці методи управління здатні забезпечити безперервну діяльність страхової компанії. А для подолання загрози валютного ризику страховій компанії необхідно вводити певні обмеження на послуги що надаються, а також розподіляти ризики по різних активах, що допомагає уникнути втрати одразу всіх ресурсів підприємства.

Кожен з вищеперерахованих методів має свої переваги і недоліки, тому перед фінансовими установи постає відповідальне завдання проведення економічної оцінки доцільності впровадження методів ризик-менеджменту для обрання того, який буде гарантувати результативність діяльності і поліпшення фінансового стану підприємства.

ДЖЕРЕЛА

1. Носова Є.А. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства // Економіка. Проблеми економічного становлення. – 2012. – № 2. – С. 58-64.
2. Міністерство економічного розвитку України. Національний стандарт України ДСТУ IES / ISO 31010:2013. Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику (IES/ ISO31010:2009, ITD). Київ: Мінекономрозвитку України, 2015. – 80 с.

3. Звіт про корпоративне управління СК «АХА Страхування» за 2018 рік. Офіційний сайт СК «АХА Страхування» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://aha-ukraine.com/upload/files/2019/AHA-Ukraine-governance-report-2018.pdf>.
4. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Полтава: РВВ ПДАА, 2014. – 358 с.

Вошкулат Є.О.,
здобувач ступеня магістра
Рамський А.Ю.

д.е.н., завідувач кафедри фінансів та економіки Київський університет
Імені Бориса Грінченка м. Київ, Україна

РОЗВИТОК РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Роль ринку фінансових послуг полягає в тому, щоб організувати надання грошового кредиту, мобілізувати капітал та провадити обмін фінансовими ресурсами. Головною метою функціонування ринку фінансових послуг це встановлення конкуренції різних фінансових послуг в економіці певної країни. Завдяки тому що грошові кошти спрямовуються в найефективніші сегменти економіки, ринок фінансових послуг дає змогу розширювати горизонти найпривабливішого сегменту, підвищувати його економічне зростання.

Так, як ринок фінансових послуг тільки здобуває своє становлення. Запроваджуються нові фінансові системи, відбувається удосконалення та устаткування початково установлених послуг. На сучасному етапі відбувається посилення конкуренції відносно споживачів, так як це основна діюча сила, яка дозволяє працювати фінансовому ринку. Також удосконалюють базу для легшого проведення операцій на ринку, залучають додаткові вільні кошти та налагоджують систему співпраці зі споживачами та фінансовими установами, які діють на фінансовому ринку. Наприклад як банк, банки виділяють як окремих посередників – це зумовлено тим, що банки крім того що акумулюють грошові кошти, що надходять від різних посередників, вони також вони створюють депозити за час своєї діяльності. Також через банк проходять всі фінансові операції та касові розрахунки, тому банк, як фінансовий посередник, знає де можна залучити тимчасово вільні кошти. Позитивна функція банку, як фінансового посередника на ринку фінансових послуг, являється легкість в доступності до всіх операцій з фінансами.

Переходячи до недоліків на фінансовому ринку, основні з яких це не проінформованість населення щодо отримання фінансових операцій, недовіра до фінансових посередників та низький попит через банкрутство фінансових установ у 2014-2016 рр. Також з даних, представлених у табл. 1 можна побачити загальні проблеми ринку фінансових послуг.

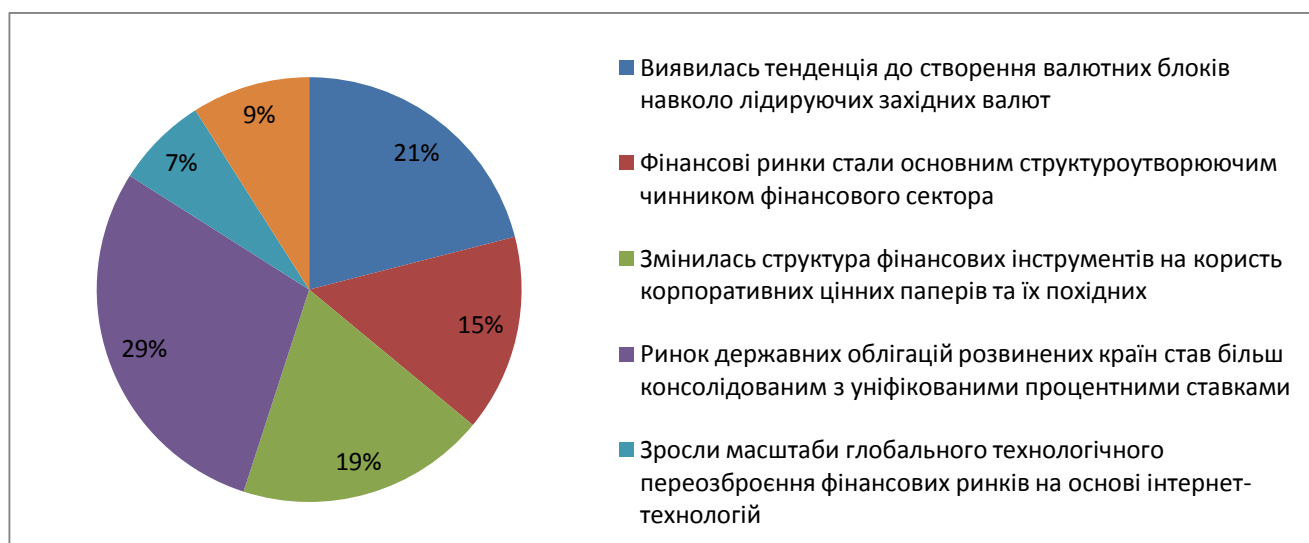
Гарантією подальшого розвитку країни в економічній сфері є підтримка та розвиток банківських установ, страхових компаній та фондів пенсійних виплат. Крім того, якщо проаналізувати тенденції сучасного фінансового ринку, необхідно формувати середньо- та довгострокову політику фінансового ринку на макрорівні. Політика держави повинна бути націлена на покращення ціноутворення та забезпечення ефективності ринкової інфраструктури. Також потрібно підвищити увагу на ефективне регулювання ринків деривативів, сегменту похідних цінних паперів та ефективності облікової системи. На даний момент вже були проведені такі тенденції розвитку фінансового ринку:

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

- недосконалість законодавчого та нормативного регулювання процесів реалізації окремих фінансових послуг, інколи відсутність його взагалі;
- недостатній рівень захисту прав споживачів фінансових послуг;
- відсутність компенсаційних механізмів захисту вкладень населення в секторі небанківського фінансового посередництва;
- недостатні капіталізація та конкурентоспроможність національних фінансових установ;
- недостатні капіталізація та конкурентоспроможність національних фінансових установ;
- низький попит на послуги через високі на них тарифи та недовіру населення, пов'язаними із банкрутством фінансових установ;
- невідповідність законодавчого регулювання окремих видів фінансових послуг європейським нормам та ін
- недостатнє державне регулювання та нагляд за діяльністю банківських і небанківських фінансових посередників

Рис. 1. Проблеми ринку фінансових послуг

Рис. 2. Найбільш важливі тенденції, які вже використовуються в розвитку фінансового ринку

Джерело: складено авторами за даними [2]

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

З даних, представлених на рис. 2 можна побачити, що найбільш дієвою тенденцією стало розвиток державних облігацій та цінних паперів загалом, так як це майже основних інструмент обігу на фінансовому ринку, також буди змінені процентні ставки по операціям з цінними паперами.

Підводячи підсумок, можна сказати, що роль фінансових посередників та недержавних фінансових інституцій потребують вкладення в них додаткових сил та підтримки для подальшого ефективного розвитку. Тому основними напрямками діяльності держави потрібно щоб були такі:

- контроль за податковими надходженнями, а саме зниження ставок оподаткування та підвищення контролю за сплатою податків до держави;
- стимулювання державою розширення доступу вкладників до фінансових інструментів на глобальних ринках;
- підтримка державою нових як урядових так і не урядових організацій;
- активна участь країни у встановленні податкової політики країни по відношенню до податкової політики зарубіжних країн, тобто відстоювання національних інтересів та встановлення спільних стандартів податкової політики.

Тому, за умов глобальної інтеграції ринків фінансових послуг важливим завданням для країни є забезпечення конкурентного ринку фінансових послуг. Новим етапом економічного розвитку є становлення реального сектору за допомогою фінансування інвестицій, залучення цінних паперів та як вітчизняного так і іноземного капіталу. Також потрібно враховувати іноземний досвід інших країн, згідно з яким у розв'язанні окремих соціальних та економічних проблем, що виникають у процесі фінансової лібералізації, важливу роль відіграють неурядові організації.

ДЖЕРЕЛА

1. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. 2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
2. Основні тенденції розвитку сучасного фінансового ринку [Електронний ресурс]. 2019. URL: https://pidruchniki.com/81375/finansii/osnovni_tendentsiyi_rozvitku_suchasnogo_finansovogo_rinku.
3. Огляд ринків/Матеріали офіційного сайту Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. URL: <http://nfp.gov.ua/content/oglyad-rinkiv.html>
4. Дема Д. І., Абрамова І. В., Недільська Л. В. Фінансовий ринок. Житомир, 2017. 448 с.
5. Арутюнян С.С., Добриніна Л. В. Фінансовий ринок. Одеса, 2018. 484с.

Назаренко Н.В.,
здобувач ступеня магістра,
Рамський А.Ю.,

*д.е.н., завідувач кафедри фінансів та економіки Київський університет імені
Бориса Грінченка м. Київ, Україна*

СУТНІСТЬ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

Успішність розвитку і ефективність функціонування комерційних банків неможливо забезпечувати без детально опрацьованих і економічно обґрунтованих депозитних політик, що враховують особливість діяльності самих кредитних організацій і їх клієнтів, обраний пріоритет подальшого зростання і покращення якісного показника діяльності банків, соціально-економічних умов, в якому здійснюють банківську діяльність.

Депозити є базовими складовими дефініцій «депозитної політики» – того, заради чого банками здійснюється депозитна діяльність і через появу яких можливі депозитні процеси, тобто послідовно здійснюваний ряд дій персоналом банків для залучення грошових коштів на депозитний рахунок.

Якість фінансової політики комерційних банків в значній мірою визначає ефективність діяльності банків, високі темпи їх розвитку, що відповідають зростаючим суспільним потребам, конкурентоспроможність і фінансову стійкість комерційних банків, а також успішне функціонування економіки в цілому, оскільки комерційний банк в процесі своєї фінансової діяльності опосередковує грошові потоки різних суб'єктів ринку (підприємств промисловості і торгівлі, небанківського фінансового сектора, держави і населення). Депозитна політика комерційних банків являє собою невід'ємний елемент банківської політики в цілому і розглядається не ізольовано, а при обліку впливів, взаємообумовлених кожним елементом банківської політики.

Одним з важливих аспектів діяльності банку є реалізація оптимальної депозитної політики, яка має величезне значення для здійснення ефективної банківської діяльності по залученню коштів в депозити і ефективному управлінню ними. Найважливіше завдання депозитної політики полягає у створенні необхідних умов, що сприяють збільшенню депозитної бази банку і оптимізації процентних витрат [5, с. 47].

Депозитна політика також вимагає узгодження з кредитної політикою для підтримки стабільності банку, його надійності та фінансової стійкості. Основний принцип організації депозитних операцій – забезпечення взаємозв'язку і узгодженості між депозитними і кредитними операціями по термінах і сумах депозитів і кредитних вкладень.

Для наочності представимо думки різних авторів на поняття депозитної політики комерційного банку (табл. 1).

Аналіз точок зору авторів на поняття депозитної політики

Автор	Зміст поняття депозитна політика
А. В. Виноградов [4, с 63]	сукупності заходів комерційних банків, які спрямовані на визначення форми, завдання, змістів банківської діяльності для формування банківського ресурсу, його планування і регулювання
А. В. Калтирін [7, с. 135]	комплекси заходів, які спрямовані на мобілізацію банком грошових коштів юридичної та фізичної особи, а також засобів державних бюджетів в формах вкладу (депозиту)
О. В. Богданова [2, с. 212]	управління грошовими коштами, які передані юридичним і фізичним особою в національних та іноземних валютах банкам в тимчасові користування, при збереженні прав вкладника на розпорядження ними згідно з режимами рахунків і банківського законодавства, за яким банки приймають на себе зобов'язання повернення та сплати передбаченого договорами відсотка
П. С. Роуз [11, с. 154]	одну із складових частин діяльності, яка пов'язана з залученнями коштів вкладника і іншого кредитора і визначеннями відповідних комбінацій джерела коштів для даних банків
Г. С. Панова [9, с. 97]	невід'ємну частину кредитної політики банків в цілому, є банківською політикою залучення коштів в депозит і ефективне управління ним
Н. В. Горіла, А. М. Кармінський [6, с. 62]	політику залучення грошових коштів вкладника в депозит і ефективне управління процесами залучень
Г. М. Білоглазова, Л. П. Кроливецька [1, с. 129]	депозитна політика банків є основним документом, що регламентує в комерційному банку процеси залучень тимчасово вільних грошових коштів, підприємства, організації та населення в різного роду депозит

Завдяки ефективному курсу депозитної політики, у банку з'являється можливість не вдаватися до різних дорогих позик на міжбанківському кредитному ринку, або шукати інші джерела залучення коштів. У зв'язку з цим, комерційні банки повинні постійно піклуватися, як про кількісне, так і про якісне покращення своїх депозитних коштів. Вони використовують для цього різні методи: процентну ставку, різні послуги і преференції для вкладників. Існує певний взаємозв'язок депозитної політики банку з процентною, так як основним інструментом залучення ресурсів є встановлення процентних ставок за залученими ресурсів [8, с. 34].

Реалізацію депозитної політики можна розглядати з двох позицій. У широкому сенсі – це діяльність банку, пов'язана з залученням коштів вкладників та інших кредиторів, а також з визначенням (або регулюванням) відповідної комбінації джерел коштів. У вузькому сенсі – це дії, спрямовані на задоволення потреби банку в ліквідності шляхом активного залучення коштів.

Депозитна політика банку повинна включати:

- розробку стратегії для здійснення діяльності банку по залученню коштів у внески, засновану на всебічному дослідженні ринку;
- формування тактики комерційного банку по розробці, пропозиції і просуванню нових банківських депозитних продуктів для клієнтів;
- реалізацію розробленої стратегії і тактики;
- контроль реалізації політики та її ефективності;
- моніторинг діяльності комерційного банку по залученню коштів [3, с. 11].

Як складовий елемент банківської політики Г. С. Пановою виділяється в тому числі депозитна політика і кредитна політика. Відповідно до даного підходу сутність кредитної політики їй розкривається як стратегії і тактики банків за залученнями ресурсу на поворотній основі і їх інвестування в частині кредитування клієнтів банків [9, с. 142].

Депозитна політика комерційного банку є політикою залучення грошових коштів вкладників в депозит і ефективного управління процесами залучення. Депозитні політики включають стратегії і тактики банків за залученнями банківського ресурсу.

Аналіз ефективності банківської діяльності залишається й досі складною проблемою як у теоретичному, так і в прикладному аспектах. Зокрема, прибутковість, яку традиційно заведено сприймати як свідчення ефективної діяльності, є лише одним з аспектів оцінювання діяльності банку, і тому вона не може вважатися остаточним показником ефективності. Для банків як установ, діяльність котрих значною мірою залежить від довіри клієнтів і котрі розпоряджаються суттєвою частиною суспільного капіталу, важливе значення мають характеристики надійності та стабільності [10, с. 12].

Отже, депозитна політика комерційних банків являє собою невід'ємний елемент банківської політики в цілому і розглядається не ізольовано, а при обліку впливів, взаємообумовлених кожним елементом банківської політики. Механізм управління депозитним портфелем банку – це обґрунтована та гнучка система стратегічних і тактичних управлінських рішень та відповідних їм заходів щодо визначення складу та технології залучення банком депозитних ресурсів за умови забезпечення високого рівня його конкурентоспроможності, прибутковості та ліквідності.

ДЖЕРЕЛА

1. Белоглазова Г. Н. Банковское дело: организация деятельности коммерческого банка: учебник / Г. Н. Белоглазова, Л. П. Кроливецкая. – М.: Юрайт, 2010. – 422 с.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

2. Богданова О. В. Економічна суть, класифікація та джерела формування оборотних активів / О. В. Богданова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2013. – Вип. 24. – С. 212–216.
3. Бонцевич Н. Формирование кредитного портфеля банка и его оптимизация / Н. Бонцевич // Банкаўскі веснік. – 2002. – № 4. – С. 9–14.
4. Виноградов А. В. Основные модели построения системы гарантирования вкладов в мире / А. В. Виноградов // Деньги и кредит. – 2013. – № 6. – С. 62–67.
5. Вітлінський В. Методи формування резервів на покриття кредитних ризиків / В. Вітлінський // Фінанси України. – 1998. – № 12. – С. 46–49.
6. Горелая Н. В. Основы банковского дела: учеб. пос. / Н. В. Горелая, А. М. Карминский. – М.: ИНФРА-М, 2013. – 272 с.
7. Калтырин А. В. Деятельность коммерческих банков: учеб. пособ. / А. В. Калтырин. – Ростов на Дону: «Феникс», 2004. – 384 с.
8. Ларіонова К. Л. Теоретичні аспекти визначення міжбанківського кредитного ринку та його сучасний стан в Україні / К. Л. Ларіонова, В. А. Відлацький // Фінансовий простір. – 2015. – № 2 (18). – С. 32–37.
9. Панова Г. С. Кредитная политика коммерческого банка / Г. С. Панова. – М.: ДИС. – 464 с.
10. Примостка Л.О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі : Монографія / Людмила Олександрівна Примостка; В.о. Київ. нац. економ. ун-т.– К. : КНЕУ, 2002.– 316 с.
11. Роуз П. С. Банковский менеджмент / П. С. Роуз. – М.: Изд-во «Дело», 1995. – 440 с.

Василевська Анастасія Олегівна,
магістр ФБСС-18м «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ
Науковий керівник:
Тулуш Леонід Дмитрович,
Кандидат економічних наук,
доцент кафедри національної економіки та фінансів
«Університет економіки та права «КРОК», м. Київ

ВИДАТКИ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

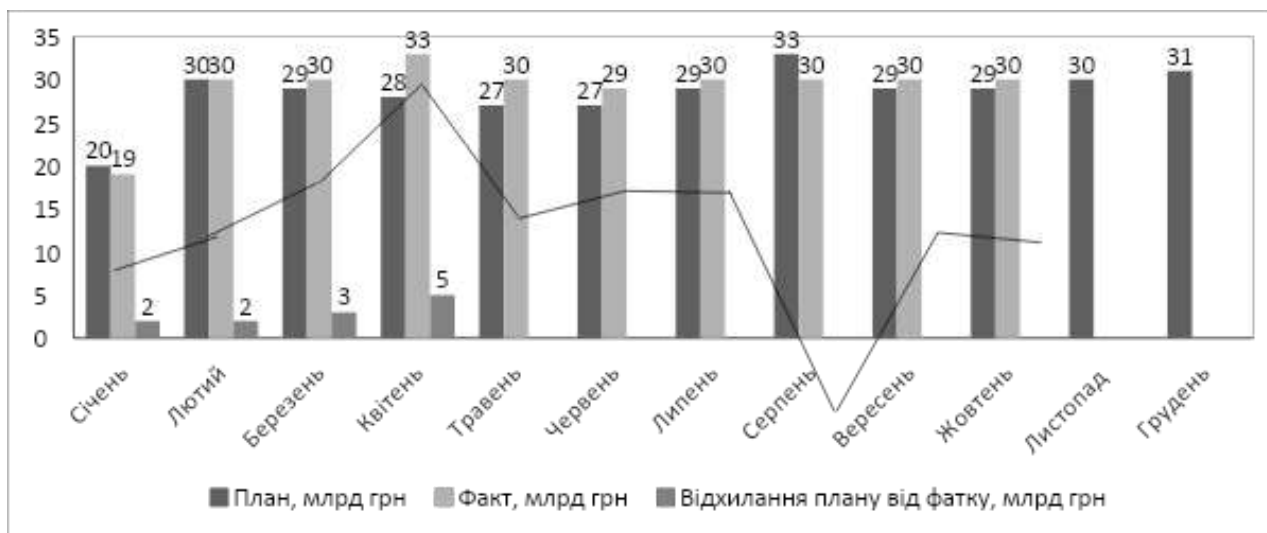
Актуальність теми дослідження. Реформування української економіки, а саме перехід її від планової, централізованої, до ринкової і такої, що виступає в світі в якості повноцінної функціонуючої системи, передбачає створення в ній ряду ефективних механізмів соціального захисту громадян. В цьому контексті, найважливішим завданням, що стоїть перед державою є питання пенсійного забезпечення громадян.

Серед вчених економістів, котрі досліджували ці питання в своїх наукових працях, зазначимо наступних: І. Сирота, О. Василик, Б. Зайчук, М. Захарко, О. Коваленко, З. Коровіна, Л. Ларіонова, О. Мельник, О. Огій, К. Окольніков, Д. Остапенко, В. Шумський, В. Діхтерьова та багато інших.

Сучасний стан. Необхідно зазначити, що сьогодні пенсійна система України перебуває в надзвичайно складному фінансовому становищі і не забезпечує пенсіонерів необхідним обсягом доходу (пенсії) для підтримання прийнятної рівня життєдіяльності. У майбутньому проблема старіння населення може призвести до ще більшого загострення кризи в системі пенсійного забезпечення. Ефективними шляхами виходу з цієї ситуації є підвищення пенсійного віку та запровадження накопичувальних пенсійних систем життєдіяльності.

Можна виділити такі основні проблеми пенсійної системи України: старіюче населення, що обумовлює систематичне погіршення співвідношення між громадянами працездатного і непрацездатного віку; низький рівень пенсій більшості осіб, що досягли пенсійного віку. У той же час, середній розмір “спеціальних” пенсій щонайменше у 2,5 рази перевищує середній розмір пенсії призначеної на загальних умовах; незбалансований бюджет Пенсійного фонду України; розрив між розмірами пенсій жінок і чоловіків. На мою думку основними факторами незадовільного функціонування пенсійної системи є: складна демографічна ситуація та негативні перспективи її розвитку; макроекономічний стан держави; значна “тінізація” виплат працівниками.

За січень жовтень 2018 року фактичні видатки Пенсійного фонду України (далі – ПФУ) перевищили заплановані на 2,8 млрд грн або 1%. Протягом десяти місяців 2018 року заплановані видатки перевищували фактичні тільки у січні та серпні. У серпні перевищення планових видатків над фактичними становило млрд грн або 9,2%. У квітні перевищення фактичних видатків над запланованими було найбільшим – 2,4 млрд грн або 7,9%. Детальніше на рис 1.

Рис. 1. Планові та фактичні видатки Пенсійного фонду України у 2018 р. (помісячно)

Джерело: складено авторами

У 2018 р. було прийнято низку заходів, щодо покращення роботи Фонду і спрямованих на розвиток інформаційних технологій та підвищення рівня автоматизації основних функціональних процесів, що включали створення єдиного інформаційного середовища, у якому обробляється інформація про застрахованих осіб та пенсіонерів, створення та запуск віддаленого резервного обчислювального комплексу на базі Реєстру застрахованих осіб, реалізацію дистанційного доступу громадян до своїх персональних облікових карток, а страхувальників – до «Електронного кабінету страхувальника» використанням електронного цифрового підпису. З 1 жовтня 2018 року забезпечено виконання процесів призначення, перерахунку та виплати пенсій лише в Централізованій системі призначення і виплати пенсій на базі електронної пенсійної справи всіма територіальними органами Пенсійного фонду України.

Реалізовано можливість отримання повідомлення від Пенсійного фонду України за допомогою чотирьох каналів інформування (особистий кабінет Веб-порталу, СМС, електронна пошта та API електронних сервісів) за згодою особи.

Створено «Електронний кабінет страхувальника», через який відображаються дані щодо сплати страхових внесків та відомості стосовно наявної заборгованості зі сплати страхових внесків, пені, штрафів до органів Пенсійного фонду України та надання доступу до інформації, поданої страхувальником про застрахованих осіб. Надано можливість роботодавцям отримувати довідки за формою ОК-7 за період перебування застрахованої особи у трудових відносинах зі страхувальником і довідки про страховий стаж застрахованої особи для призначення страхових виплат та перегляду інформації щодо результатів обробки поданих страхувальником звітів.

Запроваджено механізми емісії та видачі платіжних карток, які водночас є пенсійним посвідченням для всіх категорій пенсіонерів.

На 1 січня 2019 року оформлено 418,9 тис електронних пенсійних посвідчень усім категоріям пенсіонерів. Для підвищення рівня операційної роботи основного

обчислювального 74 комплексу Пенсійного фонду у квітні 2018 року в рамках проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Трансформація фінансового сектору в Україні» Пенсійному фонду передано серверну систему «Oracle Super Cluster M8» вартістю один мільйон доларів, яка є однією з найпотужніших систем у світі.

Державною службою спеціального зв'язку і захисту інформації. Розпочато побудову комплексної системи захисту інформації резервного обчислювального комплексу. Забезпечено придбання технічної бази та програмного забезпечення для захисту інформації віддалених робочих місць працівників територіальних органів Пенсійного фонду.

Фактичні загальні видатки Пенсійного фонду у 2018 році становили 358,6 млрд грн, що на 67,1 млрд грн, або на 23,0%, більше порівняно з 2017 роком (див. Діаграму 11). На пенсійні виплати спрямовано 352,7 млрд грн. Інші видатки – 5,9 млрд грн, із них – 1,5 млрд грн – оплата послуг поштових підприємств з виплати та доставки пенсій (0,4% загальних видатків), 4,4 млрд грн – адміністративні видатки (1,2%)

Кабінет Міністрів України сьогодні, 16 січня, затвердив бюджет Пенсійного фонду України на 2019 рік. Дохідна частина бюджету визначена в сумі 398 178,1 млн гривень. Видаткова — в сумі 397 734,1 млн гривень.

Власні доходи Фонду заплановані на рівні 230 665,2 млн гривень. Обсяг асигнувань та фінансування пенсійних програм з Державного бюджету становить 167 012,9 млн гривень.

Висновок. Позитивними результатами у покращенні пенсійного забезпечення України має стати досягнення таких результатів: зниження рівня безробіття шляхом створення нових робочих місць; підвищення розміру заробітної плати та інших доходів населення; зниження соціального навантаження; розроблення заходів, які сприяли б призупиненню “тінізації” заробітної плати, у тому числі доходів населення, приховування її від оподаткування; введення трірівневої пенсійної системи; економічне виховання молоді та населення працездатного віку щодо запровадження обов'язкового накопичувального пенсійного страхування, визначення його переваг для кожного громадянина.

ДЖЕРЕЛА

1. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України – [Електронний ресурс]. – режим доступу <https://www.pfu.gov.ua/>.
2. Пенсійний фонд України. Організаційно-правові та соціально-економічні засади функціонування / Б.О.Зайчук, О.Б.Зарудний, С.Б. Березіна. – К: НВП "АВП" рекомендовано МОН України, 2013. – 298 с.
3. Пенсійна система: підручник / за ред. В.І. Грушка / Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК», 2017. - 368 с.
4. Партин Г.О., Тивончук О.І. Пенсійні фонди як учасники фінансового ринку // Фінанси України (укр.).- 2012.- № 9.- С. 143-150.
5. Положення "Про Пенсійний фонд України" затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України N 307 від 25.04.2018.

Ваколюк Д.О.,
здобувач ступеня бакалавра,
Жукова Ю.М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

РОЛЬ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

Сьогодні значна частина суб'єктів господарювання України через низький рівень доходів не має можливості започаткування, ведення, і розширення свого бізнесу за рахунок власних коштів. Діяльність установ у сфері кредитування суб'єктів підприємництва дає змогу вирішити дану проблему. Застосування різних типів фінансових інструментів та способів банківського кредитування підприємств формують переваги як для кредиторів, так і позичальників: перші отримують доходи, другі – задовольняють потреби в необхідних їм грошових ресурсах.

Необхідність кредиту пов'язана з розбіжністю руху матеріальних і грошових потоків у часі, що виникає в процесі виробництва товарів та надання послуг. Потреба в кредиті виникає також внаслідок різниці у величині і термінах повернення капіталу, авансованого у виробництво, і в зв'язку з необхідністю інвестиції значних коштів для розширення бізнесу.

Одним з найбільших та важливіших напрямів банківського кредитування є кредитування юридичних осіб. На банківському ринку представлена значна різноманітність кредитних програм для розвитку бізнесу, зокрема, кредити для купівлі землі, нерухомості, обладнання, поповнення оборотних коштів, тощо. При наданні кредиту юридичній особі банк враховує всі обставини і ризики неповернення кредиту, адже на сьогодні багато підприємств не є фінансово стійкими та платоспроможними.

Кредити можуть надаватися банками підприємствам на капітальні вкладення, пов'язані з реконструкцією підприємства, його технічним переозброєнням, упровадження нової техніки, що призводять до збільшення вартості основних засобів. Об'єктами такого кредитування є: проекти будівництва нових підприємств; реконструкції, технічного переозброєння і розширення діючих підприємств; обладнання спільних підприємств; випуску нової продукції, придбання науково-технічної продукції, інтелектуальних цінностей та інших об'єктів власності; природоохоронних заходів.

Банки пропонують підприємствам різні послуги щодо надання кредитів: інвестиційні кредити, овердрафт, кредит на поповнення обігових коштів, кредит під депозит, кредитна лінія, кредит на купівлю транспортних засобів, банківська гарантія, фінансування інвестиційних проектів та інші.

В таблиці 1 наведена динаміка обсягів банківського кредитування підприємств в Україні.

Таблиця 1.

**Обсяги банківського кредитування суб'єктів господарювання в Україні,
млн. грн.**

Рік	Показник
2008	276184
2009	472584
2010	474991
2011	508288
2012	580907
2013	609202
2014	698777
2015	802582
2016	830632
2017	847092
2018	870302

Джерело: [4].

З таблиці 1 вбачається, що протягом 10 років обсяги кредитування суб'єктів господарювання в Україні зростають. З 2008 по 2018 роки ці показники вирости в 3,15 разів. В період з 2008 по 2014 рік зростання відбулось в 2,5 рази, потім темпи уповільнились, але тенденція зростання залишилась, незважаючи на ліквідацію значної кількості банківських установ.

Таблиця 2.

**Частка кредитів суб'єктам господарювання у загальному обсязі наданих
кредитів комерційними банками України, %**

Рік	Частка кредитів суб'єктам господарювання у загальному обсязі наданих кредитів
2008	56,90
2009	59,65
2010	63,55
2011	67,32
2012	70,38
2013	74,71
2014	76,67
2015	79,75
2016	82,25
2017	84,21
2018	83,45

Джерело: розраховано автором на основі [4].

Наведені дані свідчать, що протягом всього досліджуваного періоду найбільша частка наданих кредитів припадала на кредити юридичним особам. З 2008 року по 2017 рік дана частка зросла на 27,31%, або майже в 1,5 рази. Закономірно, що для банківської установи кредити суб'єктам господарювання є

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

більш привабливими з точки зору забезпеченості та надійності, менш ризикованими, аніж кредити фізичним особам. Це підтверджується даними рис.1.

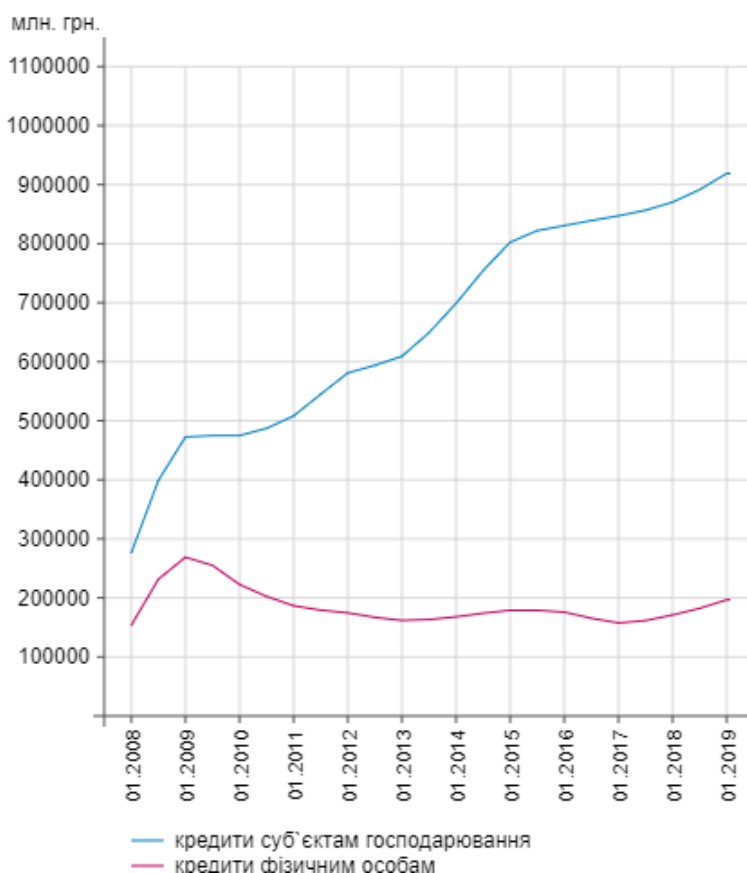

Рис. 1. Динаміка банківського кредитування суб'єктів господарювання та фізичних осіб [4].

Зменшення сум кредитів, наданих фізичним особам, відбулось внаслідок скорочення депозитної бази банків, зниження платоспроможності населення та зміни курсу валюти.

Аналізуючи структуру кредитів, наданих банками підприємствам, за видами економічної діяльності, відзначимо, що найбільші обсяги кредитних коштів сконцентровані в оптовій та роздрібній торгівлі; ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів – 33%. 25% наданих кредитів зосереджена у переробній промисловості. У галузях сільського, лісового та рибного господарства, операцій із нерухомим майном - по 8% від загального обсягу кредитів (дані за 2018 р.) [5].

Тенденції сучасного розвитку банківського кредитування свідчать про збільшення обсягів кредитних вкладень в економіку країни та про підвищення ролі банківського кредиту в забезпеченні виробничого сектору необхідними грошовими коштами.

З метою ефективного використання всього потенціалу кредиту та активізації кредитної діяльності банків, уряду необхідно сформулювати стратегію стимулювання економічного зростання, в якій важливим компонентом має бути розвиток кредитної діяльності економіки. Стратегія має передбачити банківське кредитування

пріоритетних для держави секторів економіки, національних проектів і програм. Слід також приділити увагу зниженню обсягів проблемної заборгованості.

Подолання кризових явищ у національній економіці, забезпечення макроекономічної стабільності й стимулювання економічного зростання в Україні неможливі без ефективного використання потенціалу кредиту та активізації національного кредитного ринку [6]. Процес цей потребує комплексних заходів на рівні держави, спрямованих як на стимулювання платоспроможного попиту на кредит, так і пропозиції кредитних ресурсів банківськими установами.

ДЖЕРЕЛА

1. Про підприємництво: Закон України, прийнятий Верховною Радою України 06.03.1991 р. зі змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 14.

2. Про цінні папери і фондову біржу: Закон України, прийнятий Верховною Радою 18.06.1991р. зі змінами та доповненнями // Голос України – 2018. – № 133.

3. І.Ф. Ясіновська, Л.М. Башко Перешкоди на шляху до активізації банківського кредитування суб'єктів підприємництва в Україні. Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/34.pdf

4. <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/>

5. Іршак О.С., Лещук І.Я. Сучасний стан кредитної діяльності банків та її вплив на розвиток реального сектору економіки. Режим доступу: http://bses.in.ua/journals/2018/34_2018/32.pdf

6. Приходько Я.С. Вплив кредитної діяльності на економіку України. Режим доступу: <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/>.

Іванченко К.П.,
здобувач ступеня бакалавра,
Жукова Ю.М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Під впливом процесів лібералізації, інтеграції та глобалізації відбувається активна трансформація сфери банківських послуг у регіонах і країнах світу. Стабільна та потужна банківська система є необхідною умовою забезпечення сталого економічного зростання економіки України. Зміна умов функціонування, відкритість зовнішньому середовищу, схильність до внутрішніх перетворень спонукають банківську систему до постійного удосконалення.

На сьогодні глобалізація і інтеграція до світової економіки є факторами, які визначають розвиток будь-якої економічної системи. Фінансова глобалізація є об'єктивним процесом, який передбачає поступове об'єднання національних фінансових ринків на основі вільного та ефективного руху капіталу між країнами і регіонами, посилення ролі фінансових центрів, збільшення масштабів валютних і кредитних операцій, формування системи наднаціонального регулювання та нагляду. [4]

Становлення сучасної світової банківської системи є результатом тривалої концентрації й централізації банківського капіталу. Численні на сьогодні міжнародні банки стали інституційною основою переливу капіталів у процесі створення нових форм і видів міжнародних економічних відносин. Сучасні банки щодня здійснюють транскордонні угоди, їх клієнти можуть знаходитись в різних частинах світу, отримані кредити та відсотки можуть використовуватися де завгодно. Місцезнаходження банків на сьогодні перестало відігравати скільки-небудь важливої ролі. Всі банки світу складають, по суті, одну банківську систему. [1]

Основними складовими міжнародного руху банківського капіталу є прямі інвестиції у вигляді створення нових банків на зарубіжних ринках, відкриття зарубіжних підрозділів, придбання пакетів акцій іноземних банків, інвестування в цінні папери [5].

Незважаючи на достатній рівень відкритості економіки України, її фінансовий сектор поки що не достатньо взаємодіє з міжнародним фінансовим ринком (табл. 1).

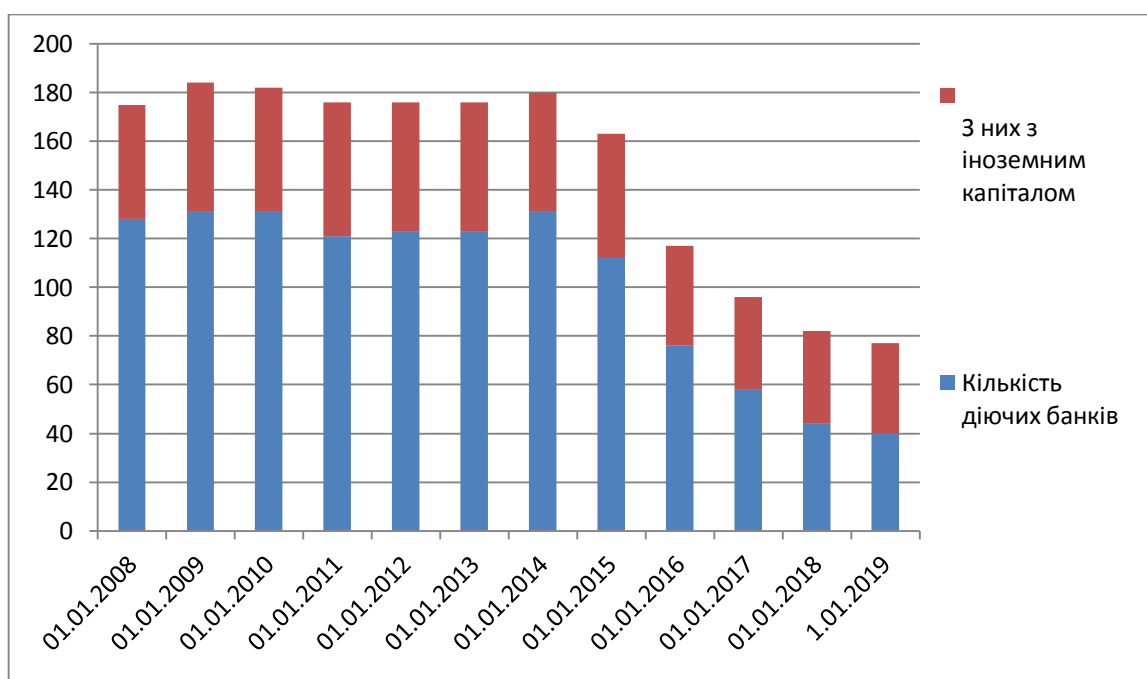
З таблиці 1 простежується стійка тенденція щодо спаду кількості діючих банків. Найбільше банків, а саме 184, працювали станом на 01.01.2009 року, найменше – 77, станом на 01.01.2019 року. Найбільша кількість діючих банків з іноземним капіталом склала 55 банків, станом на 1 січня 2011 року, а в 2019 році зареєстровано найменшу кількість банків з іноземним капіталом – 37.

Таблиця 1

Кількість банків України, в т.ч. з іноземним капіталом з 2008 по 2019 роки.

Станом	Кількість діючих банків	З них з іноземним капіталом	У т.ч. зі 100% іноземним капіталом
на 1.01.2008	175	47	17
на 1.01.2009	184	53	17
на 1.01.2010	182	51	18
на 1.01.2011	176	55	20
на 1.01.2012	176	53	22
на 1.01.2013	176	53	22
на 1.01.2014	180	49	19
на 1.01.2015	163	51	19
на 1.01.2016	117	41	17
на 1.01.2017	96	38	17
на 1.01.2018	82	38	18
на 1.01.2019	77	37	23

Складено на основі [6].

Джерело: [6].

Рис. 1. Динаміка банків, в т.ч. з іноземним капіталом з 2008 по 2019 роки.

В той час, як загальна кількість банків з 2008 по 2019 рр. зменшилась більш, ніж вдвічі, їх кількість з іноземним капіталом зменшилась на 21%, а кількість банків зі 100% іноземним капіталом зросла. Змінилось і співвідношення часток банків з іноземним капіталом. У 2008 р. частка банків з іноземним капіталом складала 27% від їх загальної кількості, а частка банків зі 100% іноземним капіталом 9,7%. У 2019 р. ці частки складають 48% та 29,8% відповідно.

Дані тенденції можна оцінювати неоднозначно. З одного боку, позитивним є оптимізація кількості банківських установ у 2016 та 2017 рр., що і відобразилось у поступовому підвищенні показників їх рентабельності у 2018 та 2019 рр. (табл. 2). Зростання частки банків з іноземним капіталом свідчить про поступову інтеграцію українського фінансового сектору до світової економіки. З іншого боку, зміни загальноекономічної та соціально-політичної ситуацій негативно впливають на діяльність банківських установ, можуть призвести до відтоку іноземного капіталу, частка якого істотно зросла в останні роки, що негативно вплине на стабільність банківської системи України в цілому.

Таблиця 2

Показники рентабельності українських банків з 2008 по 2019 роки.

Рік	Рентабельність активів	Рентабельність капіталу
2008	1,50 %	12,67 %
2009	1,03 %	8,51 %
2010	-4,38 %	-32,52 %
2011	-1,45 %	-10,19 %
2012	-0,76 %	-5,27 %
2013	0,45 %	3,03 %
2014	0,12 %	0,81 %
2015	-4,07 %	-30,46 %
2016	-5,46 %	-51,91 %
2017	-12,60 %	-116,74 %
2018	-1,94 %	-15,96 %
2019	1,65 %	10,73 %

Складено на основі [7].

Досліджуючи рентабельність активів українських банків, бачимо нестійку ефективність використання активів для отримання прибутку. Протягом більш, ніж половини досліджуваних років можна спостерігати картину від'ємної рентабельності. Найвищого показника рентабельності було досягнуто в 2019 році, він склав 1,65%. Тобто можна сказати, що саме впродовж 2019 року діючі банки найефективніше використовували активи. Стосовно рентабельності капіталу, бачимо також нестійку картину, можна сказати, що власний капітал використовується банками неефективно, і впродовж 2015 - 2018 рр. отримані серйозні збитки.

Національна банківська система має незначні обсяги капіталізації порівняно з транснаціональними банками. Тому вона не може істотно вплинути на світовий банківський ринок. Надійність усієї економічної системи та динаміка її подальшого розвитку залежить від якості та величини сукупного капіталу банків країни. Капітал українських банків, незважаючи на поступове зростання показника балансового капіталу, залишається низьким.

Пріоритети розвитку міжнародної діяльності комерційних банків України мають ґрунтуватися на заходах, що сприяють іноземним інвестиційним операціям:

- зменшення податкового тиску на банки, особливо у сфері довгострокового кредитування реального сектору економіки;

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

- підвищення капіталізації банків шляхом звільнення від оподаткування прибутку, який спрямовується на діяльність у сфері інвестування;
- звільнення від оподаткування частини прибутків комерційних банків або зменшення податкової ставки для банків, якщо вони спрямовують свої кошти на розвиток науки та в інноваційні проекти;
- вдосконалення страхування інвестиційних ризиків комерційних банків;
- вдосконалення системи іпотечного кредитування;
- поживлення інвестиційної діяльності у спеціальних економічних зонах і територіях пріоритетного розвитку.

Необхідними умовами інтеграції вітчизняних банків у міжнародну фінансову систему є:

- забезпечення політичної та економічної стабільності;
- досягнення фінансової стабільності, розвиток міжрегіональних внутрішніх грошово-кредитних, валютних, фондового ринків;
- адаптація банківської системи України до міжнародних рекомендацій в сфері регулювання та нагляду;
- уніфікація та стандартизація банківського законодавства України відповідно до законодавства європейських країн [1].

Посилення процесів інтеграції, інтернаціоналізації та глобалізації економічного життя вимагає як посилення ролі діючих міжнародних організацій та інститутів, так і створення нових, що, у свою чергу, призведе до підвищення концентрації фінансових ресурсів, збільшення величини і обсягів міжнародних фінансових потоків.

ДЖЕРЕЛА

1. Андрушків Т. І. Розвиток міжнародного ринку банківських послуг та транснаціоналізація банківської діяльності. Режим доступу: http://www.confcontact.com/2014_05_15/1_andrushkiv.htm
2. Н.І. Демчук. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України в умовах фінансової глобалізації. Режим доступу: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgibin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=efek_2010_11_9
3. Тарасова О.В. Стан і тенденції розвитку банківської системи України. Режим доступу: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=echp_2014_3_19.
4. Висновки та рекомендації III Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика». Режим доступу: http://uabs.sumdu.edu.ua/images/stories/docs/Conferences/1/v_3.pdf.
5. Глобальні вектори розвитку міжнародної інвестиційної діяльності комерційних банків України / Н. М. Ігнатченко // *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. - 2014. - Вип. 121(2). - С. 258-266. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2014_121%282%29_27
6. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/>.
7. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>.

Демченко І. О.,
здобувач ступеня магістра,

Жукова Ю. М.,
к. е. н., доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АВТОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Збільшення кількості автомобілів та інтенсивності дорожнього руху породжує негативну тенденцію зростання дорожньо-транспортних пригод на автошляхах України. За даними Патрульної поліції України, за I півріччя 2019 року було зареєстровано 73 145 аварій. У зв'язку з тим, що використання транспортних засобів супроводжується великою кількістю ризиків, автострахування нині користується широкою популярністю серед фізичних та юридичних осіб. Таким чином, зростає актуальність дослідження сучасного стану та проблем функціонування ринку автострахування в Україні [3].

Автострахування – це вид страхування, що передбачає захист транспортних засобів, вантажів, пасажирів, водіїв та їх майнових інтересів при настанні відповідальності перед третіми особами. Автотранспортне страхування є змішаним видом страхування, оскільки поєднує в собі усі галузі страхування: майнове, особисте та страхування відповідальності (див. табл. 1).

Таблиця 1

Структура автотранспортного страхування

Галузь страхування	Види страхування	Об'єкти страхування
Особисте	Страхування від нещасних випадків на транспорті.	Життя та здоров'я водія та пасажирів.
Майнове	КАСКО, КАРГО.	Транспортні засоби, додаткове обладнання, інші матеріальні цінності.
Страхування відповідальності	Страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.	Цивільно-правова відповідальність власників наземних транспортних засобів.

Джерело: опрацьовано автором на основі [1, 6].

Проведемо дослідження стану автотранспортного страхування в Україні на прикладі Приватного акціонерного товариства «Страхова компанія «ARX», що є світовим лідером у сфері страхування та управління активами, частиною міжнародної канадської страхової групи Fairfax Financial Holdings з 2019 року.

Особисте страхування від нещасних випадків на транспорті передбачає страховий захист водіїв та пасажирів у випадку втрати здоров'я або смерті внаслідок непередбачуваної події, яка була пов'язана з рухом транспортного засобу. Договір

має деякі особливості, а саме: термін дії договору є обмеженим та поширюється на території України чи в конкретному місці, страхова сума та розмір страхових премій є невеликі, розмір відшкодування залежить від стану здоров'я страхувальника за наслідками нещасного випадку, відповідальність страховика настає тільки за результатами страхової події [6, с. 130].

КАСКО – добровільний вид страхування автомобіля, який покриває такі страхові випадки: ДТП, незаконне заволодіння автомобілем, пожежа, вибух, стихійне лихо, протиправні дії третіх осіб.

Аналізуючи останні новини страхової компанії «ARX», потрібно звернути увагу на те, що вже в перші місяці 2019 року клієнти отримали близько 165 млн гривень страхових виплат. Основну частину загальних страхових виплат 2019 року було здійснено за договорами КАСКО — близько 108 млн грн., що склало 65% від загальної кількості відшкодувань. Також потрібно зазначити, що «ARX» є лідером сегменту КАСКО на українському ринку з 2009 року [4].

Дослідимо відношення страхових виплат до страхових премій за договором КАСКО ПАТ «Страхова компанія «ARX» за 2016 - 2018 роки (див. рис. 1).

Рис. 1. Відношення страхових виплат до премій за договором КАСКО ПАТ «Страхова компанія «ARX» за 2016 - 2018 роки, тис. грн

Джерело: побудовано автором на основі [2].

На рис. 1 простежується динаміка зростання страхових премій і відповідно страхових виплат за аналізований період. Дана тенденція, свідчить про свідомість власників транспортних засобів, адже ОСЦПВ страхує лише відповідальність власника транспортного засобу перед третіми особами, а договір

КАСКО безпосередньо сам автомобіль, та довіру клієнтів до досліджуваної компанії. Підтвердженням цього також є перші місця за рейтингом страхових компаній по страхуванню КАСКО за період 2016 – 2018 років за версією провідного журналу про страхування в Україні «Фориншурер» [2].

Наступним етапом дослідження є порівняльна характеристика добровільного страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника) (ДСЦПВ) та обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ).

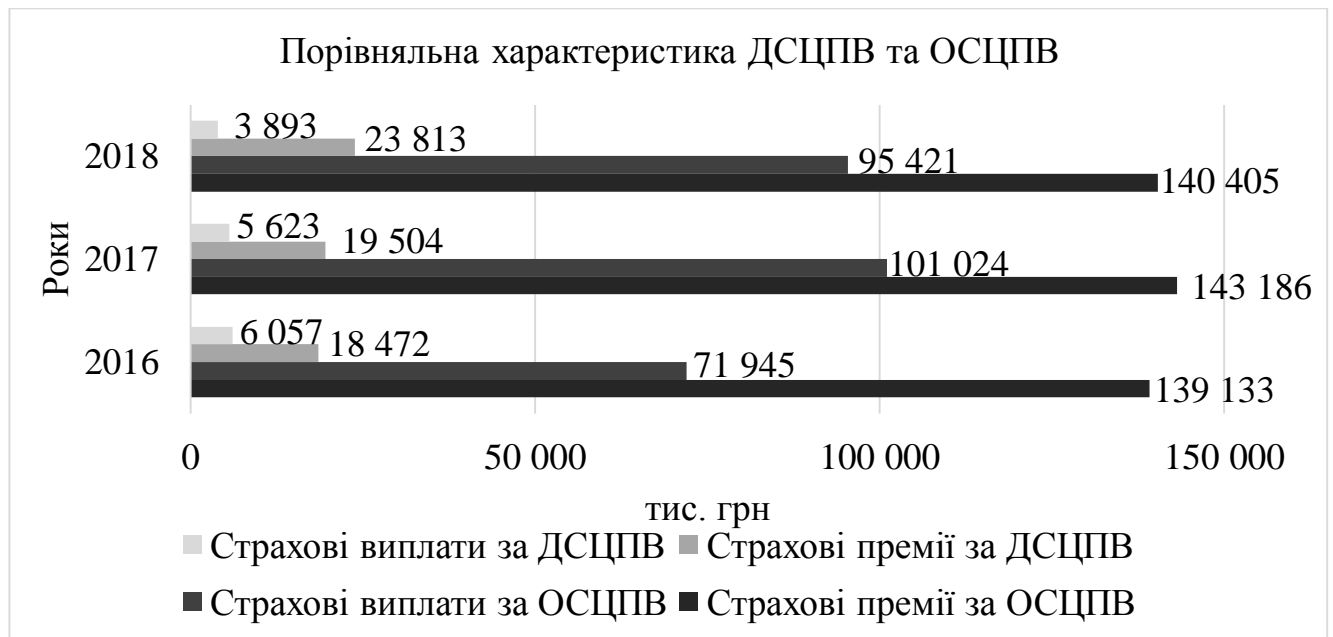
Добровільне страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника) передбачає покриття страховою компанією суми збитку, яка перевищує ліміт відповідальності за полісом обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, при завданні шкоди третім. Таким чином, страховик відшкодовує потерпілим завдані збитки за договором ОСЦПВ, але якщо сума збитку перевищує ліміт відповідальності, то виплата різниці проводиться вже за договором добровільного страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту. Завдяки цьому, страхувальник має можливість мінімізувати власний ризик [4].

Відповідно до статті 21 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», при використанні транспортного засобу в дорожньому русі особа, яка керує ним, зобов'язана мати при собі страховий поліс (сертифікат) [5].

За договором ОСЦПВ, об'єктом страхування є відповідальність водія транспортного засобу за збиток, який може бути завданий потерпілим у разі ДТП, а саме шкода життю та здоров'ю фізичних осіб, їхньому майну чи майну юридичних осіб. Крім цього, передбачено також відшкодування потерпілим морального збитку, у встановленому судом розмірі, згідно зі статтею 23 Цивільного кодексу України.

В Україні водії транспортних засобів з 7 лютого 2018 року можуть самостійно придбати поліс ОСЦПВ онлайн. Оформивши документ, клієнт гарантовано отримує дійсну е-автоцивілку від страхової компанії, яка є членом МТСБУ. На сайті Моторно (транспортного) страхового бюро України можна відразу перевірити чинність оформленого документа та ознайомитися з необхідними даними про страховика, який його видав. Перевагою електронного поліса є те, що його не можна зіпсувати чи загубити, що часто ставалося з паперовими автоцивілками. Якщо такий поліс губився, доводилося звертатися до страхової компанії за його відновленням. Власник електронної автоцивілки такої проблеми не матиме у разі пошкодження чи втрати документа .

Порівняльна характеристика ДСЦПВ та ОСЦПВ аналізованої компанії за 2016 – 2018 роки представлена на рис. 2.

Рис. 2. Порівняльна характеристика ДСЦПВ та ОСЦПВ ПАТ «Страхова компанія «АРХ» за 2016 - 2018 роки, тис. грн

Джерело: побудовано автором на основі [2].

Аналізуючи дані рис. 2, можна простежити тенденцію до зростання страхових премій та страхових виплат як за договорами добровільного, так і обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, проте зростання за ОСЦПВ значно перевищує приріст за ДСЦПВ. Причиною низького рівня розвитку добровільного страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів є менталітет населення. Водії не бачуть потреби у витрачанні накопичених коштів для оформлення додаткової страховки та вважають, що зможуть компенсувати збитки договором обов'язкової автоцивілки при настанні страхового випадку. Проте, потрібно пам'ятати, що збиток може значно перевищувати ліміт відповідальності страхової компанії і тоді суму перевищення зобов'язаний сплатити винуватець страхової події. Таким чином, укладаючи договір добровільного страхування відповідальності, власник транспортного засобу захищає себе від фінансових претензій потерпілої сторони майже за будь-якого страхового випадку.

Зниження обсягу страхових премій та виплат за договорами ДСЦПВ та ОСЦПВ пов'язано з чинниками, що гальмують розвиток страхового ринку України: нестабільне політичне становище країни, економічна криза, недосконалість законодавчої бази, низька платоспроможність громадян, нерозвиненість

національної страхової інфраструктури, недосконала система захисту прав споживачів страхових послуг, низький рівень страхової культури серед населення, не достатньо добре налагоджені зовнішні зв'язки України з іншими країнами у сфері страхування.

Отже, автостраховання гарантує захист від негативної дії ризиків, пов'язаних з експлуатацією транспортного засобу. Проведене дослідження стану ринку автотранспортного страхування свідчить про негативний вплив економічно-політичних чинників, що гальмують його розвиток, проте даний вид страхування має великий потенціал. Майбутнє даного виду страхування безпосередньо пов'язано з впровадженням новітніх технологій для залучення нових клієнтів та утримування вже існуючих.

ДЖЕРЕЛА

1. Временко Л.В., Шаталов О.В. Сучасний стан ринку автотранспортного страхування в Україні. 2017. № № 3 (43), 4 с.
2. Журнал про страхування в Україні «Фориншурер» URL: <https://forinsurer.com> (дата звернення: 21.11.2019)
3. Офіційний сайт Патрульної поліції України URL: <http://patrol.police.gov.ua> (дата звернення: 21.11.2019)
4. Офіційний сайт Приватного акціонерного товариства «Страхова компанія «ARX» URL: <https://arx.com.ua> (дата звернення: 21.11.2019)
5. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України за станом на 25 лип. 2018 р. /Верховна Рада України. Київ: Парлам. вид-во, 2004. (Закон України)
6. Яворська Т. В. Страхові послуги: навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 350 с.

*Сосновська О. О.,
Київський університет імені Бориса Грінченка
к. е. н., доц. каф. фінансів та економіки*

*Горач І.В.,
Здобувачка I (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності «Фінанси і кредит»
Київський університет імені Бориса Грінченка*

КІБЕР-СТРАХУВАННЯ: НОВИЙ ІНСТРУМЕНТ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ

В останні роки у світовому та вітчизняному економічному просторі спостерігається зростання загроз, які пов'язані з кібер-злочинністю. Варто зазначити що, найвідоміша кібер-атака WannaCry і Petya зачепила 150 країн, завдавши збитків більш, ніж на \$12 млрд у 2017 році. Тобто компанії втрачають корпоративні дані, інтелектуальну власність або дані клієнтів тощо. Наслідки таких подій варіюються від штрафів регулюючих органів та репутаційних втрат до втрати бізнесу. Як реакція на зростання збитків від кібер-злочинів на ринку страхування, зростають потреби на нові продукти у сфері кібер-страхування. Компанія MarketsandMarkets дослідила, що лише за 2018 рік витрати бізнесу на захист від хакерів склали майже \$153 млрд, а в 2023-му вони перевищать \$248 млрд. Сюди також входять збитки від різних цифрових загроз, а саме кібер-ризиків. Отже, питання кібер-безпеки та захисту від несанкціонованого доступу до внутрішньої інформації компанії є вчасним та надзвичайно актуальним.

Варто зазначити, що кібер-атаки завжди мають руйнівний характер для підприємств будь-якої галузі, тому власники бізнесу повинні завжди це враховувати. У дослідженні компанії McAfee, які відповідають за розробку антивірусного програмного забезпечення, йдеться про те, що кібер-злочинці щорічно завдають світовій економіці збитків у розмірі \$600 млрд. Фінансово-промислова група Lloyd's називає трохи скромнішу цифру – \$400 млрд на рік. З даними оцінками важко не погодитися, особливо враховуючи динаміку розвитку цифрових технологій. За даними компанії Herjavec Group, яка спеціалізується на консалтингу у сфері кібер-безпеки, зараз у світі понад 4 млрд користувачів інтернету, у 2022 році їхня кількість зросте до 6 млрд, а в 2030-му – до 7,5 млрд. А за прогнозами Ericsson, до 2023 року кількість підключених до глобальної мережі пристроїв досягне 30 млрд. Це майже вдвічі більше, ніж у 2017 році.

На сьогодні поняття кібер-страхування є досить новим і мало дослідженим. Тільки зараз цей інструмент набув поширення на міжнародному ринку. За даними Munich Re, подібний захист пропонують у цілому 60 страхових компаній у різних країнах не тільки для України, а й для всього світу. Водночас страхування покриває тільки 5% кібер-ризиків світу. На жаль сьогодні, український страховий ринок істотно відстає від країн, що знаходяться на заході у питанні розробки і впровадження продукту кібер-страхування. Зазначимо, що ще у 2010-2011 роках

були підписані перші договори страхування кібер-ризиків. Тему страхування від кібер-атак обговорювали на щорічному форумі в Давосі у 2012 році. Але розвиток даного виду страхування можна спостерігати тільки кілька років по тому, після масових зламів корпоративних і урядових ресурсів у США. Тому 90% ринку страхування кібер-ризиків припадає саме на Сполучені Штати. Зараз страхування кібер-ризиків має найактивніший розвиток в США. Лише у 2016 році країна витратила на кібер-страхування \$36,9 млн. Це на 89% більше, ніж роком раніше.

Договір страхування від кібер-атак можна визначити як комплексний продукт. Він включає в себе страхування майна, відповідальності та фінансових ризиків. Основним страховим випадком є збитки, що виникли в результаті порушення роботи комп'ютерної мережі (або її систем безпеки) страхувальника через вторгнення третіх осіб. Кібер-страхування має єдине основне завдання – захист від великомасштабної хакерської атаки. Даний вид страхування забезпечує фінансовий механізм відновлення після великих фінансових збитків, а також допомагає страхувальникам повернутися до повного функціонування, збереження стабільності, платоспроможності і зниження витрат, що сталися в результаті перерви у виробництві.

Прикладами наслідків такого вторгнення можуть бути: надання несанкціонованого доступу до комп'ютерних систем компанії; зміна, видалення або передання електронних даних, програмного забезпечення; використання ресурсів комп'ютерної системи тощо. У свою чергу, несанкціоноване вторгнення зазвичай має на увазі використання будь-яких засобів деактивації та уникнення систем захисту комп'ютерної мережі (включаючи віруси і шкідливі програми, фішинг) та DoS/DDoS-атаки.

Варто зазначити, що стандартизованих страхових продуктів не існує, страховики наразі тільки напрацьовують практику страхування кібер-ризиків. В Україні такі договори страхування тільки поодинокі. Дуже часто попит підприємства або компанії на таке покриття задовольняється через придбання додаткових розширень у договорах майна та відповідальності. Виходячи з цього, покриття є досить обмежене. Наприклад, покриття фінансових збитків внаслідок припинення діяльності в результаті кібер-інциденту.

Найскладнішим є те що, дуже важко оцінити масиви даних, через це є певна складність у самому процесі страхування. Ніхто точно не знає як багато коштує витік інформації невеликого підприємства або конкретної приватної особи? Як саме оцінити збиток від них? Якщо збитків зазнала безпосередньо компанія-страхувальник, проводиться експертиза, завдання якої – довести або спростувати вторгнення третіх осіб у комп'ютерну систему, чиї дії спровокували псування майна і простої у виробництві. При цьому страховик не несе відповідальність за грубі порушення співробітниками компанії-страхувальника вимог з кібер-безпеки; за шахрайські дії страхувальника і дії його співробітників, які викликані їх недостатньою кваліфікацією.

Тільки страховики, а саме андеррайтери, визначають умови, покриття і ліміти договорів кібер-страхування для кожного клієнта страхової компанії. На сьогоднішній день страхові суми, як правило, невеликі – приблизно \$500 000, а

страховий тариф становить від 0,8 до 1,5% покриття.

Дуже велика кількість чинників індивідуально впливає на умови страхування. Серед таких чинників сфера діяльності компанії, тобто чим вона займається, її внутрішні бізнес-процеси, контрагенти, з якими вона контактує, обсяги і характер конфіденційних даних (наприклад, фінансова документація, персональні дані клієнтів), рівень IT-безпеки компанії та захисту даних, ступінь кваліфікації співробітників і дотримання ними елементарної цифрової гігієни.

Для великих компаній зазвичай проводять технічний аудит разом із зовнішніми IT-експертами. Позитивним є те, що вчені розробили автоматизацію процесу страхування, а також постійно з'являються нові продукти, що дозволяють проводити аналіз і визначати вразливість у інфраструктурі з мінімальним залученням фахівців. Науковці вважають, що ціни на даний страховий продукт впаде, як тільки кібер-страхування набуде більшого попиту в усьому світі і, як наслідок, якість андеррайтингу також істотно зміниться.

Договір страхування може відшкодувати такі збитки:

1. Прямий збиток – перерва діяльності, витрати на відновлення даних, втрати доходу в результаті виходу з ладу IT – мереж або веб-сайтів.

2. Збиток, завданий третім особам – відповідальність за збереження даних, позовні витрати у зв'язку з відповідальністю щодо злому бази даних конфіденційної інформації;

3. Додаткові витрати – витрати на юридичний супровід, покриття суми штрафів і стягнень у зв'язку з порушеннями конфіденційної інформації;

4. Додаткові послуги – пов'язані з врегулюванням наслідків інциденту (повідомлення клієнтів, судова експертиза, експертна підтримка).

Ще одна складність, з якою можуть зіткнутися компанії при користуванні такою страховкою – підтвердження факту самої кібер-атаки. Для того, щоб довести її наявність, необхідно завести кримінальну справу і надати висновок, а потім отримати довідку Торгово-промислової палати про визнання інциденту форс-мажором.

Експерти у галузі страхового бізнесу вважають, що головною перешкодою на шляху розвитку страхування у сфері кібер-атак в Україні є низький рівень автоматизації бізнесу. Тому говорити про цей сегмент ринку варто в середньостроковій перспективі. На його формування в нашій країні буде потрібно мінімум 2–3 роки.

Таким чином, нині злочинність у світовому кібер-просторі стала однією з головних проблем сучасного світу інформаційних технологій. В Україні діє низка законів та нормативних актів щодо правового забезпечення кібер-безпеки, в яких використані терміни, які не узгоджені між собою та не мають визначень. Кібер-злочинність стала одним із п'яти найпоширеніших видів економічних злочинів в Україні, а збитки від онлайн-злочинів та шахрайства нині перевищили збитки від інших форм злочинності. При кібер-страхуванні страховик відшкодовує витрати за діяльністю, яка спрямована на подолання наслідків вторгнення кібер-злочинців (відновлення функцій, інформації, комунікацій) та пов'язана з усуненням збитків, а також відшкодовує збитки, які є наслідком простою комп'ютерних систем та

інформаційних технологій.

ДЖЕРЕЛА

1. Офіційний сайт «American International Group» [Електронний ресурс]. URL : <http://www.aig.com>
2. Цена информационной безопасности и страховая защита от кибер-рисков. [Електронний ресурс]. URL : <http://strahovkunado.ru/insur/strakhovanie-kiberriskov.html>
3. Журавка О.С., Лопатченко С.Г. Страхова культура як один із чинників впливу на розвиток страхування. *Ефективна економіка*. 2015. № 5. [Електронний ресурс]. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4102&p=3>

Сосновська О. О.,
Київський університет імені Бориса Грінченка
к. е. н., доц. каф. фінансів та економіки

Сіренька І.І.,
Здобувачка I (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності «Фінанси і кредит»
Київський університет імені Бориса Грінченка

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ СТРАХОВИКА

В умовах актуальних економічних реалій рівень фінансової безпеки є вагомим показником розвитку страхового ринку, фінансової системи та держави в цілому. Потреба в гарантуванні фінансової безпеки страховика як складової економічної безпеки, допомагає формуванню дієвої системи захисту громадян, суб'єктів господарювання та держави, що є актуальним питанням сьогодення.

Фінансова безпека є складовою економічної безпеки, яка характеризує стан захисту життєво важливих інтересів держави, регіонів, підприємницьких структур та громадян у фінансовій сфері від дії певних негативних чинників та загроз фінансового характеру. Основними критеріями фінансової безпеки є достатність фінансових ресурсів, їх збалансованість та ліквідність, які дають можливість на нормальне існування та розвиток зазначених суб'єктів економічного життя.

Сутність фінансової безпеки страхового ринку розкривається в забезпеченні фінансово стійкої діяльності страхових компаній та запобіганні настанню загроз, які вплинуть на їх функціонування в конкретному періоді часу та з урахуванням динаміки розвитку страхового простору. В цілому, фінансову безпеку страховика можна охарактеризувати як комплекс взаємопов'язаних факторів, які визначають стан його функціонування, результативність діяльності і перспективи розвитку.

Для того, щоб отримати більш ширше уявлення про фактори, які впливають на фінансову безпеку страховика, а також можливі варіанти їх прояву, було проаналізовано джерела їх виникнення та основні взаємозв'язку між ними (рис. 1).

З точки зору джерел виникнення, першочергово всі фактори впливу на фінансову безпеку страховика можна поділити на зовнішні та внутрішні. Зовнішніми визначають ті фактори впливу, які зумовлені характером і станом розвитку макросередовища. До таких факторів відносять кризові явища на світових фінансових ринках, зменшення рівня платоспроможності населення та суб'єктів господарювання, посилення конвергентних процесів, загострення соціально-політичної ситуації в країні тощо.

Проявами внутрішніх факторів впливу на фінансову безпеку страховика є певні випадки банкрутства страхових компаній; здійснення протиправних дій як страховиками, так і страхувальниками; зміна підходів до визначення маржі платоспроможності страхових компаній. Внутрішні загрози на страховому ринку виникають внаслідок неефективного фінансового менеджменту в межах страхових компаній, неврівноваженої тарифної політики, незбалансованого розміщення страхових резервів за термінами і напрямками.

Рис. 1. Класифікація факторів впливу на фінансову безпеку страховика

Залежно від характеру виникнення виділяють стихійні та організовані фактори. Стихійними визначають ті фактори, які проявляються внаслідок впливу інших факторів та не залежать від дій суб'єктів страхового ринку. У свою чергу, дія організованих факторів проявляється в прорахованих вчинках суб'єктів страхового ринку.

Для визначення факторів впливу на фінансову безпеку страховика, їх необхідно розділити на якісні та кількісні. До кількісних факторів відносять: розмір страхових виплат, обсяг премій, який належить перестраховикам, частка іноземного капіталу в сукупному розмірі статутних капіталів страхових компаній. Якісні фактори впливу виражаються в підвищенні довіри населення до страхових компаній, покращенні якості надання страхових послуг, наявності бар'єрів входження та виходу з ринку для суб'єктів господарювання тощо.

За структурою впливу фактори можна поділити на системні, структурні та елементарні. Системними визначаються ті фактори, які водночас мають вплив на всі елементи з яких складається страховий ринок. Вплив структурних факторів на

безпеку ринку охоплює функціонування окремих підсистем, а саме страхових компаній, прямих та непрямих страхових посередників. А елементарні фактори включають функціонування окремих елементів страхового ринку – страхову компанію, страхового агента, страхового брокера та страхувальника.

За тривалістю впливу на фінансову безпеку страховика, можна умовно розмежувати перманентні, дискретні та епізодичні фактори. Особливістю перманентних факторів є їх постійний вплив на функціонування страхового ринку протягом визначеного періоду. Дискретні фактори впливу виражаються в сезонності страхових виплат, коливанні доходності цінних паперів у рамках здійснення інвестиційної діяльності страховими компаніями. Епізодичні фактори – це важко прогнозовані надзвичайні ситуації, які суттєвим чином впливають на стан страхового ринку.

Наявну сукупність факторів, які визначають стан фінансової безпеки страховика, можна умовно поділити на позитивні та негативні. До чинників, які сприятливо впливають на функціонування страхового сектору, можна віднести: підвищення професійного рівня суб'єктів страхового ринку, підвищення капіталізації страхових організацій, удосконалення його інфраструктури, перехід компаній на міжнародні стандарти обліку та складання звітності тощо.

До негативних факторів, які загрожують фінансовій безпеці страховиків, можна віднести: залежність від іноземних джерел фінансування, розширення каналів відтоку фінансових ресурсів за кордон; нестабільна макроекономічна ситуація в країні та в світі; системні зміни в нормативно-правовому регулюванні страхового сектору; дефіцит надійних фінансових інструментів для інвестування.

Слід також відмітити, що страховий ринок доволі часто використовується для зменшення розміру сплати податків в інших галузях економіки шляхом страхування та перестраховування фінансових ризиків, придбання короткострокових полісів для зменшення бази оподаткування. Наявність негативних факторів впливу вимагає детального розгляду їх джерел формування та розробки заходів щодо їх зменшення.

Отже, фінансова безпека страхового ринку, виступає вагомою складовою економічної безпеки держави, націлена на фінансово стійку діяльність суб'єктів страхового ринку до внутрішніх і зовнішніх загроз. Основні загрози фінансовій безпеці страхового ринку та її суб'єктам виникають через елементи ринкового механізму, інституційну складову та елементи державного механізму. Безумовно кожна група факторів впливу на фінансову безпеку страховика має свої специфічні прояви та вимагає акцентованого наукового дослідження з метою їх мінімізації та нейтралізації.

ДЖЕРЕЛА

1. Бондар Є.І. Фінансова безпека страхового ринку. Науковий вісник Херсонського державного університету. Херсон, 2017. № 27. С. 11-13.
2. Завора Т.М., Івашина Н.С. Фінансова надійність як умова забезпечення фінансової безпеки страхової компанії: монографія. Полтава : 2019. 289-314 с.
3. Смоляк В.А. Визначення факторів впливу на рівень фінансової безпеки страхової компанії. Ефективна економіка. Харків, 2016. № 5. С. 1-6

Пильцова Х.С.,
здобувач ступеня бакалавра,
Обушний С.М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка

ІНВЕСТИЦІЙНІ ФОНДИ ТА ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Питання пов'язані з сутністю, класифікацією та діяльністю інвестиційних фондів досліджували багато закордонних та вітчизняних вчених, таких як Н. Версаль, Е. Жуков, О. Кологойда, С. Науменкова, Т. Майорова, С. Міщенко, А. Пересада, Б. Рубцов, В. Унинець-Ходаківська, У. Шарп та інші.

Незважаючи на значну кількість досліджень в даній сфері та вивчення її проблематики, до сих пір недостатньо інформації щодо діяльності інвестиційних фондів саме на ринку цінних паперів.

Інвестиційний фонд являється учасником ринку цінних паперів, акумулюючи фінансові ресурси інвесторів та передаючи їх на управління управляючому. Таким чином, за допомогою фонду певні групи інвесторів вкладають кошти, при цьому вартість інвестування цільових об'єктів розподіляється між ними. Інвестиційний фонд має на меті залучити широке коло об'єктів для інвестування, що не можуть собі дозволити окремі інвестори.

Кожен інвестиційний фонд створюється для конкретної інвестиційної мети. Це може бути приріст вартості активів, збільшення поточного доходу, неоподаткований дохід, збереження вартості капіталу тощо. Взагалі володіння великими пакетами акцій корпорацій підсилює вплив інвестиційних компаній; подеколи вони справляють прямий вплив на діяльність корпорацій (консультації стосовно політики корпорацій, злиття, фінансування, виплати дивідендів тощо). Вкладаючи значні грошові кошти в прості акції, інвестиційні компанії практично перетворюються на холдинг стосовно окремих корпорацій..

З класичної точки зору їх сутності, інвестиційні фонди в Україні створюються після прийняття Закону “Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)” від 15 березня 2001 року № 2299-III.

На сучасному етапі інститути спільного інвестування функціонують на основі Директиви Європейського Союзу “Про приведення у відповідність Законів та Положень стосовно спільного інвестування в цінні папери, що обертаються” від 20 грудня 1985 р. № 85/611.

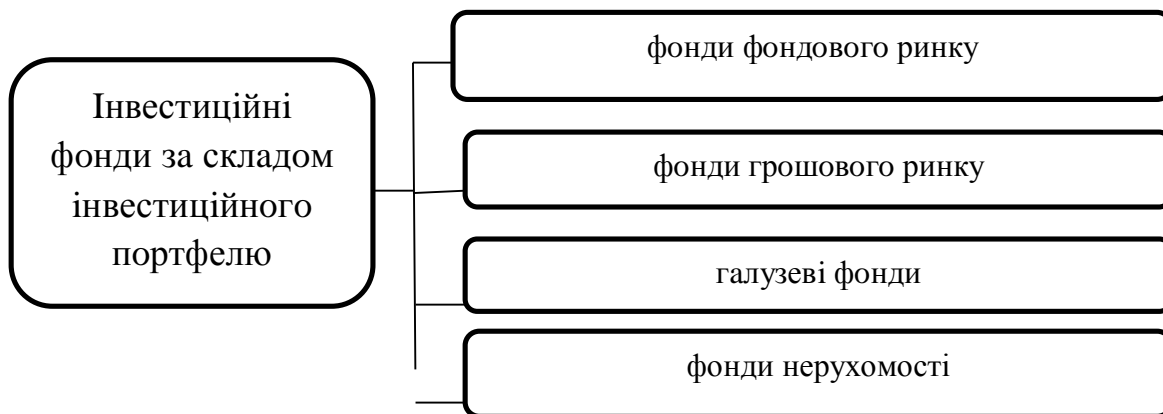
Інвестиційні фонди мають різну класифікацію в залежності від певних особливостей їх функціонування.

Класифікація фондів в залежності від складу інвестиційного портфелю представлена на рис.1.

Інститути спільного інвестування – це інвестиційні фонди, які акумулюють кошти інвесторів з метою в подальшому отримати прибуток шляхом вкладення їх у цінні папери інших емітентів, корпоративні права та нерухомість.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Рис.1. Класифікація інвестиційних фондів за складом інвестиційного портфелю

Основною метою їх створення є регулювання відносин, виникаючих у сфері спільного інвестування, забезпечуючи гарантії прав власності на цінні папери і захищаючи права учасників фондового ринку [7].

Державне регулювання та державний контроль у сфері спільного інвестування здійснює Національна комісія з цінних паперів фондового ринку та інші державні органи в межах своїх повноважень для дотримання законодавства та захисту прав інвесторів відповідно до Законів України “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” та “Про інститути спільного інвестування”, інших нормативно-правових актів.

Діяльність із спільного інвестування здійснюється після внесення інвестиційного фонду до реєстру фондів та отримання свідоцтва про його внесення до такого реєстру. Реєструє та видає свідоцтва інвестиційним фондам головний вищезазначена комісія..

До особливостей функціонування інвестиційних фондів, що відрізняють їх від інших фінансових інститутів, належать:

- здатність професійно управляти ресурсами інвестора;
- можуть здійснювати діяльності на різних сегментах фінансових і грошових ринків;
- використовують переваги концентрації індивідуальних капіталів;
- мають широку диверсифікацію вкладень за окремим фінансовим інструментом;
- значна ліквідність вкладених коштів;
- мають низький ступінь ризику;
- мають високу прибутковість, якщо порівнювати з окремими традиційними видами інвестування.

Основні перевагами інвестиційних фондів, на думку сучасних інвесторів, є потенційно висока дохідність, порівняно з традиційними способами збереження та збільшення капіталу, та зменшення часу на управління інвестиціями [6].

Об'єднання коштів багатьох окремих інвесторів дозволяє інвестиційним фондам виходити на ринок цінних паперів та користуючись перевагами значних інституційних інвесторів. До інших переваг українського ринку можемо віднести диверсифікацію інвестицій, відсутність мінімального терміну інвестицій (у випадку вкладання коштів у відкриті інвестиційні фонди) та можливість досить оперативно вилучити вкладені кошти при необхідності.

На сучасному етапі розвитку під час управління одні інвестиційні фонди все частіше використовують інструменти грошового ринку, інші віддають перевагу борговим цінним паперам, а деякі використовують “розпродаж” на ринку акцій, купуючи якісні активи за низькими цінами.

Держава створює гарні умови для функціонування інвестиційних фондів, намагається впливати на розвиток ринку цінних паперів. Основним завданням держави в цьому напрямку є забезпечення динамічного розвитку та високого рівень ліквідності даного ринку [7].

Інститути спільного інвестування впливають на міжгалузевий перерозподіл капіталу, підвищують стабільність фондового ринку, стимулюють як внутрішній інвестиційний процес, так і зовнішнє інвестування, сприяють розширенню можливостей держави щодо внутрішніх запозичень. Позитивну роль ІСІ в макроекономічному відношенні підтверджує пільговий характер оподаткування інвестиційних фондів (або його відсутність), що характерно для національного законодавства переважної більшості країн.

З липня 2019 року інвестиційні фонди (ІСІ) можуть купувати в активи цінні папери іноземних емітентів відповідно до положення Національної Комісії з Цінних Паперів та Фондового ринку.

Раніше українські інвестиційні фонди могли купувати цінні папери лише українських компаній та держави. Як наслідок, портфель цих інвестиційних фондів складався переважно з облігацій внутрішньої державної позики та банківських депозитів.

Інвестиційні фонди - це досить новий продукт для українців, і тому вони до нього ставляться з побоюванням. Однак у всьому світі інвестиції на фондовому ринку становлять близько 30% заощаджень населення. Якщо говорити про Україну, то основний ризик, який несуть інвестори інвестиційних фондів, крім професіоналізму керуючого, це ризик фондового ринку України. Адже в разі обвалу інвестори отримують замість бажаного доходу збитки.

Однак фондовий ринок - це барометр стану економіки. Він чітко реагує на економічну і політичну ситуацію в країні. А наша економіка зростає і буде продовжувати рости дуже хорошими темпами в найближчі 4-5 років. І на наше глибоке переконання, темпи зростання фондового ринку будуть вищі, ніж у економіки в цілому, оскільки крім зростання економічних показників якісно поліпшується корпоративне управління компаній, що незмінно позначається на підвищенні їх капіталізації.

Ми спостерігали таку тенденцію в Росії, Польщі, Чехії, Словаччини, Румунії, Угорщини. Адже 7% зростання економіки України - це середній показник.

ДЖЕРЕЛА:

1. Про інститути спільного інвестування. Закон України. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 29, ст.337 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>
2. Про цінні папери та фондовий ринок. Закон України. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 31, ст.268 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
3. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні. Закон України. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 51, ст.292 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/448/96-вр>
4. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг. Закон України. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 1, ст. 1 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
5. Про інвестиційну діяльність (пайові та корпоративні інвестиційні фонди). Закон України. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 21, ст.103 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2299-14>
6. Георгіаді Н.Г. Формування оптимального інвестиційного портфеля на фондовому ринку України / Н.Г. Георгіаді, М.Т. Бець, О.Є. Федорчак // Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал / ВНЗ "Нац. акад. управління". – Київ, 2016. – № 8 (182).
7. Кобушко І.М. Визначення рівня конкуренції на фондовому ринку як провідному сегменті інвестиційного ринку // Економіка України : науковий журнал / М-во екон. України ; М-во фінансів України ; НАН України. – Київ, 2012. – № 9 (610). – С. 33-46 : табл. – Бібліогр.: 12 назв. – ISSN 0131-775X
8. United States Agency for International Development. Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://usaid.gov>

СЕКЦІЯ 3. ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ В УМОВАХ СВРОІНТЕГРАЦІЇ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Кучеровська В.О.,

здобувач ступеня магістра

Обушний С.М.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки

Київський університет імені Бориса Грінченка м. Київ,

Україна

ДОСВІД ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В РОЗВИНУТИХ КРАЇНАХ

У багатьох розвинутих країнах освіта розглядається як основний інструмент формування національної економіки. При цьому механізми управління освітою є достатньо ліберальними, зокрема: поєднання різноманітних джерел фінансування, автономія навчальних закладів, диференціація моделі побудови навчального середовища та акцент на механізмах підтримки та заохочення студентів.

За оцінками експертів, світові видатки на освіту сягають 300 млрд. доларів, що складає 1% світового ВВП. Приблизно третина цих видатків йде на фінансування державних закладів, що забезпечують вищу освіту. При цьому спостерігається залежність фінансових можливостей і напрямків розвитку від стану державного бюджету. В останні роки все активніше спостерігається розвиток альтернативних джерел фінансування, аби послабити можливі впливи бюджетних дефіцитів. Проте основними джерелами фінансування залишаються кошти держави, а також кошти від надання платних освітніх послуг.

Можна виокремити три основні типи фінансування закладів вищої освіти:

- заклади освіти, що фінансуються виключно державою;
- заклади освіти, де фінансування повністю за недержавні кошти;
- заклади освіти, де поєднуються перший і другий тип фінансування у різному співвідношенні.

Масштаби бюджетного фінансування закладів освіти залежать від державного устрою, специфіки законодавчого, соціально-економічного стану кожної країни та від моделі національної системи освіти. За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) у період з 2010 по 2018 рік витрати на заклади вищої освіти по всьому світу в середньому збільшилися на 38%, при цьому все більше людей отримують освіту за власний кошт. Країни ОЕСР витрачають 6,1% їх спільного ВВП саме на освіту. Якщо розглядати окремі країни, то, наприклад, у Чилі, Ісландії, Данії, Ізраїлі, Кореї, США, Норвегії, ця цифра наближається до 7%, а от у Чеській Республіці, Індонезії та Словацькій Республіці – на рівні або нижче 4,5% [1]. Приблизно 3,7% від спільного ВВП ОЕСР витрачено на освітні установи та 1,9% направлено саме на вищу освіту [2].

У світі державне фінансування забезпечується завдяки використанню наступних моделей: фінансування за результатами діяльності, фінансування за

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

видатками, договірне фінансування. Кожна з моделей державного фінансування не є парадигмою і не може застосовуватися в кожній країні з однаковою успішністю. Маючи переваги для однієї країни, вона може нести значні недоліки для іншої. Наприклад, в Данії, Фінляндії, Нідерландах, Ізраїлі, США та інших країнах знайшов собі місце метод фінансування за результатами діяльності. Він базується на якості та ефективності підготовки студентів і передбачає постійний контроль надання освітніх послуг закладами вищої освіти. Такий метод фінансування дозволяє отримувати високі результати та кваліфікованих випускників.

Однак надмірний контроль не завжди правильно впливає на досягнення необхідних цілей. У державах, де недостатньо розвинена освітня інфраструктура, переважає пряме фінансування за видатками. До країн, що обрали такий метод державного фінансування, відносяться розвинуті країни, такі як Канада, Великобританія, Франція, Японія, Швеція і Норвегія, і деякі країни, що розвиваються, Нігерія та Китай. Переваги такого методу фінансування полягають в тому, що він продукує у керівництва закладів вищої освіти потребу шукати додаткові кошти на ефективне використання визначеної суми, і таким чином, кошти перетікають у ті галузі, які спроможні ефективніше здійснювати навчання. У більшості країн, що розвиваються (Бразилія, Аргентина, Індія), і в деяких розвинутих країнах (Італія, Греція) фінансування здійснюється на договірній основі [3].

Договірне фінансування підлягає значному контролю з боку уряду. Особливістю цього методу є те, що рівень виділених фондів майже не має зв'язку з видами діяльності закладів вищої освіти. Збільшення попиту студентів на навчальний заклад не завжди призводить до рівноцінного збільшення фінансування. Договірні системи мають підвиди: з наростаючим бюджетом (щорічне збільшення надбавок, не прив'язане до інфляції), системи з угодами (розподіл фінансування між навчальним закладом і відповідним профільним міністерством або фінансовою установою, що базується на зацікавленні в потенціальних працівниках) та системи з фіксованим доходом (виділення урядом закладу освіти фіксованого проценту від національного доходу, наприклад, у Йорданії практикується фінансування навчальних закладів з відсотків від поштового збору) [4].

Відповідно до світових тенденцій, важливу роль відіграє матеріальне заохочення студентів. Це реалізується через різноманітні ініціативи: пільговий освітній кредит (Великобританія та Австралія), гранти та стипендії (Німеччина, Франція, США), житлові субсидії (Великобританія) та інші. У таких країнах, як Нова Зеландія, Австралія, Франція, Великобританія, широко розповсюджене банківське кредитування навчання [5]. Наприклад, у Франції студентські кредити надаються під 7-9% річних. Строк повернення до 10 років з відстрочкою початку виплат на 4-5 років після завершення навчання. У Фінляндії, Нідерландах, Чилі та Швеції запроваджені освітні ваучери. Це іменні державні зобов'язання, якими можна розраховуватися виключно за власну освіту. При цьому ваучери трансформуються у державне фінансування, адже бюджетні кошти надходять до ЗВО. У США дуже поширені податкові кредити та система змінної оплати. Головна особливість податкового навчального кредиту в тому, що сума вираховується безпосередньо із

суми федерального податку на дохід [6]. Тобто студент оплачує навчання, а отримавши роботу, держава частково повертає йому витрати, зменшивши податок.

Враховуючи те, що освіта є одним з головних напрямків державотворення, без якого абсолютно неможливе економічне зростання, то розв'язання проблем, які виникають у цій сфері є невідкладним завданням для кожної країни. Для підвищення освітнього рівня населення варто звертати увагу на диференціацію видів фінансового забезпечення вищої освіти. Необхідно весь час вдосконалювати варіанти державної підтримки для здобувачів освіти, з метою забезпечення принципів доступності та підвищення конкуренції освіти.

ДЖЕРЕЛА

1. Дмитриченко М.Ф. Вища освіта і Болонський процес: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Дмитриченко М.Ф., Хорошун Б.І., Язвінська О.М., Данчук В.Д. – К.: Знання України, 2007. – 440 с.

2. Education at a Glance 2011 OECD indicators // [Electronic resource]. Mode of access: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2011-en> (Access Date: 01.10.2019)

3. Дэгтяр О., Календжян Я.В. Адаптація зарубіжного досвіду державного фінансування вищої освіти // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/Trpu/2010_4/doc/1/01.pdf (дата звернення: 01.10.2019)

4. Болонський В. Вища освіта України на рубежі тисячоліть. Проблеми глобалізації та інтернаціоналізації / В. Болонський. – К., 1998. – 227 с.

5. Барр Н. Финансирование высшего образования / Н. Барр // Университетское управление. – 2006. – 3(43). – с. 84-89.

6. Железов Б.В. Организация финансирования высшего образования в странах ОЭСР: основные тенденции и опыт / Б.В. Железов, В.С. Вахштайн, Т.А. Мешкова // Финансирование и доступность высшего образования: интернет-конференция, Санкт-Петербург, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ecsocman.hse.ru/text/16211919/> (дата звернення: 01.10.2019).

Овдієнко Оксана Вадимівна
аспірантка ННІ Фінансів, банківської справи
Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: Житар М.О.
к.е.н., доцент, заступник директора ННІ фінансів, банківської справи
Університету державної фіскальної служби України

РІВЕНЬ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНИ

Результати досліджень вітчизняних та іноземних фахівців свідчать про те, що тіньова економіка (економічні процеси, що приховуються її учасниками, не контролюються державою і суспільством, не фіксуються в повному обсязі державною статистикою) в Україні створює реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави, негативно впливає на суспільне життя: економіку, політику, соціальну та правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини тощо. Сьогодні масштаби тіньової економіки, а також обсяги продукції і фінансових ресурсів, що обертаються у цьому секторі господарства, вже не можуть не враховуватися під час прийняття управлінських і законодавчих рішень на всіх рівнях владних структур. За оцінками фахівців близько 55 % підприємств повністю або частково працюють у «тіні». Розрахунки питомої ваги тіньового сектора із застосуванням різних методик свідчить про те, що він становить близько 40–50 % внутрішнього валового продукту. При чому, на думку вітчизняних і західних експертів, цей рівень тіньової економіки можна вважати її нижньою межею. Для порівняння: в Італії рівень тіньової економіки становить 27,8%, Франції – 14,9%, Німеччині – 16,3%, США – 8,9% ВВП.

Найбільш небезпечним наслідком розвитку тіньової економіки є криміналізація суспільства в цілому, що призводить до втрати державою своїх регулюючих і контролюючих функцій та зниження рівня економічної безпеки.

За попередніми розрахунками Мінекономрозвитку рівень тіньової економіки у 2018 році склав 30% від обсягу офіційного ВВП, що на 2 в.п.1 менше за показник 2017 року і є найнижчим рівнем, починаючи з 2009 року [1].

Усі методи, які приведено у звітності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, показали зменшення рівня порівняно з 2017 роком. Зокрема: метод «витрати населення – роздрібний товарооборот» зафіксував зменшення рівня тіньової економіки на 2 в.п. (до 46% від обсягу офіційного ВВП); електричний та монетарний методи показали зменшення рівня тіньової економіки на 1 в.п. кожний і склали відповідно 27% та 23% від обсягу офіційного ВВП; за методом збитковості підприємств рівень тіньової економіки зменшився на 4 в.п. (до 18% від обсягу офіційного ВВП). Показник рівня тіньової економіки, розрахований з використанням методу збитковості підприємств, склав за підсумком 2018 року 18% від обсягу офіційного ВВП, що на 4 в.п. менше, ніж у 2017 році.

Тенденція до зменшення рівня тіньового сектору за підсумком 2018 року порівняно з 2017 роком спостерігалася в більшості основних агрегованих ВЕД, за виключенням ВЕД «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» та ВЕД «Сільське, лісове та рибне господарство»: у ВЕД «Фінансова та

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

страхова діяльність» – на 10 в.п., у добувній промисловості – на 8 в.п., в оптовій та роздрібній торгівлі – на 5 в.п., у переробній промисловості та у ВЕД «Операції з нерухомим майном» – на 4 в.п. у кожному з ВЕД, у будівництві – на 3 відсоткових пункти. Тобто продовження реформ з дерегуляції та розвитку конкуренції, децентралізації, активізація європейських інтеграційних процесів сприяють поступовій зміні філософії вітчизняного бізнесу і перетворенню його у частину прозорої світової економічної системи, а не напівзамкнутого «тіньового» пострадянського економічного простору [2].

Найбільший рівень тіньового сегменту зафіксовано у ВЕД «Фінансова та страхова діяльність» – 40% від обсягу офіційного ВДВ даного ВЕД. Досі цей сектор лишається одним із найбільш проблематичних з точки зору стабільності розвитку, виконання традиційних для розвинених економічних систем функцій перерозподілу фінансового ресурсу та потребує суттєвого реформування [3].

Традиційно найбільший рівень тіньової економіки показав метод «витрати населення – роздрібний товарооборот» – 46% від обсягу офіційного ВВП. Водночас порівняно з показником 2017 року він зменшився на 2 в.п. Сформована у 2017 році тенденція до зменшення рівня тіньової економіки за цим методом збереглась у звітному періоді завдяки стимулюючому ефекту від підвищення рівня мінімальної заробітної плати в економіці (на 16,3% до 3723 грн. з 1 січня 2018).

Таким чином, однією з основних загроз, яку представляє тіньова економіка для економічної системи, є спотворення механізмів дії законів та інструментів ринку, що призводить до неефективності механізмів стимулювання економіки, стримуючи економічний розвиток країни. Тому, на наш погляд, зусилля уряду мають концентруватися, насамперед, на запровадженні заходів, спрямованих на мінімізацію впливу системних чинників тінізації економіки, які залишаються актуальними, а саме [4]:

- низька ефективність держави у забезпеченні інституційних основ розвитку конкурентоспроможної економіки;
- високий рівень корупції;
- низька ефективність функціонування органів судової системи;
- недостатній захист прав на рухому та нерухому власність, включаючи права на фінансові активи;

На сьогоднішній день стан економіки залишається складним внаслідок дії низки викликів, обумовлених високим рівнем тінізації економіки, зокрема, поширенням тіньової зайнятості, розповсюдженням напівлегальних методів ухилення від оподаткування, криміналізацією економічних відносин, наявністю в країні організованих злочинних угруповань, що претендують на контроль над діяльністю суб'єктів господарювання.

ДЖЕРЕЛА

1. Звіт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства
URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinivoiEkonomiki>
2. Житар М.О., Шевченко О.О. Боротьба з корупцією в Україні як одна з

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

актуальних проблем сьогодення/ Матеріали V ювілейної міжнародної науково-практичної конференції «Механізми, стратегії, моделі та технології управління економічними системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика» – Мукачево, 5-7 жовтня 2018. – С. 226-227.

3. Fedyshyn M.F., Abramova A.S., Zhavoronok A.V., Marych M.G. Management of competitiveness of the banking services. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 1 (28). P. 64-74.

4. Marhasova V., Sakun S., Zhytar M. Specialty of Realization of Investment Resource of Structural Modernisation of Economy / *International Journal of Advanced Biotechnology and Research*, 2019 – С. 538-543.

Анфілов Д. Ю.,
здобувач ступеня магістра,
Нечипоренко А. В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університет державної фіскальної служби України,
м. Ірпінь, Україна

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Сучасний стан інноваційної діяльності характеризується різноманітними показниками, а також факторними ознаками формування моделей фінансового ринку, так як саме вони сприяють ефективному зростанню ринку та є динамічною складовою розвитку фінансової системи країни в цілому.

Рівень розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності фінансового ринку країни є важливою складовою досягнення стійкого економічного зростання країни. Саме тому розробка та впровадження інвестиційно-інноваційної моделі є стратегічним пріоритетом розвитку національної економіки України та запорукою набуття нової якості зростання країни [1].

Вивченню проблеми розвитку інноваційної складової фінансових ринків країн останнім часом приділяється все більше уваги. Авторами праць з цієї проблематики є вчені Кужелєв М. О., Малий І. Й., Онишко С.В., Опарін В.М., Паєнтко Т.В., Федосов В.М. та інші. Різні категорії інноваційної діяльності суб'єктів фінансового ринку та розвитку національної економіки конструктивно досліджуються в працях цих та багатьох інших вчених.

Ефективний розвиток інноваційної складової економіки залежить насамперед від інвестиційного клімату загалом та, відповідно, рівня доступу установ до фінансових ресурсів. В умовах недостатнього обсягу інвестицій та обмеженого бюджетного фінансування впровадження інновацій практично неможливе [2].

Сучасний стан розвитку суспільства характеризується високим динамізмом процесів, що відбуваються у всіх сферах життєдіяльності. У періоди переходу і реформування одним із найважливіших моментів є вибір стратегічних цілей й формування основних принципів, що забезпечують їхнє досягнення [3]. У сучасних умовах розвитку Україні слід зосередити свої сили на використанні інтенсивного шляху розвитку даного сектору економіки на засадах визначення ступеня впливу факторів інноваційної сфери на макроекономічні показники.

Інноваційна діяльність фінансових установ на ринку фінансових послуг може вимірюватися декількома показниками, а саме: кількістю інноваційно-активних установ, обсягом реалізованої інноваційної продукції, величиною інноваційних витрат, числом упроваджених нових технологічних процесів та інші. Цей перелік не є вичерпним і потребує подальшого дослідження, зокрема з урахуванням світового досвіду, із метою не лише характеристики стану інноваційної сфери, а й визначення пріоритетних напрямів інноваційної політики, їх ефективного розвитку. З цієї

метою нами було визначено та згруповано основні існуючі показники, які використовуються у існуючих джерелах та які застосовуються офіційною статистикою для характеристики інноваційної складової [4; 5]:

1. Фінансові показники :

- кошти іноземних інвесторів на інноваційну діяльність;
- фінансування інноваційної діяльності державою;
- сума витрат підприємств на інноваційну діяльність

За даними The Global Competitiveness Report 2018 року, витрати на дослідження та розробки склали 0,6 % ВВП України, що визначає 56 місце національної економіки у рейтингу 40 країн світу [6].

Залучення коштів іноземних інвесторів в інноваційну діяльність на українському фінансовому ринку стає можливою за рядом таких заходів:

- ідентифікація векторів галузевого розвитку та зміцнення позицій українських підприємств у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- удосконалення таких структурних складових фінансової політики держави, як митна та фіскальна;
- утворення та подальший розвиток нових ринкових сегментів на фінансовому ринку;
- активізація інтеграції підприємницького сектору до складу промислових об'єднань на міжнародному рівні в контексті глобалізації;
- удосконалення фінансових важелів фінансової системи у бік пом'якшення умов торговельної політики з економічними контрагентами нерезидентами;

2. Показники кількісної оцінки інновацій:

- кількість впроваджених нових технологічних процесів;
- кількість освоєних виробництв інноваційних видів продукції.

3. Науково-технічні показники:

- кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки;
- чисельність кандидатів і докторів наук в економіці України.

4. Показники інноваційної активності: питома вага підприємств, що впроваджували інновації.

У рейтингу найбільш інноваційних країн світу (Global Innovation Index) у 2018 році Україна посіла 43 місце із 126-ти. У порівнянні з минулим звітним періодом рейтинг країни покращився на 7 позицій, що вказує на активізацію інноваційних процесів у економічній системі України, які охоплюють такі сфери діяльності, як розвиток бізнесу, ринкових інститутів, дослідницької діяльності [6].

Проте Україна ще не досягла граничного значення інноваційної моделі розвитку економічної системи, що знаходиться на рівні 40%.

За показником зростання інноваційних компаній, Україна знаходиться на 112 місці з 140 у звіті The Global Competitiveness Report 2018 року [6].

Інтеграція інновацій в організаційні процеси на українських підприємствах потребує удосконалення оцінки інноваційного потенціалу, систематизації та приведення у відповідність інвестиційно-інноваційних цілей та завдань на рівні корпоративних фінансів [7].

Основною рушійною силою поступу, без якого неможливий розвиток національної економіки, є впровадження інновацій. Саме фінансові інновації відіграють важливу роль у забезпеченні стійкого розвитку фінансового ринку. Це пояснюється тим, що фінансовий ринок є ключовим провідником фінансових ресурсів у реальний сектор економіки, забезпечує переміщення капіталу у сфери, найбільш відповідальні за економічну безпеку країни. Поширення фінансових інновацій обумовлено попитом на ресурсну складову інвестиційного розвитку суб'єктами фінансової системи на різних вузькоспеціалізованих сегментах фінансового ринку.

До переваг імплементації фінансових інновацій на фінансовому ринку можна віднести [1]:

- розширення асортименту фінансових послуг та продуктів на фінансовому ринку;

- підвищення конкурентоспроможності фінансових установ, що впроваджують фінансові інновації;

- утворення додаткових джерел отримання прибутку від операцій на фінансовому ринку;

- орієнтованість на потреби клієнта фінансової установи, що сприяє розширенню клієнтської бази;

- робота у нових сферах фінансового ринку, що дозволяє знімати "перші вершки" та підвищувати показники ефективності діяльності учасників ринку.

Завдання щодо впровадження нових та розвитку наявних фінансових інструментів фінансового сектору охоплює комплекс таких заходів:

- удосконалення нормативно-правового регулювання ринку похідних фінансових інструментів, яке передбачає прийняття окремого законодавчого акту "Про деривативи", що дозволить удосконалити механізм хеджування ризиків на фінансовому ринку;

- імплементація інноваційних строкових контрактів з хеджування ризиків, що суттєво розширюють спектр базисних активів у площині інструментів грошово-кредитного та валютного ринків;

- розширити різновиди фінансових інструментів боргового характеру, що дозволить залучати кошти корпоративному сектору на більш вигідних умовах, у т.ч. удосконалити правове забезпечення конвертованих облігацій;

- усунути недоліки правового характеру у фінансово-економічних відносинах з аграрними розписками, що має сприяти розвитку сільськогосподарського вектору національної економіки;

- розширити асортимент облігацій комерційного банку, що будуть передбачити можливість приєднання до капіталу фінансової установи та мати потенційний варіант списання у випадку погіршення фінансового стану комерційного банку [7].

Отже, можна зробити висновки, що в умовах сьогодення доцільним є прийняття окремого нормативно-правового акту щодо інновацій на фінансовому ринку. Слід ураховувати те, що фінансові інновації мають специфічні особливості, які відрізняються їх від інноваційної діяльності у реальному секторі національної

економіки. Запровадження у вітчизняну практику фінансових інновацій сприятиме створенню в Україні цивілізованих засад функціонування фінансового ринку та дасть змогу повною мірою реалізувати його функції з метою забезпечення економічного зростання та підвищення добробуту суспільства.

ДЖЕРЕЛА

1. Малий І. Й. Макрорегулювання фінансового сектору: монографія / І. Й. Малий, Т. О. Королук. – К. : КНЕУ, 2015. – 304 с.
2. Опарін В.М. Інновації у фінансовій сфері: монографія / В.М. Опарін, Т.В. Паєнко, В.М. Федосов та ін.; за заг. ред. В.М. Опаріна. — К.: КНЕУ, 2013. — 444 с.
3. Кужелєв М. О. Інноваційні методи кредитування корпоративного сектору економіки в умовах динамічного зовнішнього середовища / М. О. Кужелєв // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами юго-восточной Европы в рамках черноморского экономического сотрудничества. – 2012. – № 8. – С. 231–235.
4. Кльоба Л.Г. Сутність, структура та елементи інвестиційного ринку України /Л.Г. Кльоба // Агросвіт № 12 – Львів, 2016. – С. 12–17.
5. Кужелєв М. О. Механізм реалізації регіональних інвестиційних програм як фінансовий інструмент стимулювання регіонального розвитку / М. О. Кужелєв, А. В. Нечипоренко // Схід. – Вип. 6 (152). – Маріуполь: ГО «Український культурологічний Центр», 2017. – С. 22–27.
6. The Global Competitiveness Report 2018. Офіційний сайт World economic forum. URL: [https:// www.weforum.org/reports/the-global-competitivenessreport-2018](https://www.weforum.org/reports/the-global-competitivenessreport-2018)
7. Кужелєв М. О. Напрями оптимізації інвестиційного клімату в Україні / М. О. Кужелєв, В. В. Плахотнюк // Економічний вісник університету. – 2019. – Вип. 41. – С. 119–126.

Охрімчук А.,
здобувач ступеня бакалавра,
Жукова Ю.М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

НЕПРЯМІ ПОДАТКИ ЯК ВАЖІЛЬ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Соціально-економічний розвиток країни залежить від ефективної фіскальної політики, основою якої є податкова політика держави. Характерною рисою податкової політики практично всіх країн є поєднання прямих та непрямих податків. Проте існує відмінність у їх співвідношенні:

– прямі податки переважають у Голландії, Данії, Канаді, Австрії, Швейцарії, США; зростання їх ролі відбулося у Великобританії, Німеччині, Японії, Канаді, США;

– непрямі податки переважають у Норвегії, Франції, Австралії, Італії, Греції, Іспанії; зростання їх ролі відбулося в Австралії, Італії та, особливо, у Швеції [3].

Основним чинником, який визначає співвідношення між прямими та непрямими податками, є життєвий рівень основної маси населення. Низький рівень життя обмежує можливість отримання бюджетом значних прямих податкових надходжень. Через це переважання непрямих податків у структурі державних бюджетів спостерігається, як правило, у країнах, що розвиваються.

В той же час, тенденція зменшення непрямих податків, та, відповідно, збільшення частки прямих податків спостерігається в розвинених країнах з високим рівнем життя. Як наслідок, в цих країнах підвищуються можливості регулювання економічних процесів та вирішення проблем соціальної справедливості шляхом застосування прогресивних ставок прямого оподаткування.

В Україні спостерігається низький рівень життя переважної частини громадян, і закономірно, що у структурі податкових надходжень більше половини обіймають саме непрямі податки (податок на додану вартість, акцизний податок та мито); їх частка стабільна протягом останніх 8 років (Табл. 1).

Вагомий внесок непрямих податків у формування доходів бюджету вимагає постійного моніторингу їх ефективності і застосування заходів щодо усунення недоліків в їх адмініструванні. Проблема поглиблюється тим, що останнім часом відзначається тенденція до підвищення дефіциту бюджету.

Водночас, непрямі податки є не лише важливим джерелом наповнення державного бюджету. Вони включаються у ціну товарів, а отже, можуть суттєво впливати на рівень цін, і як наслідок, на рівень і якість життя населення, що може в подальшому викликати підвищення дефіциту бюджету.

Частка непрямих податків у доходах державного бюджету України

Роки	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	На 11.2019
Частка непрямих податків у доходах державного бюджету, %	56,3	56,8	54,8	56,73	54,08	56,15	56,32	56,08	53,43

Джерело: [4].

Фіскальна ефективність – це спроможність податку забезпечувати наповнення бюджетів різних рівнів, а конкретні характеристики її вимірювання – це абсолютні обсяги та питома вага надходжень податку в доходах бюджетів і ВВП, рівень ефективної ставки податку, його продуктивності тощо [3]. Частка непрямих податків у ВВП України як характеристика фіскальної ефективності наведена у таблиці 2.

Таблиця 2

Частка непрямих податків у ВВП України, %

Податок	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2015-2017
ПДВ	5,67	8,89	9,31	10,20
Акциз	1,77	1,88	2,86	4,17
Ввізне мито	1,09	1,07	1,09	0,82

Джерело: [5].

З даних таблиці 2 можна зробити висновок про істотне підвищення фіскальної ефективності ПДВ (зростання майже в 2 рази) та акцизу (зростання в 2,36 разів).

Сучасна податкова система України має низку недоліків, найважливішими з яких є багаторазове оподаткування (оподатковуються дохід, додана вартість, справляються акцизний збір, обов'язкові відрахування до спеціальних фондів). Переважно фіскальний характер податкової системи не створює умов для розвитку підприємництва та стримує економічну активність. Отже, підвищення фіскальної ефективності непрямих податків, повинно супроводжуватись збільшенням обсягів виробництва і споживання, розширенням інвестиційної активності.

На фіскальну ефективність непрямих податків впливають:

- рівень податкової ставки,
- сальдо експортно-імпортних операцій,
- обсяг податкових пільг,
- сума недоїмки,
- механізми обчислення і стягнення податку.

На сьогодні в Україні, податок на додану вартість має ряд недоліків. В Україні ставка ПДВ – 20%; це високий рівень ставки податку, яка не стимулює, а навпаки, стримує економічну активність. Серед інших проблем:

- наявність великої кількості пільг із ПДВ, призначення яких є непрозорим, а процес контролю – складним;

- ведення податкового та бухгалтерського обліку на підприємствах;
- в мінімізації сплати податків підприємства використовують незаконні дії, і це спричиняє до ухилення від сплати податків.

Зазначені проблеми свідчать про те, що механізм стягнення ПДВ потребує реформування з урахуванням позитивного досвіду розвинених країн. Цей напрям полягає у зниженні ставки ПДВ з одночасною ліквідацією більшості пільг. Як результат, буде значно спрощена процедура адміністрування податку і відновиться принцип справедливості. В той же час позитивним наслідком стане створення умов для недопущення нових боргів по ПДВ.

Реалізація таких заходів спочатку призведе до зниження надходжень ПДВ до бюджету, але в одночасно буде відбуватись легалізація товарних потоків, збільшення обсягів споживання, що в підсумку розширить базу оподаткування, що призведе до підвищення фіскальної ефективності ПДВ.

Схожі проблеми в Україні має оподаткування акцизним податком: підвищене оподаткування окремих видів товарів призвело до зростання їх тіншового обороту та ухилення від оподаткування.

Основними напрямками вдосконалення акцизного оподаткування в Україні є:

- щорічна індексація ставок акцизного податку на всі підакцизні товари;
- підвищення рівня адаптації вітчизняного законодавства у сфері акцизного податку до законодавства ЄС, зокрема забезпечення виконання угод ГАТТ/СОТ щодо єдиних підходів в оподаткуванні ввезених і вироблених в Україні підакцизних товарів;
- посилення екологічної спрямованості акцизного оподаткування відповідно до законодавства ЄС за рахунок уведення акцизного податку на транспортні засоби із розрахунку обсягу використаного ними палива.

Впровадження зазначених заходів у сферу непрямого оподаткування наблизить нас до такої моделі податкової системи, яка б забезпечила поєднання фіскальної ефективності та стимулюючий вплив на економічну активність та соціально-економічні явища.

ДЖЕРЕЛА

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. – 01.10.2013.
2. Бандурка О.М. Податкове право: [науково-практичний посібник] / О.М. Бандурка, В.Д. Понікаров. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 312 с.
3. <https://works.doklad.ru/view/wgmdfhd9xEE.html>
4. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>
5. Пасічний М. Фіскальна результативність податкової системи України / Вісник КНТЕУ, 2018. - №3. - с. 116-129. - Режим доступу : <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2018/03/11.pdf>
6. Л.М. Лучишин Підвищення фіскальної ефективності податкової системи на шляху до вступу в ЄС. Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/ntb/41571/2017n862_Luchyshyn_L_M-Improving_the_efficiency_180-186.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Кривчук Т.Ю.,
здобувач ступеня магістра,
Жукова Ю. М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

Передумовою нестабільності більшості країн є зростаючий державний борг. Зростання державного боргу є небезпекою, що підвищується внаслідок надмірного користування вигодами боргу, тому вимагає зваженості при використанні цього інструменту фінансової політики. В останні роки державний борг є дестабілізуючою проблемою для України.

Державний борг є невід’ємною частиною фінансової системи країни, що залежить від стану усєї системи і в той же час здійснює суттєвий вплив на її функціонування.

Державний борг – це загальний розмір накопиченої заборгованості уряду власникам державних цінних паперів, який дорівнює сумі минулих бюджетних дефіцитів за вирахуванням бюджетних надлишків [2].

Державний борг складається із внутрішнього та зовнішнього боргу держави (рис. 1.).

Внутрішній державний борг – це загальна сума заборгованості держави чи місцевого самоврядування, яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов’язань держави або місцевого самоврядування, включаючи боргові зобов’язання держави чи органів місцевого самоврядування, що вступають у дію в результаті виданих гарантій за ризиками або щодо зобов’язань на підставі законодавства або договору [2].

Зовнішній державний борг – це заборгованість держави перед іноземними громадянами, фірмами, урядами та міжнародними фінансовими організаціями. В індустріально розвинутих країнах порівняно незначна частка сукупного державного боргу відноситься на зовнішній борг, переважна частина державного боргу припадає на вітчизняних інвесторів [2].

Причини створення і збільшення державного боргу:

- збільшення державних видатків без відповідного зростання державних доходів;
- циклічні спади і автоматичні стабілізатори економіки;
- скорочення податків з метою стимулювання економіки без відповідного коригування (зменшення) державних витрат;
- вплив політичних бізнес-циклів – надмірне збільшення видатків напередодні виборів для завоювання популярності виборців та збереження влади [1].

КЛАСИФІКАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

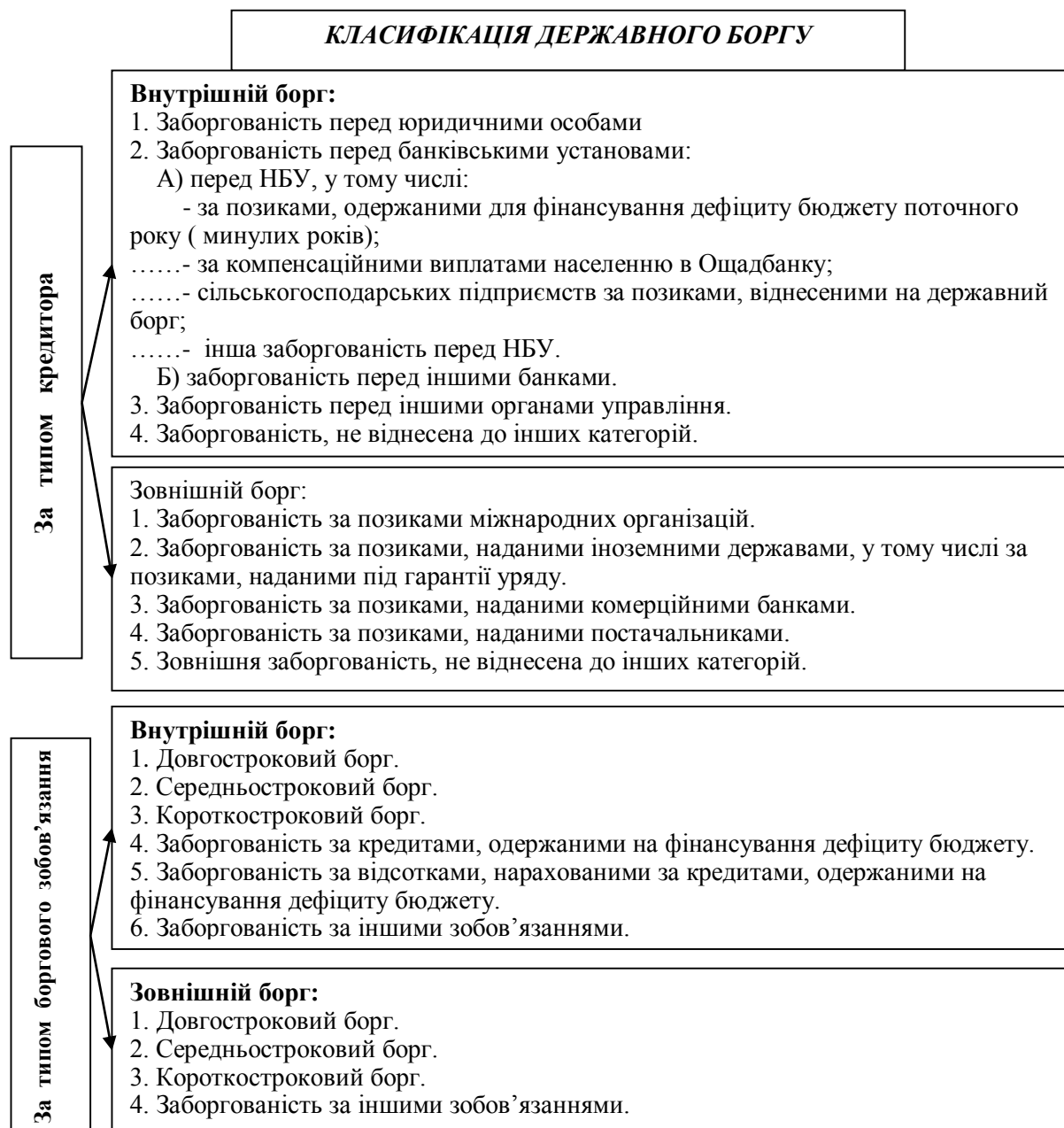

Рис. 1. Схема класифікації державного боргу

Розмір внутрішнього і зовнішнього державного боргу щорічно публікується в Законі України про Державний бюджет на поточний рік.

Управління державним та муніципальним боргом – це сукупність заходів держави або органів місцевого самоврядування з виплати доходів кредиторам, погашення позик, визначення умов і випуску нових державних цінних паперів.

Відповідно до Закону України "Про державний внутрішній борг України", управління державним внутрішнім боргом України здійснюється Міністерством фінансів України. Рахункова палата контролює утворення і погашення внутрішнього боргу. Обслуговування державного внутрішнього боргу України здійснює Міністерство фінансів України шляхом проведення операцій з розміщення облігацій внутрішніх державних позик, інших цінних паперів, їх погашення і виплаті доходу по них у вигляді відсотків та в іншій формі через банківську систему [2].

Механізм управління державним боргом зображено на рис. 2.

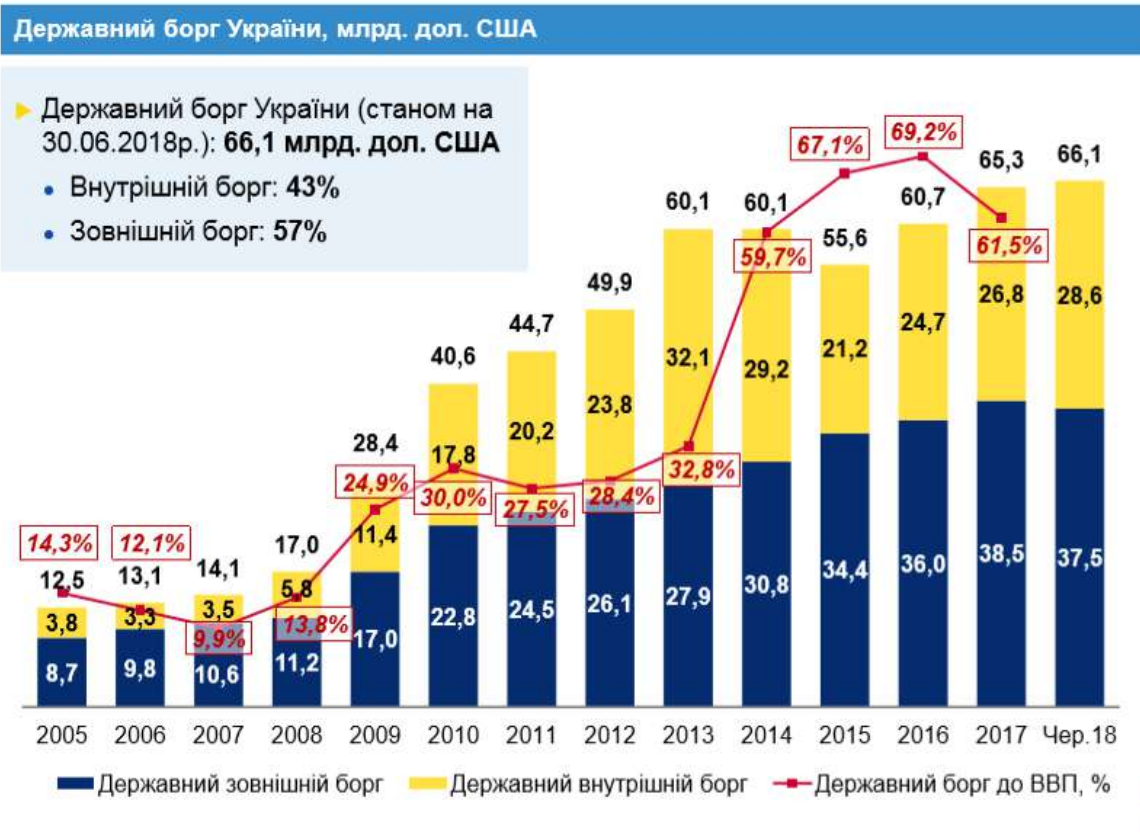

Рис. 2. Управління державним боргом [3]

Вивчення закономірностей утворення державного боргу та прогнозування його динаміки створює умови для формування зваженої монетарної та фіскальної політики держави.

Динаміка державного боргу України у млрд. долл. США наведена на рис. 3. За 13 років розмір державного боргу зріс більше, ніж у 5 разів. В той же час за вказаний період реальний ВВП України зріс всього в 1,5 рази, (табл. 1), що свідчить про низьку ефективність використання запозичень. Можна відзначити як негативні і інші тенденції:

- прискорене зростання внутрішнього державного боргу: за вказаний період він зріс у 7,5 разів, зовнішній державний борг за вказаний період зріс у 4,5 рази;
- зміна структури державного боргу: у 2005 р. внутрішній борг складав 30% від загального державного боргу, у 2018 його частка складає вже 43%;
- значне зниження боргової безпеки країни, яке характеризує показник відношення загального обсягу державного боргу до ВВП. У 2005 році воно становило 14,3%, тоді як у 2017 склало 61,5%, перевищивши порогове значення;
- вирізняються 2008 та 2014 рр. як такі, що демонструють значне погіршення ситуації: стрибкоподібне зростання державного боргу та зниження ВВП.

Рис. 3. Динаміка державного боргу України, 2005 – 2018 рр.

Джерело: [8].

Таблиця 1

ВВП України (млн. долл. США).

Роки	України (млн. долл. США)
2005	86142
2006	107753
2007	142719
2008	179992
2010	136419
2011	163160
2012	175781
2013	183310
2014	131805
2015	90615
2016	93270
2017	112154
2018	130832

Джерело: [9].

Макроекономічний аналіз державного боргу полягає у його кількісній оцінці у взаємозв'язку з іншими явищами та відповідними показниками, що їх характеризують. Це передбачає використання широкого спектру методів і моделей.

Одним з основних підходів у вимірі зв'язку між досліджуваними показниками є кореляційно-регресійний аналіз. Він являє собою комплекс методів, за допомогою яких визначається вид рівняння для досліджуваних показників та розрахунок їх параметрів (регресійний аналіз), а також встановлення тісноти та значимості зв'язку між змінними у рівнянні або рівняннях (кореляційний аналіз).

Авторами було проведено дослідження залежності обсягів зовнішнього державного боргу від приросту ВВП та від курсу гривні до долару протягом 2013-2018 рр. Виявлено, що приріст ВВП є найбільш значущим фактором, що впливає на величину зовнішнього боргу України за вказаний період. Середньорічний курс гривні до долару також впливає на величину зовнішнього боргу, але зв'язок значно слабший.

З цього випливає висновок про необхідність проведення макроекономічної політики, спрямованої на економічне зростання, яка з часом сформує джерела для внутрішнього нагромадження. Скорочення обсягу зовнішніх зобов'язань знизить залежність від зовнішніх кредиторів. В той же час, коли ВВП стабільно зростає, то залучення зовнішнього займу не буде таким критичним для економіки (приклад можна спостерігати у розвинутих країнах Західної Європи та США).

Поки що на період 2019-2020 рр. зберігається тенденція збільшення величини зовнішнього державного боргу України. Це свідчить і водночас пояснюється продовженням фінансових труднощів всередині країни, що викликає необхідність здійснення ефективних заходів по зменшенню боргового навантаження. Державні запозичення сприяють активізації підприємницької діяльності, ефективному використанню фінансових ресурсів та економічному зростанню, але одночасно збільшують навантаження на державний бюджет. Саме тому головним завданням в сфері управління державним боргом є встановлення оптимального співвідношення між інвестиціями, економічним зростанням та внутрішнім і зовнішнім боргом.

ДЖЕРЕЛА

1. Висновок щодо виконання державного бюджету України за перше півріччя 2013 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16742473/Bul_6_mis_2013.pdf. Цитовано за версією сайту 13.09. 2017 р.
2. Державний борг [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.minfin.gov.ua. Цитовано за версією сайту 10.09. 2017 р.
3. Куделюк Є.В. Проблеми управління державним боргом в Україні // Є.В. Куделюк - Україна, Чернівці, Буковинська державна фінансова академія — 2007. — Режим доступу <http://nauka.zinet.info/1/kudeliuk.php>. Цитовано за версією сайту 13.04.2017 р.

4. Лісовенко В.В., Бенч Л.Я., Бец О.І. Державний борг: концептуальні засади та макроекономічні аспекти розвитку в Україні / В.В. Лісовенко, Л.Я. Бенч, О.І. Бец // Фінанси України. – 2014. - №12. – С. 3-28.
5. Матвєєва Ю.М. Структура зовнішнього державного боргу України та особливості його обслуговування / Ю.М. Матвєєва // Збірник наукових праць МННЦТіС. - Київ - 2009, випуск 14 — С. 34-39
6. Пасічний М.Д. Дефіцит державного бюджету в умовах трансформаційної економіки України // Наукові праці нДфі. - 2009. - №1 (46). - С. 10-18.
7. Романенко О.Р. Фінанси: Підручник. — К.: Центр навч. л-ри, 2006. — 312 с.
8. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/17-presentation-2018/08.2018/strategiya-upravlinnya-derzhavnim-borgom-na-2018-2020-roki.pdf>
9. <http://www.worldbank.org>, <http://www.imf.org>

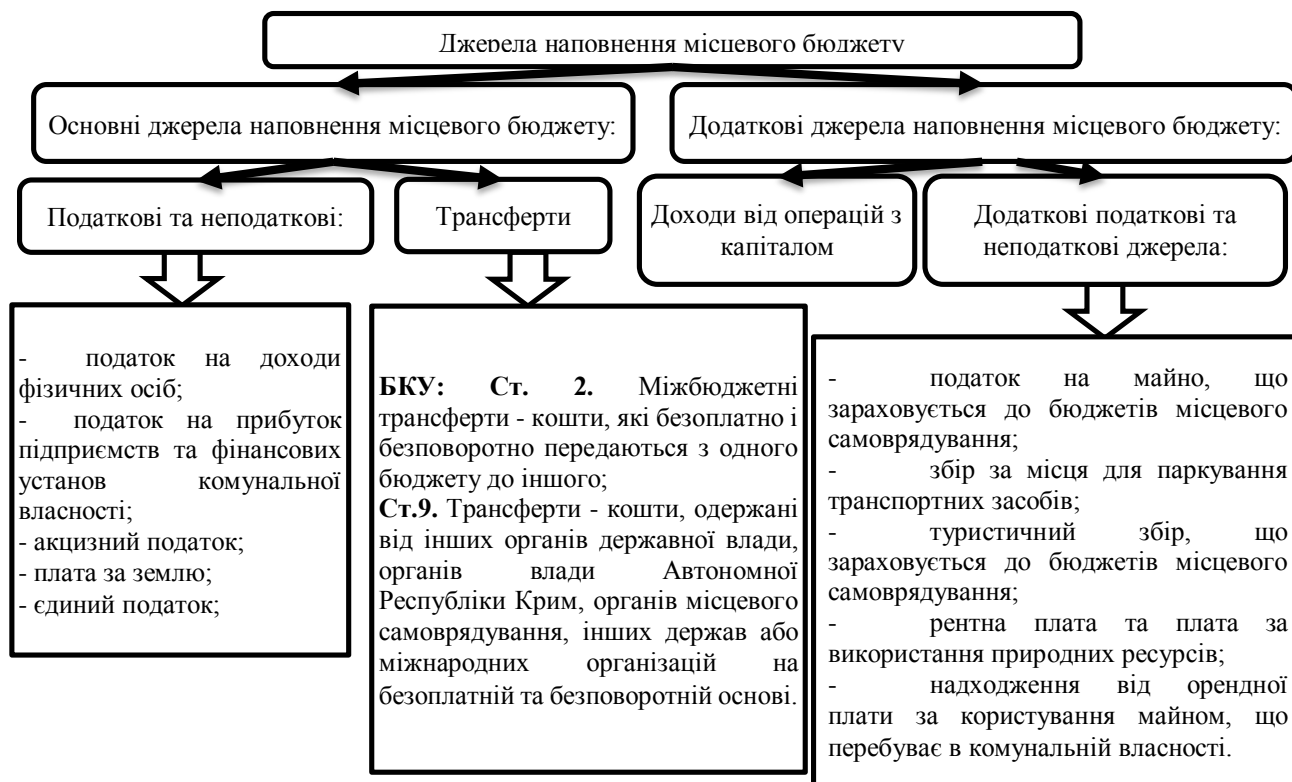
Нечипоренко А. В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університет ДФС України
Плахотнюк В. В.,
здобувач вищої освіти групи ФМА-19-1
Університет ДФС України

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Доходи місцевих бюджетів є важливим індикатором соціально-економічного стану регіону, який показує рівень розвиненості економіки та рівня життя територіальних одиниць. Ефективне використання дохідної та видаткової частини місцевих бюджетів сприяє розвитку територіальних громад.

Реформа бюджетної децентралізації є основною умовою децентралізації влади, становлення результативної системи місцевих фінансів і, що найважливіше, дієвим організаційно-економічним засобом державного регулювання регіонального розвитку країни. Реформування бюджетної системи шляхом децентралізації стимулює регіони до фінансової автономії, пошуку додаткових фінансових джерел на місцях, а також активізації збільшення власного потенціалу регіонів, ефективного і цільового використання бюджетних коштів, збалансування потреби на фінансові ресурси з реальними можливостями регіонів.

Серед науковців не існує єдиного підходу до визначення поняття «місцевий бюджет». Основними джерелами наповнення місцевого бюджету є податкові, неподаткові надходження, трансферти та інші надходження (рис.1).

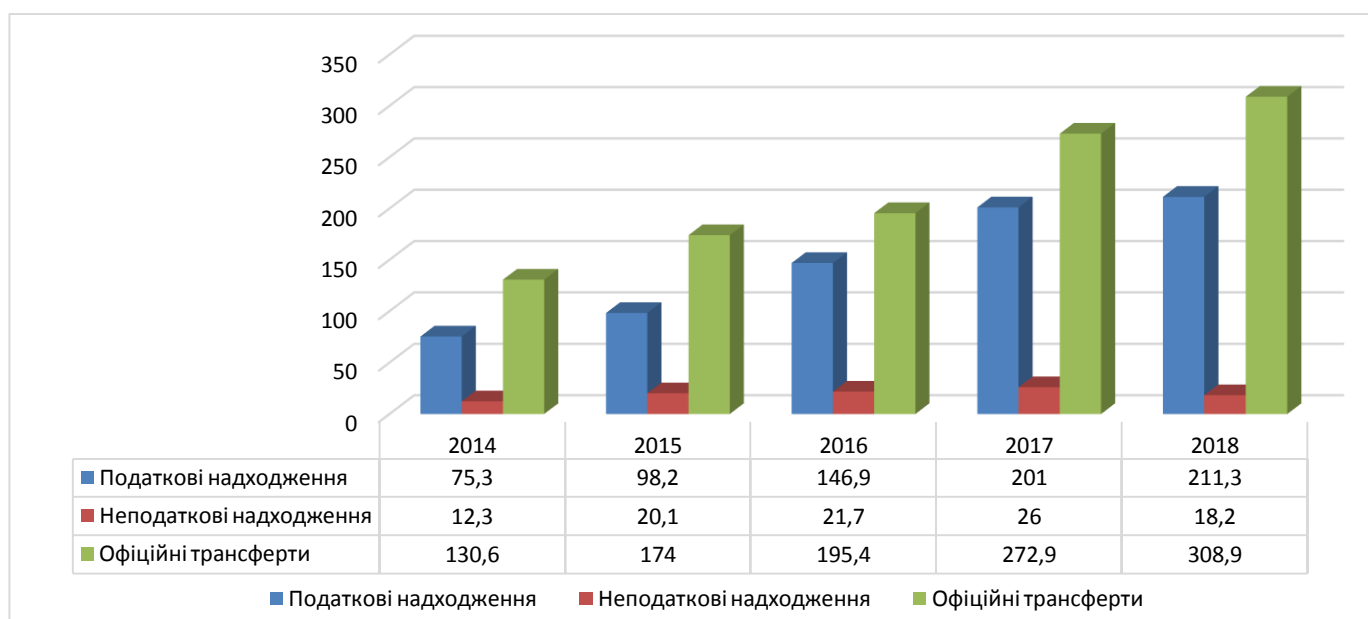

Рис. 1. Структура джерел наповнення місцевого бюджету

Джерело: складено авторами на основі [1,2,3,4]

На сьогоднішній день в Україні ключова роль у розвитку системи фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) належить саме реалізації політики бюджетної децентралізації, оскільки основу цієї системи складають місцеві бюджети. При цьому, слід зауважити, що процес становлення та імплементації положень бюджетної децентралізації в Україні проходить достатньо повільно та з певними складнощами [2].

Впродовж 2014–2018 років частка доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті значно збільшилась, причиною цього є реформа фінансової децентралізації, відповідно до якої ОМС отримали додаткові джерела фінансування. Причиною збільшення обсягів бюджетів є високий рівень інфляції. Станом на 2018 рік сукупний обсяг доходів місцевих бюджетів становив 232 млрд грн, а у 2014 році – 89 млрд грн, це свідчить про те, що доходи регіонів, у відсотковому значенні, зросли на 260 %. Відповідно до реформи бюджетної децентралізації ОМС отримали додаткові джерела наповнення місцевих бюджетів, проте в структурі доходів місцевих бюджетів за період до реформи децентралізації (2014 рік) та під час її впровадження, основну частку становлять офіційні трансферти (рис. 2).

Рис. 2. Склад та структура доходів місцевих бюджетів України за 2014-2018 рр., млрд. грн.

Джерело: складено авторами на основі [5]

Вдало проведена реформа бюджетної децентралізації сприяє нарощенню фінансового потенціалу регіонів, активізації інвестиційної діяльності, стимулюванню підприємницької активності, що в підсумку зміцнює економічний потенціал та забезпечує «грунт» для росту й розвитку.

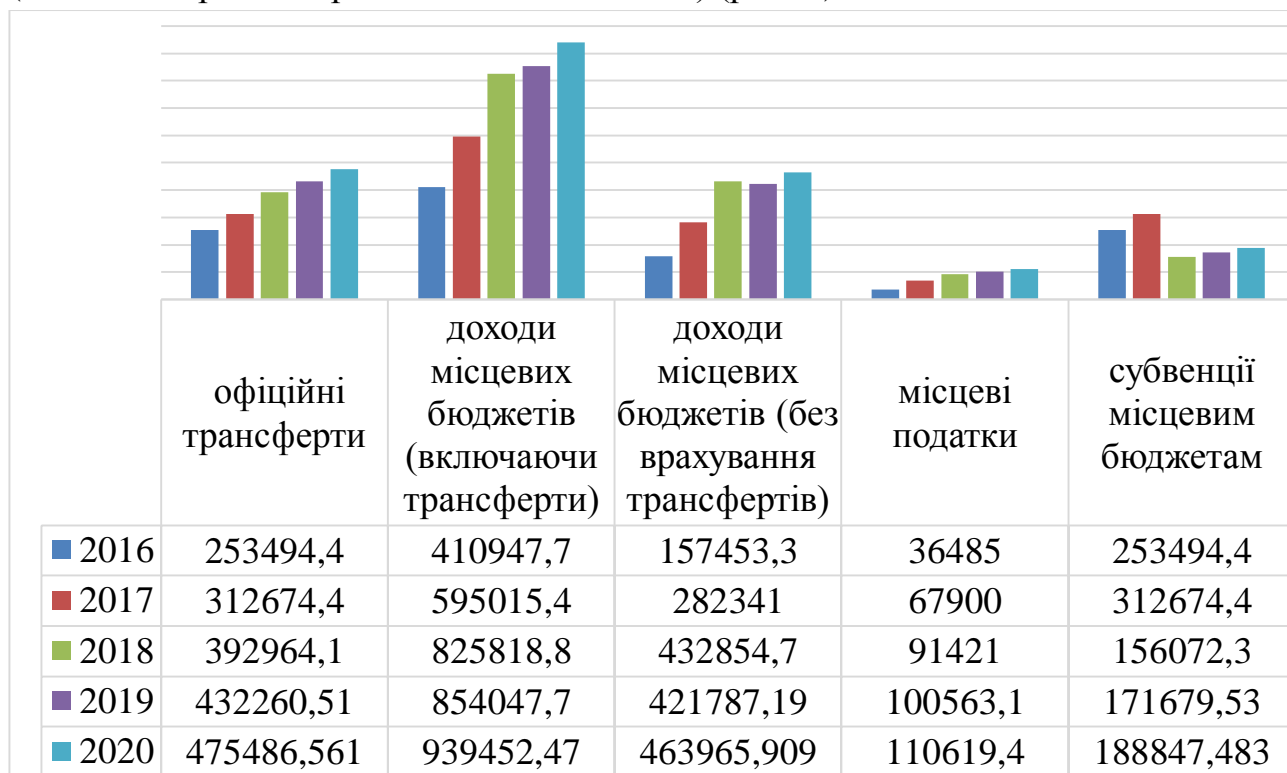
Проте варто зазначити, що маючи додаткові джерела фінансування та ширші повноваження, органи місцевого самоврядування не здійснюють ефективну політику розвитку регіонів, що свідчить про низький рівень фінансової грамотності ОМС.

Отримавши додаткові джерела фінансування, а також більш ширші права, ОМС мали б проводити політику розвитку регіонів. Зауважимо, що в багатьох областях України все ще не утворилися об'єднанні територіальні громади, а це ускладнює проведення реформи й не дає можливостей реалізувати її максимально результативно. В досліджуваних областях виявлено суттєву різницю в показниках виконання бюджету, що свідчить про диспропорційний розвиток об'єднаних територіальних громад та областей. В результаті чого виникає проблема непропорційного розвитку регіонів в Україні. Разом з тим зазначимо, що не всі ОМС повністю компетентні в управлінні бюджетними коштами, а це має негативні наслідки.

Від рівня ефективності формування доходів місцевих бюджетів залежить ступінь можливості виконання ОМС своїх функцій, зокрема щодо соціального захисту населення, надання послуг освіти, охорони здоров'я, розвитку житлово-комунального господарства тощо.

Провівши оцінку доходів місцевих бюджетів на рівні областей та країни, доцільно проаналізувати бюджет окремої територіальної одиниці [6]. Відповідно здійснено аналіз динаміки доходів бюджету міста Ірпінь упродовж 2016 – 2020 років (2019–2020 роки – прогнозовані показники) (рис. 3).

Рис. 3. Структура доходної частини бюджету міста Ірпінь за 2016–2020 рр. (2019–2020 (прогнозні показники)

Джерело: складено авторами на основі [7]

Аналіз доходів бюджету міста Ірпінь свідчить про наявність тенденцій до нарощування обсягів, що безумовно є позитивним аспектом діяльності ОМС та

реформи бюджетної децентралізації. Однак важливу частку бюджету складають трансферти, що негативно, адже бюджет міста не є повною мірою самостійним. Звісно досягти повної фінансової самостійності регіону в сучасних умовах неможливо, але доцільно було б спрямувати вектор розвитку на досягнення фінансової самостійності.

Реформа бюджетної децентралізації є запорукою децентралізації повноважень органів влади, становлення ефективної системи місцевих фінансів, а також інструментом регулювання регіонального розвитку. Бюджетна децентралізація передбачає стимулювання регіонів до фінансової автономії, пошуку додаткових власних ресурсів, активізації внутрішнього потенціалу розвитку; дозволяє балансувати потреби та можливості регіонів.

Отже, вдало проведена реформа бюджетної децентралізації сприяє нарощенню фінансового потенціалу регіонів, активізації інвестиційної діяльності, стимулюванню підприємницької активності, що в підсумку зміцнює економічний потенціал та забезпечує базис для росту і розвитку. Варто зазначити, що маючи додаткові джерела фінансування та ширші повноваження, органи місцевого самоврядування не здійснюють ефективну політику розвитку регіонів, що свідчить про низький рівень їхньої фінансової грамотності.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» : від 21.05.1997 р., № 280/97-ВР // ВВР України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
2. Нечипоренко А. В. Практика формування та виконання місцевих бюджетів України (на прикладі бюджету міста Луцьк) / А. В. Нечипоренко, А. Г. Качула // Проблеми системного підходу в економіці. – 2019. – №5. – С. 106–111.
3. Нечипоренко А. В. Роль бюджетної політики на сучасному етапі економічного розвитку України / А. В. Нечипоренко // Актуальні економічні, фінансові та правові питання в умовах євроінтеграції та глобальної конкуренції : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 лютого 2019 р. / Ун-т ДФС України, Навчально-науковий ін-т фінансів, банківської справи, Ірпінський держ. коледж економіки та права [та ін.]. – Ірпінь – 2019. – С. 90–93.
4. Кужелев М. О. Формування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації / М. О. Кужелев, В. В. Плахотнюк // Економічний вісник університету: Збірник наукових праць учених та аспірантів. – Переяслав Хмельницький: Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди, 2018. – Вип. 36/1. – С. 302–312.
5. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet/ptsm>
6. Кужелев М. А. Аналитическая обработка и анализ финансовой информации / М.А.Кужелев // Финансы, учет, банки (сб. науч. тр.). – Донецк: УкрНТЭК, 2001. – Вып. 5. – С.36–41.
7. Офіційний сайт Ірпінської міської ради: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imr.gov.ua/>

Броніцька К.С.,
здобувач ступеня магістра,
Соболева-Терещенко О.А.,
к. е. н., доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА НБУ В УМОВАХ ПРИЙНЯТТЯ ЗАКОНУ ПРО СПЛІТ

Центральний банк є беззаперечним учасником грошово-кредитної системи будь-якої країни, він має на меті забезпечення безперервної діяльності не тільки цієї системи, а і також загалом економіки країни. Для виконання зазначеної мети, центральний банк має здійснювати інформування суспільства стосовно запланованих до запровадження та запроваджених змін, визначених пріоритетів вдосконалення та розвитку впроваджуваних ним стратегій та його загальної політики.

Формування у соціуму довіри до економіки в цілому на даному етапі розвитку країни є надзвичайно важливим, оскільки сформована довіра є лакмусовим папірцем вдалості здійсненого вибору, застосування та контролю за застосуванням ряду економічних інструментів у сфері здійснення економічної політики. Механізми державного регулювання фінансової сфери набувають особливого значення в умовах його інформатизації, глобалізації, змін існуючих умов його регулювання, збільшення асортименту фінансових послуг і різноманіття їх виробників. Це особливо важливо в українських умовах, де клієнтами цього ринку досі були в основному юридичні, а не фізичні особи.

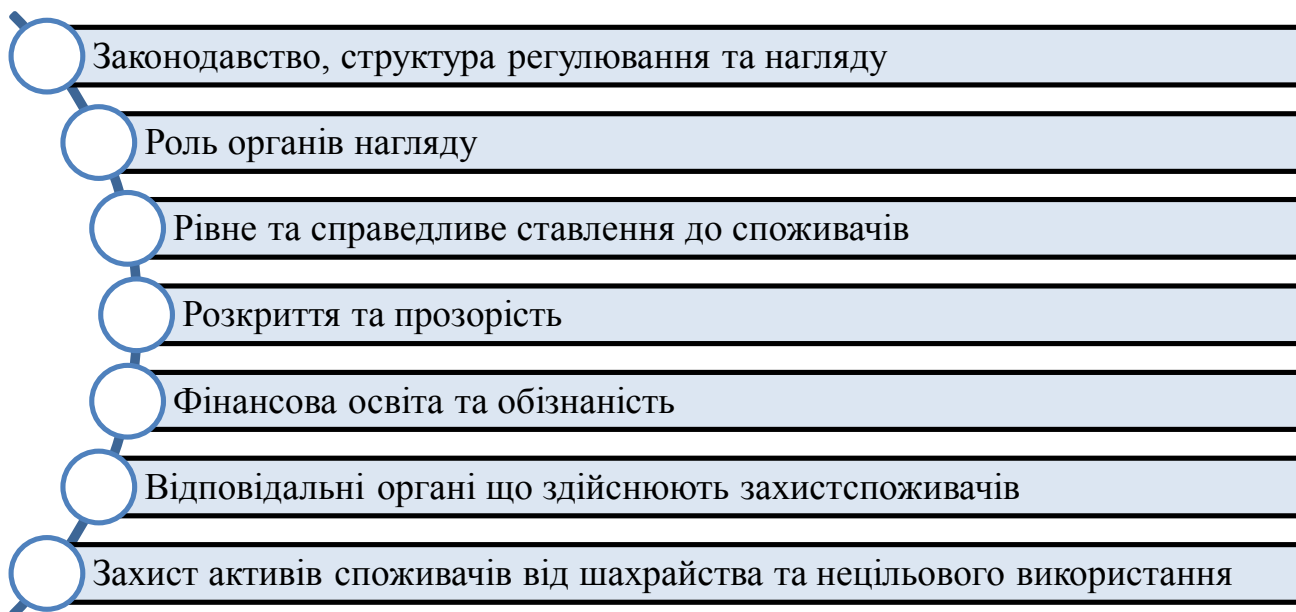
Держава регулює діяльність суб'єктів фінансового ринку й окремі види фінансових послуг. Насамперед банківський сектор – за допомогою застосування у якості регулятора Національного банку України. Наразі у компетенції Національного банку у зв'язку з внесенням змін до законодавчої бази буде стояти також питання регуляції небанківського фінансового ринку. Процес зміни регулятора не є тактичною дією, він розрахований на його повне здійснення у перспективі, тому наразі відбувається лише підготовка до фактичного запровадження нових умов регуляції діяльності учасників небанківської частини фінансового ринку, але вже зраз можна говорити, що прийняття такого рішення дозволить у багато чому спростити сам процес регулювання, наблизити його до умов європейсько-орієнтованого по своїй суті.

В цілому, ринок фінансових послуг піддається мегарегулюванню, спрямованому на підтримку стійкості та стимулювання розвитку ринку в цілому. Серед основних засобів мегарегулювання виділяють механізми державного регулювання грошової пропозиції за допомогою кредитно-грошової, бюджетної, фіскальної, боргової, цінової, резервної й митної політики, попиту на гроші та швидкості їх повернення через посередництво загальної соціально-економічної,

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

інвестиційної та промислової політики. Також держава регулює діяльність виробників фінансових послуг на різних сегментах ринку й умови надання цих послуг споживачам. Економічні очікування в цілому варто розуміти одним із показників довіри суспільства.

Історія невдач “to big to fail” банків та фінансових пірамід призвела до суттєвого зменшення довіри до фінансового сектору та до регуляторів з боку всіх учасників ринку. У 2014 році 112 країн Світу прийшли до спільного висновку, що захист прав споживачів є важливим для побудови довіри до фінансової системи і розвитку конкуренції на фінансових ринках [1, с. 1]. На основі спільного висновку країнами-учасницями G20 було визначено принципи захисту прав споживачів в фінансовій сфері. Основні принципи захисту прав споживачів фінансових послуг, прийняті G20 наведено на рис 1.

Рис.1. Принципи захисту прав споживачів фінансових послуг

У 97 із 109 країн функція захисту прав споживачів покладена на регуляторів фінансового ринку, тобто на центральні банки. До переліку 12 країн, в яких функція захисту прав споживачів не покладена на регулятора фінансового ринку відносяться: Гамбія, Гватемала, Гайана, Гондурас, Ямайка, Киргизія, Мадагаскар, Монголія, Польща, Румунія, РФ*, Таджикистан [2, с. 1].

Слід зазначити, що шлях до фінансової інклюзії це насамперед розвиток фінансового сектору. Країни, що розвиваються часто мають лідерські позиції на шляху до фінансової інклюзії (наприклад, Кенійська M-Pesa чи Індійська eKUC). Деякі розвинуті країни також вважають фінансову інклюзію довгостроковою політичною метою. Наприклад, Казначейство Великобританії створило робочу групу з питань фінансової інклюзії наприкінці 1990-х, розробило План дій у 2004 та 2008 та заснувало Комісію з питань фінансової інклюзії у 2015 році.

Розвинуті країни також були форвардами регуляторних та технологічних інновацій, які сприяли фінансовій інклюзії, серед яких слід зазначити: Регуляторні

пісочниці (США, Великобританія, Сінгапур), PSD2, Ініціативи з покращення ринкової поведінки та захисту прав споживачів, FinTech, RegTech and SupTech, ВідкритіAPIs.

Враховуючи закордонний досвід захисту прав споживачів фінансових послуг, стає зрозуміло, що потенціал України, потребує законодавчого врегулювання відповідно до Шостої Стратегічної цілі НБУ, яка зазначає, що населення активно та свідомо використовує сучасні фінансові інструменти з метою поліпшення власного добробуту. Таким чином, відповідно до удосконалення системи мегарегулювання діяльності виробників фінансових послуг на різних сегментах ринку в умовах євроінтеграції с застосуванням рекомендацій МВФ регулятор прийняв закон про СПЛІТ, згідно з яким 30 червня 2020 року страхові компанії переходять у підпорядкування до НБУ.

Звичайно, страховий ринок хвилюється перед невідомістю, очікування учасників фінансового сектору різноманітні і в цьому процесі зміни регулятора з Нацкомфінпослуг на НБУ дуже важливими є комунікації центрального банку, які б визначали чіткі і зрозумілі вимоги до ліцензування, до резервування, до структури власності, до капіталу. Зарубіжний досвід показує, що процес зміни регулятора з Нацкомфінпослуг на НБУ вигідний не лише самому страховому та банківському ринку, а й споживачам. Насамперед самому страховому ринку, а саме його сумлінним учасникам, які займаються зрозумілим класичним бізнесом та є найбільшими платниками податків страхового ринку процес зміни регулятора дозволить зробити перезавантаження та очищення від непрозорих учасників.

Для банківському ринку, для якого механізм страхування є важливим інструментом покриття ризиків, звичайно, це також вигідно. Банки і страхові компанії, будуть мати одного регулятора. Для банків НБУ вже встановив вимоги до прозорості діяльності та поточним операціям. Тому саме принцип прозорості НБУ поставив одним з трьох головних пріоритетів в реалізації закону про СПЛІТ для учасників фінансового сектору. Звичайно в зв'язку з цим споживачі будуть більш захищені від недобросовісних дій деяких учасників фінансового ринку, що іноді відбуваються зараз. Слід зазначити, що одночасно з законом про СПЛІТ був прийнятий закон, спрямований на захист прав споживачів фінансових послуг, нагляд за виконанням якого на ринку як банківських, так і небанківських фінансових послуг в буде здійснювати НБУ.

Відповідно до стратегії розвитку фінансова інклюзія включатиме три взаємопов'язані частини: доступ до фінансових послуг, фінансова грамотність та захист прав споживачів фінансових послуг. Характеристика поточного стану та прогностичні очікувані результати впровадження СПЛІТ та захисту споживачів фінансових послуг наведено на рис 2.

ПОТОЧНИЙ СТАН	ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ
<ul style="list-style-type: none"> • нав'язування фінансових послуг • оманлива інформація про вартість фінансових послуг • зміна комісій без попередження • ненадання проекту договору для ознайомлення • неправдива інформація на вебсайті і в рекламі фінустанови • відсутні попередження про можливі ризики для клієнта • неможливість порівняння інформації на вебсайті різних фінустанов • значна кількість звернень до НБУ • низький рівень довіри населення до фінансового сектору 	<ul style="list-style-type: none"> • безпечність та надійність фінустанов • наближення фінансового ринку до європейських стандартів роботи • достовірна реклама та повне розкриття інформації про фінансові послуги • єдиний підхід до розгляду звернень громадян та покращення якості відповідей на них • побудова довіри до банківської системи та фінансового сектору в цілому • покращення якості надання фінансових послуг та посилення конкуренції фінустанов • підвищення рівня фінансової інклюзії в Україні

Рис.2. Поточний стан та очікувані результати впровадження захисту прав споживачів фінансових послуг

Існуюча література з питання не надає емпіричних даних про зв'язок довіри до центральних банків та економічних очікувань учасників фінансового сектору та тим більше про взаємозв'язок їх очікувань і механізму здійснення комунікації центрального банку. Саме через це завдання роботи – заповнення цієї прогалини за допомогою дослідження ефективності комунікаційної політики Національного банку України та її потенційного впливу на економічні очікування учасників фінансового сектору та сприяння підвищенню довіри є актуальним.

Дослідження економічних очікувань спричинило те, що для центральних банків останнім часом все гостріше постає питання проведення комунікаційної політики, яка б допомогла реалізувати всі аспекти своєї діяльності, виявити на що націлені очікування учасників фінансового сектору та пристосувати свою політику якомога ближче до їх сподівань. Головним завданням комунікаційної політики центрального банку є завоювання довіри. Проте, при постійному проведенні комунікації, він націлений на більш довготермінову перспективу — це управління

очікуваннями [3, с. 1]. Самі ж центральні банки наголошують на використанні комунікації як на засобі грошово-кредитної політики [4, с. 238].

Національний банк України не є виключенням. Відповідно він є сучасним, відкритим і незалежним центральним банком. Національним банком комунікація визнається невід'ємною частиною своєї діяльності та запорукою ефективної реалізації своєї політики, спрямованої на досягнення цілей, встановлених виключно його стратегією. Хоча цьому питанню Національний банк України почав приділяти такої уваги зовсім нещодавно [5, с. 1].

Узагалі комунікація, як форма спілкування центральних банків з громадськістю, є складним інструментом, який може бути навіть складнішим, ніж зміна процентної ставки. Проте, не зважаючи на це, вона є необхідною у сучасних ринкових умовах. Комунікація має бути ефективною, чіткою та достовірною [6, с. 1]. Комунікація є одним з основних каналів, через які Національний банк може впливати на ринкові переконання щодо її майбутніх дій. Під час дослідження очікувань економічних агентів традиційно розрізняють корпоративний сектор (бізнес), домогосподарств (споживачі) та інвесторів, які визначають рівень витрат та споживання в економіці залежно від рівня їх впевненості. Відтак рівень впевненості та настрої економічних агентів детермінує їх майбутню поведінку, в тому числі і у фінансовому секторі [8, с. 1]. Загалом у країнах Європейського союзу виділяють три різні цільові групи: це учасники фінансового ринку; інші інституційні суб'єкти, зокрема у політичній сфері, та громадськість у цілому [6, с. 1].

Стосовно України, то цільовими аудиторіями комунікації Національного банку є суб'єкти державної політики, громадськість та споживачі фінансових послуг, а також, останнім часом, почали виділити окрему групу, таку як академічна спільнота [5 с. 1]. Також вважаємо за потрібне, виділити наступні цільові групи без яких комунікація між Центральним банком була б не повноцінною. Це такі групи як: журналісти ЗМІ; бізнес-групи, підприємства; міжнародні та іноземні установи, міжнародні організації та проекти; незалежні аналітичні й експертні організації; підприємці (приватний бізнес, що не належить до фінансового сектора); вкладники проблемних банків, тощо.

Отже, необхідність вивчення економічних очікувань учасників фінансового ринку є однією з головних цілей та завдань комунікаційної політики центральних банків світу в цілому та Національного банку України конкретно, адже з внесенням змін до порядку регулювання небанківської частини фінансового сектору, а саме, зміни регулятора з Нацкомфінпослуг на безпосередньо Національний банк України. Через здійснення цього процесу потреба у оптимізації комунікативної політики центрального банку країни стає за своєю важливістю однією із провідних у провадженні Національним банком своєю діяльності.

Через розширення переліку учасників фінансової сфери, що підлягають регулюванню саме центральним банком країни також нагальним питанням стає покращення регулятором умов їх комунікації не тільки з ним безпосередньо, а і у тристоронньому напрямку: учасники небанківської частини фінансового ринку – Національний банк України – учасники банківської частини фінансового ринку [8 с. 1].

У цілому від зміни регулятора учасників небанківського фінансового ринку процес комунікації між ними та банківськими установами, вітчизняним центральним банком має проявити тенденції до її оптимізації, спрощення та покращення у довгостроковій перспективі.

ДЖЕРЕЛА

1. EBRD/The World Bank Report on Global Survey on Consumer Protection and Financial Literacy: Oversight frameworks and practices in 114 economies, 2014
2. EBRD/The World Bank Report on Global Survey on Consumer Protection and Financial Literacy: Oversight frameworks and practices in 114 economies, 2014
3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
4. Binder C. Fed speak on main street: Central bank communication and household expectations /C. Binder // Journal of Macroeconomics. — 2017. — № 52. — P. 238—251.
5. Марія Репко : «Коли прогнози центробанку не збігаються із реальністю, він ризикує втратити довіру» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://lb.ua/economics/2018/04/13/395220_golovniy_ekonomist_nordbank_koli.html .2018.
6. Smaghi L. B. The value of central bank communication [Electronic resource] / L. B. Smaghi. —2007. — Available at: https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2007/html/sp071120_2.en.html.
7. Hansen S. The nature and effectiveness of central-bank communication [Electronic resource] / S. Hansen, M. McMahon. — 2016. — Available at: <https://voxeu.org/article/nature-andeffectiveness-central-bank-communication>.
8. Стратегія комунікацій Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://StrategyCommunicationNBU.pdf>.

СЕКЦІЯ 4. МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Шевчук О. Л.,

здобувач ступеня магістра

Науковий консультант – **Краус Н. М.,**

д. е. н., доцент, проф. каф. фінансів та економіки

Київський університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ МЕДІЙНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

На нинішньому етапі суспільно-економічного розвитку засоби масової інформації грають вагомий роль, забезпечуючи безпосередній зв'язок між структурою влади та соціумом, будучи посередником і контролюючою інстанцією, без якої не можливе функціонування ні держав, ні економіки, ні місцевого самоврядування.

Сучасні умови ведення фінансово-господарської діяльності організацій медійної сфери відрізняються загостренням конкурентної боротьби, а також підвищенням рівня невизначеності та значною динамікою трансформації зовнішнього середовища. За умов високої конкурентоспроможності, платоспроможності, фінансова стійкість і прибутковість медіа-підприємств досягається за рахунок правильного ведення фінансів, яке передбачається управлінням активами, витратами, інвестиціями, обіговими коштами, прибутком та плануванні базових фінансово-економічних показників у коротко- та довгостроковій перспективі. Єдність цих складників формує фінансову стратегію, базис і відправну точку в управлінні організацією медійної сфери.

Ефективна фінансово-господарська діяльність медійного підприємства передбачає потребу у перспективному управлінні на основі наукової методології прогнозування її напрямів і форм, пристосування до загальних цілей розвитку підприємства і швидко змінюваних вимог зовнішнього середовища. Фінансову стратегію слід розглядати як довгостроковий фінансовий план розвитку діяльності підприємства для досягнення поставленої мети, який визначається її фінансовою природою, економічними відносинами між суб'єктами ринку з приводу формування й використання фінансових ресурсів.

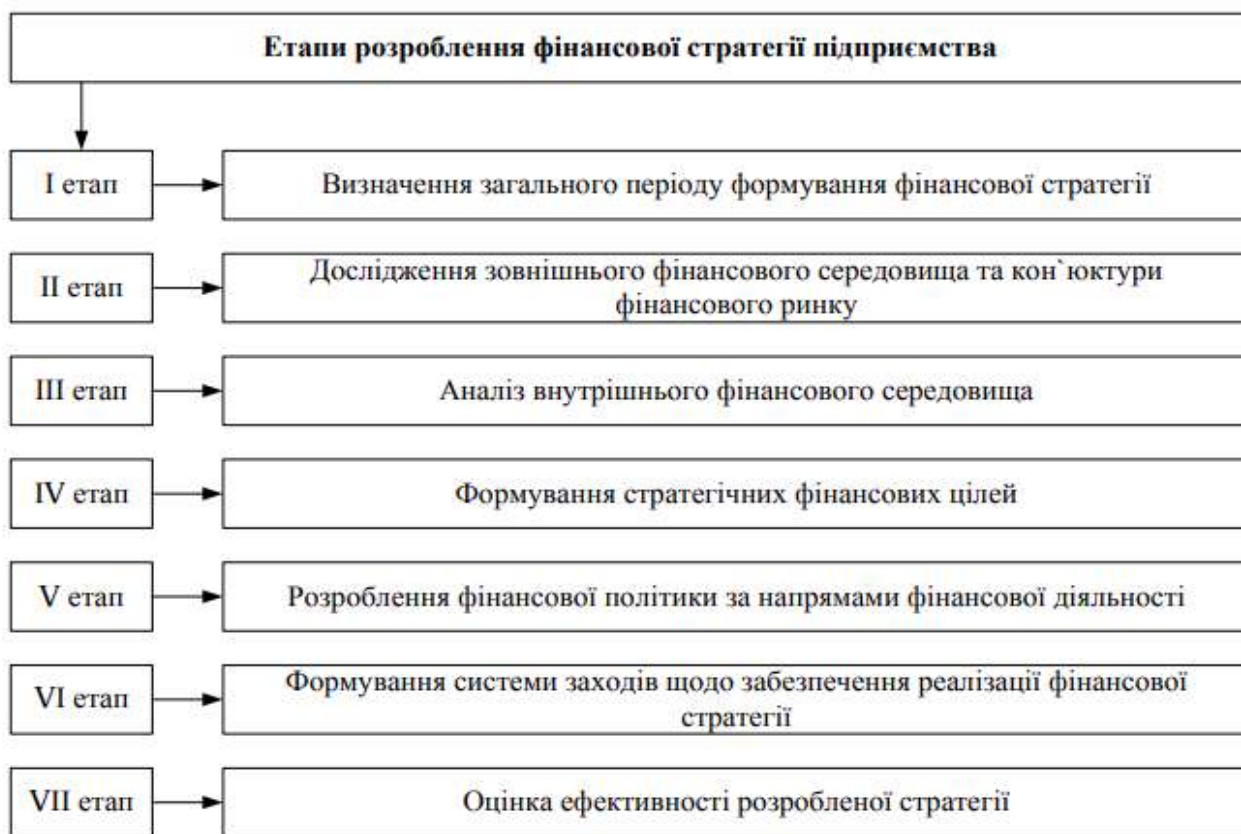
Сутність фінансової стратегії має досить складну природу, що зумовлює потребу у застосуванні системного підходу до її опису, моделювання та забезпечення. У даному випадку фінансову стратегію розвитку організації медійної сфери варто розглядати комплексну сукупність невід'ємних її елементів та взаємозв'язків між ними, з метою постійного гарантування ефективного функціонування суб'єктів медійної діяльності [1, с. 271].

Задля досягнення сталого розвитку медійного підприємства на ринку, потрібно безпомилково розробити фінансову стратегію відповідно до стратегічної

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

мети, а саме: формування фінансових ресурсів і централізоване стратегічне управління ними; розкриття вирішальних напрямів та консолідація зусиль на їх виконанні, маневреності у використанні резервів фінансовим керівництвом медіа-організації; диференціація та поетапне досягнення мети; відповідність фінансових дій економічному стану та матеріальним можливостям підприємства; об'єктивний облік фінансово-економічного стану та реального фінансового стану медійного підприємства за рік, квартал, місяць; створення та обробка стратегічних резервів; облік економічних і фінансових можливостей організації та її конкурентів; окреслення головної загрози з боку конкурентів, залучення сил на її усунення та професійний вибір векторів фінансових дій; маневрування й боротьбу за ініціативу для досягнення значних переваг над конкурентами [2, с. 345].

Після вивчення послідовних етапів процесу розробки фінансової стратегії в процесі аналізу різноманітних досліджень науковців по даній проблематиці, всі етапи доречно структурувати наступним чином (Рис.1):

Рис. 1. Етапи розроблення фінансової стратегії медійного підприємства [складено автором на основі джерела, с. 2, с. 345]

Розробка ефективної фінансової стратегії дає можливість управлінському апарату медійного підприємства оперативно опрацьовувати такі важливі завдання як: ефективне формування, розподіл та використання фінансових ресурсів підприємства; оцінка фінансового стану підприємства за допомогою фінансового аналізу таких важливих показників, як фінансова стійкість, рентабельність, визначення напрямів їх удосконалення шляхом оптимізації капіталу підприємства та розподілу його прибутку; визначення об'єктів для проведення інвестиційної

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

діяльності підприємства, шляхом аналізу фінансового ринку; проведення моніторингу внутрішнього та зовнішнього фінансового середовища для виявлення фінансових загроз підприємству та вчасне їх усунення; побудова фінансових планів на коротко-, середньо- та довгострокову перспективи з урахуванням головної мети створення підприємства; створення резервних фінансових фондів підприємства на випадок негативних змін внутрішнього та зовнішнього фінансового середовища [3, с. 65].

Організація фінансової стратегії є досить важкою та трудомісткою процедурою, адже викликає потребу в значних затратах часу, праці та виконанні комплексних розрахунків. У здійсненні цього процесу особливо варто зважати на такі чинники: орієнтація фінансової стратегії на загальну стратегію розвитку медіа-підприємства на ринку; рівень законодавчого та нормативно-правового регулювання діяльності господарюючих суб'єктів даної сфери; економічної та політичної ситуації в країні; ринкової позиції медійного підприємства; ресурсного забезпечення підприємства; галузевої належності суб'єкта господарювання; фінансового стану та конкурентних переваг потенційних конкурентів, надійності постачальників та покупців; рівня ризику фінансової діяльності; кон'юнктури товарного і фінансового ринків та її зміни. Зважаючи на вищевказане, концепцію формування фінансової стратегії медійних підприємств в Україні доцільно структурувати та окреслити схематично (Рис. 2) [3, с. 66].

5. Оцінка рівня фінансового потенціалу.
6. Оцінка конкурентоспроможності продукції чи підприємства.
7. Розроблення принципів формування фінансової політики.
8. Комплексна оцінка стратегічної фінансової позиції підприємства та оцінка рівня фінансової безпеки.
9. Розроблення цільових стратегічних нормативів фінансово-господарської діяльності.
10. Розроблення варіантів фінансової стратегії.
11. Оцінка та вибір оптимального варіанту фінансової стратегії.
12. Оформлення та затвердження фінансової стратегії як документа.
13. Реалізація розробленої фінансової стратегії.
14. Оцінка виконання фінансової стратегії у рамках затвердженої місії підприємства.
15. Організація контролю за виконанням стратегії і внесення необхідних уточнень

Рівень фінансової безпеки

Головні умови

1. Наявність системного моніторингу фінансового зовнішнього середовища.
2. Розроблення критеріїв та принципів оцінки фінансової безпеки.
3. Виконання на основі системного аналізу фінансової діяльності підприємства, комплексу фінансового захисту та розроблення плану забезпечення фінансової безпеки.
4. Виконання оцінки ризиків фінансово-господарської діяльності під впливом зовнішніх загроз фінансової системи держави.
5. Розроблення потенційних можливостей потенціалу всього підприємства, як бар'єру загроз фінансовому стану.
6. Розроблення захисної стратегії до адаптації стратегічних фінансових змін зовнішнього середовища

Результат від реалізації фінансової стратегії підприємства

Сталий фінансових розвиток та формування умова економічного росту і підвищення конкурентоспроможності на зовнішніх ринках.

Рис. 2. Концептуальний підхід до формування фінансової стратегії медійного підприємства [складено автором на основі джерела, 3 с. 66]

Важливим аспектом вдосконалення та реформування організаційно-економічного механізму фінансування медійних підприємств є перебудова організації управління їх фінансово-економічною діяльністю, розробка і уточнення функціональних обов'язків та прав керівників і спеціалістів тощо [4, с. 99]. Актуальними напрямками даного механізму є розробка плану-прогнозу фінансово-

економічної діяльності, проведення порівняльного аналізу виробничо-господарської діяльності, використання системи оціночних показників і нормативів, що характеризують ефективність функціонування організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення діяльності медійних організацій, введення системи бюджетування [5, с. 178].

Таким чином, стратегія фінансового забезпечення повинна спрямовуватися на забезпечення достатності фінансових ресурсів, необхідних для реалізації планів розвитку компанії, враховувати її фінансові цілі, потреби у ресурсах, рівень ризику ділових операцій та позицію серед конкурентів. Вибір стратегії напряму впливає на фінансування розвитку та запобігання несприятливому впливу на фінансовий стан при змінах зовнішніх умов. Виявлення протиріч у інтересах учасників фінансових відносин сприяє формуванню підходів до залучення оптимальних джерел капіталу, що підвищують фінансовий потенціал медійного підприємства. Фінансова гнучкість досягається шляхом формування структури капіталу, яка дозволяє скорочувати або збільшувати частку різних фінансових інструментів залежно від тенденцій на ринку капіталу.

ДЖЕРЕЛА

1. Макаренко У.Б. Удосконалення стратегії фінансового забезпечення діяльності медійних корпорацій в Україні / У.Б. Макаренко // Молодий вчений: Економічні науки. - 2019. - № 2 (66). – С. 270-275.

2. Рудика В.І., Маковецька Н.А. Теоретичні аспекти стратегії розвитку фінансів підприємства / В.І. Рудика, Н.А. Маковецька // Економіка і суспільство. - 2017. - № 10. - С. 343–346.

3. Іванов С.В. Підходи до ухвалення організаційних рішень і вибору фінансової стратегії підприємства / С.В. Іванов // Вісник економічної науки України. - 2015. - № 1. - С. 62–68.

4. Островська О.А. Удосконалення фінансування підприємств у системі попередження кризи: макро- та мікроекономічний аспекти / О.А. Островська // Фінанси, облік і аудит. - 2014. - Вип. 1. - С. 95–111

5. Серeda О.О. Стратегія фінансування діяльності підприємств / О.О. Серeda // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. - 2014. - №8. - С. 176–179.

Olga Volyk

Student of the ECb-1-18-4.0d group

Borys Grinchenko Kyiv University

Scientific consultant:

N. M. Kraus, Dr. Sc. (Economics), Associate Professor,

Professor of the Department of Finance and Economics

Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

MODERNIZATION OF THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE

Modernization – modification carried out in order to improve the safety, functionality, reliability and / or technical and economic indicators of the existing system (component), if the performance of these works requires changes in the approved design, design and/or operational documentation.

The financial system of the state can be considered in several aspects: on the one hand, as a set of financial institutions, each of which contributes to the formation and use of appropriate centralized and decentralized funds for the implementation of financial activities of the state, that is, the mobilization, distribution and use of centralized and decentralized funds for the tasks and functions of the state and local governments.

On the other hand (in the organizational aspect), the financial system can be considered as a set of public authorities and local self-government, exercising within its competence the management of financial activities of the state and enterprises, institutions, organizations involved in it. If we characterize the financial system from the point of view of the economy, it will be much broader and will include public finances (state budget, purpose funds, state credit, finances of state enterprises), finances of economic entities, international finances (foreign exchange market, finances of international organizations, financial institutions) and the financial market (credit market, money market, capital market, and securities market (stock market)), etc.

At modernization of subjects of financial system, it is necessary to understand that their structure and a paradigm of activity focused on challenges of last decades, can not correspond to a new format of financial system. To make them more relevant and effective, banks can:

- ✓ To view all of the operational processes, IT systems and software;
- ✓ Simplify and integrate organizational structures;
- ✓ Improve office management;
- ✓ To increase the level of customer service;
- ✓ Increase the speed and efficiency of product production;
- ✓ Expand and deepen distribution channels;
- ✓ Improve risk management and compliance;
- ✓ Think about moving some business operations into less regulated areas.

Improving the efficiency of banks is a necessary condition for the further development of the banking system of Ukraine, and the search for ways to stabilize it necessitates the creation of viable programs and projects in the field of banking. As

overcoming of negative consequences of financial crisis proceeds - it is possible to recommend:

- ✓ Accelerate the development and adoption of laws on complex banking and lending activities;

- ✓ Implement a policy aimed at strengthening the authority of the National Bank of Ukraine;

- ✓ It is necessary to create an opportunity for economic entities to assess the financial condition of any Ukrainian banks in a timely manner;

- ✓ Increase the resources of the Deposit Guarantee Fund of individuals, which should cover the amount of deposits in at least two or three largest banks in the country;

- ✓ It is necessary to restore public confidence in the national currency of Ukraine;

- ✓ banks should focus on its reputation, which provide their employees.

The state should carry out scientifically grounded intervention in market mechanisms by adoption of the corresponding laws in the sphere of crediting, the taxation, the budgetary policy directed on support of domestic banking institutions.

In General, the study of the current state and prospects of development of banking systems of developed countries and Ukraine requires the identification of the most important problems that must be solved in the course of reforming the national financial and economic system:

- ✓ High degree of mismatch between forms of ownership and levels of efficiency in the banking and industrial sectors;

- ✓ Irrational territorial structure - high concentration of banks and, consequently, the presence of significant competition in large shopping centers and almost complete monopoly of two or three banks in less developed regions;

- ✓ lack of legal framework in the field of financial activity as a whole (protection of clients' interests, bankruptcy mechanism, merger of bank and industrial capital, trust operations, venture business, non-bank financial and credit institutions), as well as the practical absence of tax and other regulatory levers in terms of stimulating investment; diversification of banking operations;

- ✓ low participation of foreign capital, foreign banks and their branches, which significantly limits the inflow of foreign investments.

- ✓ Ways to modernize public finance often involve borrowing models and approaches from financial infrastructure entities. This requires attention to two main mechanisms.

- ✓ Firstly, the main mechanisms that public financial institutions use to interact with citizens and businesses are the methods and tools they use to provide services, the processes they implement, their approach to decision-making, and the sharing and publication useful data.

Second, the organizational mechanisms that are part of the basic functions of finance:

- strategy;

- management and organization;

- proper distribution of powers, legal and institutional support;

- technology.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

These elements form the basis that governments can use to determine their priorities for comprehensive digital transformation, which enhances the efficiency and stability of the financial system and helps improve quality of life. The first group's mechanisms can be grouped into four categories - services, processes, solutions and data sharing - and each of them has its own way of improvement based on modern financial technologies. For technological modernization of processes in finance, it is necessary first of all to focus on those where modernization will bring the greatest increase in efficiency and accessibility for users.

Secondly, you can refer to the most responsible and time-consuming mechanisms that require some experience that has been worked out in the first place. In addition, the effect of priority modernized units, should provide conditions for retraining redundant in the second stage of labor resources. So, this topic is quite relevant for Ukraine.

Анастасія Олександрівна Бродська
здобувач ступеня магістра
Науковий консультант – **Краус Н. М.**,
д. е. н., доцент, проф. каф. фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Перехід економіки України до ринку, швидка зміна економічних умов, структурна перебудова галузей народного господарства, поставили більшість українських підприємств у складне фінансове становище. Їх керівники мають в короткі строки проводити оцінку впливу змін, що виникають в економічній ситуації та приймати ефективні управлінські рішення [1, с. 125].

Пріоритетним завданням на сучасному етапі є досягнення макро- і мікрофінансової стабілізації в Україні. Світовий досвід свідчить, що практично в усіх розвинутих країнах держава бере активну участь у створенні умов формування підприємств, стимулює й підтримує процес розвитку найдоцільніших та найефективніших напрямів його діяльності [2, с. 24].

Ринкові реформи та структурні перетворення, які відбуваються в економіці України є головним фактором фінансової стабілізації та успіху підприємств, що передують їх стійкому економічному розвитку та зростанню суспільного добробуту [3, с. 19].

Будь-яке рішення, що приймається, має в довгостроковій перспективі свідчити про економічну користь для суб'єкта господарювання. Управління підприємством в межах нашої держави орієнтоване, головним чином, на вирішення короткотермінових проблем. Відтак, багато підприємств нагадують тимчасові структури, не наділені необхідним запасом економічної, інтелектуальної, організаційної та виробничої "міцності" [4, с. 43].

Фінансова стабільність формує імідж господарюючого суб'єкта в ринковому середовищі, тому необхідно приділяти значну увагу фінансовій стійкості, вживати заходи для її зміцнення. Для більш глибокого розуміння сутності фінансової стабілізації, вважаємо за потрібне дослідити її тлумачення в літературних джерелах та врахувати різноманітні погляди науковців.

Термін "стабілізація" використовується для характеристики упорядкування неупорядкованого руху, встановлення певної тенденції динамічних змін [5, с. 550].

В економічному словнику зазначається, що стабілізація (з лат. *stabilis* – стійкий) – це приведення в постійний стійкий стан або підтримання такого стану. Стабілізація економіки – це попередження, недопущення, стримування занепаду, закріплення і підтримання показників функціонування економіки на певному рівні [6, с. 689].

У тлумачному словнику економіста дається таке визначення поняття

“стабілізація”: поступове поліпшення економічного розвитку після виходу з кризового стану, що проявляється у зростанні виробництва [7, с. 236].

Таким чином, стабілізація – це застосування державою економічних, політичних і юридичних заходів для досягнення стабільності розвитку й пристосування економічної системи до мінливого середовища.

Існує безліч класифікаційних ознак за якими групують стратегії, але на нашу думку головними з них є: стадія життєвого циклу підприємства та характер його поведінки на ринку.

Так, за стадією життєвого циклу, виділяють стратегії:

– зростання (наступальна стратегія), що характеризується інтенсифікацією ринку, вертикальною та горизонтальною диверсифікацією, інтеграцією, глобалізацією діяльності;

– стабілізації (наступально-оборонна стратегія), що передбачає економію витрат, захист частки ринку, забезпечення сталості, модифікацію продукції;

– скорочення (оборонна стратегія), що реалізується шляхом скорочення частки ринку, фінансової перебудови;

– реструктуризації (скорочення витрат, коротко- та довгострокові реструктуризації, освоєння нових видів діяльності та ринків);

– ліквідації (санация, процедура банкрутства, закриття) [8, с. 34].

Ми вважаємо, що основними принципами, покладеними в основу розробки стратегії фінансової стабілізації підприємства, є:

– охоплення всіх сфер діяльності;

– узгодження із зовнішніми обставинами;

– зв’язок із далекоглядними напрямками розвитку;

– врахування внутрішніх пріоритетів у цілях і завданнях;

– можливість реалізувати рекомендації та планові завдання;

– послідовні дії, направлені на досягнення мети;

– узгодження бажань і можливостей [9, с. 236].

Досягнення мети фінансової стабілізації підприємства неможливе без чітко визначених напрямків, які дають можливість диверсифікації управління, зниження ризику, підвищення ефективності діяльності.

На практиці при реалізації мети розробленої фінансової стратегії виділяють наступні напрямки:

1. Оптимізація структури активів – раціональне розміщення капіталу, передусім власного в активах.

2. Ресурсне збалансування процесу формування і відновлення основних фондів – обґрунтований вибір інвестиційних проектів і балансова ув’язка капітальних вкладень із джерелами їх формування.

3. Ресурсне збалансування кругообігу оборотних фондів і фондів обігу, шляхом визначення основної потреби в оборотних засобах, необхідних для виконання прогнозованих обсягів діяльності.

4. Збільшення величини і частки власних коштів в обороті, що забезпечить фінансову стійкість підприємства, створить реальну можливість залучення в обіг банківського та комерційного кредитів.

5. Зниження витратомісткості обороту, що сприяє зростанню рентабельності, підвищує фінансову стійкість.

6. Перехід на ринкове ціноутворення, яке зобов'язує підходити до формування цін виважено, з урахуванням попиту і пропозиції, з орієнтацією на цінового лідера та аналогічні за якістю товари.

7. Ефективне управління фінансовими ресурсами підприємств. Втілення у життя стратегії фінансової стабілізації можливе при наявності структурованої фінансової служби, здатної налагодити економічно обґрунтоване фінансове планування та прогнозування, професійно виконувати оперативну фінансову і контрольну-аналітичну роботу, надавати консультативну, методичну й організаційну допомогу структурним підрозділам.

Стратегія фінансової стабілізації має відповідати вимогам антикризового управління підприємством й передбачати раціоналізацію обороту оборотних активів та оптимізацію структури джерел їх фінансування; вибір і реалізацію ефективних шляхів розширення обсягів активів для забезпечення основних напрямків розвитку; забезпечення необхідного рівня самофінансування виробничого розвитку за рахунок прибутку, оптимізації податкових платежів, амортизаційної політики; гарантія ефективних умов і форм залучення позикових коштів відповідно до внутрішніх потреб підприємства [10, с. 11; 11, с. 14]. Сьогодні в Україні, кризові явища є невід'ємною частиною ринкового середовища. Відтак, формування ефективної стратегії фінансової стабілізації підприємства є необхідним для його діяльності в довгостроковій перспективі

ДЖЕРЕЛА

1. Окоркова І.В. Фінансові аспекти розробки та реалізації стратегії розвитку підприємства торгівлі / І.В. Окоркова // Регіональні перспективи. – 2004. – №3-5. – С. 125-127.

2. Наумова Л.Ю. Розвиток малого і середнього підприємництва як фактор фінансової стабілізації в державі / Л.Ю. Наумова // Фінанси України. – 2001. – №11. – С. 24–29.

3. Наумова Л.Ю. Бюджетний механізм фінансової стабілізації економіки / Л.Ю. Наумова // Фінанси України. – 2003. – №4. – С. 19–28.

4. Мягких І.М. Аналіз стратегічної позиції становлення менеджменту в споживчій кооперації України / І.М. Мягких // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – №9. – С. 42–46.

5. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. – Львів: Видавництво національного університету “Львівська політехніка”, 2005. – 714 с.

6. Большой экономический словарь. А.Б. Борисов. Издание 2-е переработанное и дополненное. – М.: Книжный мир, 2009. – 860 с.

7. Тлумачний словник економіста / за ред. проф. С.М. Гончарова. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 264 с.

8. Осовський О.А. Формування регіональної стратегії розвитку малого підприємництва: монографія / О.А. Осовський – Ж., 2003. – 139 с.

9. Краус К.М. Особливості стратегії фінансової стабілізації вітчизняних підприємств / К.М. Краус // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Національна економіка у сучасній глобальній системі: механізми функціонування, динаміка, економічна безпека” 23–24 квітня 2010 року. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2010. – С. 235-237.

10. Краус Е.Н. Стратегия финансовой стабилизации потребительской кооперации / Е.Н. Краус // Тезисы докладов II Международной студенческой научно-практической конференции “Актуальные проблемы экономики и управления: теория и практика” 16–17 апреля 2010 года в 5 т. – Воронеж: Воронежский государственный университет, 2010. Том III. – С. 11.

11. Краус Н.М. Стратегія фінансової стабілізації підприємств (на прикладі Центральної спілки споживчих товариств України) / К.М. Краус, Н.М. Краус. – Монографія. – Полтава: Дивосвіт, 2010. – 142 с.

Anastasia Aleksandrovna Panchenko, Bachelor
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine
Scientific consultant:

N. M. Kraus, Dr. Sc. (Economics), Associate Professor,
Professor of the Department of Finance and Economics
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

E-BUSINESS IN THE NEW AUGMENTED REALITY

The rapid development of electronic data interchange and the global Internet is radically changing the way in which external trading operations are conducted. E-space offers businesses a new marketing tool and business environment, a means of reducing customer communication costs. The latter, in turn, received a new information source on products and services, new ways to meet their needs, and a new effective means of communication, both with manufacturers and among themselves.

The emergence of e-business has revealed two important points. First, the Internet has proven to be highly effective as a medium of communication and a high potential based on the global electronic marketplace. Second, the experience of companies or those who have tried to use the network as a complement to their traditional businesses, or those who have built their businesses online from the beginning, confirmed the importance and the need to take into account and use all existing experience in doing business and applying marketing principles in their activities. As a result, we are now talking about the emergence of a new economic and legal phenomenon as an e-business, e-commerce, and e-marketing. More recently, information technology has not played such an important role in business success. Now, after joining the new millennium and the age of the Internet, it is almost impossible to separate the business itself from information technology.

Now business is becoming electronic, that is, commercial actions between partners (buying / selling goods or services, stock market transactions with securities, entering into and executing contracts, and the like) occur through the exchange of electronic documents in the information space - that part of the reality that causes a person has a special interest and stands out from the overall picture of the surrounding objective reality.

The e-commerce boom began in 1995-1996. The leading countries in which this economic phenomenon has emerged and is developing rapidly are the United States and Canada. Europe is behind the North American countries in using e-commerce for about a year, and the distance between countries in the post-Soviet space and Europe is 3-5 years. However, the real situation is more uncertain. If Western companies have exhausted all the reserves of traditional ways of improving efficiency and are struggling with e-commerce for several percent of growth, our national enterprises have more opportunities to grow. By strengthening your discipline or by implementing an effective automated accounting system, you can get a stronger result than e-commerce. But it is possible to combine these steps with the creation of an e-commerce system, while implementing a set of measures that Western companies have consistently pursued for several decades.

E-commerce as a discipline is an integral part of modern business education. Its place is at the intersection of traditional business disciplines (management, marketing,

logistics, the basics of finance, accounting, business, etc.) and information subjects (computer science, computer networks and systems, database management systems, Web programming, etc.). The study of e-commerce will help in the future formation of a comprehensive profile of e-commerce as a component of e-business in the economic profile, to gain practical skills in conducting business operations by means of the global computer network Internet. This can be achieved by mastering:

- basic basics of Internet functioning;
- the main directions of development of e-commerce and ways of its management;
- support mechanisms for both e-commerce and e-business in general: features of payment systems for E-commerce, legal aspects of commerce on the Internet, specifics of advertising and marketing on the global network;
- problems of security and protection of information during business transactions through the Internet;
- practical aspects of work of domestic e-commerce systems and prospects of their development.

A specialist whose professional, business interests are focused in the industry e-commerce must:

- 1) analyze the regulatory and economic and technological information in e-commerce industry;
- 2) justify prognostic estimates;
- 3) make purchases on the Internet using different types electronic payment systems;
- 4) have an idea of:
  - arrangement and principles of functioning of virtual stores;
  - security systems used in calculations through the global network;
  - virtual enterprises and virtual products;
  - Use of Intranet opportunities for corporate business.

Although the domestic economy is still far from the mass transition to networking principles of operation, at the same time as the tendencies of informatization of Ukrainian society are increasing, there is an increasing need for specialized knowledge of the networking economy and having practical skills in working in the Internet sector. There are three components to the e-economy:

- e-commerce;
- IT infrastructure;
- e-business infrastructure.

E-business is a type of economic activity of companies through computer networks, in particular the Internet, for profit. It is an electronic economic activity that is carried out by means of information and communication technologies for profit. E-commerce is an e-commerce business and is one way of doing it. E-commerce is growing at a rapid pace, as is competition in the industry. With artificial intelligence, augmented reality and machine learning tools, any e-commerce businessman can be an exception in this competitive market and rise above all. These tools are very effective in boosting sales and positively impacting potential customers.

Augmented reality has long been something unreachable. It was limited to the movie and entertainment industries, but thanks to the latest technological advancements, AR

began to expand rapidly and left the field of science fiction and entered the realm of science. Augmented reality is the interaction between the real world and the virtual environment by the method of overlaying digital visualization objects on the real world with AR applications. The virtual world is a future that will soon affect all the technologies we use every day.

Artificial intelligence is the ability of a computer program to understand, learn and act accordingly. It's a tool that tries to make the car "smart". With a simple program, a machine can learn and think like a normal person. Artificial intelligence is a demonstration of the learning process and self-improvement. The involvement of artificial intelligence in the industry has shown excellent results and positive impact.

Data Mining is the process of collecting and sorting big data. From the price of the competitor to the buyer's basket, the data can be anything. This data is then verified and tracked, which helps identify patterns and relationships to obtain effective information. This effective information can be used to identify market trends or develop marketing strategies to improve sales. In addition to the use of these technologies in various sectors, such as automation, gaming, health care or finance, they have recently become actively implemented in e-commerce. Below we will elaborate.

Introducing AR and AI can improve your quality of purchases and increase your sales. Technology enables customers to view products and their features with the augmented reality app. AR Plugins are able to visualize and reproduce a product for the user to make it easier to understand its features. This is very advantageous because the customer will be satisfied with the use of the product they wish to purchase. For example, in 2013, the IKEA catalog developed augmented reality applications that visualize catalog pages and show three dimensional animations of furniture. The use of this technology in the company has attracted a large number of new customers.

Sometimes a customer may refuse to purchase because the result is irrelevant to his request. A prerequisite for successful e-commerce is the image of the product that the buyer is looking for. So, with artificial intelligence technology, this has become easier. Artificial intelligence technology can reproduce customer search results that will really satisfy him. Artificial Intelligence can build customer-centric search and show only mandatory products for users. It can also show similar products to a customer through an ad campaign, even if it has left the ecommerce site. Thus, artificial intelligence will drive more traffic to your site, which is more likely to increase your potential sales.

Sometimes a customer may refuse to purchase because the result is irrelevant to his request. A prerequisite for successful e-commerce is the image of the product that the buyer is looking for. So, with artificial intelligence technology, this has become easier. Artificial intelligence technology can reproduce customer search results that will really satisfy him. Artificial Intelligence can build customer-centric search and show only mandatory products for users. It can also show similar products to a customer through an ad campaign, even if it has left the ecommerce site. Thus, artificial intelligence will drive more traffic to your site, which is more likely to increase your potential sales.

Over time, the customer will increasingly be able to choose between different sizes and colors of clothing that will suit him best. This will be achieved through the use of AR technology. With augmented reality tools, the buyer will be able to see himself in the app

in clothes of the selected colors and sizes. The introduction of such technologies will also increase the sales of your online clothing store.

Machine learning can be used to predict future sales based on historical data. This is known as Predictive Analytics, which has been around for a long time. This tool helps you reach customers and increase sales. This practice allows you to find out what your customers are most likely to buy in the future, or to determine the price of the product that the buyer is likely to pay. The tool also redirects users through promotions and recommendations. If you can predict the market with artificial intelligence and data analytics, you can easily manage your product price and drive sales.

Important aspects for increasing your sales are answering questions that often come from potential buyers. Sometimes customers get confused when choosing between two or more products that are somehow similar to one another. If they do not receive any assistance, this may change the customer's opinion about whether they should buy the product. Artificial Intelligence technology eliminated this scenario by engaging online customer support. The technology of the future uses simple template algorithms that understand, learn and act on customer requests. The customer will never be disappointed if his / her issue is resolved at the same time. It will save a lot of time for customers to choose between similar products and help them improve their search for a variety of products and products and significantly increase their sales.

References

1. Antokhonova I. About the use of information technologies and their influence on the development of economy / I. Antokhonov, O. Polukhina // Questions of statistics. - 2010. - No. 5.

2. Balik, MV Wheelwright. E-commerce as an Element of the World Economy System, 2014

3. Dubenskaya "E-commerce in Ukraine: development despite the crisis" [Electronic resource] Economic truth, 2015 [Access mode] <https://www.thoughtda.com.ua/publications/2015/10/27/564857/>

4. S. Malovychko, "Analysis of modern trends and dynamics of e-commerce development in Ukrainian enterprises", Problems of Economy No 2, 2015

5. Molitsky M. "The 5 Most Important Trends in E-Commerce in 2017" [Electronic resource] Gemius Global, 2017 [Access mode] <http://www.gemius.com.ua/e-commerce-novosti/cee-5-samyx-vazhnyx-made-e-commerce-v-2017.html>

6. Odarchenko AM; Mr. K.I «Features of E-Commerce and Prospects of its Development in Ukraine» / Information Technologies in Economy BUSINESS INFORM 1 »2015

7. Patramanska Yu. "E-Commerce: Advantages and Disadvantages", Effective Economy No11, 2015.

8. Plotnichenko IB "Assessment of the current state and trends of e-commerce development", Scientific Bulletin of Kherson State University, Issue 15. Part 4. 2015

9. Romanishin. O; Sinelnikov. And Ecommerce Market Research, 2014 [Electronic resource] [Access mode] [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-ukranian-e-commerce/\\$FILE/ey-ukranian-e-commerce.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-ukranian-e-commerce/$FILE/ey-ukranian-e-commerce.pdf)

10. Fedorychak V. Interesting facts about e-commerce in Ukraine [Electronic resource] [Access mode] <http://lemarbet.com/en/analitika/lyubopytnye-fakty-ob-elektronnoj-kommertsii-v-ukraine/>
11. Khovrak IV E-commerce in Ukraine: advantages and disadvantages / IV Khovrak // Economics. Finances. Right. - 2013 - No 4.
12. Kraus, N. M. (2017), “Institutionalization of Innovative Economy: Global and National Trends”, Doctor of Economic Sciences. Thesis, Economic Theory and the History of Economic Thought, Knowledge, Kyiv, Ukraine.
13. Kraus, N. M., and Kraus, K. M. (2017), “Innovative scoreboard of Ukraine”, *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, [Online], available at: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/6-2017-ukr> (Accessed 27 Jun 2017).

Savchuk Yelyzaveta Oleksiyivna, Bachelor
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

Scientific consultant:

N. M. Kraus, Dr. Sc. (Economics), Associate Professor,
Professor of the Department of Finance and Economics
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

DIGITAL PROFESSIONS OF THE FUTURE

In the nearest 15-20 years there will be almost new specialists, who will not only be versed in their field, but will also have cross-industry specialization. This work characteristic will be not only sufficient, but necessary for being well paid worker. For example, if a person has a medical education and is well versed in IT, the new opportunities are opening for him. This person will be taken on a position of biopharmacologist, IT geneticist, clinical bioinformatician, genetic counselor or network physician, which will be considered as a successful job.

The main industries of the nearest future:

1. Biotechnology

In the nearest 10 years it will not only develop by itself, but will gradually change such industries as medicine, energy, urban and agriculture. In the future the development of biotechnology will lead to the replacement of the production of chemicals and medicines to the production of biosynthesis preparations.

Occupations of the future in biotechnology:

- ✓ Urban ecologist;
- ✓ Architect of living systems;
- ✓ Systems biotechnologist;
- ✓ GMO agronomist;
- ✓ City farmer.

2. Medicine

Medicine is perhaps the most promising industry in the context of change. In particular, there will be a transition from the diagnosis and treatment of dysfunctions and diseases to systematic work with the human body.

For this reason, preventive medicine is gaining popularity. The main task of this is to identify possible diseases, prevent them and to do everything possible to avoid dangerous consequences.

Future medicine will led to the most accurate diagnostics, the possibility of diseases prediction, computer simulation of prognosis and treatment, high-precision atomized microsurgery, organ and tissue growth, as well as microdiagnostic devices with network connection, which will allow to inform the doctor urgently in the important changes in the patient.

Occupations of the future in medicine:

- ✓ IT medic;
- ✓ Architect of medical equipment;
- ✓ Genetic consultant;

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

- ✓ Clinical bioinformatics;
- ✓ Medical robot operator;
- ✓ IT geneticist;
- ✓ Cyber prosthetics specialist.

3. Transport

The needs and demands of the contemporary society for the urban transport system are increasing every year. Particular attention should be paid to safety and comfort. In addition, unmanned aerial transport is on the road, so intelligent system in transport management is an urgent thing to have.

Occupations of the future in transport industry:

- ✓ Operator of automated transport systems;
- ✓ Designer of intermodal transport nodes;
- ✓ Intelligent road builder;
- ✓ Design composite structures for vehicles.

4. Energy and its accumulation

One of the symbols of the new environmental society will be nuclear power, which will be able to provide stable prices for electricity and have a minimal impact on the environment. In addition, private alternative energy will be actively launched and new types of energy generation will emerge.

Occupations of the future in energy:

- ✓ Developer of microgeneration systems;
- ✓ Meteoenergetic;
- ✓ Designer of recovery system;
- ✓ Designer of portable devices;
- ✓ Local power supply specialist;

New professions are also demanded in fields of nanotechnology and IT (such as network lawyer, virtual world designer, IT preacher and digital linguist), in the field of mining , construction (specialist in energy houses, engineer in 3D) , the financial sector (developer of personal retirement plans, intellectual property appraiser), ecology, management (time broker, trendvocher), and the social sphere (social conflict mediator, worker on adapting people with disabilities online).

The professions, which are mentioned above, have very good prospects in the next 10 years. In the next year or two, the demand for these professions will emerge more clearly and there will be a need to develop new specialties and appropriate training programs to train specialists in this area.

Literature:

1. Професії майбутнього. <https://life.pravda.com.ua/columns/2019/02/19/235691/>
2. Які цифрові професії майбутнього нас чекають? <http://znonline.org/ua/news/481-yaki-tsyfrovii-profesii-maibutnoho-nas-chekaiut.html>
3. Краус Н.М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку / Н.М. Краус, К.М. Краус, О.П. Голобородько // Ефективна економіка. – 2018. – № 1. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 02.11.2019.

Ятлук Марія Анатоліївна

Рибалко Ангеліна Юріївна

студентки Екб-1-19-4.Од

Київський університет імені Бориса Грінченка

Науковий консультант:

Краус Наталія Миколаївна

д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів та економіки

Київський університет імені Бориса Грінченка

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Цифрова освіта – це освіта, яка головним чином функціонує за рахунок цифрових технологій, тобто електронних транзакцій, які реалізуються шляхом використання Інтернету. XXI століття – це час великих перетворень, становлення інформаційного суспільства, пришвидшеної інноватизації та мережових зв'язків, тому об'єктивним є питання формування цифрової освіти в Україні [1].

Глобальний ринок інтелектуальної освіти та навчання оцінюється приблизно у 194 млрд. дол. США в 2016 році, і, згідно очікувань та прогнозів експертів, зросте більш ніж на 25,2% у період 2017-2025 рр. Збільшення числа мобільних користувачів та навчальних програм, залучення до цифрового навчання є основними факторами, що стимулюють зростання глобальної інтелектуальної освіти та ринку навчання. Крім того, співпраця між постачальниками обладнання та програмного забезпечення та постачальниками освітніх матеріалів забезпечує кращу освітню технологію, що сприяє зростанню ринку. Розумна освіта та навчання - це технологічні методи навчання, що приймають програми мобільних інструментів та замінюють звичайні методи навчання в аудиторії.

Міжнародний досвід ефективного розвитку цифрової освіти полягає у впровадженні таких технологій, як розумні ноутбуки, бібліотеки, електронне та мобільне навчання, створення віртуальних класів, навчання на основі співпраці, моделювання, ігор тощо. На сьогоднішній день, для вітчизняного ринку освітніх послуг характерними є більшість перешкод для впровадження цифрових технологій у навчальний процес, аналогічних світовим тенденціям.

Проте, тенденція щорічного зростання кількості користувачів інтернету у світі, у тому числі – в Україні, дозволяє стверджувати про зростання популярності та необхідності використання інтернет-ресурсів у сучасному освітньому процесі. Зростання кількості інтернет-користувачів у світі зумовлено географічним розширенням можливостей їх доступу. За даними Світової статистики користувачів інтернету, у 2000 році їх кількість становила 400 млн, тобто 6,3 % від загального населення світу; у півріччі 2019 року – 4,5 млрд (58,8 %), з них – 50,7 % становлять користувачі країн Азії [2].

Кількість людей у світі, які мають доступ до такого способу зв'язку, стрімко зростає та переважає над тими, хто застосовує традиційні способи з'єднання. За даними Світової статистики користувачів інтернету, кількість людей, які використовували мобільні пристрої для доступу до соціальних мереж, зросла на

більш ніж 280 млн в період з 2015 року по 2016 рік. За прогнозами у 2020 році вона може скласти 7,6 млрд осіб [2]. Ця тенденція поширена і на території України.

Таким чином, на підставі отриманих результатів дослідження щодо основних перешкод впровадження освітніх технологій у світі та в Україні та у зв'язку стрімкого зростання кількості користувачів інтернету, доцільно запропонувати наступні заходи та пропозиції для підтримки та розвитку цифрової освіти:

1) максимальне перенесення освітнього процесу в електронне середовище. Такий підхід дозволить «скопіювати» знання викладача та надати до них доступ усім бажаючим;

2) створення відкритих онлайн платформ із зазначенням відповідного курсу вивчення;

3) здійснення необхідного фінансування на створення та підтримку електронного репозитарію для ефективного впровадження та застосування освітніх технологій;

4) розширення бази відкритих освітніх ресурсів та доступу до них;

5) об'єднання навчальних закладів та професорсько-викладацького складу для здійснення спільної освітньої діяльності в мережі Інтернет на базі загальних стандартів, угод і технологій.

Цифровізація навчання дозволяє збільшити віртуальну мобільність студентів, дає змогу студентам університетів України навчатись в університетах інших країн та проходити там стажування. Цифровізація освітніх послуг в Україні дозволяє конкурувати в межах єдиного європейського освітнього простору.

Задля досягнення мети інноваційного розвитку економіки [3], необхідно сформулювати високий рівень трудового потенціалу, забезпечити економіку працівниками з цифровими вміннями, навичками і компетенціями, новими спеціальностями й кваліфікацією відповідно до потреб сучасного ринку. Це можливо при безперервній освіті, яка в умовах мережевої економіки може реалізовуватися на відкритій освітній платформі, що працює на інноваційних і цифрових засадах.

ДЖЕРЕЛА

1. Вікіпедія [Електронний ресурс]: веб-сайт. – Електрон. текст. дані. — http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy/2339/Императив. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 19.02.2018.

2. Сайт Світової статистики користувачів інтернету. URL : <https://www.internetworldstats.com/stats.htm>.

3. Краус Н. Цифровізація в умовах інституційної трансформації економіки: базові складові та інструменти цифрових технологій / Н. Краус, К. Краус // Науковий економічний журнал. Інтелект ХХІ століття. 2018. – № 1. – С. 211–214.

4. Краус Н.М. Дослідження і розробки у секторі вищої освіти: глобальні та національні тенденції / Н.М. Краус, К.М. Краус, П.М. Леоненко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – Випуск 17, Частина 1. – С. 140 – 144.

5. Краус Н.М. Інноваційна економіка в глобалізованому світі: інституціональний базис формування та траєкторія розвитку: Монографія. – Київ: Аграр Медіа Груп, 2019. – 492 с.

Бурин Богдана Володимирівна
студентка КУ ім. Б. Грінченка, Екб-1-19-4.Од
Науковий консультант:

Краус Наталія Миколаївна
д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ В ПИТАННЯХ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ В ЕПОХУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Екологізація – це процес постійної і послідовної розробки та впровадження у процес виробництва нових технологічних і управлінських рішень, які дають можливість підвищувати ефективність використання природних ресурсів із збереженням чи поліпшенням якості довкілля.

Зелені фінанси досягли значного прогресу та здобули важливе місце як важливий клас активів. Нові зелені фінансові продукти сприяють інвестуванню в зелений та стійкий бізнес та інфраструктуру.

Рекомендації цільової групи з питань кліматичного розкриття інформації (TCFD) можуть змінити ринкову практику, підвищивши видимість екологічних ризиків, сприяючи інвестиціям та приймаючи рішення щодо кредитування. Ранні дані свідчать про перспективний вплив на інновації, зміну стратегії та культурні зміни. Для крокової зміни швидкості та масштабів зелених фінансів необхідні ефективні державні та приватні дії, враховуючи більш широкий вплив на конкурентоспроможність, управління ризиками та сталий розвиток.

Розумне використання державних грошей, наприклад використання змішаного фінансування для зниження ризиків, яких уникають приватні інвестори, є критично важливим для максимального використання важелів приватного капіталу. Банки розвитку та фінансові установи відіграють ключову роль у каталізаторі приватного фінансування через баланси, а також встановлення стандартів. Швидкий розвиток та зрив потенціалу фінансових технологій (fintech) надає великі можливості для розширення бази інвесторів та розблокування нових бізнес-моделей для зелених фінансів [1].

Основними тенденціями екологізації економіки в умовах цифровізації, що визначатимуть майбутнє України як європейського регіону, стануть:

- значне підвищення ефективності використання ресурсів, низький рівень відходів;
- інформатизація та роботизація всіх сфер життя;
- подальше поширення зелених інтегрованих start-up-технологій;
- використання надпотужних альтернативних джерел енергії, медицина на генному рівні та біоінженерія;
- модульоване високопродуктивне сільське господарство (яке сьогодні стало потенційним джерелом енергетичних ресурсів завдяки вирощуванню енергетичної сировини для біопалива, біогазу, виробництва пелет тощо), що дасть змогу наперед задавати властивості продукції та необхідні обсяги; розповсюдження біотехнологій.

Слід зауважити, що питання екологізації національного виробництва зумовлено посиленням техногенного впливу на навколишнє середовище. За даними Державної служби статистики України[2], протягом 2011-2014 рр. збільшився обсяг шкідливих викидів у повітряне середовище. Якщо у 2011 р. цей показник складав 4373,6 тис. т., і демонстрував тенденцію до зменшення, то у 2014 р. він зріс до 5186,6 тис. т. (на 18,6 відсоткові пункти). Забруднення водних ресурсів значно скоротилося у 2014 р. порівняно із 2011 р. – на 42,7 %.

Темпи зростання капітальних інвестицій у 2014 р. зросли у порівнянні із 2013 р. (31,8 %), тоді як протягом 2011-2013 рр. мали тенденцію до скорочення. Зменшуються інвестиції у охорону атмосферного повітря та зміну клімату. Збільшується рівень інвестування таких напрямів природоохоронної діяльності, як очищення зворотних вод, поводження з відходами. Викликає занепокоєння той факт, що обсяг капітальних інвестицій, спрямованих на раціональне використання природних ресурсів, а також на НДР природоохоронного спрямування, з кожним роком зменшуються [4].

Тобто, спостерігається парадоксальне явище, незважаючи на скорочення виробництва у зв'язку з економічною рецесією, посилюється негативний вплив на навколишнє середовище. В свою чергу, негативні тенденції у екологічній сфері викликають необхідність додаткових фінансових витрат або їх перенаправлення задля підтримки та підвищення ефективності існуючої структури економіки та формування нової на засадах сталого розвитку [3].

Вирішення проблеми екологізації економіки сприятиме розв'язанню внутрішніх проблем суспільства: формуватиме позитивний імідж держави та її регіонів, сприятиме забезпеченню збалансованого розвитку національного господарського комплексу та служитиме гуманістичній цілі – створенню сприятливого середовища життєдіяльності для майбутніх поколінь. Отже, у результаті отримаємо не тільки «зелену економіку», біоекономіку, а й екологізацію суспільного розвитку – динамічний процес, спрямований на комплексне оздоровлення екологічної, економічної, соціальної і духовної сфер суспільної діяльності.

Екологізація суспільного розвитку повинна привести до зменшення антропогенного навантаження на зовнішнє природне середовище та розвиватися під впливом ефективних інструментів екологічної політики. Даний процес є інструментом втілення в життя концепції, яка передбачає пріоритет духовного розвитку над виробництвом матеріальних благ. Сучасна енвайроеконічна наука робить активні кроки щодо вдосконалення методів екологізації економічної діяльності. Основна мета цього процесу – зробити економічну діяльність екологічно безпечною, а отже, конкурентоздатною з огляду на глобалізаційні запити.

ДЖЕРЕЛА

1. Екологізація фінансової системи: підвищення конкурентоспроможності через економічний розвиток. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://unepinquiry.org/publication/greening-the-financial-system-enhancing-competitiveness-through-economic-development/>.

2. Державна служба статистики України. Викиди забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.

3. Екологізація промисловості в Україні: проблеми та перспективи / С. І. Варламова, І. С. Варламова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : HYPERLINK "<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4753>"z=4753.

4. Державна служба статистики України. Навколишнє середовище. Витрати на охорону навколишнього природного середовища та екологічні платежі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.

5. Краус Н.М. Сучасні цифрові інформаційно-інноваційні технології в сфері фінансів, управління і адміністрування / Н.М. Краус, К.М. Краус. / Економічна стратегія та політика реалізації європейського вектору розвитку України: концептуальні засади, виклики та протиріччя : монографія. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка; НДС “Центр економічних досліджень”; ТОВ “СІК ГРУП УКРАЇНА”, 2018. – С. 469–487.

6. Odnorog M. Institutional support for attracting investments in the agrarian sector of the economy in the conditions of innovative development / Nataliia Kraus, Maksym, Oleg Zagurskiy // Baltic Journal of Economic Studies 2019, January, Riga, Latvia», Vol. 5 (2019) No. 1 January. – page 143-149.

Veronika Sergiivna Shevchuk, Bachelor
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine
Scientific consultant:

N. M. Kraus, Dr. Sc. (Economics), Associate Professor,
Professor of the Department of Finance and Economics
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

DIGITAL MARKETING IN UKRAINE

Marketing is constantly changing and improving. There are many types of it. To date, marketers define digital marketing. It is developing in Ukraine, but it lags far behind other European countries. Digital Marketing is a set of promotion tools that involve digital channels. It does not equal Internet marketing, because it includes channels such television as radio and even outdoor advertising. Internet marketing has evolved into digital marketing, it uses complex methods of on-line strategy, website development and mobile applications, creative and copywriting, contextual advertising and SMM, as well as other interactive products. The most popular forms of digital channels: website promotion; contextual and teaser advertising; display and banner advertising; promotion in social media and blogs; creation of mobile applications for smartphones, tablets and other media; viral advertising. Digital marketing tools:

1. Mobile Marketing.
2. Viral Marketing.
3. Email-marketing.
4. Big Data Technology.
5. Retargeting.
6. Contextual advertising Google Adwords.
7. RTB (real time bidding).
8. SMM (social media marketing).
9. SMO (social media optimization).
10. SEO (search engines optimization).
11. SEM (search engine marketing).

But not all companies can afford all the tools at once, as a rule, it is not effective. It all depends on the goals and opportunities of the business. Companies can apply to digital agencies that will promote their company in a digital environment by choosing the best options. The benefits of digital marketing include:

1. Global reach – a website allows you to find new markets and trade globally for only a small investment.
2. Lower cost – a properly planned and well targeted digital marketing campaign can reach the right customers at a much lower cost than traditional marketing methods.
3. Trackable, measurable results - measuring your online marketing with web analytics and other online metric tools makes it easier to establish how effective your campaign has been. You can obtain detailed information about how customers use your website or respond to your advertising.

4. Improved conversion rates - if you have a website, then your customers are only ever a few clicks away from making a purchase. Unlike other media which require people to get up and make a phone call, or go to a shop, digital marketing can be seamless and immediate.

5. Openness.

6. Personalisation - if your customer database is linked to your website, then whenever someone visits the site, you can greet them with targeted offers. The more they buy from you, the more you can refine your customer profile and market effectively to them. Disadvantages of digital marketing:

1. Complaints and feedback – any negative feedback or criticism of your brand is can be visible to your audience through social media and review websites. Carrying out effective customer service online can be challenging. Negative comments or failure to respond effectively can damage your brand reputation.

2. Security and privacy issues – there are a number of legal considerations around collecting and using customer data for digital marketing purposes. Take care to comply with the rules regarding privacy and data protection.

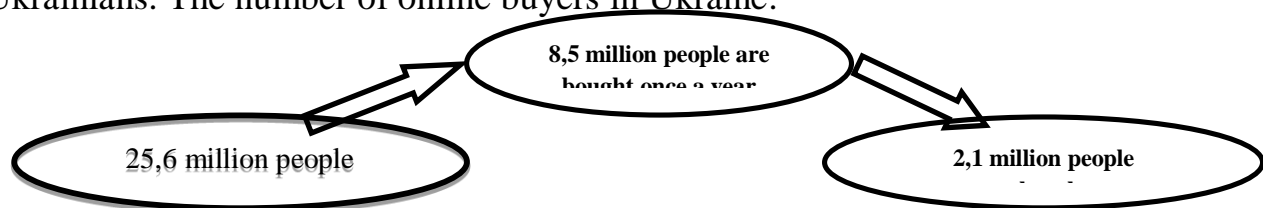
3. High competition – while you can reach a global audience with digital marketing, you are also up against global competition. It can be a challenge to stand out against competitors and to grab attention among the many messages aimed at consumers online

4. Skills and training – You will need to ensure that your staff have the right knowledge and expertise to carry out digital marketing with success. Tools, platforms and trends change rapidly and it's vital that you keep up-to-date.

5. Time consuming – tasks such as optimising online advertising campaigns and creating marketing content can take up a lot of time. It's important to measure your results to ensure a return-on-investment.

As at 2018, 25.6 million Internet users live in Ukraine, representing 58% of the total population. Only 13 million of them use social networks, and 9.5 million use mobile phones to communicate on the Internet. The most popular social networks are Instagram and Facebook. You can create your brand's business accounts on these social networks. You can have a business profile on Instagram that provides analytics about your profile and messages, as well as and the possibility of planning messages using third-party tools. Thus, you can sell your product or service; run advertising on these platforms, for example, such advertising is relevant for bloggers in our time; attract audiences through by various competitions; disseminate information regarding certain events or promotions. You can also invite famous people, bloggers to events of your company, who will inform people about this event on social networks.

The number of Internet users increased with the number of online shopping of Ukrainians. The number of online buyers in Ukraine:

The most sold products online in Ukraine in 2018:

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

1. 4 million - clothes, shoes, accessories;
2. 3,1 million - daily consumer goods;
3. 3 million - household equipment, consumer electronics;
4. 2,3 million - household goods, garden supplies;
5. 1,7 million - Cosmetics, perfumery.

As of 2018, the line between online shopping and offline stores has almost been erased. Large online stores that did not have offline stores began to fix this en masse. For example, the Rosetka online store realized that it's very difficult to keep customers without offline store. In contrast, hypermarkets without online stores offer customers not only a list of products that you can view online, but also home delivery of these products.

E-commerce in Ukraine in 2018 (in Figure):

1. 9,5 billion UAN – advertising revenue in social media and marketplace.
2. For 65 billion UAN Ukrainians have purchased good or services online.
3. 2,6 billion UAN received service that carried out the delivery of purchased goods online.
4. 0,8 billion UAN earned on online payments.

Thus, today, digital technologies are a decisive factor for success and advancement for each area of the business, and it provides significant competitive advantages. Digital marketing is an integrated approach to promoting a company, its products in a digital environment, and also covered offline consumers. Digital marketing allows the integration of a large number of technologies with sales and customer service, provides a continuous quality communication between the advertiser and the final user. Digital marketing is based on data Analytics about users, their behavior, entered into traditional types of communications to capture the attention of the audience and drag it into the virtual world. Digital marketing involves personification, which reinforced the impact of marketing tools on the target audience.

References

1. Marchuk O.O. Digital marketing as an innovative management tool
URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/17_ukr/43.pdf
2. Краус Н.М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку / Н.М. Краус, К.М. Краус, О.П. Голобородько // Ефективна економіка. – 2018. – № 1. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 02.11.2019.
3. URL: <https://hromadske.ua/posts/u-2018-internet-koristuvachiv-stalo-4-mlrd-z-nih-ponad-3-mlrd-koristuyutsya-socmerezhami-doslidzhennya>
4. URL: <https://www.nibusinessinfo.co.uk/content/advantages-and-disadvantages-digital-marketing>
5. Odnorog M. A. The business system of management of innovation resources as an economic category of the institutional component of the agrarian sector / M. A. Odnorog, N. M. Kraus, K. M. Kraus // The European science review, Premier Publishing s.r.o. Vienna, January – February
Volume 1, vol. 1-2, 2019. pp. 192–194.

Buzhdyhan Kateryna

Student of group ЕКБ-1-18-4.0д

Borys Grinchenko Kyiv University

Scientific consultant:

*N. M. Kraus, Dr. Sc. (Economics), Associate Professor,
Professor of the Department of Finance and Economics*

Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

GOOGLE'S ORGANIZATIONAL STRUCTURE

Google is well known for its cross-functional, or team-based, organizational structure. Decisions are made at the top and orders are sent down to the employees at the bottom. The cross-functional organizational structure used by Google is more of a team approach to management. All employees play an equally important part in Google's success. This type of structure places more importance on intelligence and ideas than on titles.

In 2015, Google's CEO, Larry Page, announced a major reconfiguration of Google's organizational structure. The company formed a conglomerate called Alphabet, a new holding company composed of independent operating units, including Google.

In 2017, another shift was announced. Google was changed from a corporation to an LLC or limited liability corporation.

WOT analys

Internal	External
Strengths: <ul style="list-style-type: none"> • International recognition • Current financial position • Access to the largest group of Internet users worldwide • Business organizational culture • Other than just the search engine	Opportunities: <ul style="list-style-type: none"> • Growing number of mobile Internet users • Product diversification • Social networking
Weaknesses: <ul style="list-style-type: none"> • Relies on one source of income • Controlling employees • Rising costs	Threats: <ul style="list-style-type: none"> • Growing number of mobile Internet users • Information leakage • Competition

Risk analysis

Types of risks	Methods of solution
Increasing the number of competitors, new product development by competitors	New technology development
Decrease in demand for a commodity	Product improvement, product advertising
Decrease solvency people	Introduction to discounts and loyalty program

Changes to legislation	Lobbying
Transferring employees to another company	Signing contract of employment
Depreciation in shares of company	Strengthening the company's position on the stock exchange

Eight habits of highly effective managers

1. Be a good coach
2. Empower your team and don't micro-manage
3. Express interest in employees' success and well-being
4. Be productive and results-oriented
5. Be a good communicator and listen to your team
6. Help your employees with career development
7. Have a clear vision and strategy for the team
8. Have key technical skills, so you can help advise the team

Conclusion

The organizational structure includes the means of distributing the various activities among the components of the structure and coordinating the activities of these components used to achieve the purposes. Within the framework of the organizational structure, all management processes and functions that ensure the production of products take place, in which managers of all levels, categories and professional specialization, and workers take part. Thus, the organizational structure of the enterprise (economic structure) consists of the organizational structure of management (subject of management) and economic structure (object of management).

The use of the organizational structure scheme in management practice allows to understand the formal hierarchy of the organization, including the structure of processes, responsibilities and reporting. These schemes are used to solve a number of tasks: determining the roles and responsibilities of all personnel within the organization; establishing a hierarchy of authority, power and decision-making process; formation of communication channels and information flows, including rules of subordination and regulatory methods, which are related to reporting techniques; formation of the control mechanism with determination of degree of centralization and scale of control; definition of functions and administrative tasks.

Literature:

1. Electronic resource: <https://bizfluent.com/about-6711983-microsoft-s-organization-structure.html>
2. Electronic resource: <https://google-management.wixsite.com/google-management/planning-ch67>
3. Electronic resource : <https://bizfluent.com/about-6711983-microsoft-s-organization-structure.html>

Cherednichenko Anastasia
Student of the ECb-1-18-4.0d group
Borys Grinchenko Kyiv University

Scientific consultant:

N. M. Kraus, Dr. Sc. (Economics), Associate Professor,
Professor of the Department of Finance and Economics
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

MCDONALD'S ORGANIZATIONAL STRUCTURE AND ECONOMY

For the past ten years, McDonald's has been ranked in the top five in the global catering market through strong branding and total sales of \$ 35 billion. McDonald's has developed common standards for cooking, equipment technology, marketing strategies, training programs, service organization, location selection methods and delivery systems. Therefore, the successful operation of McDonald's is the right choice of business strategy and organizational structure of the company.

The following business strategies are used by McDonald's:

1. Growth strategy: Develop not-yet-open markets, opening 1750 restaurants annually (an average of one every 5 hours), partly on our own, partly on franchising, with 90% of these new restaurants opening outside the US.

2. Franchising strategy: to grant a franchise license only to initiative, experienced entrepreneurs with good reputation; specially prepare them for active promotion of the McDonald's brand on the ground.

3. Restaurant location and construction strategy: The location of restaurants should be convenient for customers and profitable for the company. Research conducted by the company showed that 70% of decisions about visiting McDonald's are made spontaneously, so it is decided to place

4. Product Range Strategy: Offer a limited set of dishes. Improve the taste of the offered dishes (especially sandwiches). To try new categories of fast food (chicken, mexican salad, pizza, spicy sandwiches, etc.), add dishes for healthy food lovers. Quickly introduce into production new potentially popular dishes and just as quickly withdraw from production have not gained popularity, learn from their own and others' mistakes and quickly switch to developing new ideas.

5. Strategy for the organization of restaurants: strictly adhere to standards of quality, sanitary condition of premises and equipment, organization of service, work of cashiers.

6. Sales, Marketing and Sales Strategy: Promote McDonald's image as an example of quality, purity and high consumer value through an active media campaign and special events; promotion is funded by the profits of restaurants. Use a Ronald McDonald doll to increase brand awareness among children, as well as Mc prefixes in dish names to indicate their affiliation with McDonald's.

McDonald's organizational structure is built on the basis of a linear-functional organizational management structure that assumes staff (functional) services are given authority to manage lower-level services that perform relevant special functions.

Mandatory monthly deductions include:

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

- royalties (monthly payments – from 12.5%);
- advertising expenditures (4.5% of profit);
- service fee (4% of sales);
- rent (15%).

<i>Restaurants</i>	2008 p.	2010 p.	2012 p.	2014 p.	2016 p.	2018 p.
<i>Own network</i>	6 502	6 399	6 598	6 689	6 137	3 133
<i>Open by franchise outside the US, pc.</i>	13 329	13 861	15 277	16 237	17 389	20 959
<i>Open by franchise in the US, pc.</i>	12 136	12 477	12 605	12 757	12 978	13 149

According to a McDonald's press release, net income in January-March increased to \$ 1.38 billion, or \$ 1.72 per share, from \$ 1.21 billion, or \$ 1.47 per share, for the same period. the previous year.

Income excluding one-off factors was \$ 1.79 per share. McDonald's quarterly revenue declined to \$ 5.14 billion from \$ 5.68 billion a year earlier, which is linked to the company's strategic franchise transfer initiative. Experts polled by FactSet, on average, forecast adjusted earnings of the company at \$ 1.67 per share, revenue - \$ 4.97 billion. McDonald's's global restaurant sales, which opened at least 13 months ago, rose 5.5% in the first quarter, which was far better than analysts' expectation of a 3.6% . In the US, sales of such restaurants increased by 2.9%, which coincided with the consensus forecast, due to the increase in prices, which contributed to the increase in the average amount of the check.

Conclusion: One of the manifestations of globalization in the modern world is the McDonald's Company, founded in the late 1940s by the McDold brothers in the United States. Currently, McDonald's operates 32,060 restaurants in 118 countries (including about 14,000 of them located in the United States). Of these, a significant portion (25,578) are managed by franchising, so the range of restaurants, size and composition of portions can vary greatly across countries.

Ukraine became the 102nd country where the McDonald's network began to develop; on May 24, 1997, the first McDonald's facility in the country opened near the Lukyanovskaya metro station in Kyiv. McDonald's Ukraine Ltd. is one of the largest foreign investors in Ukraine: more than \$ 100 million has already been invested in the development of McDonald's network and infrastructure of our country. Thus, it can be argued that McDonald's is a steadily developing and expanding company, a key feature of which is its flexibility to change in the environment.

Literature:

1. Kraus N. M. The market of innovations: factors, incentives, obstacles and perspectives for effective Functioning / N. M. Kraus, K. M. Kraus // The USV Annals of Economics and Public Administration. – 2016. – Vol. 16. – Issue 1 (23). – С. 85–91.

2. Kraus N. M. Institutional vector of infrastructure development for innovative economy / N. M. Kraus N. M. // Науковий економічний журнал “Актуальні проблеми економіки”. – ВІЗ “Національна академія управління”. – Київ. – № 10 (160) 2014. – С. 96 – 100.

Arefiev Rostislav

Student of the ECb-1-18-4.0d group

Borys Grinchenko Kyiv University

Scientific consultant:

N. M. Kraus, Dr. Sc. (Economics), Associate Professor,

Professor of the Department of Finance and Economics

Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

CRYPTOCURRENCY IN THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE. PROBLEMS AND PROSPECTS

Cryptocurrency is a special type of payment instrument, a kind of digital asset, widely used by peer-to-peer payment systems. In turn, peer-to-peer payment systems are based on the equality of its participants, such systems have emerged, in particular, because of the need to decentralize payments and have significant advantages over traditional systems. All this makes the topic of peer-to-peer payment systems (including Bitcoin) very relevant and necessary for a detailed study

The main feature of cryptocurrency, including Bitcoin, is that it is not pegged to any of the world currencies, its value (price) is determined solely by supply and demand, and it saves from the foreclosure of the supply constraint algorithm. Thus, for Bitcoin the offer is about 21 million, according to various estimates today 14,2 million have already been “produced”. Bitcoin is a currency, a digital unit of value, used by people to exchange goods, services or exchange for other currencies whose exchange rate has a tendency towards significant fluctuations over traditional, government-issued banknotes. But this narrow definition hides something else that reflects a more serious feature: bitcoin is not just currency, it's technology

The problem of using cryptocurrency in Ukraine. All cryptocurrencies are experimental. Even the official Bitcoin site warns. This aspect reaffirms its unpredictability and high risk of use. The unsettled issue remains the taxation process. Officially, cryptocurrencies are not real currencies, however, if they are profitable, they must be taxed. Therefore, the issue remains at the discretion of the owners and those who use them.

In many countries of the world, the legalization of these cryptocurrencies is accomplished to varying degrees. For example, in Spain, 7 thousand ATMs are being opened to exchange Bitcoin for the euro, 3 thousand of these ATMs are available in Poland. South Korea has announced its intention to legalize cryptocurrencies.

This type of cryptocurrency belongs to the category of private money in Germany and can be used for multilateral clearing operations. At the beginning of 2017, the world's first Bitcoin Bank was officially opened in Vienna, Austria, where you can exchange Euros for Bitcoin and vice versa.

Today, the status of cryptocurrency in Ukraine is not defined by any regulatory legal document. In its letter No 29-208 / 72889 dated November 10, 2014, the National Bank of Ukraine stated that it regards Bitcoin as a monetary substitute that has no real value and cannot be used by individuals and legal entities on the territory of Ukraine, as this is the

contention of each crypto-exchange operation that will lead to additional revenues to the State Budget of Ukraine.

It should be noted that according to the Draft Law of Ukraine "On the Circulation of Cryptocurrency in Ukraine", cryptocurrency is interpreted as a program code (a set of characters, numbers and letters), is an object of property rights, which can act as a means of a mine, the information about which is entered and stored in the blockchain system as accounting units of the current blockchain system in the form of data (program code). At the same time, the draft states that the cryptocurrency is subject to general rules that apply to the right of private ownership, and to cryptocurrency transactions are subject to the general provisions on the mine agreement, in accordance with the legislation of Ukraine.

To date, no concerted approaches to cryptocurrency issues have been developed by international financial institutions and central banks. At the same time, the banking community, including representatives of central banks that participated in the International Retail Payment Forum (Istanbul) at the initiative of the World Bank and the Committee on Payments and Market Infrastructures of the Bank of International Settlements, stresses that the use of virtual currencies requires careful monitoring by the parties. government regulators. The problem of legal regulation of cryptocurrency is, first of all, that no norms of the current legislation can be extended to cryptocurrency as an object of civil legal relations.

Anastasia Vitaliyivna Zolotoverkha
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine
Scientific consultant:
N. M. Kraus, Dr. Sc. (Economics), Associate Professor,
Professor of the Department of Finance and Economics
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

CORPORATE FINANCE

In the context of globalization, the growth of competition and the growth of crisis phenomena are transformed and complicated problems the functioning of corporations, which are the most effective and progressive form of management in the twentieth and twenty-FIRST centuries. Corporations form the economic basis of developed countries and determine their competitiveness in the world market.

A corporate enterprise should be considered as a duly legally issued and registered business entity, the capital of which is separated from the personal property of the founders (participants). The specifics of functioning provide corporate enterprises with a number of advantages that determine their leading role in the economy. However, corporate enterprises have disadvantages of the organization (table. 1). Almost all management decisions in corporate enterprises cause the movement of financial resources, and, accordingly, financial relations. The right choice of competitive strategy in the market, activities, forms of relationships with contractors and employees determine the financial structure of the enterprise and its financial strategy.

This is reflected in the key financial performance of the corporate enterprise and the financial benefits of the participants of corporate relations. Decisions related to the financial sphere of corporate enterprises, which have a significant impact on the choice of directions of their development, the stability of the financial condition and growth opportunities. Lack of proper control over the movement of financial resources, ill-considered short-term and long-term decisions disorganize the management system and can lead to the loss of competitive advantages in the market. Corporate Finance, related to the effective formation, distribution and use of financial resources, is one of the the most dynamic areas of financial science and practice.

Corporate Finance is the result of the evolution of financial science and practice, it is caused by systemic macroeconomic transformations, changes in financial behavior and thinking, changes in the paradigm of corporate governance. Studies of the theory of corporate Finance allows us to conclude that conceptually it was formed on the basis of a number of model designs. In addition, corporate Finance includes practical developments and recommendations in the field of management, financial engineering, accounting, analysis and control of financial resources.

As part of the economic basis, corporate Finance is an economic the concept reflects the laws of economic development and the specific corporate enterprise. Commodity-money relations and the law of value, which are the basis of the organized counter-movement of goods and money, provide the possibility of buying and selling for money and at prices that reflect the amount of labor embodied in the product. Having conditioned

the possibility of such a movement with the help of money turnover, corporate Finance remains, first of all, economic relations.

Acting as a modern form of organization of production and management, corporate enterprises are designed to solve strategic and operational objectives, ensuring sustainable financial condition, maximizing profits and own market value, return on equity, sales growth and leadership in the competition. The diversity of goals and objectives requires a systematic, integrated approach to their solution. One of the most important tools to ensure the achievement of these goals is corporate Finance, since effective management with their help means the widespread use of Finance at all stages of the reproductive process.

СЕКЦІЯ 5. РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ МІСТА КИЄВА В УМОВАХ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Аскєрова В.,
здобувач ступеня магістра,
Лойко В. В.,
д.е.н., професор кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка м. Київ, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ У БАНКАХ КИЄВА

Важливою складовою економічної політики держави є регулювання банківської діяльності. Успіх діяльності банківських установ залежить від багатьох чинників: обраного стратегічного напрямку розвитку та політики, рівня кваліфікації працівників, іміджу банку, ступеня довіри населення та контрагентів до банку, впровадження інноваційних банківських продуктів та надання нових видів послуг. Підтримці довіри та створенню позитивного іміджу банку сприяє прозорість банківської діяльності із наданням для споживачів правдивої інформації про діяльність банку, уникаючи розголошення інформації, яка віднесена за законодавством України до «банківської таємниці».

Аналіз динаміки кількості банків України в цілому та кількості діючих структурних підрозділів банків міста Києва дозволяє зробити наступні висновки (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка кількості банків України 2014-2018 рр.

Показники	Роки					Відхилення даних 2018 від даних 2014, %
	2014	2015	2016	2017	2018	
Кількість діючих банків	145	117	96	82	77	- 46,89
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	19	17	17	16	17	-10,53
Кількість діючих структурних підрозділів банків міста Києва	1942	1528	1328	1222	1096	- 43,56

Джерело: складено авторами за даними [1].

За досліджуваний період 2014-2018 рр. кількість діючих банків в Україні зменшилась на 46,89 %, банків з іноземним капіталом – на 10,53 %. Кількість діючих структурних підрозділів банків міста Києва зменшилась на 43,56 %. Таким чином можна констатувати факт значного зменшення кількості банків на території України за останні 5 років.

За результатами діяльності банків за 2018 р. із 77 наявних банків в Україні 64 з них були прибутковими, а 13 – збитковими. Найбільші прибутки були зафіксовані

в Приватбанку (11,7 млрд грн), Райффайзен Банку Аваль (5,1 млрд грн), Укрсиббанку (2,66 млрд грн), ПУМБі (2,04 млрд грн) та ОТП Банку (1,97 млрд грн) [1].

Досліджуючи внутрішні чинники, які вплинули на діяльність економічно успішних банків, можна зробити висновки, що Приватбанк є флагманом впровадження інновацій у банківській діяльності. Впровадження у діяльність банку інноваційних продуктів та послуг є важливою умовою успіху банку на фінансовому ринку. Враховуючи стрімкий розвиток інформаційних технологій можна прогнозувати, що більшість інновацій пов'язана саме із інформаційними технологіями. До найважливіших банківських інновацій, які впроваджували банки протягом 2017-2018 років можна віднести наступні.

1. Надання послуг клієнтам банку через систему Інтернет-банкінгу. Ця система має переваги у порівнянні із звичайними банківськими послугами у зручності, доступності, оперативності. Проте має недоліки у разі недостатнього захисту системи Інтернет-банкінгу або необережності клієнтів при здійсненні операцій за допомогою Інтернет-банкінгу.

2. Послуги безготівкових та безкарткових розрахунків. Цей вид послуг пов'язаний із розширенням можливостей проведення банківських операцій за допомогою мобільних додатків. Проведення банківських операцій переходить в он-лайн режим, що має як свої переваги так і недоліки. До переваг можна віднести зручність та швидкість проведення банківських операцій. До недоліків – можливість шахрайства.

3. Застосування індивідуального підходу до клієнтів. Клієнтоорієнтованість є основою формування конкурентоспроможності банку. При зростанні кількості банків клієнти можуть обрати будь-який з них, тому індивідуальний підхід до кожного клієнта є доцільним.

4. Доступність банківських послуг через засоби Інтернет-зв'язку 24 години на добу та 7 днів на тиждень. Ця послуга вважається вже більше стандартною послугою, проте банки покращують якість надання цієї послуги через різні он-лайн медіа.

5. Впровадження робототехніки у роботу банку. Ця послуга використовується при здійсненні телефонних дзвінків та при сервісному обслуговуванні клієнтів.

Банківські інновації є особливим продуктом, впровадження якого має не тільки економічний ефект, а й соціальний ефект, підвищуючи рівень комфортності в обслуговуванні клієнтів банку. Банківська діяльність, яка заснована на інноваціях, забезпечує значне скорочення витрат банку та підвищує ефективність роботи банку.

ДЖЕРЕЛА

1. Архів Бюлетеня НБУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до: https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=67693

Вовк В.А.,
здобувач ступеня магістра,
Лойко В. В.,
д.е.н., професор кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка м. Київ, Україна

РЕСУРСИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

В результаті проведення реформи децентралізації на території України на початок 2019 р. утворено 876 об'єднаних територіальних громад (ОТГ). У перспективних планах створення ще 1289 ОТГ. Найбільше ОТГ функціонує в Дніпропетровській області -62, Черкаській області - 54 і Житомирській області -53. Найменша кількість ОТГ створена у Закарпатській області – 6.

Реформа децентралізації передбачає передачу повноважень, у тому числі і фінансування, від центральної влади органам місцевого самоврядування. Досвід європейської децентралізації показав, що першочерговим ефективним заходом є розмежування повноважень між центральними і місцевими органами влади. В рамках реформи децентралізації, яка відбувається у нашій країні з 2014 року, відбуваються наступні процеси. Перший процес – це розподіл доходів та видатків за рівнями бюджетів: державного, регіонального та місцевого. Другий процес – визначення повноважень на державному, регіональному та місцевому рівнях щодо доцільних обсягів видатків та витрат. Реальний процес децентралізації завершиться із вирішенням питань законодавчо обґрунтованої основи формування державного, регіонального та місцевих бюджетів за доходами та видатками. Сучасний стан органів місцевого самоврядування із делегуванням ним повноважень, проте обмеженим бюджетним фінансуванням обмежує їх участь у бюджетному процесі і не надає достатнього рівня їх фінансовій спроможності. Фінансова спроможність територіальної громади – це здатність забезпечувати достатній обсяг фінансових надходжень із різних джерел та якісного їх витрачання з метою досягнення стабільності розвитку.

До ресурсів фінансового забезпечення територіальної громади відносяться: доходи місцевого бюджету, надходження із цільових позабюджетних фондів, залучені зовнішні фінансові ресурси для забезпечення соціально-економічного розвитку території.

Вивчаючи досвід європейських країн щодо складу можливих фінансових джерел територіальних громад, можна відмити наступне. Європейською хартією місцевого самоврядування задекларовано, що до складових фінансових ресурсів місцевих громад можна віднести наступне [1]:

- бюджетні ресурси у вигляді доходної частини місцевих бюджетів;
- позабюджетні ресурси у вигляді коштів цільових фондів та муніципальних запозичень;
- фінансові ресурси підприємств комунальної власності;
- доходи від приватизації комунальної власності;

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

- фінансування соціальної сфери;
- благодійні, спонсорські внески, пожертвування;
- інші ресурси.

Протягом останніх чотирьох років в Україні триває процес утворення нового потужного об'єкта самоврядування – це об'єднання територіальних громад (ОТГ). Фінансові ресурси ОТГ формуються з різних джерел: місцевих бюджетів, державного бюджету, фінансів установ та неурядових організацій, фінансових ресурсів різних економічних агентів, ресурсів міжнародних фінансових організацій, благодійної допомоги, інвестицій та інших джерел. Рада ОТГ має право отримувати кредити від банків або позики від міжнародних фінансових організацій.

Новостворені громади мають більший спектр фінансових ресурсів, у тому числі прямий доступ до Державного бюджету. На практиці ОТГ можуть отримати на свій розвиток кошти із місцевих бюджетів під програми регіонального розвитку на умовах співфінансування. Враховуючи недостатніх обсягів фінансування розвитку вже утворених територіальних громад із всіх доступних фінансових джерел, реалізація великих масштабних проектів на території ОТГ не здійснюється. В сучасних умовах господарювання українські територіальні громади можуть отримати фінансову допомогу від міжнародних фінансових організацій, які діють і в Україні. До таких можливих джерел фінансування ОТГ відносяться програми ЄС з технічної і фінансової співпраці, фінансування в рамках українсько-швейцарського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» (DESPRO), фінансова підтримка ОТГ шведським агентством з питань міжнародного співробітництва і розвитку (SIDA), Агентством США з міжнародного розвитку (USAID), Канадським агентством міжнародного розвитку (CIDA) та іншими міжнародними організаціями.

В працях українських вчених зазначається, що в останні роки в практиці бюджетного планування широко застосовується програмно-цільовий метод [2]. Завдяки застосуванню цього методу всі ОТГ, починаючи з 2017 року, застосовують програмне бюджетування, в яких визначають обсяги фінансових ресурсів та їх співвідношення. Застосування програмно-цільового методу надає можливість співставляти різні варіанти програм, обираючи оптимальний варіант з точки зору «ціна-якість». В сучасних умовах ОТГ тільки набувають досвіду формування фінансових ресурсів, планування та виконання фінансових бюджетів, розробки і підписання договорів, проведення конкурсів із недержавними суб'єктами підприємництва, забезпечення економічного та юридичного супроводу фінансової діяльності.

ДЖЕРЕЛА

1. Європейська хартія місцевого самоврядування: хартія від 15 жовт. 1985р.: ратифікована законом України від 15 лип. 1997 р. № 452/97-ВР. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_036.
2. Obushnyi, S., & Yakovenko, I. (2019). Удосконалення системи фінансування соціальних послуг в об'єднаних територіальних громадах. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*, 1(3), 37-45.

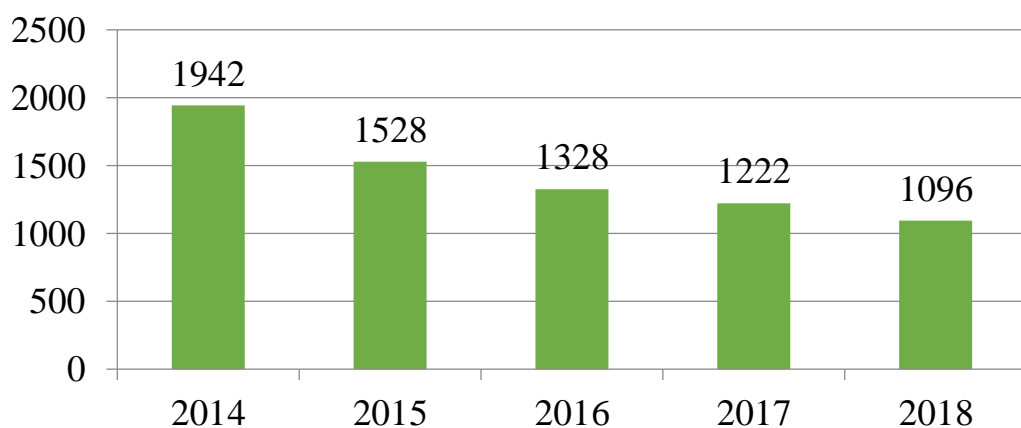
Лукашук А. І.
здобувач ступеня магістра,
Лойко В. В.,
д.е.н., професор кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка м. Київ, Україна

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ МІСТА КИЄВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

В сучасних умовах євроінтеграції ринок банківських послуг є досить актуальним та відіграє вагомую роль: забезпечує економіку необхідними фінансовими ресурсами та капіталами, сприяє розвитку її господарської системи та створює необхідні передумови для розширеного відтворення економіки. На сьогодні банківські послуги потребують чималих досліджень щодо їх розвитку та впливу на євроінтеграційні процеси держави в цілому.

Окреслення пріоритетних напрямів упровадження нових послуг, на яких повинні бути сконцентровані зусилля зумовлене активним розвитком та розширенням сфер діяльності банків. Внаслідок посилення міжбанківської конкуренції на банківському ринку столиці спостерігається тенденція до розширення ряду наданих послуг. А саме, серед даних банківських послуг слід відзначити: трастові операції; послуги зі збереження цінностей; консультаційно-інформаційні послуги; гарантійні та посередницькі послуги; факторингові та лізингові операції.

Аналіз динаміки кількості банків є визначальним в характеристиці стану ринку банківських послуг. Станом на 01.01.2019 р. в Україні діє 77 банків, з них 17 зі 100% з іноземним капіталом [1]. За даними Національного банку України на 01.01.2019 в Києві розміщена найбільша кількість структурних підрозділів банків – 1096 шт. (рис. 1)[2].

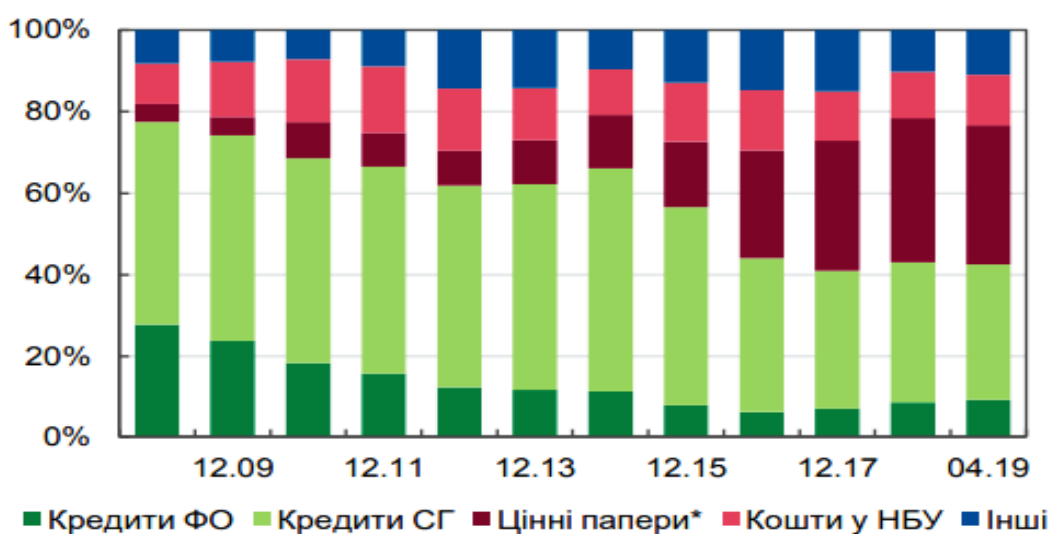
Джерело: складено автором на основі статистичної звітності МФУ [2].

Рис. 1. Динаміка кількості діючих структурних підрозділів банків міста Києва (2014-2018 рр)

Дана статистика свідчить про нерівномірний і не завжди економічно виправданий поділ ринку банківських ресурсів та охоплення клієнтури банківськими послугами, що мають в них нагальну потребу. Виходячи з вищеперерахованого можна зазначити, що у Києві зосереджена найбільша кількість філій та відділень банків – близько 80%. Дана кількість повинна була б повністю забезпечувати потреби населення у банківських послугах. Проте, якість банківських послуг залежить не лише від кількості банківських установ, представлених на ринку послуг для фізичних осіб.

На сьогоднішній день прибутковість банківського сектору перевершує попередні очікування НБУ, операційні прибутки стрімко зростають, а відрахування до резервів доволі низькі. Очікується, що висока прибутковість збережеться й надалі [3]. За підсумками чотирьох кварталів 2018 року серед 77 банків, що працювали на ринку, збитків зазнали – 13, а прибутковими відповідно були – 64. Зокрема, найбільші прибутки були зафіксовані в Приватбанку (11,7 млрд грн), Райффайзен Банку Аваль (5,1 млрд грн), Укрсиббанку (2,66 млрд грн), ПУМБі (2,04 млрд грн) та ОТП Банку (1,97 млрд грн). Найбільші збитки було зафіксовано у – Сбербанку (-7,6 млрд грн), Промінвестбанку (-3,4 млрд грн), Укрсоцбанку (-886 млн грн), Кредит Дніпро (-229 млн грн) та Форварді (-165 млн грн) [4].

Структура банківських активів є неоднозначною. Криза 2014–2016 років призвела до зростання частки облігацій внутрішньої державної позики у структурі активів банківського сектору та ваги державних банків у ньому (рис. 2) [3].

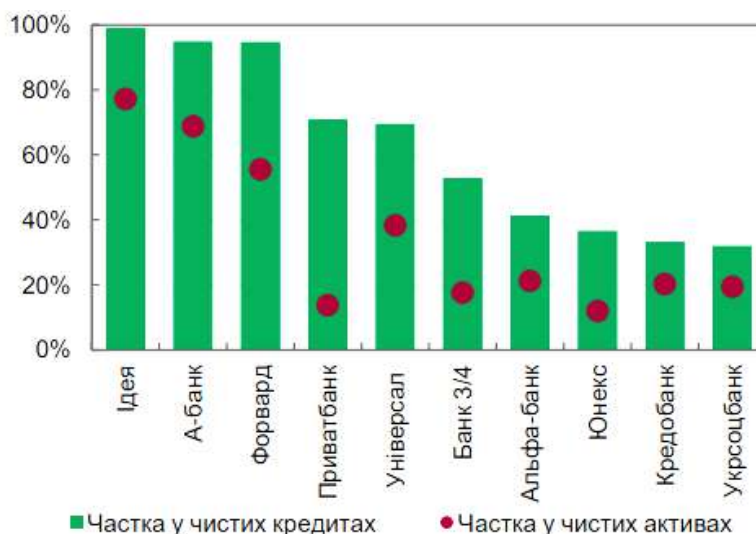

Джерело: складено автором на основі статистичної звітності НБУ [3].

Рис. 2. Структура банківських активів за складовими (12.2012 - 04.2019)

Виходячи з даних на рис. 2, слід зазначити, що у структурі банківських активів переважають кредити СГ, в той час як кредити ФО займають найменшу частку, а на кошти запозичені від НБУ припадає зовсім невелика доля. З 2015 року спостерігається позитивна тенденція в частці цінних паперів, що пов'язується з тим, що вони почали включати у себе вкладення в довгострокові інвестиції. А від початку 2017 року поживлення споживчого кредитування зумовлює зростання частки чистих кредитів фізичним особам.

На сьогодні споживче кредитування продовжує активно зростати та зберігає надзвичайну привабливість для банків. Воно вже становить понад половину кредитного портфеля деяких із них (рис. 3).

Джерело: складено на основі статистичної звітності НБУ [4].

Рис. 3. Топ-10 банків із найвищою часткою споживчих кредитів у чистому кредитному портфелі

Споживче кредитування активно зростає вже більше двох років. Після ривка з низької бази темпи знизилися, але досі перевищують 30% р/р. Кредити на поточні потреби домінують у портфелях низки банків. Співвідношення валових споживчих кредитів до ВВП є найнижчим у регіоні – лише 5.7%. Боргове навантаження на домогосподарства помірне – усього 8.7% річного та наявного доходу. Проте домогосподарства з найнижчими доходами значно більше закредитовані. Кредити на поточні потреби становлять 70% роздрібного портфеля (ще 20% – на придбання нерухомості, 7% – автокредити та 3% – на інші цілі). [5]

Український ринок банківських послуг в цілому та Києва окремо має свої особливості та специфічні риси, що пов'язано, перш за все із розвитком вітчизняного фінансового ринку і економіки. Так, незважаючи на те, що в світовій банківській практиці використовується більше 300 банківських послуг, в Україні цей показник значно менший, де лівову частку займають кредитні послуги в традиційному розумінні, адже на лізинг, факторинг, форфейтинг, інвестиційне кредитування припадає близько 7% кредитних операцій банків. [5]

Підвищенню конкурентоспроможності банку у залученні додаткових коштів на депозити різних груп клієнтів сприятиме застосування комплексного обслуговування клієнтури, тобто задоволення потреб клієнтів у різноманітних послугах. Тобто за винятком стандартних кредитно-розрахункового і касового обслуговування, банки надаватимуть клієнтам також низку додаткових послуг. Тривале розширення масштабу послуг, зниження їх вартості, покращення якості кредитно-розрахункового і касового обслуговування, надання різного роду консультацій, пільгове обслуговування постійних вкладників сприятимуть збільшенню обсягу кредитних ресурсів банку.

ДЖЕРЕЛА

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Кількість банків в Україні (2008-2019). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>
2. Офіційний сайт Національного банку України. Статистика. Грошово-кредитна статистична звітність. Щорічні дані у розрізі регіонів. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>
3. Офіційний сайт Національного банку України. Статистика. Звіт про фінансову стабільність (червень 2019 р.) – с.23-40. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=32236491
4. Офіційний сайт Національного банку України. Статистика. Грошово-кредитна статистична звітність. Прибуткові та збиткові банки. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>
5. Офіційний сайт Національного банку України. Статистика. Огляд банківського сектору (травень 2019). URL: <https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=94359026>

*Лойко Є.М.,
здобувач ступеня бакалавра зі спеціальності «маркетинг»
Університет «КРОК»
Пекна Г.Б.,
кандидат економічних наук, доцент,
заступник завідувача кафедри теоретичної та прикладної економіки,
Університет «КРОК»*

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В МІСТІ КИЄВІ

Підприємництво є рушієм економічного розвитку країни. Підприємництво сприяє покращенню конкурентного середовища, підвищенню рівня трудової зайнятості населення та невід'ємною частиною суспільного розвитку. Як засвідчує досвід розвинутих країн, підприємництво є привабливим сектором для забезпечення трудової зайнятості населення та розвитку внутрішнього ринку. Проте сучасні умови господарювання в Україні не сприяють широкому розвитку підприємництва. Для того, щоб підприємництво дійсно стало «двигуном» розвитку ринкових відносин в країні, потрібно приділити більшу увагу щодо досліджень актуальних проблем підприємництва.

Проведений аналіз динаміки загальної кількості суб'єктів підприємницької діяльності в Україні та у місті Києві за період 2014-2018 рр. дозволив зробити наступні висновки (табл.1). Кількість суб'єктів господарювання в Україні за період 2014-2018 рр. знизилась на 4,79 %. Суб'єктів середнього підприємництва в цілому в Україні за досліджуваній період знизилось на 41,15 %, суб'єктів малого підприємництва – на 6,74 %. Потрібно зауважити, що темпи зниження підприємництва в Україні є негативною тенденцією розвитку економіки країни.

У розрізі даного дослідження проаналізовано розвиток малого та середнього підприємництва у місті Києві. На кінець 2018 р. кількість фізичних осіб-підприємців на 10 тис. осіб наявного населення міста Києва становила 1667 од., що на 15,84 % більше порівняно з попереднім роком та кількість суб'єктів малого та середнього підприємництва склала 310 одиниць, що на 6,89 % більше, ніж минулого року (табл. 1) [2, с.91]. У структурі малого та середнього підприємництва найбільшу частку займають фізичні особи-підприємці – 80,6 %, мікропідприємства складають 13,8%, малі підприємства складають 4,9 % та середні підприємства складають тільки 0,7 % [2]. Кількість суб'єктів господарювання в Києві за період 2014-2018 рр. зросло на 4,7%, кількість суб'єктів середнього підприємництва збільшилось на 0,42 %, кількість суб'єктів малого підприємництва зросло на 4,86 %. Таким чином, можна зробити висновок щодо позитивної тенденції зростання кількості суб'єктів підприємництва у місці Києві. Київ є привабливим містом для розвитку підприємництва. Аналіз динаміки суб'єктів підприємництва за видами діяльності у місті Києві за період 2014-2018 рр. показав зростання кількості суб'єктів підприємництва наступних видів діяльності: лісового та рибного господарства – 13,33%; охорони здоров'я – 9,86%; операцій з нерухомим майном – 8,85 %; діяльності у сфері обслуговування- 8,08 %; транспорту – 3,75% [2,3].

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Динаміка загальності кількості суб'єктів підприємництва в Україні та у місті Києві за період 2014-2018 рр. (одиниць)

Назва показника	Роки					Відхилення даних 2018 від 2014, %
	2014	2015	2016	2017	2018	
Кількість суб'єктів господарювання в Україні - усього	1932161	1974318	1865530	1805059	1839593	- 4,79
У тому числі:	712	307	281	317	419	- 41,15
- суб'єкти середнього підприємництва						
- суб'єкти малого підприємництва	1590448	1630571	1558880	1466486	1483297	- 6,74
Кількість суб'єктів господарювання в Києві - усього	87405	87380	76227	85163	91509	4,70
- суб'єкти середнього підприємництва	3595	3296	3222	3334	3610	0,42
- суб'єкти малого підприємництва	83682	83964	72889	81699	87752	4,86

Примітки: офіційні дані за 2014-2018 рр. наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя;

Джерело складено авторами за даними [1-3]

Динаміка кількості суб'єктів підприємництва наступних видів діяльності мала тенденцію до зниження: будівництва – 14,02% ; професійної, наукової та технічної діяльності – 8,64%; фінансової діяльності – 6,73%; надання інших видів послуг – 5,80 %; освіти – 2,41%; оптової та роздрібної торгівлі – 0,8 %; інформації та телекомунікацій – 0,11%.

Аналіз структури суб'єктів підприємництва міста Києва за 2018 р. надав можливість зробити наступні висновки. Питома вага суб'єктів підприємництва за видами діяльності наступна: оптова та роздрібна торгівля (31,29 %); професійна, наукова та технічна діяльність (14,09 %); операції з нерухомим майном (9,68%); будівництво (9,01%); промисловість (8,99%).

Розвиток інноваційного підприємництва є важливим напрямом підтримки підприємництва в Україні. У 2018 р. інноваційною діяльністю у місті Києві займалися 95 підприємств (20,7% загальної кількості промислових підприємств), з них 15,9% впроваджували технологічні інновації. Обсяг реалізації інноваційної продукції у промисловості становив 1,6 млрд грн (0,3% загального обсягу реалізованої продукції). Інновації базуються на інтелектуальних продуктах, які мають правову охорону. За даними Державної служби інтелектуальної власності

України та Державного підприємства «Український інститут промислової власності» загальна кількість поданих заявок за період 2014-2018 рр. на реєстрацію прав інтелектуальної власності зросла на 24,09 %, проте кількість поданих заявок на винаходи зменшилась на 17,62 %, на корисні моделі - на 2,78 %, на промислові зразки кількість поданих заявок зросла на 14,19 %, на знаки для товарів і послуг також зросла на 41,68 % [4]. Таким чином можна зробити висновок, що зростання кількості заявок відбулось за рахунок заявок на видачу свідоцтв на знаки для товарів і послуг. Це свідчить про розвиток торгівельного підприємництва. Головним джерелом фінансування розробки та впровадження інновацій залишаються власні кошти суб'єктів підприємництва. В значно менших обсягах до впровадження інновацій залучаються кошти інвесторів або бюджетні кошти. Обмежена доступність банківських кредитів зменшує можливість фінансування інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва. Потрібно зауважити щодо поживлення розвитку ринку стартапів в Україні. Стартапи дали розвиток багатьом успішним у подальшому компаніям світу. До топ-5 сфер, в якій частіше патентують права промислової власності відносяться: будівельна інженерія, фармацевтика, медицина та ветеринарна наука, металургія, транспорт.

Вплив світових глобалізаційних процесів, поглиблення міжнародної інтеграції та кооперації в економіці потребує подальшого розвитку підприємницького середовища в Україні та створення більш лояльних умов для нього. Доведено, що успішне економічне зростання можливо на розвитку високотехнологічного підприємницького сектору за рахунок налагодження співпраці між підприємцями та науковими установами, органами влади, громадськими організаціями та зарубіжними партнерами. Одним із пріоритетних завдань успішного розвитку підприємницького сектору є впровадження європейських підходів до розвитку малого та середнього бізнесу.

ДЖЕРЕЛА

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Економічна діяльність. Діяльність підприємств. URL: www.ukrstat.gov.ua.
2. Офіційний сайт Головного управління статистики м. Києва. Діяльність підприємств. Кількість підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (щорічна інформація). URL: <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=2559&lang=1>
3. Офіційний сайт Департамент економіки та інвестицій виконавчого органу міської ради (КМДА). Діяльність. Соціально-економічний розвиток. Річні звіти про діяльність КМДА. Річний звіт м. Києва 2014-2018. URL: <https://dei.kyivcity.gov.ua/content/richnyy-zvit-mkyieva.html> .
4. Промислова власність у цифрах. Показники діяльності Державної служби інтелектуальної власності України та Державного підприємства «Український інститут промислової власності» за 2018 рік. - К., 2019 – 64с. URL: <http://www.euroosvita.net/prog/data/attach/5942/promvlasnist-2018.pdf>

Соляр А. А.
студентка 3 курсу
Сосновська О.О., к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені
Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

АКТУАЛЬНІ РИЗИКИ РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Під впливом екологізації суспільної свідомості і господарських процесів відбувається формування нової моделі циркулярної (кругової) економіки як типу господарювання, спрямованого на ресурсо- та енергозбереження, регенеративне екологічно-чисте виробництво, обіг і споживання, повторне використання сировини, ресурсів та відходів, які розглядаються як ресурси для наступного виробничого циклу.

Поняття циркулярної економіки було введено в 1989 р. двома британськими екологічними економістами Девідом Пірсом та Керрі Тернером у їх праці «Економіка природних ресурсів та їх навколишнього середовища». Циркулярна економіка є новою економічною моделлю, в якій акцент робиться на повторне використання матеріалів. Тобто це промислова система, яка за своїм наміром та замислом є відновною та потребує розгляду на мікро-, мезо- і макрорівнях, що охоплюють виробництво, споживання та правильне використання відходів (табл. 1). Циркулярна економіка діє відповідно до принципів 3R: скорочення (Reduce), повторне використання (Reuse) та переробка матеріалів (Recycle).

Таблиця 1

Структура циркулярної економіки

Рівні	Мікро-	Макро-	Мезо-	Мега-
Виробництво	Екологічно чисте виробництво Екодизайн	Екопромисловий парк Екосистема сільського господарства	Регіональна екопромислова мережа	Глобальні циркулярні ланцюги створення доданої вартості (в тому числі глобальні ланцюги постачання вторинної сировини)
Споживання	Зелені придбання і споживання	Екологічно чистий парк	Оренда, сервіс	
Управління відходами	Система рециркуляції продукту	Торгівля відходами, промислові парки	Симбіоз урбанізації	
Підтримка розвитку	Політика і закони, інформаційна платформа, нарощування потенціалу; застосування на всіх рівнях			

Концепція циркулярної економіки з її принципами скорочення, повторного використання та утилізації енергії, матеріалів і відходів розглядається як

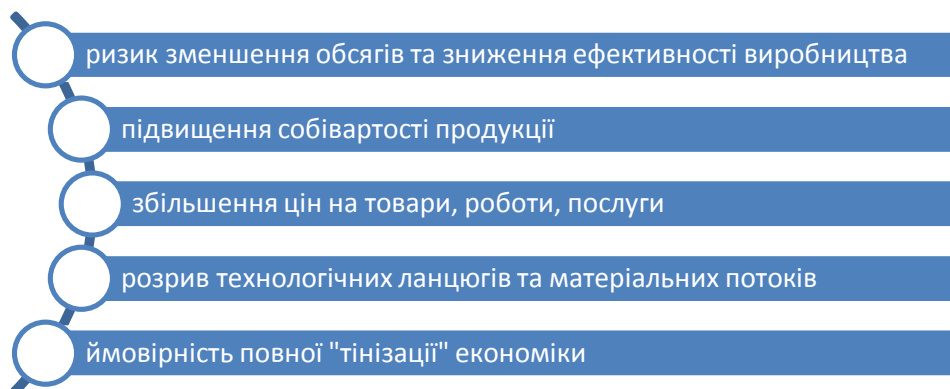
«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

життєздатна стратегія альтернативного розвитку з метою послаблення напруженості між розвитком національної економіки та охороною навколишнього середовища. Саме концепція циркулярної економіки може забезпечити економічне зростання і підвищення добробуту без надмірного споживання природних ресурсів.

Проте, попри відчутний економічний та екологічний ефекти циркулярної економіки, для більшості науковців ця модель і досі залишається чимось на зразок специфічного національного експерименту, що не гідний уваги серйозних наукових досліджень і практичної апробації. Це пов'язано з ризиками, які безперечно виникнуть у процесі перетворення традиційної моделі економіки на циркулярну. Їх доцільно розглядати з економічних позицій.

Ризики, що будуть супроводжувати процес трансформації економіки до циркулярного типу, у випадку їх нехтування в контексті розробки дієвого механізму управління ними, можуть обернутися небезпечними наслідками, що може призвести до порушення економічної рівноваги, екологічної безпеки та соціального консенсусу в цілому. Отже, метою уникнення переорієнтації ризиків у потенційну небезпеку та попередження можливих негативних наслідків, насамперед, необхідно правильно їх ідентифікувати.

Ризики трансформації економіки до циркулярного типу, що підсилюють значення та роль держави в регулюванні економіки у частині економічного середовища представлено на рис 1.

Рис. 1. Ризики економічного середовища трансформації економіки до циркулярного типу

Ризик зменшення обсягів та зниження ефективності виробництва буде обумовлюватися неможливістю швидкої адаптації виробничих можливостей до нових вимог та норм. Тобто це призведе до скорочення кадрового потенціалу, що в свою чергу, обумовить скорочення доходів населення.

Переорієнтація на нові вимоги господарювання буде супроводжуватися значними фінансовими витратами, що вплинуть на підвищення собівартості продукції. Так як собівартість є найважливішим узагальнюючим показником економічної ефективності, її підвищення буде мати негативний вплив на виробництво в цілому.

Зважаючи на це, рівень цін на вітчизняні товари, роботи та послуги зросте, що

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

в свою чергу, буде впливати на зниження конкурентоспроможності даних товарів. Зниження конкурентоспроможності складає загрозу у стратегічній перспективі та потребує попереджуючих управлінських дій.

У короткостроковому періоді трансформаційні процеси економіки, загострять проблеми розриву технологічних ланцюгів та матеріальних потоків. Можливе порушення безперервної і ритмічної технології основного виробництва та поставок. Тобто ризик стосується руху матеріалів, розподілу готового продукту між споживачами та організації доставки до місця призначення.

Слід зазначити, що без ефективного управління вищезазначеними ризиками можуть мати місце негативні наслідки, що полягають не лише у зниженні економічного добробуту, скороченні ВВП країни та "повній" тінізації економіки, а також у абсолютній руйнації вітчизняної економічної системи.

Циркулярна трансформація промислового виробництва та запровадження циркулярної економіки в цілому вимагають подальших кроків в напрямку розробки державної економічної політики, дослідження найбільш перспективних секторів економіки з точки зору включення ланок переробки відходів до виробничих ланцюгів, а також в напрямку визначення можливих джерел інвестицій для фінансування проектів із передових методів утилізації відходів.

Отже, для успішної реалізації концепції циркулярної економіки необхідно створення сприятливого бізнес-середовища для інвестицій. Найперше, що необхідно, здійснити суб'єктам господарювання та державі в цілому – це інвестування в нові технології, що дозволили б задовільнити вимоги циркулярної економіки. При цьому, слід зазначити, що запровадження циркулярної економіки має спиратися на основні ринкові закони – за відсутності попиту на перероблені відходи та продукти, вона втрачає економічну доцільність. Тож для виправдання інвестицій необхідно стимулювати ринковий попит, створювати нові ланцюги доданої вартості всередині країни.

Покращення бізнес клімату дозволить залучити необхідний рівень інвестицій з метою забезпечення реалізації проектів циркулярної економіки та переорієнтації вітчизняної економічної системи на виготовлення готової продукції.

У реальному житті рух до циркулярної економіки потребує цілої низки політичних заходів – поєднання регуляторних та економічних інструментів, а також значних інвестицій в інфраструктуру, будівництво та виробництво, які спрямовані на зменшення обсягів використання енергії та матеріалів у суспільстві. Інвестиції, необхідні для того, щоб забезпечити зростання декаплінгу у різних секторах та підсекторах, що тимчасово – на етапі переходу – підвищать економічну активність, зайнятість та рівні забруднення, за умови, що вони не повністю замінять інші інвестиції чи споживання.

Потреба в інвестиціях виникне, насамперед, у тих секторах економіки, які є найбільш важливими з точки зору необхідності розірвання залежності: в сільському господарстві, лісовому господарстві, у сфері послуг з монтажу, мобільного доступу, будівництва/реконструкції, технічного обслуговування та ремонту, утилізації відходів та інжинірингу. Деякі інвестиції також будуть спрямовані в освіту та послуги з працевлаштування населення з метою підготовки робочої сили до

виконання нових завдань, які будуть актуальними у новій економіці.

Рівень інвестицій є важливою характеристикою. Ще важливішим, без сумніву, є напрямки залучення інвестицій, серед яких пріоритетного значення набувають:

- збільшення інвестицій у розвиток залізничного транспорту та значне розширення послуг міського та приміського транспорту;

- залучення інвестиції для оновлення автомобільно парку;

- розвиток біопереробних заводів і виробництво біопалива. Основну частину пропонованого біопалива має складати так зване альтернативне паливо, що може використовуватися у звичайних двигунах і поступово замінити бензин та дизельне паливо.

- підвищення енергоефективності житлових будинків, комерційних та промислових будівель тощо.

Темпи інвестування найчастіше є повільними, проте головною причиною цього є відсутність інформації. Отже, існує потреба в цілеспрямованих інформаційних програмах. Варто створити інформаційні програми, які безпосередньо будуть спрямовані на розповсюдження інформації про потребу інвестування для успішної реалізації та розвитку циркулярної економіки.

Таким чином, у процесі впровадження циркулярної економіки як основної моделі національного виробництва, система управління ризиками з позицій держави, є одним із ключових індикаторів ефективності такої трансформації. Окреслені ризики, перелік яких є не вичерпним, незалежно від їх поділу за середовищами є взаємопов'язаними та взаємозалежними між собою. Однак, враховуючи вплив впровадження циркулярної економіки в частині економічної системи, комплексна система управління ризиками такої трансформації, повинна базуватися на міждисциплінарних зв'язках із залученням провідних спеціалістів та представників різних галузей знань.

ДЖЕРЕЛА

1. Сергієнко Л.С. Впровадження циркулярної економіки в Україні. *Управлінський аспект*. 2017.
2. Дейнеко Л.В., Ципліцька О.О. Циркулярна економіка як напрям промислової модернізації: європейський досвід. 2018. 11с.
3. Зварич І. Циркулярна економіка, глобалізоване управління. *Журнал європейської економіки*. 2017. Т. 16, № 1. С. 41–57. – Режим доступу: [Циркулярна економіка і глобалізоване управління відходами.pdf_2017_16_1_5](#).
4. Євдокимов В.В., Грицишен Д.О., Сергієнко Л. В. Циркулярна економіка: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2016. 200 с.
5. Сергієнко-Бердюкова Л.В. Циркулярна економіка: огляд підходів до трактування. *Актуальні напрями забезпечення ефективності економіки країни: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Запоріжжя, 8-9 квітня 2016 року). Східноукраїнський інститут економіки та управління. У 2-х частинах. Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2016. Ч. 1. С.101-104.

Пилкін М.Д.,
здобувач ступеня бакалавр,
Сосновська О.О.,
к.е.н., доц.,
доцент кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені
Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ДОСВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС

У сучасному світі взаємодія суспільства та природи є одними з найгостріших проблем серед тих, що стоять перед людством. В даний час швидкий економічний розвиток призводить до значного зростання використання і, отже, виснаження природних ресурсів. Це зумовлює необхідність пошуку нової економічної моделі, яка могла б порушити зв'язок між економічним зростанням та виснаженням природних ресурсів.

Питання модернізації вітчизняної промисловості, реіндустріалізації та нової індустріалізації вітчизняної економіки не втрачає актуальності вже декілька десятиліть. Втім, поки Україна намагається виробляти, імпортувати та адаптувати новітні технології промислового виробництва, віднайти своє місце в глобальних ланцюгах доданої вартості, розвинуті країни стикаються з новими викликами глобальних змін, які намагаються успішно вирішити, синтезуючи постійну модернізацію виробничих технологій та скорочення шкідливого впливу на навколишнє середовище. Одним з негативних наслідків індустріального розвитку та зростання масового споживання є утворення промислових та побутових відходів, які важко піддаються переробці.

Концепція циркулярної економіки у світі виникла у відповідь на зростаюче споживання та, як наслідок, на накопичення маси відходів, які не піддаються швидкій переробці у природному середовищі та/або чинять шкідливий вплив на навколишнє середовище. Циркулярна економіка являє собою нову модель економіки, яка асоціюється із «зеленим зростанням» та забезпечує рух від масового споживання до відповідального споживання. В її основі – замкнутий цикл використання ресурсів (продуктів) з метою зменшення тиску на навколишнє середовище.

Модернізація промисловості в напрямку переходу до циркулярної економіки є одним з головних викликів сучасності, оскільки передбачає створення нових моделей бізнесу, нових господарських зв'язків та ланцюгів доданої вартості. Промислові підприємства мають вийти за рамки звичайної моделі ефективного використання ресурсів та прагнути збільшувати тривалість та потенційну багаторазовість використання матеріалів, продуктів та активів.

Європейська Комісія вже розробила та прийняла Пакет циркулярної економіки – сукупність законодавчих ініціатив, в якому встановлені цільові показники щодо

переробки відходів. Деякі підприємства у Європейському Союзі вже реалізують економічно успішні проекти із переробки та застосування твердих відходів у подальшому виробництві.

В Україні поводження із сміттям включає переважно утилізацію, спалювання та видалення у спеціально відведені місця чи об'єкти. За статистикою, 1/7 усієї території країни завалена сміттям, а на переробку йде лише 4%. В більшості своїй воно піддається видаленню у спеціально відведених місцях (близько 70%), значна частка утилізується (близько 30%), невелика частка (< 0,3%) спалюється.

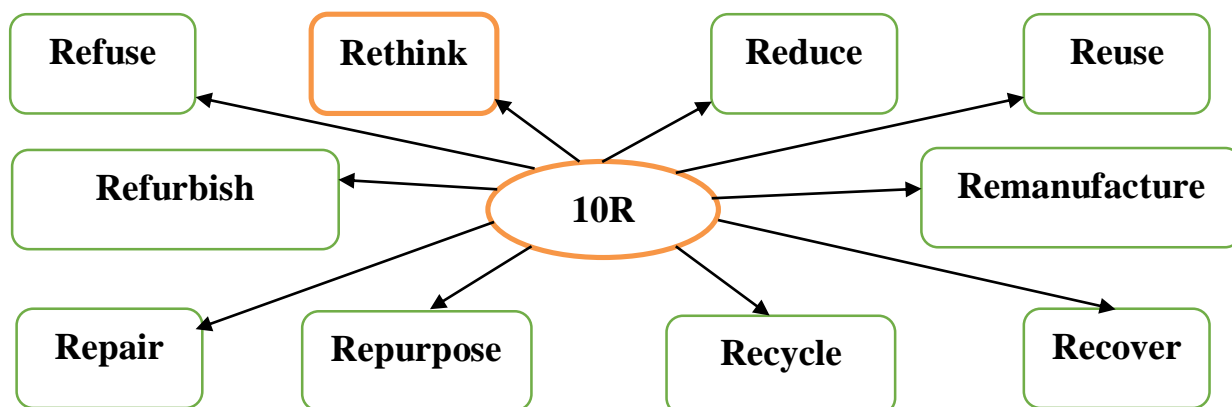
Наразі в країні припинив свою діяльність єдиний сміттєпереробний завод у м. Рівне та чотири сміттєспалювальних заводи, з яких працював до серпня 2018 року лише Київський завод «Енергія». Він переробляв до 25% обсягу твердих побутових відходів життєдіяльності Києва, при цьому створюючи теплоенергію, що спрямовувалася на обігрів житла. Протягом 2017- 2018 рр. ряд іноземних інвесторів виявили бажання побудувати нові сміттєпереробні заводи в українських містах. Однак значною перешкодою стає українське законодавство, яке має багато прогалин.

У листопаді 2017 року прийнято Національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 року. В ній відмічається незадовільний стан поводження з відходами в Україні та ставиться головною ціллю «впровадження системного підходу до поводження з відходами на державному та регіональному рівні, зменшення обсягів утворення відходів та збільшення обсягу їх переробки та повторного використання», тобто наближення до основних принципів циркулярної економіки.

Запровадження принципів циркулярної економіки поряд із модернізацією виробництва забезпечить українській економіці подвійні вигоди. По-перше, при повторному використанні вже одноразово спожитих ресурсів підприємство економить на їх закупці та зменшує залежність від постачальників, при цьому вартість компанії зростає, а витрати на виробництво та утилізацію відходів можуть значно скоротитися. По-друге, це зменшує навантаження на навколишнє середовище, вирішує проблему утилізації відходів та зберігає ресурсний потенціал країни.

У 2018 році Всесвітній економічний форум розширив п'ять базових принципів циркулярної економіки до десяти, так звані 10R, які включають (рис. 1): Refuse (відмова виробляти продукт за даною технологією та матеріалами, пропозиція альтернативного продукту), Rethink (переосмислення напрямів використання продукту, обмін або спільне використання продукту), Reduce (скорочення використання природних ресурсів з підвищенням ефективності виробництва продукції або споживання), Reuse (повторне застосування іншим споживачем продукту, що був у використанні, за його призначенням), Repair (ремонт та технічне обслуговування дефектного виробу з подальшим його використанням за основним призначенням), Refurbish (відновлення старого продукту для подальшого споживання), Remanufacture (повторна обробка та застосування частини старого виробу у новому продукті за його основним призначенням), Repurpose (переорієнтація частини старого виробу у новому продукті на інше функціональне призначення), Recycle (переробка матеріалів для отримання продуктів такої ж або

нижчої якості), Recover (спалювання матеріалів із відновленням витраченої на їх виробництво енергії).

Рис. 1. 10-R принципів циркулярної економіки за даними Всесвітнього економічного форуму 2018 року

Деякі європейські підприємства вже змогли успішно «вмонтувати» ці принципи в ході модернізації промислового виробництва, забезпечивши при цьому рівень прибутковості, що гарантує вчасне повернення інвестицій та подальше зростання бізнесу. Вони частково відмовляються від використання продукції з матеріалів, які важко піддаються переробці, або застосовують систему trade-in – обмін товарів, що вже були у використанні, на нові.

Швеція застосовує технологію «енергія-зі сміття» (waste-to-energy). 99% сміття в країні використовується як паливо для електростанцій або сировини для виробництва. При цьому країна імпортує сміття з Норвегії, Великобританії, Німеччини, які доплачують їй за використання своїх відходів.

В цілому, заходи економічної політики ЄС, спрямовані на підприємства, що включають у виробничі цикли повторне використання, обробку чи переробку матеріалів, передбачають: мінімум вимог для сортування відходів, повторного використання та переробки, а також оподаткування / заборони на звалища сміття та його спалювання; розробку вимог для спільного використання продуктів, будівель чи інфраструктури, а також комунікаційні кампанії; при розробці виробничої технології чи при здійсненні процесу виробництва – мінімум вимог або заборон щодо продукту, екологічні дозволи та податки.

Циркулярна економіка в європейських країнах вже стала майданчиком для випробування різних бізнес-моделей. Багато з них довели свою ефективність та вже мають позитивні результати у вигляді економії на витратах та скороченні негативних впливів на природне середовище. У країнах Європейського Союзу інституційне забезпечення фінансової складової представлено Європейським Інвестиційним Банком, який започаткував з 2013 року активне кредитування проектів, пов'язаних із циркулярною економікою. За період 2013- 2017 рр. ним було

видано кредитів, пов'язаних із циркулярною економікою, на 2,1 млрд. євро, з яких 0,7 млрд. євро – для промислового сектору та сфери послуг, 0,5 млрд. євро – на управління водними ресурсами, 0,37 млрд. євро – на сільське господарство та сектор біоекономіки та 0,33 млрд. – на управління відходами.

За даними Європейського Інвестиційного банку (The European Investment Bank, 2018) за період 2013-2018 рр. Європейський Інвестиційний Банк профінансував 622 проекти у сфері енергетики на суму 56,4 млрд. євро, 93 проекти у сфері поводження з твердими відходами на суму 1,8 млрд. євро, 234 проекти у сфері водопостачання та водовідведення на суму 19,6 млрд. євро. Банк здійснює співфінансування не лише проектів з Європейського Союзу, а також й інших держав, у тому числі України. Так, у 2013 році український проект розвитку альтернативних джерел енергії отримав співфінансування (кредит) у 2,5 млн євро. У 2015 році програма розбудови української муніципальної інфраструктури в частині енергозабезпечення міст, поводження з твердими відходами та водопостачання й водовідведення отримала 360 млн євро.

Досвід запровадження циркулярної економіки у європейських країнах задає нові тренди у формуванні стратегічних пріоритетів національного розвитку. Практика європейських країн дозволяє оцінити потенційні зміни, що відбудуться в країнах, де розбудова циркулярної економіки стає одним з найпріоритетніших завдань. Запровадження циркулярної економіки в Україні має спиратися на основні ринкові закони – за відсутності попиту на перероблені відходи та продукти, вона втрачає економічну доцільність. Тож для виправдання інвестицій необхідно стимулювати ринковий попит, створювати нові ланцюги доданої вартості всередині країни. Це неминуче потягне за собою відмирання окремих видів діяльності та підприємств, що ними займаються й переорієнтацію зі старих видів діяльності на нові або створення нових видів бізнесу. Як наслідок, зміниться система господарських зв'язків та відносин всередині країни та за її межами, зміниться дизайн економіки країни.

Циркулярна трансформація промислового виробництва та запровадження циркулярної економіки в цілому вимагають подальших кроків в напрямку розробки державної економічної політики, дослідження найбільш перспективних секторів економіки з точки зору включення ланок переробки відходів до виробничих ланцюгів, а також в напрямку визначення можливих джерел інвестицій для фінансування проектів із передових методів утилізації відходів.

ДЖЕРЕЛА

1. Bourguignon, D. (2018). Circular economy package. Four legislative proposals on waste. Briefing. EU Legislation in Progress. Retrieved from: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614766/EPRS_BRI\(2018\)614766_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614766/EPRS_BRI(2018)614766_EN.pdf) [in English].
2. Пахомова, Н.В., Ріхтер, К.К., Вітрова, М.А. (2017) Перехід до циркулярної економіки та закриті ланцюги поставок як визначальний фактор сталого розвитку. *Вісник Петербурзького університету*. Випуск 2. С. 244-268 [in Russian].
3. Williams, P.T. (2005). *Waste Treatment and Disposal*. Chichester, John Wiley & Sons. [in English].
4. Утворення та поводження з відходами. Державна служба статистики України. Отримано з: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

Миколаєнко А. Ю.

*здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти,
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна*

Лойко В.В.

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів та економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна*

МІНІМІЗАЦІЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ У КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ КИЄВА

В умовах сучасної економічної ситуації в країні продовжує активно зростати та зберігає надзвичайну привабливість для банків споживче кредитування. Цей вид кредитування вже становить понад половину кредитного портфеля деяких із банків Києва. Темпи споживчого кредитування досягли приросту у 30 % за рік. У світовій банківській практиці використовується більше 300 банківських послуг, проте в Україні цей показник значно менший, частку займають кредитні послуги

Кредити на поточні потреби домінують у портфелях низки банків: Ідея, А-банк, Форвард, Приватбанк. За проведеними дослідженнями домогосподарства з найнижчими доходами значно більше закредитовані. Більше, ніж 70% роздрібного портфеля становлять кредити на поточні потреби: 20% – на придбання нерухомості, 7 % – автокредити та 3% – на інші цілі. Проте домогосподарства мають помірне боргове навантаження 8,7 % річного та наявного доходу. Споживчі кредити також активно видаються банками і фізичним особам. У структурі споживчих кредитів фізичним особам також переважають автокредити. Дослідження щодо складу позичальників кредитів показали, що банківські портфелі споживчих кредитів банків міста Києва є неоднородними за складом позичальників. Класифікуючи кредити за розмірами можна константувати наступне. Більшість позичальників кредиту розміром до 7 тисяч гривень у 2019 р. були працюючі особи – 54 %, приватні підприємці – 7 %, пенсіонери – 18 %, непрацюючі особи працездатного віку – 21%. Кредити розміром до 20 тисяч гривень у більшості отримували працюючі особи – 79 %, менше – приватні підприємці – 11 %, пенсіонери – 5 %, непрацюючі особи працездатного віку – 5 %. Кредити розміром до 50 тисяч гривень отримували у більшості працюючі особи – 66 % та приватні підприємці – 29 %, пенсіонери та непрацюючі особи склали тільки 5 %. Кредити розміром понад 50 тисяч гривень отримували у більшості приватні підприємці – 52 % та працюючі особи – 45 % [1]. Порівнюючи ці дані із даними 2014 року можна зробити висновок, щодо зростання частки непрацюючих осіб та пенсіонерів. Таким чином можна зробити висновок щодо зростання ризиків неповернення кредиту із-за зміни структури позичальників.

Банки зберігають високі кредитні ставки враховуючи попит на кредитні кошти. Треба зауважити, що банки помягшили умови кредитування і вимоги до позичальників. Від середини 2018 року стандарти кредитування почали

підвищуватися. Це пояснюється тим, що кредитні ризики є основними ризиками операційної діяльності банку. Кредитні ризики несуть найбільшу небезпеку комерційним банкам, тому потрібно приділяти увагу мінімізації негативних наслідків, які виникають при кредитуванні. Найбільш небезпечні з точки зору настання наслідків є допущені помилки при оцінці кредитоспроможності позичальника. Також небезпечні наслідки для операційної діяльності банку мають проблемні кредити.

Найбільш дієвим засобом захисту від кредитного ризику та загрози несвоєчасного повернення кредиту, особливо при кредитуванні фізичних осіб, є оцінка кредитоспроможності позичальника. Кожний банк має свою методику здійснення оцінки кредитоспроможності позичальника. У випадках кредитування фізичних осіб обов'язково потрібно звертати увагу на їх попередні кредитні історії, якщо такі були. За проведеним аналізом кредитної діяльності банків Києва третина неповернених кредитів – це кредити до 7 тисяч гривень. Аналіз причин неповернення показав, що більшість в цій групі становлять пенсіонери, інші отримувачі допомог, платоспроможність яких низька й нестабільна. Частка просрочених кредитів в інших групах є значно нижчою. Це свідчить про те, що більший обсяг кредитних сум видається більш надійним у кредитоспроможному сенсі позичальникам. Таким чином, більш ретельна перевірка кредитоспроможності позичальника є гарантією вчасного повернення кредиту.

Розв'язання проблеми мінімізації кредитних ризиків є одним із головних завдань забезпечення економічної безпеки діяльності комерційного банку, адже неповернення кредитів викликає збільшення ризику ліквідності і ризику банкрутства банку.

Підвищенню конкурентоспроможності банку сприяє залучення додаткових ресурсів у вигляді депозитних вкладів населення. Привабливі умови депозитних вкладів збільшує обсяги депозитів. Доцільно зауважити, що за проведеним аналізом депозитної політики банків Києва, зроблено висновок щодо позитивної динаміки ставок у гривні та навпаки, негативної динаміки ставок за депозитами у іноземній валюті. Зростаючі ставки по депозитам у національній валюті стимулюють населення більше вкладати та довіряти даній валюті.

За проведеним аналізом динаміки банківських ризиків за період з червня до грудня місяців 2018 року, можна дійти висновку, що лише кредитний ризик майже не змінився й залишається на такому ж негативному рівні. Тож з метою зниження кредитних ризиків комерційним банкам слід застосовувати різноманітні заходи та прийоми захисту від кредитного ризику. Доцільно використовувати у операційній діяльності комерційних банків досвід закордонних банків щодо управління кредитними ризиками.

ДЖЕРЕЛА

1. Офіційний сайт НБУ. Звіт про фінансову стабільність. 2018р. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83816603>